

**მედიის როლი
პოლიტიკური კრიზისების
პითარებაში**

საქართველო 2003-2013

**MEDIA AND POLITICAL
CRISES**

Georgia 2003-2013

მარიამ ადამაშვილი

MARIAM ADAMASHVILI

**მეორე გამოცემა
Second Edition**

თბილისი 2018 Tbilisi

თანამედროვე სამყაროში დიდი ყურადღება ეთმობა მედიის საკითხების კვლევას მისი განუზომელი როლის გამო. ქართული მედია კი, ამ მხრივ, ყურადღების მიღმა დარჩა, ის სისტემური და ობიექტური კვლევის საგნად დღემდე ვერ იქცა. წინამდებარე მონოგრაფია ამ პრობლემის გამოსწორების დაწყების მცდელობაა. ნაშრომი საქართველოში პოლიტიკური კრიზისისა და მედიისა და პოლიტიკის ურთიერთმიმართების საკითხს ეძღვნება. ნაშრომში განხილულია ქართული მედიასივრცის პრობლემები და მისი განვითარების ტენდენციები 2003–2013 წლებში; გაანალიზებულია, თუ რა ზეგავლენას ახდენს ქართული მედია ქვეყნის პოლიტიკურ პროცესებზე, საკვლევი პერიოდის განმავლობაში სახელმწიფოს მხრიდან რამდენად ხშირად ფიქსირდებოდა სარედაქციო პოლიტიკაში ჩარევის ფაქტები და სხვ. საკვლევი პერიოდი მოიცავს ვარდების რევოლუციიდან ციხეში განვითარებული მოვლენების ამსახველი კადრების გავრცელებამდე პერიოდს. მედიის როლი პოლიტიკურ პროცესებში, ისევე როგორც პოლიტიკური ინსტიტუტების დაინტერესება მედიით, განსაკუთრებით თვალსაჩინო კრიზისულ სიტუაციებშია, როდესაც ქვეყანა მნიშვნელოვანი ცვლილებების წინაშე დგება.

წიგნი განკუთვნილია მედიის, პოლიტიკის, სოციალურ მეცნიერებათა სპეციალისტებისთვის, სტუდენტებისა და აგრეთვე ამ საკითხებით დაინტერესებულ მკითხველთა ფართო წრისათვის.

C 2017 წარამ ადამაშვილი

ყველა უფლება დაცულია. წინამდებარე გამოცემა არ შეიძლება გამოყენებულ იქნეს მთლიანად ან ნაწილობრივ, კოპირებული და აგრეთვე გადაცემული ნებისმიერი ელექტრონული ან მექანიკური საშუალებით საავტორო უფლებების მფლობელის წინასწარი ნებართვის გარეშე.

C 2017 Mariam Adamashvili

All rights reserved. No part of this publication may be photocopied, recorded or otherwise reproduced, stored in a retrieval system or transmitted in any form or by any electronic or mechanical means without prior permission of the copyright owner.

სამეცნიერო რედაქტორები:

საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის პროფესორი

გიგლა გობეჩია

საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის პროფესორი

გაბა პაპასკირი

რედაქტორი:

ფილოლოგიის დოქტორი, პროფესორი **ინგა ღუტიძე**

რეცენზენტი:

საქართველოს სახელმწიფო უსაფრთხოების სამსახურის უფროსის მოადგილე, პროფესორი **ლევან იზორია**

დაკაბადონება:

სოფო ტარყაშვილი

წიგნში გამოყენებულია ფოტორეპორტიორების – გია აბდალაძის, ზურაბ ქურციკიძისა და ირაკლი გეგენიძის ფოტოები.

The book contains pictures taken by the photoreporters – Giorgi Abdaladze, Zurab Kurtsikidze and Irakli Gedenidze.

ISBN 978-9941-27-358-2

სარჩევი

შესავალი.....	5
თაზი I	12
მედია სივრცის პრობლემები	12
1.1. მედია და მისი განვითარების ტენდენციები	12
1.2. სოციალური მედიის როლი	29
საზოგადოებრივ-პოლიტიკურ ცხოვრებაში.....	29
1.3. მასმედიის ზეგავლენა	36
საქართველოს პოლიტიკურ პროცესებზე	36
1.4. მედიაზე კონტროლის მექანიზმები	45
საქართველოში	45
1.5. პიარი, როგორც პოლიტიკური	54
პროცესების განუყოფელი ნაწილი	54
1.6. მედია, როგორც პიარის განხორციელების	59
მთავარი აქტორი	59
1.7. ქართული მედიის კვლევა	69
თაზი II	106
ვარდების რევოლუცია	106
თაზი III	142
აგვისტოს ნანგრევებში	142
იმიტირებული აგრესია.....	142
თაზი IV	170
ვარდებიდან ცოცხებამდე	170
დასკვნა.....	184
Media and political crises – Georgia 2003-2013	192
Summary	192
გამოყენებული ლიტერატურა.....	195
გამოხმაურება	207
ავტორის შესახებ	216

შესავალი

წინამდებარე ნაშრომში განხილულია საქართველოში განვითარებული მოვლენები 2003 წლის ვარდების რევოლუციიდან 2013 წლამდე ინფორმაციის მიწოდების თვალსაზრისით. პოლიტიკური სისტემის განვითარების კვალდაკვალ ტრანსფორმაცია განიცადეს (ან განიცდის) მისმა შემადგენელმა ცალკეულმა პოლიტიკურმა ინსტიტუტებმაც - ხელისუფლებამ და მისმა ორგანოებმა, პარტიულმა სისტემებმა და, მათ შორის, მასმედია. პოლიტიკურ სისტემაში სხვადასხვა პოლიტიკურ აქტორებს შორის პოლიტიკური ურთიერთობის ფორმა შეიცვალა. ამდენად, განვითარებად სისტემებში თითოეული პოლიტიკური ინსტიტუტის როლის ხელახალი გააზრების არცთუ უმტკივნეულო პროცესი დაიწყო. მთელმა რიგმა ქვეყნებმა შეძლეს ახალი პოლიტიკური რეალობისთვის ფეხის აწყობა და, სხვა პოლიტიკური ინსტიტუტების მსგავსად, თავიანთი კუთვნილი ადგილი დაიკავეს პოლიტიკურ სარბიელზე. მსგავსი პოლიტიკური მემკვიდრეობის მქონე ქვეყნების სხვა ჯგუფმა კი, რომელთა შორის, უპირველეს ყოვლისა, პოსტსაბჭოთა სახელმწიფოები იგულისხმება, მასმედიის, როგორც პოლიტიკური ინსტიტუტის როლის გააზრება სათანადოდ ვერ მოახერხა; მაგრამ პრობლემის ამგვარად წარმოჩენა, ცალკე აღებული ერთი კონკრეტული პოლიტიკური ინსტიტუტის, ამ შემთხვევაში მასმედიის მთელი პოლიტიკური სისტემისაგან განყენებულად განხილვა გამართლებული არ იქნება, რადგან მასმედია, როგორც პოლიტიკური სისტემის შემადგენელი ნაწილი, იმ საერთო პოლიტიკური თამაშის წესებს ემორჩილება, რომლებიც კონკრეტულ სახელმწიფოში ძირითად აქტორებს შორის ურთიერთობებს აწესრიგებს.

თანამედროვე ეტაპზე სამართლებრივი ქვეყნის მშენებლობა, საზოგადოების პოლიტიკური და ეკონომიკური ცხოვრების დემოკრატიული რეფორმირება და ამ პროცესებში საზოგადოების ყველა ფენის მონაწილეობა მე-

დიის ეფექტურ ფუნქციონირებაზე მნიშვნელოვანად არის დამოკიდებული. ეს შედეგი კი მხოლოდ მაშინ მიიღწევა, როცა საინფორმაციო პოლიტიკა მასმედიას სამოქალაქო საზოგადოების თვითორგანიზაციის შემადგენელ ნაწილად მიიჩნევს.

მედია უპირობოდ დგას საზოგადოების სამსახურში, იცავს მის ინტერესებს და არ ემსახურება მხოლოდ პირად, პოლიტიკოსთა თუ ბიზნესმენტა ვიწრო ამბიციებს. მედიის საქმიანობა მიმართულია იქითკენ, რომ ხელისუფლების ქმედებები ღია, გასაგები და საზოგადოების მიერ კონტროლირებული იყოს; ინფორმაციის თავისუფლება, უპირველეს ყოვლისა, გულისხმობს მოქალაქეთა უფლებას შეუზღუდავად ისარგებლოს არსებული საინფორმაციო რესურსებით. სწორედ ამიტომ, კვლავაც აქტუალურია ინფორმაციისა და საინფორმაციო რესურსების ხელმისაწვდომობის საკითხი. მესამე ათასწლეულის დასაწყისი კი იმით აღინიშნა, რომ ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის საყოველთაო კონცეფცია სამოქალაქო საზოგადოების ძირითად საყრდენად იქცა; ინფორმაციას ღია, სამოქალაქო საზოგადოების თითოეული წევრისთვის სასიცოცხლო მნიშვნელობა ენიჭება, ვინაიდან უმეტესწილად მასზეა დამოკიდებულია თითოეული ადამიანის კეთილდღეობა.

სიტყვის თავისუფლებისა და ჟურნალისტური ეთიკისადმი განსაკუთრებული ინტერესი და მათი აქტუალობა მრავალი ფაქტორითაა განპირობებული. უპირველეს ყოვლისა კი იმით, რომ დასავლეთის წამყვანი დემოკრატიული სახელმწიფოები და საერთაშორისო ორგანიზაციები ქვეყნის დემოკრატიული განვითარების ხარისხს ადამიანის უფლებებისა და სიტყვის თავისუფლების ხარისხით განსაზღვრავენ. ამ თემაზე ბევრს მსჯელობენ უმაღლესი დონის შეხვედრებზე, საერთაშორისო კონფერენციებსა თუ სემინარებზე. ეს პრობლემა საკმაოდ აქტუალურია ყველგან, განსაკუთრებით კი პოსტსაბჭოთა ქვეყნებში, სადაც მასობრივი ინფორმაციის საშუალებებ-

ის თავისუფლება ერთ-ერთ ყველაზე საჭირობო სა-
კითხად რჩება.

რა თქმა უნდა, სიტყვის თავისუფლებაზე საუბრისას
გასათვალისწინებელია ეკონომიკური და იურიდიული
ფაქტორები, თუმცა თავისუფლების ხარისხი, ზემოაღნიშ-
ნული ტენდენციის გამო, უპირველეს ყოვლისა, დამოკი-
დებულია ჟურნალისტის სამოქალაქო პოზიციაზე, როცა
საზოგადოების წინაშე პასუხისმგებლობის შინაგანი გან-
ცდა და გააზრება მისი ძირითადი ორიენტირია ინფორმა-
ციის მოძიებისა და მიწოდებისას. ამდენად, მედიამ რომ
პრესტიჟი და დამოუკიდებლობა შეინარჩუნოს, ამისათ-
ვის მან ღრმად უნდა გააცნობიეროს თავისი უპირველე-
სი მოვალეობა -სათანადო საზოგადოებრივი სამსახურის
უზრუნველყოფა.

ბოლო პერიოდში ქართულ ენაზე ბევრი ნორმატიული
გზამკვლევი გამოიცა, რომელთა ფურცლებზეც საუბარია
იმის შესახებ, თუ როგორი უნდა იყოს ჟურნალისტი, მე-
დია, მედიისა და პოლიტიკის ურთიერთობის იდეალური
მოდელი, მაგრამ არაფერია ნათქვამი იმის თაობაზე, თუ
რატომ ვერ ხორციელდება ეს რეალურად? რატომ ვერ
ისხამს ხორცს იდეალური მოდელი რეალობაში? წინამ-
დებარე ნაშრომი ამ აქტუალურ საკითხებზე პასუხის გაცე-
მის მცდელობას წარმოადგენს.

ნაშრომში მნიშვნელოვანია მასმედიის როლის საერ-
თო კონტექსტში განხილვა და არა მისი სეგმენტური შეს-
წავლა, ანუ მედიის კვლევაში სიახლედ უნდა მივიჩნიოთ
მედიის შესწავლა არა თავად მედიის პრიზმით, არამედ
პოლიტიკური სისტემის თვალსაზრისითაც. კვლევისას
ასევე მნიშვნელოვანია „იდეალი-რეალობა“ მიმართე-
ბის შემოღება და მედიის მიკრო და მაკრო პოლიტიკუ-
რი გარემოს შესწავლისას არა იდეალური კლიშეებით
ოპერირება, არამედ რეალურად არსებული მოდელების
კრიტიკული ანალიზი. მაგალითად, „იდეალური“ მიმარ-
თება მედიის ფუნქციის დახასიათებისას გულისხმობს
ინფორმირებას, განათლებას, სოციალიზაციას, ინტეგ-

რაციას და ა.შ. „რეალური“ კი - პროპაგანდას, მანიპულაციას და ა.შ. ამდენად, „იდეალსა“ და „რეალობას“ შორის მიმართება შემდეგ კითხვებს მოიცავს: 1. რა უნდა იყოს „იდეალი“? და 2) „რეალობა“ რა არის? ამგვარი კვლევა მისი შედეგების პრაქტიკულ მნიშვნელობას უფრო ღირებულს ხდის, რადგან მასმედია, როგორც პოლიტიკური ინსტიტუტი, ნებისმიერი პოლიტიკური რეჟიმის პირობებში უმნიშვნელოვანეს როლს ასრულებს, განვითარებად საზოგადოებაში კი პოლიტიკურ პროცესებზე მისი ზემოქმედების ზუსტი ინდიკატორების განსაზღვრა მისი როლის ერთგვარ კორექტირებასა და „იდეალსა“ და „რეალობას“ შორის ზღვარის შემცირებას შეუწყობს ხელს. „იდეალი“ ხომ პოლიტიკურ სისტემაში მასმედიის ფუნქციონირების ისეთ სტანდარტებს გულისხმობს, რომლისკენაც უნდა მიისწრაფოდეს დემოკრატიის განვითარების პროცესში მყოფი სახელმწიფო (საქართველო).

კვლევის მიზანი იყო შედარებით კონკრეტული სფეროების ანალიზის საფუძველზე მიგვეღო ადვილად განსაზოგადებელი შედეგები. შესაბამისად, წინამდებარე ნაშრომი მედიისა და პოლიტიკის ურთიერთობის პრობლემების თვალსაზრისით ეხება ოთხ მთავარ თემას:

- მედიის დამოუკიდებლობა;
- მედია სივრცის ხელმისაწვდომობა საზოგადოების ცალკეული ჯგუფებისთვის;
- მედიის, როგორც საზოგადოების ინფორმაციული არჩევანის საშუალების, არსებობა;
- მედიის პროფესიული და ეთიკური სტანდარტები.

დასახული მიზნის მისაღწევად აუცილებელია მედიის როლის განხილვა როგორც საქართველოს მსგავს სხვა განვითარებად პოლიტიკურ სისტემებში, ასევე დასავლური დემოკრატიის მოდელების გაანალიზებაც, რათა ქართულ პოლიტიკურ სისტემაში მასმედიის როლის განსაზღვრისას (რასაც, ბუნებრივია, ჩვენს კვლევაში ცენტრალური ადგილი უჭირავს) გამოვლინდეს ემორჩილება თუ არა ქართული პოლიტიკური სისტემა და მისი ძირითა-

დი პოლიტიკური ინსტიტუტები საერთო კანონზომიერებებს - რა განასხვავებს მათგან და რით ემსგავსება ქართული პარადიგმა მათ.

პოლიტიკურ სისტემაში უმნიშვნელოვანესი ინსტიტუტის - მასმედიის როლის სხვა პოლიტიკურ აგენტებთან საერთო კონტექსტში განხილვა საკვანძო პრობლემას წარმოადგენს. ნაშრომის მთავარი მიზანია სწორედ ამ არსებული პრობლემიდან გამომდინარეობს და გულისხმობს: პოლიტიკურ სისტემაში, განსაკუთრებით ლაბილური რეჟიმების არსებობის პირობებში (როგორც საქართველოშია), მედიის როლისა და ადგილის თავისებურებათა განსაზღვრას:

- რა ზეგავლენას ახდენს მედია პოლიტიკურ პროცესებზე;
- მედიის ხასიათი და ზეგავლენის ხარისხი აუდიტორიაზე;
- აუდიტორიის რა სეგმენტზეა ორიენტირებული მედია, ანუ ის საზოგადოების ინტერესებისათვის მუშაობს თუ მის დასაინტერესებლად;
- მედია უფრო მეტ ზეწოლას ახორციელებს ხელისუფლებაზე, თუ პირიქით;
- რა ტიპის ურთიერთქმედება არსებობს მედიასა და სხვა პოლიტიკურ ინსტიტუტებს შორის;
- რამდენად ძლიერია მედიაში პოლიტიკური პროპაგანდა, საზოგადოებრივი აზრით მანიპულირება.

ეს ის ელემენტებია, რომლებიც პოლიტიკურ სისტემაში მედიის როლის საერთო კონსტრუქტს წარმოადგენს. თანაც ყოველივე ამის კონტექსტიდან ამოღება და ცალკე ერთი პოლიტიკური სისტემის, ან მით უმეტეს, ერთი ქვეყნის (ამ შემთხვევაში საქართველოს) მაგალითზე შესწავლა ყოველგვარ ღირებულებას მოკლებულია.

წინამდებარე ნაშრომი ქართულ საზოგადოებრივ-პოლიტიკურ მეცნიერებაში პირველი ცდაა გამოკვლეულ იქნას საზოგადოების პოლიტიკური კულტურა, განისაზღვროს მედიის როლი პოლიტიკურად კრიზისული სიტუაციების გაშუქებისას, ასევე დადგინდეს საქართვე-

ლოს პოლიტიკურ პროცესებზე მისი ზეგავლენა. ნაშრომი ნარმოადგენს პირველ მცდელობას განსახილველ პერიოდში საქართველოში მომხდარი პოლიტიკური კრიზისების დასავლეთის ბრენდ-მედია ორგანიზაციების მიერ გაშუქების ტენდენციების შესწავლისა.

მიმდინარე პოლიტიკური კრიზისები, როგორც წესი, ფართო ასახვას ჰპოვებს მსოფლიო მედიასაშუალებებში, თუმცა უნდა აღინიშნოს ერთი გარემოება. განსაკუთრებით მნიშვნელოვანი კრიზისების, იქნება ეს პოლიტიკური, ეკონომიკური, სოციალური, ეკოლოგიური თუ სამხედრო, ყველა ბრენდ-მედია ორგანიზაცია, ნებისთ თუ უნებლიეთ, საკუთარი ქვეყნის ინტერესებიდან გამომდინარე მოქმედებს. საკვლევ პერიოდში, ანუ 2003 წლის ვარდების რევოლუციიდან 2012 წლის ოქტომბრამდე, ერთ-ერთი ყველაზე მნიშვნელოვანი კრიზისი იყო 2008 წლის აგვისტოში, რომლის გაშუქებისას სწორედ ზემოაღნიშნული ტენდენცია გამოიკვეთა. ამ ომს ქართული, რუსული თუ უცხოური მედია აშუქებდა ისე და იმგვარად, როგორც მათ სახელმწიფოებს აძლევდა ეს ხელს. შემდგომში აღნიშნული ტენდენცია კარგად გამოიკვეთა კიევში, ევრომაიდანზე მიმდინარე მოვლენების გაშუქებისას.

საქართველოში მიმდინარე გარკვეული პროცესები დასავლურ მედიასივრცეში საკმაოდ ვრცლადაა განხილული (მაგალითად, აგვისტოს ომი, ციხის სკანდალი, ვარდების რევოლუცია, არჩევნები), თუმცა ჩვენი თემა ინგლისურენოვანი თუ სხვა უცხოელ ავტორთა შეფასებების თავმოყრისა და კომენტირების პირველი მცდელობაა.

როდესაც ვსაუბრობთ პოლიტიკურ კულტურაზე, როგორც პოლიტიკურ კატეგორიაზე, აუცილებლად ხაზს ვუსვამთ ამ კატეგორიის არასრულ და შემოსაზღვრულ გაგებას იმის გამო, რომ რეალური პროცესი ვითარდება და გამუდმებით იცვლება პოლიტიკური სოციალიზაციის გზით. რეალური პრაქტიკის მახასიათებელი ნიშანი "ერთგანზომილებიანი ლოგიკაა". ცალ-ცალკე შეისწავლება პოლიტიკურ თუ მედია სივრცეში მიმდინარე პროცესები.

საინფორმაციო სურათისა და რეზონანსის გარკვეული კანონზომიერების დასადგენად, შედარებისთვის ვიშველიებდით ქართული ტელეკომპანიების საინფორმაციო პროდუქციასა და ონლაინ-მედიის მეშვეობით - უცხოური მედიის გამოხმაურებას პოლიტიკური კრიზისისას მიმდინარე პროცესების შესახებ საკვლევი პერიოდის განმავლობაში. დისციპლინათაშორისი სპეციფიკის გათვალისწინებით, გამოყენებული ლიტერატურის ბაზას წარმოადგენდა კომპლექსური ხასიათის ნაშრომები. განსაკუთრებული ყურადღება ეთმობა იმ თანამედროვე დასავლელ მკვლევრებს, რომლებიც შესწავლიან მასმედიას, როგორც პოლიტიკურ ინსტიტუტს.

საქართველოს პოლიტიკურ სისტემაში მასმედიის როლისა და მასთან დაკავშირებული პრობლემატიკის კვლევის დონე არც ისე მაღალია. მედიისა და პოლიტიკის ურთიერთმიმართების საკითხებზე მასალები ქართულ სამეცნიერო ლიტერატურაზე მეტად პრესაშია გამოქვეყნებული. თუმცა ბოლო 10-17 წლის განმავლობაში მედიისა და პოლიტიკის საკითხებზე მთელი რიგი კვლევები ჩაატარეს ქართველმა ავტორებმაც, მათ შორის, მ. მუსხელიშვილმა. ზოგადად კი, მედიაკვლევები ჩვენს ქვეყანაში, როგორც წესი, არა აკადემიურ დანესებულებებში, არამედ არასამთავრობო ორგანიზაციებისა და დამოუკიდებელი სოციოლოგიური თუ პოლიტიკური კვლევითი ინსტიტუტების მიერ არის ჩატარებული, მათ შორის კავკასიისა და თავისუფლების ინსტიტუტების, ასევე გაეროს განვითარების ასოციაციის, ეუთოს, „გელაპისა“ და სხვათა მიერ. ამ კვლევების დიდი ნაწილი მხოლოდ გარკვეული სოციოლოგიური გამოკითხვებით შემოიფარგლება და არა მედიისა და პოლიტიკის პრობლემატიკის სიღრმისეული კვლევით. აღნიშნული მასალები მხოლოდ გარკვეული რაოდენობის მონაცემების მიღებას ან მედიის შეზღუდვის ფაქტების აღწერას ისახავს მიზნად; თუმცა არის მთელი რიგი შრომები თუ დისერტაციები, რომლებიც პირდაპირ თუ ირიბად საქართველოს პოლიტიკურ სისტემაში მედიის პრობლემატიკას ეხება.

თავი I

მედიასივრცის პრობლემები

1.1. მედია და მისი განვითარების ტენდენციები

სოციალური ქსელების ჩვენი ცხოვრების განუყოფელ ნაწილად ქცევამდე, საზოგადოებასთან ურთიერთობა კარგად დაგეგმილი სტრატეგიით წარიმართებოდა. საზოგადოებასთან ურთიერთობის ყველა პროფესიონალი წინასწარ გეგმავდა წლის განმავლობაში განსახორციელებელ საკომუნიკაციო აქტივობებს. შეიძლება ითქვას, რომ ტექნოლოგიებისა და სოციალური ქსელების განვითარებამდე საზოგადოებასთან ურთიერთობა მიმდინარეობდა წინასწარ განსაზღვრული და დაგეგმილი დროის ფარგლებში, წინასწარ შედგენილი საკომუნიკაციო შინაარსის ირგვლივ, წინასწარ განსაზღვრული საკომუნიკაციო არხის მეშვეობით, ანუ ურთიერთობა წარიმართებოდა მედიუმების/შუამავლების დახმარებით. ამ ტიპის ურთიერთობას კარგად აღწერს გამოთქმა - *Medium is the message*, რომელიც ჯერ კიდევ 1967 წელს გამოიყენა მარშალ მაკლუენმა საკუთარ წიგნში – *The Medium is the Message: An Inventory of Effects*, რომელიც მალევე იქცა ბესტსელერად. დღევანდელ სამყაროში მოქმედება და გზავნილი სასურველ ჯგუფთან მისაღწევად უკვე აღარ საჭიროებს მედიუმს. სოციალურმა ქსელებმა საზოგადოებასთან ურთიერთობის დრო დააჩქარა: საზოგადოებასთან ურთიერთობა ყოველდღიური საუბრის რეჟიმში გადადის; მყისიერად გაჩენილი კითხვები, საუბრები მყისიერ პასუხებს ითხოვენ; სწორედ ამიტომ სასიცოცხლოდ მნიშვნელოვანი ხდება მყისიერი რეაგირება, რადგან მილიონობით, მილიარდობით მომხმარებელთა სამყაროში თქვენს თემაზე გაჩენილ შეკითხვას თუ თავად არ უპასუხებთ, აუცილებლად გამოჩნდება „თემის ექსპერტი“, რომელიც თქვენ ნაცვლად გასცემს პასუხს და არავინ იცის რამდენად ადეკვატური და მისაღები აღმოჩნდება ის

თქვენი თემისათვის. დღევანდელ სამყაროში მოქმედება და გზავნილი უკვე აღარ საჭიროებს მედიუმს სასურველ ჯგუფთან მისასვლელად. დღეს, განსხვავებით medium is the message-ის ეპოქიდან, მოქმედება არის გზავნილი (Action is the message) და ეს თავისებურება განსაკუთრებით მძაფრად იგრძნობა პოლიტიკური კრიზისების გაშუქებისას.

ჟურნალისტი პაატა ნაცვლიშვილი თავის სადისერტაციო ნაშრომში _ „ქართული ჟურნალისტიკის გენეზისისათვის“ საინტერესოდ ხსნის მარშალ მაკლუენის ცნობილი ფორმულის - „The Medium is the message“ - არსს (ამასთანავე მისი თარგმანი - „მედიუმი არის მესიჯი: უფრო ზუსტად გამოხატავს მაკლუენის კონცეფციას, ვიდრე მისი ქართული შესატყვისი - „საშუალება არის შეტყობინება“): მედიუმი, ანუ კომუნიკაციის საშუალება, თავად არის მესიჯი (შეტყობინება, ამბავი, შინაარსი) იმ თვალსაზრისით, რომ იგი განსაზღვრავს და გამოხატავს დროის ამა თუ იმ კონკრეტულ მონაკვეთში სოციალური ორგანიზაციის პრინციპს, გვევლინება როგორც პიროვნული, ისე საზოგადოებრივი აღქმის გენერატორად. სენსორული ბალანსის შეცვლა ხდება შინაარსისაგან დამოუკიდებლად, კომუნიკაციის ერთი საშუალებიდან მეორეზე გადასვლის შედეგად და შესაბამისად. ამგვარად, მაკლუენის ეს ცნობილი ფორმულა შეიძლება შემდეგნაირადაც იქნას გაგებული: „მასობრივი ინფორმაციის საშუალება თავად არის ინფორმაცია“ და აქედან გაცილებით მნიშვნელოვანია არა ის, რა ინფორმაციას განვდიან, არამედ ის, ვინ განვდის, სად, როგორ და რა საშუალებით და კიდევ უფრო მარტივად - ფორმა არის შინაარსი“. [2, 9] კომუნიკაციის საშუალების არსისა და გავლენის გადმოსაცემად მაკლუენი განმარტავს: „კომუნიკაციის საშუალების გავლენა ძლიერი და ინტენსიური ხდება სწორედ იმის წყალობით, რომ მას „შინაარსის“ სახით ეძლევა ისევ კომუნიკაციის რომელიმე სხვა საშუალება“ (მაგალითად, კინოფილმის შინაარსი, რომანი, პიესა ან ოპერა). [3, 22]

ამ პოსტულატის გააზრება, ჩვენი აზრით, უალრესად მნიშვნელოვანია არა მხოლოდ მედიის/მასობრივი კომუნიკაციის/მასობრივი ინფორმაციის რთული და წინააღმდეგობრივი ბუნების ასახსნელად და გადმოსაცემად, არამედ მათი დანიშნულებისა და ფუნქციების განსაზღვრისთვისაც. თავს უფლებას მივცემთ, მასმედიასთან მიმართებით მაკლუენის ეს მრავლისმომცველი „ფორმულა“ ამგვარად დავაკონკრეტოთ - ჟურნალისტიკა (მისი განშტოებებით) ისევეა მასობრივი კომუნიკაციის საშუალებების შინაარსი, როგორც რეკლამა, გართობის ინდუსტრია და ა.შ. აქედან გამომდინარე, ადვილი ასახსნელია და ალოგიკური აღარ ჩანს „ჟურნალისტიკის გათქვეფა კომუნიკაციების უფრო დიდ სამყაროში“, მასობრივი ინფორმაციის საშუალებათა მთავარ ფუნქციად გართობის მიჩნევა და სხვა ამგვარი დასკვნა თუ თვალსაზრისი, რომელთა ერთი ნაწილის მოხმობა ჩვენს ნაშრომშიც ვცადეთ, რადგან ამ ფონზე უფრო მართებულია გაანალიზება იმისა, განვითარების თუ რა სტადიაზეა ქართული პრესა, შესაბამისად მისი პერსპექტივის გააზრებაც.

მასმედიის შესაძლებლობებზე, მის ფუნქციებსა და ზემოქმედების ხარისხზე მსჯელობისას ისევ მაკლუენს მოშველიებთ. წიგნში „მედიის გაგება“ იგი წერს, რომ პაპი პიუს XII დიდ მნიშვნელობას ანიჭებდა კომუნიკაციის თანამედროვე საშუალებათა სერიოზული კვლევის აუცილებლობას. 1950 წელს მას უბრძანებია: „გადაჭარბებული არ იქნება თუ ვიტყვით, რომ თანამედროვე საზოგადოების მომავალი და მისი შინაგანი ცხოვრების სტაბილურობა დიდწილადაა დამოკიდებული წონასწორობის შენარჩუნებაზე - საკომუნიკაციო საშუალებათა ტექნიკურ სიმძლავრეებსა და ადამიანის ინდივიდუალურ აღქმას/რეაქციას შორის“.[3, 25] მაკლუენის კომენტარით, საუკუნეების მანძილზე ამ წონასწორობის შენარჩუნების უუნარობა, საკომუნიკაციო საშუალებათა ზემოქმედების ქვეცნობიერად და მორჩილად მიღება ადამიანებს მათ „უკედლებო ტყვეებად“ აქცევდა. [4, 181]

XIX საუკუნის შუახანებში ბალზაკი წერდა: „ჟურნალიზმი... თანამედროვე საზოგადოების რელიგიაა“; „... ჩვენ, ღმერთი მეფისტოფელის ნამდვილმა მიმდევრებმა, იჯარით ავიღეთ საზოგადოებრივი აზრის შეღებვა...“ [5, 66-68] ფაქტობრივად, ამ ირონიული ფრაზით ბალზაკმა ჟურნალისტიკის/მასმედიის ის უმთავრესი ფუნქცია ჩამოაყალიბა, რომელსაც მთელი ამ საუკუნე-ნახევრის განმავლობაში აქტუალობა არ დაუკარგავს, ოღონდ ტრანსფორმირდებოდა - საზოგადოებრივი აზრის შექმნა/წარმართვა/მანიპულირება...

მასმედიის ფუნქციების განსაზღვრისას თითქმის ყველა თვალსაზრისისთვის საერთოა პოსტულატი, რომ მედია უნდა ემსახუროდეს საზოგადოებას. ადამიანის უფლებათა დაცვის ევროპულმა სასამართლომ დაადგინა, რომ პრესის თავისუფლებას საგანგებო დაცვა სჭირდება, იმისათვის რომ მას ჰქონდეს საშუალება შეასრულოს „საზოგადოებრივი გუშაგის სასიცოცხლოდ აუცილებელი როლი“ და „გაავრცელოს საზოგადოებრივი ინტერესის შემცველი ინფორმაცია“. [6, 164]

გაზეთების მსოფლიო ასოციაციის კვლევისა და ინფორმაციის მართვისგანყოფილების დირექტორი, ტატიანა რეპკოვა მასმედიის ფუნქციის განსაზღვრისას საზოგადოების „მოდარაჯე ნაგაზის“ როლს ასე აკონკრეტებს: „პრესისგან, რომელსაც ხელისუფლების მეოთხე საყრდენს უწოდებენ, ელიან, რომ ის მეთვალყურეობას გაუწევს ხელისუფლების საკანონმდებლო, აღმასრულებელ და სასამართლო შტოებს (შესაბამისად - პარლამენტს, მთავრობასა და სასამართლოს) და მათ მიერ ხელისუფლების არაკეთილსინდისიერად გამოყენების ნებისმიერ შემთხვევას გამოამხეურებს“. [7, 7-8]

მედიის ფრანგი მკვლევარი, კლოდ-ჟან ბერტრანი მასმედიის ექვს ფუნქციას გამოყოფს:

- მეთვალყურეობა (მედიის ფუნქციაა ინფორმაციის მოძიება, გაფილტვრა, გაანალიზება, ინტერპრეტირება და შემდგომ მისი გავრცელება ყველასათვის გასაგებ

ენაზე. კერძოდ, მედიამ არჩევნებს შორის დროის ინტერვალში თვალყური უნდა ადევნოს სამი პოლიტიკური სახელისუფლო შტოს (ადმასრულებელი, საკანონმდებლო და სასამართლო) საქმიანობას;

- საზოგადოებრივი კომუნიკაციის უზრუნველყოფა (მედია წარმოადგენს საჯარო ფორუმს დებატებისთვის);
- მსოფლიოს ახალი ამბებით უზრუნველყოფა;
- კულტურის გავრცელება;
- გართობა;
- გაყიდვა (მედია რეკლამის გავრცელების მთავარი საშუალებაა). [8, 23-25]

ამერიკელი პოლიტოლოგები, წიგნის - „ამერიკული დემოკრატიის“ ავტორები (ქენეთ ჯანდა, ჯეფრი მ. ბერი, ჯერი გოლდმენი) მიიჩნევენ, რომ „მასობრივი საშუალებების მთავარი ფუნქცია გართობაა. თუმცა, ისინი ასევე პოლიტიკურ ფუნქციებსაც ასრულებენ: გადმოსცემენ ახალ ამბებს, უკეთებენ მათ კომენტარს, გავლენას ახდენენ მოქალაქეთა შეხედულებებზე, პოლიტიკურ დღის წესრიგსა და მოსახლეობის პოლიტიკურ სოციალიზაციაზე“. [9, 151]

მოკლედ შევჩერდებით მასმედიის როლზე სამთავრობო კომუნიკაციაში. „ადმასრულებელი ხელისუფლების საზოგადოებასთან ურთიერთობის გერმანულ მოდელში“ ერთ-ერთი ქვეთავი ასეა დასათაურებული - „მართვა თანამედროვე მასმედიის პირობებში“, რაც თავისთავად მიანიშნებს იმაზე, რომ მედია განიხილება არა სამთავრობო კომუნიკაციის კონტექსტში, არამედ პირიქით - სამთავრობო კომუნიკაცია განიხილება მედიის კონტექსტში: „მსოფლიოში მიმდინარე ყველა საჯარო მოვლენა მედიის მიერ მუშავდება, ამიტომ პოლიტიკური პროცესების მონაწილენი ცდილობენ პოლიტიკური სინამდვილის მედიალურ კონსტრუქციასა და მისი თამაშის წესებს მიესადაგონ“. [10, 10] აქვე განსაზღვრულია მედიის ფუნქცია საჯარო აზრის ჩამოყალიბებაში: „მედია პოლიტიკური მონაწილეებისა და კომუნიკაციის სიმბოლურ გარემოს

ქმნის: აგებს პოლიტიკურ რეალობას, რომელიც თანაბრად თვალსაჩინოა როგორც მოქალაქეების, ისე პოლიტიკური მონაწილეებისთვის და ყოველდღიურ კონტაქტს ამყარებს პოლიტიკასთან. პოლიტიკოსები, ბიუროკრატები, ინტერესთა გამომხატველები ერთმანეთს მედიის საშუალებით სწავლობენ. მედია ადგენს სტანდარტს, რის მიხედვითაც მოქალაქეები პოლიტიკურ მონაწილეებს აფასებენ". [10, 11-12]

სახელმძღვანელოში - „საპარლამენტო კონტროლი უსაფრთხოების სექტორზე: პრინციპები, მექანიზმები და პრაქტიკა“ (პარლამენტთაშორისი კავშირისა (IPU) და შეიარაღებულ ძალებზე დემოკრატიული კონტროლის ჟენევის ცენტრის (DCAF) მიერ გამოცემული) - განხილულია მედიის დამოკიდებულება უსაფრთხოების სექტორის მიმართ და პარლამენტის მიერ მედიის ფაქტორის გამოყენების მნიშვნელობა; აღნიშნულია მედიის წვლილი ხელისუფლების სამი შტოს გაკონტროლებაში, მისი გავლენა საჯარო დებატების შინაარსისა და პრიორიტეტული საკითხების განსაზღვრაში და ა.შ. მოვიხმობთ ციტატას, რომელიც განსაკუთრებით საყურადღებოა საქართველოს რეალობისთვის: „იმ ქვეყნებში, რომლებშიც მედია დამოკიდებულია სამთავრობო ინსტიტუტებზე, იგი გაცილებით უფრო ხშირად ხდება მმართველთა პროპაგანდისტული მიზნების მსხვერპლი. ამგვარ ვითარებაში მედია არ წარმოადგენს უსაფრთხოების სექტორზე დემოკრატიული კონტროლის და გამჭვირვალობის უზრუნველმყოფ ერთ-ერთ ინსტრუმენტს“. [11, 39]

მასმედიის არსის ზოგადი მიმოხილვის ამ მცდელობას დავასრულებთ მისი ზემოქმედების ფენომენის ახსნის კიდევ ერთი რაკურსით. ცნობილი ფრანგი მოაზროვნე, „პოსტმოდერნის გურუდ“ ნოდებულის ჟან ბოდრიარი, პირველივე წიგნში „საგანთა სისტემა“ მასმედიის ზემოქმედების „სპეციფიკურ ლოგიკას“ რეკლამის ზემოქმედების იდენტურად მიიჩნევს და მას „თოვლის პაპის“ ლოგიკას/ფენომენს უწოდებს: ჩვენ გვჯერა არა რეკლამირებული

საქონლის ღირსებისა, არამედ რეკლამისა, რომელიც ჩვენს დარწმუნებას ცდილობს. მომხმარებელზე რეკლამის რიტორიკული ან ინფორმაციული დისკურსი საქონლის ღირსებათა შესახებ გადამწყვეტ ზეგავლენას არ ახდენს. ინდივიდი მგრძნობიარეა იმ ნაბოძები მზრუნველობისა და დაცულობის ფარული მოტივების მიმართ, რომელსაც „სხვები“ იჩენენ მისი დარწმუნებისა და გადამირებისთვის. აქედან გამომდინარეობს რეკლამის/მასმედიის სავსებით რეალური ქმედითობა - მისი ლოგიკა არა მხოლოდ შთაგონების და რეფლექსის ლოგიკაა, არამედ არანაკლებ მკაცრი ლოგიკა რწმენისა და რეგრესიისა. [12]

ჩვენი აზრით, „რეგრესია“ ამ კონტექსტში მოხმობილია არა „უკუსვლის“, არამედ იმ მნიშვნელობით, რომლითაც იგი სტილისტიკაში აღნიშნავს სიტყვათა უკუწყობას, ანუ რეკლამირებულ საქონელს ვყიდულობთ არა იმიტომ, რომ რეკლამამ დაგვარწმუნა მის ღირსებებში, არამედ იმიტომ, რომ „გვჭერა რეკლამის, რომელიც ჩვენს დარწმუნებას ცდილობს“. იგივე ეხება მასმედიის ზემოქმედებასაც; მის პროდუქციას - ინფორმაციას მოვიხმართ და ვენდობით არა იმიტომ, რომ ეჭვმიუტანლად გვჭერა ყველა ინფორმაციის, არამედ იმიტომ, რომ გვჭერა მასმედიის, „რომელიც ჩვენს დარწმუნებას ცდილობს“.

თითქოს პარადოქსია, რომ იმ ვითარებაში, როცა მომხმარებელს არ სჭერა რეკლამის, იცის მისი მზაკვრული ხასიათი, ის მაინც ყიდულობს რეკლამირებულ საქონელს; უფრო მეტიც, რეკლამა მას უჩენს მოთხოვნილებას (შესაბამისად, მოთხოვნასაც) ისეთ საქონელზე, რომელიც ხშირად არც საჭიროა მისთვის, არც აუცილებელი და არც ხელმისაწვდომი. თვისობრივი განსხვავება მართლაც არ არის მასმედიასთან მიმართებით - მას აკრიტიკებენ, არ ენდობიან, იციან, რომ უმეტესწილად მისი ინფორმაცია ემყარება სუბიექტურ ინტრეპრეტაციებს და არა ამბის/მოვლენის ამსახველ ფაქტებს, მაგრამ, მიუხედავად ამისა, არათუ მოიხმარენ მასმედიის პროდუქტს,

არამედ, ცნობიერად თუ ქვეცნობიერად, ემორჩილებიან კიდევ საინფორმაციო ინჟინერიით მოდელირებულ „რეალობას“ და თავადაც აქტიურად მონაწილეობენ მის შექმნაში.

ერთი მხრივ, უსაფრთხოების, დაცულობის შეგრძნება, [12,34] რომელსაც ბადებს ინფორმაციის ფლობა და, მეორე მხრივ, ავტორიტეტული აზრის გავლენის, სხვათა აზრის დამოწმების ფაქტორი, [13] სათანადო ველს ქმნის ინდივიდსა თუ მასებში მასმედიისადმი რწმენის, განწყობის შესაქმნელად. ე.წ. ავტორიტეტული მედიის ცნებაც ამას ადასტურებს: ადამიანებს სჭირდებათ ავტორიტეტული დადასტურება/უარყოფა/კორექცია თავიანთი აზრებისა და შეხედულებებისა, ან სხვათა აზრისა და შეხედულებების გათვალისწინება.

ამგვარად, გამოიკვეთა კონტურები, როგორი იყო ქართული მედიის სახე ჩვენ მიერ არჩეულ საკვლევ პერიოდში, რომელიც უმნიშვნელოვანესი ეტაპი უნდა ყოფილიყო ქვეყნისა და, შესაბამისად, ადგილობრივი მედიის განვითარებისთვის. ზოგადად ამ პერიოდის ქართული მედიის შეფასება და შემდგომ, საანალიზო პერიოდში (2003 წლის ვარდების რევოლუციიდან 2012 წლის არჩევნებამდე) მის ძირითად საზოგადოებრივ-პოლიტიკურ ასპექტებზე მსჯელობა შეუძლებელია იმ პარამეტრების მოშველიების გარეშე, რომლითაც, საერთოდ, მედიის თავისუფლებისა და დამოუკიდებლობის ხარისხი ფასდება. ეს ექსკურსიც იმიტომ დამჭირდა, რომ ცხადვყო ერთი მნიშვნელოვანი დებულება: კრიზისულ სიტუაციებში აუდიტორია ზომავს მეტად ენდობა ოფიციალურ მედიას, მის მიერ მიწოდებული ინფორმაცია ნაკლებად განისჯება. ამიტომ ჩვენს ნაშრომს ეს მომენტი მეტად სპეციფიკურ ელფერს სძენს.

ცნობილი გერმანელი სოციოლოგი ნიკლას ლუმანი თავის წიგნში „მასმედიის რეალობა“ აღნიშნავს, რომ მასმედია „მოსაზრებებს მოვლენებზე განიხილავს და აშუქებს, როგორც საკუთრივ მოვლენას“; [1,167] დაუზუსტე-

ბელ, ან მცდარ ფაქტებს მასმედია ავრცელებს, როგორც ნამდვილ ცნობებს, რომლებიც მუდმივად უნდა განახლდეს, რათა სიყალბე შეუმჩნეველი დარჩეს. ახალი ამბების სახით გადმოცემული ინფორმაცია კი ეჭვმიუტანელ ჭეშმარიტებად ითვლება. ლუმანი ჩამოთვლის კრიტერიუმებს, რომლებსაც იყენებენ ინფორმაციის ახალ ამბად/ნიუსად ქცევისთვის: ინფორმაცია ახალი უნდა იყოს; უპირატესობა ენიჭება კონფლიქტებს; უაღრესად მნიშვნელოვანია ნორმების დარღვევა, რომლებიც მასმედიის ინტერპერეტაციით ხშირად სკანდალის სახეს იღებს და ა.შ. ის ამტკიცებს, რომ „ყველაფერს, რაც ჩვენ ვიცით ჩვენი საზოგადოების შესახებ და, სხვათა შორის, სამყაროს შესახებ, სადაც ჩვენ ვცხოვრობთ, მასმედიისგან ვიგებთ. ეს შეეხება არა მხოლოდ საზოგადოებაში არსებულ ცოდნას, არამედ ზოგადად ბუნების ცოდნას, სამყაროს შეცნობას“. მეორე მხრივ, მასმედიის შესახებ ისეთი ინფორმაცია გვესმის, იმდენი რამ ვიცით, რომ არ შეგვიძლია ვენდოთ ამ წყაროს. ჩვენ ვენიანალმდეგებით მის ზემოქმედებას, ეჭვი გვაქვს, რომ ჩვენი მანიპულირებენ. თუმცა ეს არაფერს ცვლის, რადგან ცოდნა, რომელსაც მასმედიისგან ვიღებთ, თითქოს თავისდა უნებურად ჩაკეტილ კარკასს ქმნის ჩვენ ირგლივ, რომლის თითოეული ელემენტი ერთმანეთს ამყარებს, ამტკიცებს“. ნიკლას ლუმანის მიხედვით, მასმედია არის არსი „ყველა საზოგადოებრივი დაწესებულებისა, რომლებიც გამოიყენება ინფორმაციის გასავრცელებლად ტექნიკურად მრავალრიცხოვან საშუალებებში“. რა არის მთავარი კრიტერიუმი ამ საკითხში? ლუმანის მიხედვით, კრიტერიუმი ინფორმაციის შემცველის, მატარებლის დამზადების სამანქანო საშუალებაა. მისი აზრით, გავრცელების ტექნიკამ მასმედიის სისტემის დანერგვაში ისეთივე გადამწყვეტი როლი ითამაშა, როგორც ფულმა ეკონომიკაში.

ლუმანი მასმედიის რეალობის შესახებ საუბარს ორ-აზროვანს უწოდებს. მისი მოსაზრებით, ეს „რეალური რეალობაა“, რაც შემდეგს გულისხმობს: ტექნიკური საშუ-

ალეხეები მასმედიის არსებობას უზრუნველყოფს, მაგრამ თავისთავად არ წარმოადგენს სოციოლოგიურად რელევანტურ რეალობას. რელევანტურ რეალობას ქმნის სისტემების ოპერაცია, ესე იგი კომუნიკაცია, რომელიც მასში ხდება. კომუნიკაცია მხოლოდ შეტყობინების გაგზავნის აქტი და და, მით უმეტეს, მხოლოდ მისი შინაარსი არ არის. კომუნიკაცია სამეულია – ინფორმაციის (შინაარსი), შეტყობინებისა (შინაარსის გადაცემა) და გაგებისა. როდესაც ჩვენ ჩვეულებრივ სიტუაციაში გვინდა ვინმეს რამე შევატყობინოთ, მაგრამ არ შეგვიძლია ამ ადამიანს ფიზიკურად მივუახლოვდეთ და შემდეგ მისი ყურადღება მივიქციოთ, კომუნიკაცია წყდება. მასმედიის შემთხვევაში სხვაგვარადაა. აქ შეუძლებელია დარწმუნებული იყო სხვის ყურადღებასა და თანადგომაში – ეს მხოლოდ უნდა იგულისხმო.

ლუმანის თავის თეორიაში მსჯელობს „თვითრეფერენციისა“ და „ინორეფერენციის“ სისტემების შესახებ. ეს ტერმინები დაახლოებით შემდეგს გულისხმობს: „თვითრეფერენცია“ პირდაპირი მნიშვნელობით ნიშნავს „საკუთარ თავზე დაყრდნობას“. მაგალითად, როდესაც სამართლებრივ სივრცეში ერთი საკანონმდებლო აქტი მეორე საკანონმდებლო აქტს ეყრდნობა. „ინორეფერენცია“ კი, ლუმანის თეორიის მიხედვით, სხვა უცხო წყაროზე დაყრდნობას გულისხმობს, მაგრამ იმავდროულად ეს „სხვა, უცხო“ ისეთია, როგორსაც სხვა სისტემა ხედავს. ლუმანის მიხედვით, მასმედიაში ინორეფერენცია კომუნიკაციის თემების საშუალებით ხდება. მაგალითად, თუ ავიღებთ ისეთ თემას, როგორიცაა შიდსი – ის არაა მედიის მიერ გამოგონებული თემა, მაგრამ მის მიერ ხელჩავლებულია. ამ თემის შემდგომი სატარო ბედი გაუგებარია, თუკი დავყრდნობით მხოლოდ და მხოლოდ სამეცნიერო კვლევებს. ერთი მხრივ, ეს ინორეფერენციაა – იმ საკითხზე გადართვა, რომელიც მასმედიის სისტემას პირდაპირ არ უკავშირდება. თუმცა, მეორე მხრივ, ამ თემაზე საუბრისას აღმოვაჩინოთ, რომ თვითრეფერენციის ელემენტებიც

არსებობს – მასობრივი კომუნიკაციის საშუალებებით ამ თემის ყოველი ხსენებისას ყველა დაინტერესებულ პირს ახსენდება, რომ ამ თემაზე უკვე იყო საუბარი.

იმავდროულად მასმედია საზოგადოებას მოდუნების საშუალებას არ აძლევს. მასობრივი ინფორმაციის საშუალებები ადამიანებს მუდმივად მოულოდნელობების მოლოდინს უქმნიან. ამას ლუმანი იმით ხსნის, რომ მასმედია ესადაგება სხვა სისტემების დაჩქარებულ შინაგან მოძრაობას – ეკონომიკაში, მეცნიერებასა და პოლიტიკაში. ეს სისტემები კი, გერმანელი ფილოსოფოსის აზრით, საზოგადოებას მუდმივად პრობლემების წინაშე აყენებს. მასმედიის გავლენაზე მსჯელობისას ნიკლას ლუმანი განმარტებას იძლევა ინდივიდებთან დაკავშირებით: „მასმედიის ყველა სფერო ინდივიდებისადმი დიდი ინტერესით გამოირჩევა და პირიქით – დიდია ინდივიდების ინტერესი ამ სფეროსადმი. ადამიანი ამ სისტემაში ფსიქიკური რეალობით, სპეციფიკური კონსტრუქციითაა ჩართული. ეს კონსტრუქცია კი მასმედიას საშუალებას აძლევს შექმნას მითი იმის შესახებ, რომ ადამიანს ემსახურება“.

ამა თუ იმ აზრის საზოგადოებაში გატანასა და, მით უმეტეს, საზოგადოებრივი აზრის ფორმირებას სჭირდება არა მხოლოდ რაიმე „ობიექტური და მართალი“ მხარის ძიება, არამედ კონკრეტული ღონისძიებების გატარება ამ აზრის, როგორც ინფორმაციის გავრცელებისა და გავლენის შექმნისათვის. „მომგებიანი“ მხარე, როგორც წესი, არ არსებობს. საამისოდ საჭიროა კონკრეტული შეპირისპირებები მოწინააღმდეგე აზრთან, თანაც ისე, რომ ზეგავლენა და საზოგადოებრივი მხარდაჭერა მიიღოს. ამ მხრივ, არსებობს ე.წ. „მოთხოვნითი ლიდერები“, რაც შერჩევის საკითხში დამატებით საშუალებებს გვთავაზობს. თანამედროვე მედიასივრცეში აქცენტი, როგორც წესი, კეთდება ე.წ. დაპირისპირებითი სცენის გათამაშებით წარმოებულ საინფორმაციო ნაკადის მომგებიანობაზე, ამ მეთოდით ადვილი შესაძლებელია ტელემედიაში „დაპირისპირებული მხარეების“ ისე წარმოდგენა და შე-

პირისპირება, რომ წინასწარ გათვლილი საინფორმაციო ნაკადის ეფექტი გადაედოს მაყურებელს და, ზოგადად, საზოგადოებას.

უდავოა, რომ ნებისმიერ სახელმწიფოში მასშედი-ის თავისუფლების ხარისხი ქვეყნის დემოკრატიულობის ბარომეტრად ითვლება; ამიტომ უცხოელი დამკვირვებ-ლებიცა და ქართველი ექსპერტებიც საქართველოში დე-მოკრატიის განვითარების პროცესის ერთ-ერთ მთავარ მაჩვენებლად თავისუფალი მედიის არსებობას ასახელ-ებდნენ. ოღონდ უნდა დავაკონკრეტოთ, რომ უმთავრე-სად ცნება „თავისუფალი მედია“ გამოიყენებოდა და ინ-ერციით დღემდე ასე გრძელდება „სიტყვის თავისუფლე-ბის“ თანაბარზომიერ ცნებად. პროპაგანდული წნეხის, პარტიული და სახელმწიფო დიქტატისა და ცენზურისაგან სიტყვის გათავისუფლების თავდაპირველი ეტაპი ქარ-თულმა მედიამ მართლაც საკმაოდ წარმატებულად გან-ვლო; მაგრამ ამ პირველ ეტაპს უნდა მოჰყოლოდა მედი-ის მიერ ფინანსური და სარედაქციო დამოუკიდებლობის მოპოვების, სიტყვის თავისუფლებასთან პასუხისმგებლო-ბის შეხამების, პროფესიული სტანდარტების დამკვიდრე-ბისა და ა.შ. ეტაპები, რომელთა გარეშეც „თავისუფალი მედია“ მხოლოდ ფორმალური ცნებაა.[14,16]

„ვარდების რევოლუცია“, ქვეყნის დემოკრატიული განვითარებისა და დასავლური ღირებულებების დამ-კვიდრების უფრო მაღალ ფაზაში გადასვლის დეკლარი-რებით, ამ პროცესისთვის სტიმულის მიმცემი და ხელშემ-წყობი უნდა გამხდარიყო. მაგრამ მოხდა პირიქით. პლუ-რალიზმის შესუსტება ტელემედიის მაგალითზე უფრო თვალშისაცემია. პრესამ (მიუხედავად იმისა, რომ „ვარ-დების რევოლუციის“ შემდეგ სხვადასხვა მიზეზით, დრო-ის გარკვეული ინტერვალით დაიხურა ისეთი თვალსაჩი-ნო გაზეთები, როგორებიც იყო: „დილის გაზეთი“, „თბი-ლისი“, „შანსი“, „ახალი ეპოქა“, „ახალგაზრდა ივერიელი“, „მთავარი გაზეთი“, „ხვალინდელი დღე“), ტელევიზიასთან

შედარებით, მაინც შეძლო გარკვეული მრავალფეროვნებისა და საკუთარი პოზიციის შენარჩუნება.

„გარდების რევოლუციის“ შემდეგ პრესაში გაჩნდა ტერმინები „სატელევიზიო მმართველობა“, „ტელეხელისუფლება“, რაც პირდაპირ მიანიშნებს იმაზე, რომ ახალი ხელისუფლება (პირველ რიგში - პრეზიდენტი) წარმატებით იყენებდა ტელევიზიის შესაძლებლობებს პიარისა და პროპაგანდისტვის; მეორე მხრივ, პრესა პერმანენტულად აპროტესტებდა ტელემედიის პრიორიტეტულობასა და ბეჭდური მედიის იგნორირებას. ისიც უნდა აღინიშნოს, რომ ტელემედიისადმი ხელისუფლების „განსაკუთრებული დამოკიდებულება“ ძირითადად მისი თავისუფლების არეალის მაქსიმალურ შეზღუდვასა და კონტროლში გამოიხატება“. [15]

თავისუფლება და დამოუკიდებლობა ძალზე ზოგადი ცნებებია, მაგრამ არსებული თვალსაზრისების შეჯერებით სწორედ ესაა მედიის დემოკრატიულობის განსაზღვრელი უმთავრესი ფაქტორი. მედიის თავისუფლებისა და დამოუკიდებლობის პარამეტრებზე მსჯელობა, უპირველესად, ინფორმაციული სფეროს მარეგულირებელ ნორმატიულ აქტებზე (საერთაშორისო შეთანხმებები, კონვენციები, ოქმები, კონკრეტული ქვეყნის კანონმდებლობა) დაყრდნობით ვითარდება. ინფორმაციული სამართალი ურთულეს სფეროდ ითვლება ყველა დემოკრატიულ ქვეყანაში. მედიის მკვლევარები და პროფესიონალი პრაქტიკოსები, უმეტესწილად, მიიჩნევენ, რომ ნორმატიული აქტები განსაზღვრავს მედიის თავისუფლებისა და დამოუკიდებლობის უფლებას, მაგრამ რეალობაში არათუ კონკრეტული ქვეყნის, არამედ კონკრეტული მედიასაშუალების შემთხვევაშიც კი უაღრესად რთულია დადგენა, რას გულისხმობს თავისუფლება და დამოუკიდებლობა და როგორ შეიძლება მისი მიღწევა.

ტატიანა რეპკოვა, რომლის გამოცდილება მოიცავს ყოფილ სოციალისტურ ევროპაში ცხოვრებასა და ჟურნალისტად/რედაქტორად მუშაობასაც და თანამედროვე

მედიის თეორიისა და პრაქტიკის ცოდნასაც, ერთმანეთს უხამებს მედიის თავისუფლებისა და დამოუკიდებლობის რომანტიკულ-იდეალისტურ განსაზღვრებებსა და პრაგმატულ რეალობას. ქართულ მედიასთან მიმართებით განსაკუთრებით საყურადღებოა გარდამავალი დემოკრატიის ვითარება: „განვითარებად დემოკრატიულ ქვეყნებში დამოუკიდებელი მედიის შექმნის პირველი ეტაპი აუცილებლად გულისხმობს სამთავრობო საკუთრებისგან, კონტროლისა და ჩარევისგან გათავისუფლებას. სიტყვა „დამოუკიდებელი“ არ არის აბსოლუტურად თვითკმარი და ამ შემთხვევაში არცთუ ზუსტად ესადაგება თავის პირველად სემანტიკურ განსაზღვრას. განვითარებად დემოკრატიულ ქვეყნებში პრესასთან მიმართებით ეს სიტყვა, ჩვეულებრივ, ნიშნავს სამთავრობო კონტროლისაგან დამოუკიდებელს, თუმცა ეს განმარტება მეტისმეტად ვიწროა. იმის გამო, რომ განვითარებად დემოკრატიულ ქვეყნებში ჟურნალისტებს დამოუკიდებლობის საკმაოდ მწირი, ან ზოგჯერ არანაირი გამოცდილება არ გააჩნიათ, მათ ხშირად ჰგონიათ, რომ ხელისუფლების კონტროლისგან თავის დაღწევა, ყველანაირი კონტროლისგან თავისუფლებას ნიშნავს; სამწუხაროდ, დამოუკიდებლობის მათეული განსაზღვრა არარეალური და გაუაზრებელია. საბოლოოდ, კარგი არაფერი მოაქვს ჟურნალისტებისთვისაც. დღევანდელ რთულ სამყაროში დამოუკიდებლობა სრული ვერაფრით იქნება“. [7,26] რეპკოვა აღნიშნავს, რომ „თავისუფალი და დამოუკიდებელი მასობრივი ინფორმაციის საშუალებების არსებობა შესაძლებელია მხოლოდ სხვა დემოკრატიული ტრადიციების არსებობასთან ერთად“. ამასთანავე რეპკოვა მიიჩნევს, რომ პროფესიონალიზმის დაცვა გაცილებით დიდ ძალისხმევას მოითხოვს, ვიდრე დამოუკიდებლობისა: „მსოფლიოში მიღებულ მრავალ ჟურნალისტურ ქცევის კოდექსსა და საკუთარ გამოცდილებაზე დაყრდნობით, რამდენიმე სიტყვით შემოძლია განვსაზღვრო, როგორი უნდა იყოს პროფესიული ჟურ-

ნალისტიკა: ფაქტობრივი, პატიოსანი, მიუკერძოებელი, ყოვლისმომცველი და თანმიმდევრული". [7, 28]

ქართული მასმედიის ინტერპრეტაციულ ხასიათზე ყურადღებას ამახვილებს სოციოლოგი იაგო კაჭკაჭიშვილი; იგი ამბობს, რომ საინფორმაციო გადაცემების ერთმანეთთან შედარება პოსტმოდერნული პარადიგმის ლეგიტიმურობაში არწმუნებს: „არ არსებობს რეალობა თავისთავად. იგი ისეთია, როგორადაც მისი ინტერპრეტაცია ხდება. ხოლო რამდენადაც ინტერპრეტაცია ბევრია, რეალობაც სხვადასხვანაირია. სინამდვილე განოვილია ინტერპრეტაციაში". [16]

ერთი მხრივ, გაზეთ „საქართველოს რესპუბლიკისა“ და, მეორე მხრივ, დანარჩენი გაზეთების („ალია“, „ახალი ვერსია“, „რეზონანსი“, „ახალი თაობა“, „ჭორჭიან თამსი“ და სხვ.) ზედაპირული შედარებაც კი ადასტურებს ამ თვალსაზრისს. 2000-2003 წლებში „საქართველოს რესპუბლიკით“ შექმნილი სურათი ისე დიამეტრალურად განსხვავდება სხვა გაზეთებისაგან, რომ ძნელია დაიჯერო ერთი და იმავე ქვეყნის რეალობის ასახვასთან გვაქვს საქმე თუ არა. „საქართველოს რესპუბლიკის“ მედიასურათი საბჭოური ინერციით სტაბილურობისა და უძრაობის განწყობას გვიქმნის, დაახლოებით ასეთი სქემით - „ყველაფერი რიგზეა!“, მთავარია „ბუნტი არ იყოს“; დანარჩენი გაზეთების მედიასურათი, სიჭრელის მიუხედავად, მუდმივი დესტაბილიზაციისა და ნიჰილიზმის განწყობას ამძაფრებს. ხოლო იმის დადგენა, რომელი მედიასაშუალების ინტერპრეტაციაა რეალობის ადეკვატური, ან არაადეკვატური, პრაქტიკულად შეუძლებელია. [14, 27]

ქართული მასმედიის განვითარებაზე მსჯელობისას (განსაკუთრებით „ვარდების რევოლუციის“ კონტექსტში) უცხოელი თუ ქართველი ექსპერტების ათვლის წერტილი ტელევიზიაა, უფრო ზუსტად, „რუსთავი 2“. გარდა ამისა, ქართული პრესის აქცენტები ან პირდაპირ უკავშირდებოდა, ან დიდწილად იყო განპირობებული სწორედ ამ ტელეარხის მესიჯებით. „ვარდების რევოლუციიდან“ ზუს-

ტად რვა თვის შემდეგ გაზეთ „რეზონანსში“ გამოქვეყნდა პუბლიკაცია სათაურით „მედიის რექვიემი პოსტრევოლუციურ საქართველოში“. სათაურში უკვე გაცხადებულია მთავარი სათქმელი, რომელსაც კულტუროლოგი ლელა იაკობიშვილი ასე აყალიბებს: „ჩვენს საინფორმაციო სივრცეში სრული დაბნეულობაა; თითქოსდა ცოცხალი მედია, რომელმაც იცოდა, როგორ „გაეჩინა“ საზოგადოებრივ ორგანიზმში ახალი, „სხვა“ (ანუ საკუთარი თავის სხვაგვარი ვერსია), დღეს, ვფიქრობ, რომ პარალიზებულია. სრული შთაბეჭდილება იყო იმისა, რომ ქართულ საზოგადოებრივ ორგანიზმში ორი სფერო - პოლიტიკა და ჟურნალისტიკა მაინც ინარჩუნებდა ცოცხალ მუხტს. ხშირად ინფანტილურად, უფრო - ისტერიულად, მაგრამ მაინც ინარჩუნებდა. ამ ორ სფეროს ერთმანეთის მიმართ ჰქონდა ინტერესი და დანარჩენი აღარაფერი აინტერესებდათ - საზოგადოებრივი ცხოვრების არცერთი სხვა ასპექტი. ეს იყო ერთმანეთზე ორიენტირებული ძალაუფლების ორი სივრცე, რომლებიც ერთმანეთს ასაზრდოვებდნენ. დღეს მედიასივრცე გამოეთიშა საზოგადოებრივ ორგანიზმს და პოლიტიკის იმედზე დატოვა ქვეყანა, თავად კი მის უსიცოცხლო იარაღად იქცა“. ეს, ერთი შეხედვით მკვეთრი შეფასება, ზედმინევნიტ გამოხატავს ქართული საზოგადოებრივი ცხოვრებისა და ქართული მედიის მთავარ მახასიათებელს _ პოლიტიკის პრიმატს; პოლიტიკის ტენდენცია ტელემედიისა და პრესის საერთო მახასიათებელია, თუმცა, პრესისაგან განსხვავებით, პოსტრევოლუციურ პერიოდში ამ თვალსაზრისით ტელევიზია უფრო ინერტული გახდა. ლელა იაკობიშვილის შეფასებას ალბათ, პირველ რიგში, სწორედ ტელემედიას ეხება, მაგრამ ვერც პრესამ შეინარჩუნა „რევოლუციამდელი“ დინამიზმი, სიმძაფრე და აქტუალობა. [14, 30]

ამ შეფასებაში კიდევ ერთი არსებითი ტენდენციაა ნაჩვენები - საზოგადოებრივი ცხოვრების დანარჩენი ასპექტების იგნორირება მედიის მიერ, პოლიტიკური ბატალიების გარდა. თუ უფრო დავაზუსტებთ, ეს გულისხმობს

არა პოლიტიკურ დებატებს, ჯანსაღი პოლიტიკური კონკურენციის, პოლიტიკური სპექტრის ფართოდ წარმონივნას, არამედ სახელისუფლო ბრძოლების ქცევას ცენტრალურ თემად და არა მხოლოდ არჩევნების წინარე და მომდევნო პერიოდებში, როცა ეს მიმართულება მედიაში თავისთავად წინა პლანზეა.

მას შემდეგ, რაც პრეზიდენტ შევარდნაძის მმართველობის დროს საქართველო დეკლარირებულად დაადგა დასავლურ კურსს, იღებდა აშშ-ის სამხედრო თუ ეკონომიკურ დახმარებასა და მხარდაჭერას; ამასთანავე იყო დსთ-ის წევრი სახელმწიფო და არასოდეს უარყოფდა რუსეთის ფაქტორს, ღერძი - საქართველო-აშშ-რუსეთი (ან პირიქით) ყოველთვის იყო რეალური და აქტუალური. ამ ვითარებას ყველაზე კარგად გამოხატავს ლონდონელი ანალიტიკოსის სიტყვები: „ქართველები უკვე დიდი ხანია მიეჩვენებენ, რომ მათ ამერიკელები ანებივრებენ და რუსები აშინებენ, მათი ხელმძღვანელობა კი ერთსაც აქებებს და მეორესაც“. [17] მედიაში აქტუალურია აქცენტი, რომ საქართველო კვლავ რჩება რუსეთისა და აშშ-ის ინტერესთა შეჯახების (ზოგჯერ ურთიერთდამთხვევის) ასპარეზად. საყურადღებოა, მოსკოვში ნინო ბურჯანაძის (საქართველოს პრეზიდენტის მოვალეობის შემსრულებლის) ვიზიტის წინ რუსული მედიის მიერ შექმნილი ფონი: შესაძლოა საქართველოსა და რუსეთის ურთიერთობები 2002 წლის 11 სექტემბრის სცენარით განვითარდეს; „მაშინ რუსეთის ხელისუფლებამ საქართველოს, ფაქტობრივად, ომი გამოუცხადა, თუმცა, აშშ-ის მკაცრი პოზიციის გამო კრემლი იძულებული გახდა მუქარა მუქარად დაეტოვებინა. როგორც ჩანს, კრემლი და მისი მესვეური საქართველოს ახალი ხელისუფლების მდგრადობას ამჟამადაც „კბილს უსინჯავს“ და ცდილობს იმის გარკვევას, კვლავ დაუჭერს თუ არა ასე აქტიურად მხარს თეთრი სახლი ოფიციალურ თბილისს“. [18]

1.2. სოციალური მედიის როლი საზოგადოებრივ-პოლიტიკურ ცხოვრებაში

მედია „ხელისუფლებათა დანაწილების თეორიით“ მე-4 ხელისუფლებადაც კი მიიჩნევა (საკანონმდებლო, აღმასრულებელი და სასამართლო ხელისუფლების შემდეგ). ამდენად, მისი როლი საკმაოდ დიდია თითოეული ჩვენგანის ცხოვრებაში. ტექნოლოგია მუდმივად ვითარდება და იცვლება. 21-ე საუკუნეში ინტერნეტის ფართო ხელმისაწვდომობამ სრულიად შეცვალა ტრადიციული მედიის (ტელევიზია, რადიო, პრესა) როლი. ინტერნეტის განვითარებასა და მისი მომხმარებლების რაოდენობის მატებასთან ერთად წარმოიშვა მედიის ახალი სახე - სოციალური მედია - ეს საზოგადოების ცალკეული წევრების ან ჯგუფების მიერ შექმნილი მედია საშუალებაა, რომელიც ტრადიციული მედიის მსგავსად ინფორმაციის შენახვისა და გადმოცემის საშუალებას წარმოადგენს. [19, 3]

ახალი ტექნოლოგიების განვითარებამ სამყარო რევოლუციური ცვლილების წინაშე დააყენა. მანამდე არსებული ხედვები, მიდგომები და ქმედებები თითქოს აღარ მუშაობს. ახალ მიდგომებსა და ხედვებს საჭიროებს ყველა სფერო, მრავალი პროფესია და მეცნიერებაც რადარებიდან ნელ-ნელა ქრება ან სახეს იცვლის. რაკი მეცნიერება ვახსენე, აუცილებელია ითქვას ისიც, რომ დღეს დიდი კითხვების, დიდი აღმოჩენებისა თუ დიდი გადაწყვეტილებების მიგნებისათვის საკმარისი აღარ არის მხოლოდ ცალკეული მეცნიერების თვალთ, ხედვითა თუ მიდგომით გადაწყვეტილებების ძიება. სწორედ ამიტომ განვითარებულ სამყაროში დიდი კვლევები მულტიდისციპლინური მიდგომებით მიმდინარეობს. დაიკარგა აქამდე არსებული საზღვრები, რომლებიც მეცნიერებებს ერთმანეთისაგან ყოფდა, ტექნოლოგიებმაც ჩაანაცვლეს სხვადასხვა „ადამიანური“ პროფესიები და თითქოს ბიძგს გვაძლევენ, რომ რუტინულ და ტექნიკურ საქმიანობაზე დრო არ დავკარგოთ და სხვა უფრო მნიშვნელოვანი და

საინტერესო საქმეებით დაგკავდეთ. ტექნოლოგიებისა (ყველაზე ფართო მნიშვნელობით) და მეცნიერების განვითარებამ თითქოს რაღაც ჯადოსნური შესაძლებლობების წინაშე დაგვაყენა, რომელიც, ერთი მხრივ ცოტა საშიშია, თუმცა ამავე დროს ძალიან საინტერესოა. შეიძლება ითქვას, რომ საინტერესო პერიოდში მოგვიწია ცხოვრება: პერიოდში, სადაც ჯერ კიდევ მუშაობს ძველი მიგნებები, მეთოდოლოგიები, თუმცა ისიც ჩანს, რომ ახალი ხედვები და ახალი მიდგომები ნელ-ნელა ავიწროებს ძველს და სრულიად წარმოუდგენელი მიმართულებით მივყავართ.

აღამიანი სოციალური არსებაა და ის, რომ ურთიერთობა/კომუნიკაცია მისთვის სასიცოცხლოდ მნიშვნელოვანია, ამაზე არავინ დავობს. იმის შესახებაც, რომ 21-ე საუკუნე ინფორმაციული ერაა, ყველა საუბრობს, თუმცა საქართველოში იმის შესახებ, თუ რას გულისხმობს „ინფორმაციული ერა“, რა მოთხოვნებს გვიყენებს და რა გამოწვევების წინაშე გვაყენებს, ბევრს არაფერს გვიხსნიან. განვითარებულ ქვეყნებში უკვე 15 წელზე მეტია, რაც დაიწყეს ახალი მედიის გამოწვევების შესახებ საუბარი და მსჯელობა. ეს განსაკუთრებით აქტუალური გახდა საზოგადოებასთან ურთიერთობის სფეროში მომუშავე კადრებისათვის იმიტომ, რომ დღევანდელ ინფორმაციულ სამყაროში საზოგადოებასთან ურთიერთობა წარმატების მიღწევის განმსაზღვრელად გვევლინება. საზოგადოებასთან ურთიერთობის ერთი განმარტების ციტირებაც კი საკმარისია იმისათვის, რომ მივხვდეთ, თუ რაოდენ მნიშვნელოვანი ცვლილებების წინაშე შეიძლება იდგეს ეს მიმართულება თანამედროვე განვითარებულ სამყაროში. ეს უკანასკნელი პერმანენტულ, მიზანმიმართულ ორმხრივ დიალოგს წარმოადგენს ორგანიზაციას/პიროვნებასა და მის მიზნობრივ აუდიტორიას/საზოგადოებას შორის, რომელიც ორმხრივი ინტერესების დაკმაყოფილებისკენაა მიმართული. [20]

ინტერნეტის განვითარებისა და მისი მომხმარებლების რაოდენობის მატების კვალდაკვალ სოციალური

მედიის როლი ადამიანების ცხოვრებაში სულ უფრო იზრდება. წარსულს ჩაბარდა ის დრო, როდესაც ხელის საბეჭდო დაზგაზე შექმნილი გაზეთებით ვრცელდებოდა ინფორმაცია და, შესაბამისად, საზოგადოებაც ინტერესით ეცნობოდა პრესის პროდუქციის ოდინდელ ფორმას. დღეს მომხმარებელზე ორიენტირებულ ჟურნალისტურ კორპორაციებს უზარმაზარი და ურთულესი გზის დაძლევა, განუწყვეტელი ბრძოლა, ორგანიზება და მობილიზება სჭირდებათ, რათა საზოგადოებას გაზრდილი მოთხოვნების შესატყვისი ინფორმაცია მიაწოდონ, დააბალანსონ ურთიერთობა მედიასა და აუდიტორიას შორის. თანამედროვე ელექტრონული საშუალებები არათუ იძლევა ამის შესაძლებლობას, არამედ მთელ საზოგადოებას კარგი განათლებისა და ყველა საკითხის შესახებ ინფორმირების პირობებს უქმნის. თავისუფალი პრესის განვითარებისთვის ინტერნეტი უნიკალურ მედიუმს გვთავაზობს, თუმცა საქართველოში მის შესაძლებლობებს მინიმალურადაც კი ვერ იყენებენ. მიზეზი კი ნაწილობრივ ისაა, რომ ინტერნეტი ბევრისთვის ჯერაც ფუფუნების საგანია, ამიტომ მისი შესაძლებლობები ჯერჯერობით აუთვისებელია.

თანამედროვე ადამიანი სულ უფრო მეტად ხდება ელექტრონულ მედიაზე დამოკიდებული ინტერნეტის ერთი განსაკუთრებული, მასობრივ-კომუნიკაციური ურთიერთობის მრავალგვარი გამოხატვის უნარის წყალობით - მოქნილობა, არჩევანის სიმრავლე და მოხმარების სიადვილე განსაკუთრებულ ხიბლს ანიჭებს მას. იგი ამდიდრებს და აადვილებს ადამიანთა ცხოვრებას იმით, რომ სრული დემოკრატიულობის შესაძლებლობას იძლევა. ამავდროულად, თანამედროვე ელექტრონული საშუალებებით განხორციელებულ საინფორმაციო მიმოცვლაში ადამიანი პასუხს პოულობს მისთვის საინტერესო კითხვებზე და იღებს ცოდნას. თუ არსებობს მოქნილი კომუნიკაცია - არის ცოდნაც, თუ არ არსებობს კომუნიკაცია - არც ცოდნა და განვითარება შეიძლება არსებობდეს. ეს

ჯაჭვური, დინამიკური პროცესია და პოზიტიურ შედეგებზეა გათვლილი. სოციალური ქსელების ასეთი პოპულარობის გამო, პოლიტიკური ჯგუფების მხრიდან იზრდება ცდუნება, რომ ამ საინფორმაციო სივრცეზე ზეგავლენით საზოგადოებრივი აზრი აკონტროლონ. წლების წინათ შექმნილი თავისუფალი სიტყვის ზონა „ფორუმ.გე“, სოციალური ქსელების ზოგიერთი მოყვარულის აზრით, დღეს სამთავრობო კონტროლის ქვეშ მოექცა. ომის დროს შექმნილი საინფორმაციო ვაკუუმი, რომელიც მთავრობის მიერ საგანგებო მდგომარეობის გამოცხადებას მოჰყვა, ინფორმაციის ვერც ამ ალტერნატიულმა წყარომ შეავსო. გამოდის, რომ ის მისია, რაც ახალმა მედიამ აიღო თავის თავზე ირანში, საქართველოში ბოლომდე ვერ შეასრულა. ირანის მაგალითის მოყვანის დროს ზოგიერთი ხაზს უსვამს იმას, რომ ახალი მედიისთვის არ არსებობს ბარიერები. ინტერნეტის რეგულირება იგივეა, მზის ამოსვლის გაკონტროლებას შეეცადო. თუმცადა ავტორიტარული ქვეყნის ხელისუფლება თავისი ინტერესების გასატარებლად ქირაობდა ბლოგერებს, რათა მათთვის სასარგებლო თემებზე ეწერათ, იყო სოციალური მედიის კონტროლის მცდელობაც.

სოციალური მედიის, კონკრეტულად კი ფეისბუქის თავისებურებებზე წერს სოციოლოგი - იაგო კაჭკაჭიშვილი: „1. ფეისბუქი მედიის ისეთი საშუალებაა, რომელიც ნებისმიერ ადამიანს აძლევს საკუთარი აზრების, განწყობების, დამოკიდებულებებისა და ემოციების საჯარო სივრცეში გამოხატვის საშუალებას, საჯარო ფიგურად ან „ცნობად სახედ“ ყოფნის გარეშე. ჩვეულებრივ, არ არის იოლად ხელმისაწვდომი სატელევიზიო სივრცე (მაგალითად, თოქშოუში მონაწილეობა). ამას იმდენად უნდა იმსახურებდეს, რომ ტელეარხის მენეჯმენტს (ან გადაცემის პროდიუსერს) შენი დაპატიჟება მოუხდეს. ტელეგადაცემებში მიწვეულთა წრე, ზოგადად, არ არის ფართო, ხოლო საქართველოში განსაკუთრებით დავინროებულიც კია – ერთი და იგივე ხალხი მონაცვლეობს გადაცემიდან

გადაცემაში. კიდევ უფრო რთულია ბეჭდური მედიის ავტორად ყოფნა – ინტერვიუებს „რჩეულებისგან“ იღებენ, ხოლო სტატიის დაწერის მოტივაცია და უნარ-ჩვევები კიდევ უფრო ნაკლებ ადამიანს აქვს. საჯარო ასპარეზზე გამოჩენის ამ წყურვილს სულზე მიუსწრო ფეისბუქმა – საჯარო სივრცეში მოსახვედრად ადამიანს არ სჭირდება „ელიტის“ წევრობა, მან აუდიტორია შინიდან გარეთ გაუსვლელადაც შეიძლება მოიპოვოს. და, რაც მნიშვნელოვანია, ეს აუდიტორია იმაზე მრავალრიცხოვანიც შეიძლება აღმოჩნდეს, ვიდრე რომელიმე საგაზეთო სტატიისა თუ ინტერვიუს შემთხვევაში. შესაბამისად, ფეისბუქმა დააკმაყოფილა „სოციალურ მე“-დ შედგომის მოთხოვნილება, რომელიც, როგორც აღმოჩნდა, ადამიანთა უმრავლესობაში არსებობს. 2. ფბ-მა ადამიანი უფრო თამამი გახადა იმით, რომ მას სპეციფიკურ ერთობაში განეკუთვნების საშუალება მისცა. ამ ერთობას ფეისბუქის „მეგობართა“ წრე შეადგენს, ხოლო თემის ყველაზე მტკიცედ შემკვრელი ინსტრუმენტი „ლაიქებია“, რომლებიც ახდენს ადამიანის პიროვნული გამოხატვის აღიარება-დადასტურებას. შესაბამისად, ფბ-ზე ადამიანს დიდი შანსი აქვს, არ დარჩეს მარტო, იპოვოს თავისიანი და „ლაიქების“ მეშვეობით გამოსცადოს „ძალა ერთობაშიას“ ხიბლი. 3. ფეისბუქზე გამოჩენილ სითამამეს კიდევ ერთი საფუძველი აქვს: ადამიანი სრულიად თავისუფალია გამოხატვაში და მას არანაირი მედიასტანდარტის დაცვა არ ევალება. გაზეთი არ დაბეჭდავს უშვერი სიტყვებით ლანძღვას, ამის უფლებას არც ტელევიზია იძლევა, ბოლოს და ბოლოს, შეიძლება სასამართლოშიც გირჩვლონ მედიაში მიყენებული შეურაცხყოფისთვის და ა.შ. ფეისბუქი ამ შეზღუდვებისგან ჭერჭერობით თავისუფალია: თქვი და დაწერე, რაც გინდა, ამისთვის ვერავინ გირჩვლებს სასამართლოში ან მედიაეთიკის რომელიმე კომიტეტში; ამ გზაზე არ არსებობს არავითარი ბარიერი, სინდისის გარდა. [21]

ტექნოლოგიების განვითარებამ მნიშვნელოვანი ცვლილებები შეიტანა როგორც პიროვნულ ურთიერთო-

ბებში, ასევე საქმიან და პოლიტიკურ სფეროებში. სოციალური ქსელების განვითარებამ ინფორმაციული სამყარო „გააშიშვლა“ და ადგილი დაუკარგა ყველა ადრე არსებულ შუამავალს – დღეს არ არსებობს რაიმე ქმედება, რომლის სოციალურად ქცევა (მაგალითად, პოსტის განთავსება ფეისბუქში) შეუძლებელია. ასევე არ არსებობს მოვლენა, რომელიც პრინციპულად ვერ მოხვდება სოციალურ მედიაში. სწორედ ამიტომ დღეს განსაკუთრებული მნიშვნელობა ენიჭება გზავნილების მრავალფეროვნებას, სიხშირესა და მოქნილობას: სოციალურ ქსელში განთავსებული ინფორმაცია ხშირად ელვისებურად ვრცელდება და ასევე ძალიან სწრაფად უბრუნდება ავტორს - ინფორმაციის მიმღებთა შეფასებებით, განწყობებითა და დამოკიდებულებებით. სოციალური მედიის განვითარებამ დაარღვია ბარიერი ორგანიზაციას/პიროვნებასა და მომხმარებელს/საზოგადოებას შორის. აქამდე არსებული საკომუნიკაციო არხები ეფექტურად უკვე აღარ მუშაობს. სოციალურმა ქსელებმა საზოგადოებასთან ურთიერთობის დრო ააჩქარა: მყისიერად გაჩენილი კითხვები, საუბრები, დიალოგები მყისიერ პასუხს საჭიროებენ. ამიტომ საზოგადოებასთან ურთიერთობის აქამდე არსებული ტაქტიკები ვეღარ პასუხობენ ახალ გამოწვევებს.

საქართველოში 2012 წლის 1 ოქტომბრის საპარლამენტო არჩევნებმა და წინასაარჩევნო ვითარებამ ქართულ საზოგადოებას დებატებისათვის ახალი სივრცე გადაუშალა. სოციალური ქსელები, კერძოდ კი ფეისბუქი, რომელიც აქამდე გასართობი გვერდი იყო, მთავარ სადისკუსიო ადგილად იქცა. ფეისბუქის ბევრი ქართველი მომხმარებლის პროფილის ქრელი სურათი შავმა ფონმა ჩაანაცვლა, მრავალფეროვანი სტატუსები კი აღშფოთებულმა და ანალიტიკურმა პოსტებმა შეცვალა. ასეთ ვითარებაში ჩნდება კითხვა - რა როლი ითამაშა სოციალურმა ქსელმა ქართული პოლიტიკური რეალობის შეცვლაში? პარადოქსია, მაგრამ ფაქტია, რომ დებატებისა და კონტრუქციული დისკუსიის ნაკლებობას განიცდის ისეთი

პოლიტიზებული საზოგადოება, როგორიც ქართულია. ეს ის საზოგადოებაა, რომელშიც თითქმის ყველა ოჯახში საღამოს საინფორმაციო გადაცემა ან პოლიტიკური თოქ-შოუა ჩართული და მუდმივად პოლიტიკას განიხილავენ. მიუხედავად ამისა, საზოგადოებაში პოლიტიკური ანალიზის ნაკლებობაა, რისი კარგი მაგალითიც ოქტომბრის საპარლამენტო არჩევნების წინ საზოგადოების მკვეთრი პოლარიზაცია და რადიკალურად განსხვავებული, ერთმანეთისგან მონყვეტილი პოლიტიკური ნარატივების არსებობაა.

ასეთ რეალობაში დისკუსიის ადგილად ინტერნეტ-სივრცე იქცა. ფეისბუქი, სადაც მთავრობისა და ოპოზიციის მხარდამჭერებსა და საზოგადოებრივ აზრს შორის მოქცეული წევრები არიან გაერთიანებული, ინფორმაციისა და მოსაზრებების გაცვლის საუკეთესო ადგილად იქცა. ფეისბუქზე ვხედავდით პოლიტიკურ ვიდეოებს, სურათებს, იუმორით სავსე პოსტებსა და, რაღა თქმა უნდა, მოვლენათა ანალიზის შემცველ სტატუსებს, რომლებიც ცხარე დებატებს იწვევდა და ასობით კომენტარს მოიცავდა. ყველაზე კრიტიკული კი ის ნაწილი იყო, რომელიც საქართველოს სხვადასხვა წერტილში ფიზიკური დაპირისპირებების დროს ხდებოდა. ამ შემთხვევაში ფეისბუქის მომხმარებლები ინფორმაციასა და ვიდეოებს არ იშურებდნენ, რათა ის საქართველოსა და საქართველოს ფარგლებს გარეთ მცხოვრებ თანამემამულეთათვის გაეზიარებინათ. იმავდროულად ფეისბუქის საშუალებით მასობრივი აქციები იგეგმებოდა. ეს აქციები მიზნად ხელისუფლების შეცვლას არ ისახავდა. ეს სტუდენტების მიერ ორგანიზებული აქციები იყო, რომლებიც ციხეში სასტიკ წამებას აპროტესტებდნენ და დამნაშავეთა დასჯას მოითხოვდნენ. ასეთმა აქციებმა სხვა თუ არაფერი, ერთი რამ ცხადყო: საზოგადოებამ გამოიღვიძა! აქტიურობა, რომელსაც ქართული საზოგადოება იჩენდა, უპრეცედენტო იყო. გარდა იმისა, რომ ხალხს აზრის გამოხატვის საშუალება მიეცა, რამაც ჯანსაღი კამათი გამოიწვია, ფეის-

ბუქი ინფორმაცია-მოკლებულ ადამიანთათვის შემეცნების წყაროდაც იქცა. ყველაზე მნიშვნელოვანი კი ის გარდაქმნა იყო, რომელიც თითოეული მომხმარებელის შეგნებაში მოხდა: მომხმარებელს პასიური დამკვირვებლის როლი აღარ აკმაყოფილებდა! სხვაგვარად რომ ვთქვათ, მოქალაქემ საკუთარი როლი გაიაზრა და ამით საზოგადოებაში პოლიტიკისადმი აპათიური დამოკიდებულება ჩართულობამ ჩაანაცვლა. დიახ, სოციალური ქსელი საზოგადოების გამოღვიძების ერთ-ერთ საშუალებად იქცა! ასეთმა გამოღვიძებამ სავარაუდოდ მნიშვნელოვანი როლი ითამაშა არჩევნების დემოკრატიულად ჩასატარებლად, რადგან ხალხი აქტიურად ადევნებდა თვალს იმას, თუ როგორ იცავდა სხვადასხვა პოლიტიკური ძალა მის ხმასა და ინტერესებს. ამის გათვალისწინებით, ერთი რამ ნათელი იყო: „ქართული შემოდგომა“ საზოგადოების გამოფხიზლების თანხლებით შემოვიდა, რაშიც სოციალურმა მედიამ მნიშვნელოვანი როლი ითამაშა. მთავარია, საზოგადოებამ ეს სიფხიზლე დიდხანს შეინარჩუნოს!

1.3. მასმედიის ზეგავლენა საქართველოს პოლიტიკურ პროცესებზე

მასმედია, როგორც ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი პოლიტიკური ინსტიტუტი, დიდ ზეგავლენას ახდენს ქვეყანაში მიმდინარე პოლიტიკურ პროცესებზე. თავად მედიის განვითარებისთვის კი ერთ-ერთი პასუხისმგებელი სახელმწიფოა, რომელიც, კონსტიტუციის მიხედვით, თავისუფალი მედიის გარანტი უნდა იყოს. თუმცა, ერთი მხრივ, საბაზრო ეკონომიკის პრინციპები და, მეორე მხრივ, არსებული პოლიტიკური კონიუნქტურა მასმედიის, როგორც ინსტიტუტის განვითარების შემაფერხებელ ფაქტორად გვევლინება. ნიშანდობლივია, რომ თუ „ვარდების რევოლუციამდე“ მასმედიის საქმიანობაში გაცილებით ძლიერი იყო საბაზრო ეკონომიკის ელემენტები, რევოლუციის

შემდეგ პოლიტიკურმა კონიუნქტურამ მედიის საქმიანობას თავისი კვალი დაატყო. მედიამ, როგორც პოლიტიკურმა ინსტიტუტმა განვითარების რამდენიმე ეტაპი გაიარა: გარდაქმნის, პარტიული პრესის, შევარდნაძის მმართველობის, ანუ „აბსოლუტური“ თავისუფლებისა და პოსტრევოლუციური ეტაპები. თუმცა განვითარების ეს ეტაპები შესაძლოა მთლად ზუსტად არ ასახავდეს მედიის განვითარების ქართულ პარადიგმას, მაგრამ ვინაიდან კვლევის მიზანი პოლიტიკური კრიზისისას მედიის როლის თავისებურებათა შესწავლაა, მსგავსი გრადაცია ერთგვარად გააადვილებს შედარებით ანალიზს. ყველაფერს, რაც საბჭოთა დროს მედიაში პოლიტიკის შესახებ იწერებოდა, საჯაროდ ითქმებოდა, ცოდნის გავრცელების მიზანი ჰქონდა. შეხედულებებს, რომლებიც ამ ცოდნას კითხვის ქვეშ დააყენებდა, საჯარო სივრცეში ადგილი არ ჰქონდა, რადგან ამგვარ მიდგომას იდეოლოგია არ უშვებდა. ჟურნალისტი „კარგად“ წერდა იმდენად, რამდენადაც სწორად ასახავდა მმართველი პარტიის კურსს. დემოკრატიული გარდაქმნების კვალობაზე გაქრა მონოპოლია პოლიტიკურ „ცოდნაზე“, გაჩნდა მრავალფეროვანი პოლიტიკური შეხედულებები, შეფასებები და მიდგომები და ჟურნალისტებს გაუჩნდათ პრობლემა: როგორ უნდა წერონ პოლიტიკური მოვლენების შესახებ ახალ ვითარებაში, როდესაც აღარ არსებობს ათვლის ძველი სისტემა.

ჟურნალისტებმა გაბედულად შეტოპეს პოლიტიკური ბრძოლის ქაობში და ქვემარტების ძიებაში თავის დასაყრდენად და ორიენტირად პოლიტიკური შეფასებების სისტემა გაიხადეს. მათი პროფესიული საქმიანობის საყრდენად ჟურნალისტური ქცევის ნორმები და მეთოდები კი არ იქცა, არამედ სამოქალაქო თუ პოლიტიკური პოზიცია, რამაც ისინი არა საზოგადოებრივი აზრის არბიტრად, არამედ მის აქტიურ შემოქმედად ჩამოაყალიბა. ნაციონალური ხელისუფლება ცდილობდა ფუნქცია შეეცვალა მასობრივი საინფორმაციო საშუალებებისათვის, განსაკუთრებით კი ტელევიზიისთვის. ამ მცდელობის

შედეგად ქართული მედია ნებაყოფლობით ამბობს უარს ხელისუფლების კონტროლზე და ცდილობს საზოგადოება მუდმივად დადებითად განაწყოს ხელისუფლების მიმართ. ამის ნათელი მაგალითი „რუსთავი-2“-ის საინფორმაციო პოლიტიკაა.

მედიის კრიტიკა საკმაოდ ჩვეული და გავრცელებული მოვლენაა ქართულ საზოგადოებაში. ეს, ალბათ, ზემოხსენებულ პრობლემას, ცოდნისა და შეხედულების ასახვას, პროფესიულ და ეთიკურ სტანდარტებს უკავშირდება. დღევანდელი ჟურნალისტიკა, ისევე როგორც მასობრივი კომუნიკაცია ზოგადად, საქართველოში მეტად შორს არის ფაქტებზე დამყარებული საინფორმაციო პოლიტიკის წარმოებისაგან. ის არ ერიდება პოლიტიკურ პროპაგანდას, არ ესწრაფვის ცოდნისა და პოლიტიკური შეხედულების გამიჯვნას, პირიქით, ხშირად მზად არის დაუქვემდებაროს ცოდნა პოლიტიკურ შეფასებას, დაარღვიოს ჟურნალისტური ეთიკის ნორმები, არ სცეს პატივი განსხვავებულ აზრს და მიმართოს საზოგადოებრივი აზრით მანიპულირების სხვადასხვა ხერხებს. საქართველოში ჟურნალისტები საკუთარ უფლება-მოვალეობებს აჭარბებენ. ისინი მოსახლეობას ზოგ შემთხვევაში „ზემოდან“ უყურებენ და მათი დამოძღვრით არიან დაკავებული. ჩვენთან ჟურნალისტებს მიაჩნიათ, რომ მათ უფრო მეტი იციან, ვიდრე სხვებმა. ქართული მედია ინფორმაციის ნაცვლად მოსახლეობას მზა კლიშეებს სთავაზობს.

პრაქტიკულად მთელ რიგ მედიასაშუალებებში სარედაქციო პოლიტიკას მთავარი რედაქტორები ან პროდიუსერები კი არ წარმართავენ, არამედ ხშირად სწორედ მედიის მფლობელები გვევლინებიან ერთდროულად ბიზნესმენებადაც და შემოქმედებით პერსონალად. ზოგ შემთხვევაში ეს არაოფიციალურ ხასიათს ატარებს, სხვა შემთხვევაში კი მფლობელი და მთავარი რედაქტორი ერთი და იგივე პიროვნებაა. ასეა გაზეთებში: „კვირის პალიტრა“, „ჭორჭიან თაიმსი“, „რეზონანსი“, „ასავალ-დასავალი“, ტელეკომპანია „კავკასიაში“ და ა.შ. მაგალითად, თავის

დროზე „ტელევიმედის“ დაარსებისთანავე ბადრი პატარ-კაციშვილმა თავი საკუთარი ტელევიზიის გენერალური დირექტორის თანაშემწედ დაინიშნა, რადგან მიაჩნდა, რომ მფლობელობა არაფერს ნიშნავს, თანაშემწეობა კი მას საშუალებას აძლევდა თავისი იდეები შემოქმედებითი კოლექტივისათვის გაეზიარებინა. თუმცა მოგვიანებით მან ამ თანამდებობაზე უარი თქვა და სარედაქციო საქმეებში ჩაურევლობის პირობაც დადო. არადა, სარედაქციო დამოუკიდებლობის პრობლემა ქართულ მედიაში უფრო მწვავედ დგას, ვიდრე ეს ერთი შეხედვით ჩანს. ის რამდენიმე კომპონენტისაგან შედგება: 1. ვინ არის ამა თუ იმ საინფორმაციო საშუალების მფლობელი (ანუ მას მხოლოდ ბიზნეს-ინტერესი ამოძრავებს, თუ მედიაში მის მიერ განხორციელებული ინვესტიცია პოლიტიკური ამოცანებით არის განპირობებული), 2. რა მასშტაბის ფინანსური შესაძლებლობები აქვს ამა თუ იმ მედია საშუალებას (რაც უფრო მცირეა, მაგალითად, ჟურნალისტის ხელფასი, მით უფრო ნაკლებია სარედაქციო საქმეებში გამომცემლის მხრიდან ჩარევის ალბათობა, რადგან ასეთი სამსახურის დაკარგვა ჟურნალისტისათვის ნაკლებ მტკივნეულია), 3. გარეშე ეკონომიკური აქტორებისაგან მედია რამდენად განიცდის ზეგავლენას (მაგ., რეკლამის მიმწოდებლებისაგან).

სარედაქციო დამოუკიდებლობის შეზღუდვაზე მსჯელობისას მნიშვნელოვანია უშუალოდ მასმედიის შიდა მენეჯმენტის უარყოფითი როლის ხაზგასმაც, რადგან თუ მფლობელებისგან ზეწოლაა მთავარ რედაქტორებსა ან პროდიუსერებზე, ეს უკანასკნელნი, თავის მხრივ, ზემოქმედებენ მედიის რიგით მუშაკებზე. ქართველ ჟურნალისტებთან გასაუბრებისას სარედაქციო დამოუკიდებლობის შეზღუდვის რამდენიმე ხერხი იკვეთება: რედაქტორის ან პროდიუსერის მიერ სტატიის (სიუჟეტისა ტელევიზიაში ან რადიოში) სრული დაბლოკვა; სტატიის ან სიუჟეტის შეკვეცილი ფორმით გამოქვეყნება, რაც კორესპონდენტის პირვანდელ შინაარსს გარკვეულწილად შეცვლილი სა-

ხით წარმოადგენს. გაზეთებში განსაკუთრებით ხშირია სტატიის სათაურის ავტორისეული ვარიანტის შეცვლა, რაც ზოგ შემთხვევაში სტატიის მიმართულებას რადიკალურად ცვლის, მას ან მეტ სიმძაფრეს სძენს, ან პირიქით, არაფრის მთქმელ ხასიათს აძლევს.

ყველაზე გავრცელებული კი მაინც თვითცენზურაა, ოღონდ აქ იგულისხმება არა ჩვენთან ბოლო წლებში დამკვიდრებული მედიის ხელმძღვანელთა თვითცენზურა, არამედ რიგით ჟურნალისტთა თვითცენზურა, ანუ ჟურნალისტმა იცის რა სტატია ან სიუჟეტი არ ესიაზონება მის ხელმძღვანელს, მით უფრო მესაკუთრეს და იმ თემატიკით ან საერთოდ არ ინტერესდება, ან მასალის გაშუქებისას წინასწარ ითვალისწინებს მათ ინტერესებს.

სარედაქციო დამოუკიდებლობის შეზღუდვის კიდევ ერთი მიზეზი ყოველდღიური რუტინა, ტექნიკური მხარეა, რომელიც ზოგ შემთხვევაში რედაქციების ხელმძღვანელობას ამა თუ იმ კორესპონდენციის შემცირებული სახით გამოქვეყნებისაკენ (ან ეთერში შეკვეცილი ფორმატით გაშვებისაკენ) უბიძგებს. კერძოდ, ამ ტექნიკურ მიზეზებში იგულისხმება გაზეთის ფურცლებზე შესაბამისი ადგილის ან ტელეეთერის ქრონომეტრაჟის გადატვირთულობის ალბათობა და ა. შ.

საქართველოს კანონი „სიტყვის და გამოხატვის თავისუფლების შესახებ“ [23] პრაქტიკულად ევროპული კონვენციის პოსტულატებს იმეორებს და მას მთელი რიგი სამართლებრივი, უფრო კონკრეტული ნიუანსებით ავსებს: „ცენზურის დაუშვებლობას, მედიის სარედაქციო დამოუკიდებლობასა და პლურალიზმს, ჟურნალისტის უფლებას დაიცვას ინფორმაციის წყაროს საიდუმლოება და საკუთარი სინდისის შესაბამისად მიიღოს სარედაქციო გადაწყვეტილებები“ (მუხლი 3. პუნქტი 2, „დ“). „მედიაში ჟურნალისტის მიერ გამოქვეყნებულ ცილისწამებასთან დაკავშირებით სასამართლო დავისას მოპასუხეა მედიის მესაკუთრე“. (მუხლი 6. პუნქტი 4.) ეს უკანასკნელი, ერთი მხრივ, მედიის რიგით თანამშრომლებს, ანუ ჟურნალისტ-

ტებს, სასამართლოში მოხვედრის საფრთხეს ააცილებს, მაგრამ, მეორე მხრივ, მესაკუთრის მხრიდან კონტროლის გამკაცრების შიშს აღუძრავს, რაც შიდასარედაქციო დამოკიდებულების სისუსტეს ნარმოაჩენს, ანუ მესაკუთრეს სასამართლოს შიშით ურჩევნია ჟურნალისტი შეზღუდოს. შეიძლება საკამათოც კი იყოს ის საკითხი, ამგვარი საფრთხე რამდენად მომდინარეობს იმ კანონიდან, რომელიც სიტყვისა და პრესის თავისუფლების სამართლებრივი გარანტიების შექმნისაკენ არის ორიენტირებული. მით უმეტეს, რომ ეს კანონი „სიტყვისა და გამოხატვის თავისუფლების შესახებ“ სამართლიანად ითვლება მთელ პოსტსაბჭოთა სივრცეში ყველაზე დემოკრატიულ და ლიბერალურ სამართლებრივ ბაზად. ამგვარი საფრთხე ალბათ უფრო სარედაქციო დამოკიდებულების ტრადიციით უნდა ავხსნათ, რადგან კანონი „სიტყვისა და გამოხატვის თავისუფლების შესახებ“ მთელ რიგ იმგვარ დებულებებს შეიცავს, რომლებიც მედიის მუშაკებს, მათ შორის მესაკუთრეებს, ამგვარ საფრთხეს ააცილებს. თუმცა აქ გასათვალისწინებელია, რომ საუბარია პრესის სამართლებრივ გარანტიებზე, თორემ კანონის ჩარჩოებს მიღმა რა ტიპის ზეწოლა განხორციელდება მედიაზე, ეს უკვე სხვა თემაა. კანონი „სიტყვისა და გამოხატვის თავისუფლების შესახებ“ კი მხოლოდ მისი სამართლებრივი ბაზაა და სხვა არაფერი. როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, კანონით გათვალისწინებული რეალობისგან შორს იყო, რაც ქვეყანაში კანონების შესრულების დაბალ კულტურაზე მიუთითებს; კანონში „სიტყვისა და გამოხატვის თავისუფლების შესახებ“ კი ყველა დემოკრატიული ფასეულობა ნათლად არის ასახული. ქართველ ჟურნალისტთა უმრავლესობა ამ კანონზე მსჯელობისას მაინც მის ერთ-ერთ მუხლზე მიუთითებს, რაც მედიისათვის მნიშვნელოვანია და ამ კანონის მთავარ „ღირსებადაც“, სწორედ ის მიაჩნია. საუბარია მტკიცების ტვირთზე, რომელიც, ამ კანონის თანახმად, სტატიის ავტორს აღარ ეკისრება; ანუ ჟურნალისტი, რომელიც რომელიმე საჯარო მოხელის წინააღმდეგ რაიმე

ფაქტს გაამჟღავნებს, ეს თანამდებობის პირი სასამართლოში ჩივილის შემთხვევაში თავად იქნება ვალდებული დაამტკიცოს, რომ პრესაში გამოქვეყნებული ფაქტები სიმართლეს არ შეესაბამება. აქვე ისიც გასათვალისწინებელია, რომ 2004 წლის ივნისამდე საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსში მოქმედებდა სპეციალური მუხლი დიფამაციის შესახებ, რაც საქართველოში ცილისმამბელოური განცხადებების გავრცელებისათვის სისხლის სამართლის პასუხისმგებლობის შესაძლებლობას უშვებდა. მაგრამ მას შემდეგ, რაც 2004 წლის ივნისში საქართველოს პარლამენტმა მიიღო კანონი „სიტყვისა და გამოხატვის თავისუფლების შესახებ“, საკანონმდებლო ორგანომ ცვლილებები შეიტანა სისხლის სამართლის კოდექსში და ზემოთ აღნიშნული მუხლი დიფამაციის შესახებ გაუქმდა.

აღსანიშნავია, რომ ეს კანონი მხოლოდ ბეჭდურ მედიას არ მოიცავს და იგი ელექტრონულ მედიაზეც ვრცელდება. მაგრამ ეს არ არის ერთადერთი კანონი, რომელიც ელექტრონულ მედიას ეხება. საქართველოს კანონი „მაუწყებლობის შესახებ“ [24] ბოლო წლების სიახლეა და იგი ევროსაბჭოს წინაშე საქართველოს მიერ შესასრულებელ ვალდებულებათა სიაშია. ეს კანონი, სიტყვისა და აზრის თავისუფლებისა და თავისუფალი მენარმოების პრინციპების შესაბამისად, განსაზღვრავს მაუწყებლობის განხორციელების წესს, მაუწყებლობის სფეროში დამოუკიდებელი მარეგულირებელი ორგანოს შექმნის წესსა და ამ სფეროში საქმიანობის რეგულირების წესებს, ლიცენზირების წესსა და პროცედურებს. ამ კანონს სახელმწიფოს ჩარევისაგან დამოუკიდებელი საზოგადოებრივი მაუწყებლობის ფორმირებისათვის უნდა შეეწყოს ხელი, მაგრამ სწორედ ამ კანონის საფუძველზე არასამთავრობო ორგანიზაცია „თავისუფლების ინსტიტუტმა“ 2007 წელს მოამზადა და საქართველოს კომუნიკაციების მარეგულირებელ კომისიას წარუდგინა „მაუწყებელთა ქცევის კოდექსის“ [25] პროექტი, რომელიც

დამტკიცების შემთხვევაში ყველა მაუწყებლისათვის სავალდებულო გახდებოდა. თუმცა ეს პროექტი კოდექსად ვერ იქცა, რადგან ამ დოკუმენტის წინააღმდეგ ერთხმად გაილაშქრეს როგორც ქართველმა ჟურნალისტებმა, ასევე საერთაშორისო უფლებადაცვითმა ორგანიზაციებმა. განსაკუთრებული დავის საგანი გახდა კოდექსის პროექტის მე-14 მუხლის მეორე პუნქტი, რომლის მიხედვითაც „საჯარო ადგილებში, საიდანაც ხდება პირდაპირი ტრანსლაცია, უნდა მოხდეს იქ მყოფ პირთა წინასწარი გაფრთხილება“, რაც, ფაქტობრივად, იმას ნიშნავდა, რომ, მაგალითად, ორმოცდაათი ათას-კაციანი მიტინგის ტრანსლაციისთვის ტელეჟურნალისტებს ნებადართვა ამ მიტინგის თითოეული მონაწილისგან უნდა აეღოთ. ელექტრონული მედიის შეზღუდვის ამ მცდელობის ფაქტმა ცხადყო, რომ საკანონმდებლო დონეზეც არის ის „ხვრელები“ დარჩენილი, რომლებითაც მედიაზე ირიბი ზეწოლა მაინც არის შესაძლებელი. სწორედ მაუწყებლობის შესახებ კანონის მოშველიებით, მაგალითად, 2008 წელს „სტუდია-მაესტროს“ ლიცენზია იმ მოტივით ჩამოერთვა, რომ მას თავის დროზე მხოლოდ გასართობი პროგრამების მომზადებისთვის ჰქონდა ნებადართვა აღებული და მას შემდეგ, რაც პოლიტიკური შინაარსის გადაცემების მომზადება დაიწყო, აღმოჩნდა, რომ კანონი დაარღვია. ნიშანდობლივია, რომ ამ სტუდიას ლიცენზიის მოდიფიცირების უფლებაც აღარ მისცეს (ამ საკითხს განსხვავებული რაკურსით ბოლო პარაგრაფშიც შევხებით). სამაგიეროდ, მაუწყებლობის კანონის სრული დარღვევით ორი წლის განმავლობაში ულიცენზიოდ მაუწყებლობდა შსს საფარქვეშ მყოფი ტელეკომპანია „ალანია“ და მხოლოდ 2008 წლის მაისში აიღო შესაბამისი ლიცენზია.

ამრიგად, პოლიტიკურ სისტემაში მედიის სამართლებრივი რეგულირების პრობლემა, უპირველეს ყოვლისა, გულისხმობს არსებული კანონმდებლობის ზუსტ შესრულებას, წინააღმდეგ შემთხვევაში, თვით ყველაზე ლიბერალური კანონმდებლობის არსებობას აზრი ეკ-

არგება. სახელმწიფოში არსებულ პოლიტიკურ რეჟიმზე წარმოდგენას გვიქმნის არა დეკლარირებული, არამედ რეალური მდგომარეობა, თუმცა ტრანსფორმირებადი პოლიტიკური სისტემისათვის მაინც წინგადადგმული ნაბიჯია მასმედიის სამართლებრივი რეგულირების ევროპულ სტანდარტებთან შესაბამისობის პროცესის დაწყება, რაც საქართველოში, უპირველეს ყოვლისა, გამოიხატა სიტყვისა და გამოხატვის თავისუფლებისა და მაუწყებლობის შესახებ კანონების მიღებით. სწორედ ეს ორი კანონი ასახავს პოლიტიკურ სისტემაში მედიის სამართლებრივ მდგომარეობას, თორემ, როგორც აღინიშნა, არის მთელი რიგი სამართლებრივი დოკუმენტები, რომელთაც პირდაპირი თუ ირიბი გავლენა აქვთ საქართველოში მედიის მუშაობაზე. მათ შორის, ნიშანდობლივია ამ სფეროში განხორციელებული ბოლო საკანონმდებლო ცვლილება, კერძოდ, იგულისხმება 2007 წლის 11 ივლისს პარლამენტის მიერ შეტანილი ცვლილებები და დამატებები საქართველოს ორგანულ კანონში „საერთო სასამართლოების შესახებ“, [26] რომლის მიხედვითაც „სასამართლო შენობაში, ასევე სასამართლო სხდომის დარბაზში საქმის განხილვის დროს ფოტო, კინო, ვიდეოგადაღება და ტრანსლაცია დაუშვებელია“. მედიარეგულაციის ელემენტებს შეიცავს აგრეთვე საქართველოს ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსი, საიდუმლოების დაცვის კოდექსი, საავტორო უფლებების დაცვის კანონი, საარჩევნო კოდექსი, მენარმეთა შესახებ კანონი და ა. შ. სპეციფიკიდან გამომდინარე, ყველა ზემოაღნიშნული კანონი მედიის საქმიანობას არეგულირებს.

1.4. მედიაზე კონტროლის მექანიზმები საქართველოში

„ვარდების რევოლუციის“ მერვე წლისთავს „დემოკრატიის შუქურა“ - მიხეილ სააკაშვილი და ნაცმოდრაობა გაპარტახებული, შეურაცხყოფილი მედიით, დაშინებული, დამონებული და ნაცემი ჟურნალისტებით შეხვდა. 8 წლის განმავლობაში „ნაცმოდრაობამ“ ისეთი დღე აყარა ქართულ მედიას, რომლისთვისაც დიქტატორებს, „კლასიკოს“ ტირანებს სამი-ოთხი ათეული წელი სჭირდებათ ხოლმე. „ვარდების რევოლუცია“ 3 თვის მომხდარი იყო, ახალ ხელისუფლებას პოზიციები ჯერაც არ ჰქონდა გამყარებული, როცა იმჟამინდელი გენპროკურორის, ირაკლი ოქრუაშვილის ბრძანებითა და სანქციით ფინანსური პოლიტიკისა და პროკურატურის სპეცრაზმები ერთდროულად შეიჭრნენ ტელეკომპანია „იბერიის“ ტერიტორიაზე. იმხანად ტელეკომპანია „იბერიისა“ და კომპანია „ომეგას“ ოფისი ერთ ტერიტორიაზე იყო განთავსებული. ორივე პარლამენტარ ზაზა ოქრუაშვილის საკუთრება იყო. ირაკლი ოქრუაშვილი ირწმუნებოდა, მე „ომეგას“, სიგარეტის იმპორტიორ კომპანიას, ვამოწმებო. მისი საწყობები დაილუქა და ამ ტერიტორიაზე შესვლა ყველას აეკრძალა. რატომღაც დემოკრატიის ლოზუნგით მოსული „ნაციონალები“ ხელისუფლებაში მოსვლიდან სულ რაღაც 3 თვეში დამოუკიდებელი ტელეკომპანიის თანამშრომლებს სამსახურში არ უშვებდნენ, ჟურნალისტები სიუჟეტებს ვერ აკეთებდნენ... მოკლედ, ირაკლი ოქრუაშვილმა თავისას მიაღწია - ჯერ საინფორმაციო გამოშვება შეაჩერა „იბერიამ“, შემდეგ ტელეკომპანიაც დაიხურა. „იბერიის“ საინფორმაციო სამსახურის უფროსი ლუბა ელიაშვილი ასე იხსენებს ამ ამბავს: „ეს იყო გამიზნული, დაგეგმილი სპეცოპერაცია დამოუკიდებელი ტელეკომპანიის წინააღმდეგ. თუ „ომეგას“ ამოწმებდნენ, ტელევიზია რა შუაში იყო? ბოლოს და ბოლოს, სპეციალური საშვებით შეეშვათ

„იბერიის“ თანამშრომლები ტერიტორიაზე და გაემიჯნათ „ომეგას“ ოფისისგან. მაგრამ არა! ეს იყო მიზანმიმართული გეგმა „იბერიის“ დასახურად და ამას მიაღწია კიდევ ირაკლი ოქრუაშვილმა. „ნაცმოძრაობის“ ლიბერალური ლოზუნგების პირველი დიდი მსხვერპლი სწორედ „იბერია“ აღმოჩნდა. ტელეკომპანია დახურეს, ზედ მიაყოლეს გაზეთი „ახალი ეპოქა“, რომელსაც „ომეგა“ აფინანსებდა და ლოიალურად არ იყო განწყობილი ახალი ხელისუფლების მიმართ“. [27]

ტელეკომპანია „მზე“, რომლის საკონტროლო პაკეტიც ვანო ჩხარტიშვილი ფლობდა, იმთავითვე ყელში გაეჩხირათ „ნაციონალებს“ - არხი აშკარად ოპოზიციური იყო. ვანო ჩხარტიშვილმა, შანტაჟის მიუხედავად, არხი არ დათმო, მაგრამ აქ უკვე სხვა მეთოდს მიმართეს „ნაციონალებმა“. ტელეკომპანიიდან ჟურნალისტთა ნაწილი გადაიბირეს და განხეთქილებამაც არ დააყოვნა. ტელეკომპანიაში უმძიმესი სამუშაო გარემო შეიქმნა. „ნაციონალებს“ გამორჩეულად აღიზიანებდათ ირაკლი იმნაიშვილის გადაცემა „არჩევანის ზღვარზე“. პირველად „ნაციონალები“ 2005 წლის თებერვალში გამწარდნენ, როდესაც ზურაბ ჟვანიას გარდაცვალებასთან დაკავშირებით მონვეულმა ექსპერტებმა ტელევიზიის ეთერში ეჭვი გამოთქვეს პრემიერ-მინისტრის ბუნებრივი სიკვდილით გარდაცვალების გამო და მიანიშნეს, ამ საქმეში შესაძლოა ხელისუფლებაც გარეუღლიაო. ბოლო წვეთი კი გიგა ბოკერიას განცხადება აღმოჩნდა, რომელმაც არ მოიწონა ე. წ. მოჭიდავეების აქციის პირდაპირ ეთერში გაშუქება (მაშინ ძიუდოისტების - გიორგი რევაზიშვილისა და ალექსი ალექსიშვილის დაჭერამ ააგორა საპროტესტო ტალღა). საბოლოოდ, ვანო ჩხარტიშვილმა ვერ გაუძლო ზენოლას და არხის საკონტროლო პაკეტი დათმო. ვანო ჩხარტიშვილს უკან მიჰყვა საინფორმაციო სამსახურის უფროსი ინგა დადიანი და ოცამდე ჟურნალისტი. აქაც მიაღწიეს სანადელს „ნაციონალებმა“ - მცირე ხნით ფსევდოოპოზიციურ არხად ამუშავეს „მზე“, შემდეგ კი პოლიტიკური გა-

დაცემები საერთოდ დახურეს. ახლა ეს ტელეკომპანია ჩასვენებულ „მზეს“ ჰგავს.

ბევრად უფრო რთული ვითარება იყო ტელეკომპანია „202“-ის შემთხვევაში. შერლოკ ჰოლმსის უნარია საჭირო, ბოლომდე რომ ჩანვდე იმ მაქინაციებს, რისი მეშვეობითაც „ტვ-202“ დახურეს „ნაციონალებმა“. მართალია, ბევრჯერ თქვეს, ჩვენ არაფერ შუაში ვართ, მისმა გერმანელმა მფლობელმა ჰანს ალტენბურგმა გაყიდა 56 ათას დოლარადო, მაგრამ საქმის ვითარება სხვაგვარად იყო. რატომღაც „202“-ის მყიდველი „ახალი ქართული იურიდიული ჯგუფი“ აღმოჩნდა, რომლის დამფუძნებლებს შორის ზურაბ ნოღაიდელის მეუღლეც იყო, დირექტორი კი დიმიტრი ქიტოშვილი გახლდათ, ერთ დროს მარეგულირებელი კომისიის შეფი და ირაკლი ოქრუაშვილის თანამშრომელი. ამავე კომპანიის წარმომადგენელი იყო კახა ნინუა, რომელმაც ჰანს ალტენბურგისგან „იყიდა“ ტელევიზია. რეალური მყიდველი რომ ირაკლი ოქრუაშვილი იყო, ეს მაშინ გამოჩნდა, როცა არხი დახურეს და „202“-ის სიხშირეზე მაუწყებლობა თავდაცვის სამინისტროს ტელევიზია „საქართველომ“ დაიწყო. ესეც მორიგი არხია, იმ ხელისუფლების მიერ დახურული.

„ვარდების რევოლუციის“ შემოქმედი „რუსთავი 2“ ხელისუფლების ერთ-ერთი პირველი მსხვერპლი აღმოჩნდა. ეროსი კინმარიშვილს ჯერ პოლიტიკური ამბიციები ჩაუკლა „ვარდების სამეულმა“, მერე კი აიძულეს 10 მილიონ დოლარად ოქრუაშვილის ფავორიტისთვის - ქიბარ ხალვაშისთვის მიეყიდა თავისი წილი ტელეკომპანიაში. შემდეგ კი ნელ-ნელა ორი მონილე - დავით დვალი და ჯარჯი აქიმიძეც ჩამოიცილეს და „რუსთავი 2“ საბოლოოდ „განაცონალდა“.

ბათუმის 25-ე არხი გამუდმებული შანტაჟის, ზენოლის ქვეშ იყო, მაგრამ არა და არ ნებდებოდა ხელისუფლებას. ბოლოს, საგადასახადო სამსახურმა უშველა საქმეს - 277 ათასი ლარი დააკისრა ტელეკომპანიას ბიუჯეტის სასარგებლოდ. ამ დროს აჭარის საგადასახადო დეპარ-

ტამენტს ლევან ვარშალომიძის ბიძაშვილი, ელდარ ვარშალომიძე ხელმძღვანელობდა და ნათელი იყო, რომ არხს გაკოტრებას უპირებდნენ. 25-ე არხის მეპატრონე ზურაბ მერკვილაძე არ ნებდებოდა - ეს არის გამოგონილი 2002-2004 წლების დავალიანება, რომელიც თითოდაც არის გამოწოვილი. ეს ამბავი 2009 წლის ოქტომბერში ხდებოდა. იბრძოლა არხის ხელმძღვანელობამ, მაგრამ „ნაცებმა“ თავისი გაიტანეს და საბოლოოდ პოლიტიკური კონტროლი ამ არხზეც დაამყარეს.

გორის ტელეკომპანია „თრიალეთის“ მეპატრონეს - ბადრი ნანეტაშვილს თავისუფალი სიტყვისთვის ბრძოლა დეპუტატის მანდატად დაუჭდა. „თრიალეთი“ ირაკლი ოქრუაშვილისა და მისი გუნდის წევრთა კრიტიკით იყო დაკავებული, გამორჩეულად გუბერნატორ მიხეილ ქარელს ეწოდნენ. ირაკლი ოქრუაშვილმა ჯერ საკუთარი ჟურნალისტები დაუპირისპირა ნანეტაშვილსა და მის ძმას, ჯონი ნანეტაშვილს, „თრიალეთის“ დირექტორს; შემდეგ კი მათივე „ჩვენების“ საფუძველზე საქმე აღიძრა - ბადრი ნანეტაშვილს ტელეკომპანიასთან ახლოს პურის საცხობი, ანუ ბიზნესი აქვსო. რა თქმა უნდა, გენპროკურორმა დავით ადეიშვილმა ფაქტი მყისიერად დაადასტურა და პარლამენტს მიმართა შუამდგომლობით, დეპუტატისთვის იმუნიტეტის შეწყვეტის თაობაზე. ასე ჩაიგდეს ხელში „თრიალეთიც“.

„ჭაშუში ფოტოგრაფების“ ცნობილი საქმეც, სავარაუდოდ, 26 მაისის გაგრძელება იყო. ხელისუფლებამ არ აპატია პრეზიდენტის პირად ფოტოგრაფ ირაკლი გედენიძეს, საგარეო საქმეთა სამინისტროს პრეს-ცენტრის თანამშრომელსა და გაზეთ „ალიას“ ფოტოკორესპონდენტ გია აბდალაძეს 26 მაისის დარბევის ამსახველი საზარელი კადრების გადაღება-გავრცელება. ხელისუფლებამ მოიგონა „ჭაშუშების საქმე“, ამ საქმეში მსხვერპლად კიდევ ერთი ფოტორეპორტიორი ზურაბ ქურციკიძე ჩართო და საქმეც შეკერა, ვითომ ეს სამეული ქურციკიძის მეშვეობით რუსულ სპეცსამსახურებთან თანამშრომლობდა.

ირაკლი გედენიძის მეუღლე - ნათია გედენიძეც მორიგი მსხვერპლი იყო ამ თამაშისა. რეალურად ის ირაკლი გედენიძისგან სასურველი ჩვენების გამოძალვისთვის გამოიყენეს. ამ ჟურნალისტების კარიერა, ცხოვრება გაამრუდა მიხეილ სააკაშვილმა - მათ აღიარეს ჯაშუშობა და საპროცესო გარიგებით დააღწიეს თავი ციხეს, თანაც ისე, რომ ცხოვრებაში იურიდიულად ვეღარ დაამტკიცებენ, რომ ჯაშუშები არ არიან.

2004 წლის ივნისში გორში „ხალხის გაზეთის“ მთავარი რედაქტორი რეზო ოქრუაშვილი ნარკორეალიზაციის ბრალდებით დააკავეს. „ხალხის გაზეთიც“ ოქრუაშვილი-ქარელის დიდი ოპონენტი იყო. ამ საქმის ბოლომდე მიყვანა ირაკლი ოქრუაშვილმა შიდა ქართლის სამხარეო პოლიციის უფროსის მოადგილეს, კრიმინალური პოლიციის უფროსს, რეზო კლდიაშვილს დაავალა. მან პირნათლად შეასრულა დავალება - რეზო ოქრუაშვილი ღამის 3 საათზე აიძულა საპროცესო გარიგებისთვის მოენერა ხელი, ანუ წაყენებული ბრალი - ნარკორეალიზატორობა ელიარებინა. ფსიქოლოგიური წნეხისა და ოჯახის წევრებზე მუქარით აიძულეს ამის გაკეთება და ახალგაზრდა კაცის პროფესიულ საქმიანობას, ფაქტობრივად, ჯვარი დაუსვეს. აი, ასე იშორებდნენ თავიდან არასასურველ ჟურნალისტებს „დემოკრატი ნაციონალები“. [27]

სიტყვის თავისუფლება დემოკრატიული საზოგადოების ძირეული ფასეულობაა. ამ თავისუფლების გარეშე ადამიანის უფლებების დაცვა თითქმის წარმოუდგენელია. თავისუფალი და პროფესიული მედია, როგორც სიტყვის თავისუფლების ზოგადი მოთხოვნის ნაწილი, ერთი უმთავრესი წინაპირობაა დემოკრატიული, თავისუფალი და სამართლიანი არჩევნებისთვის. დემოკრატიულ საზოგადოებაში ინფორმაციისა და იდეების გაცვლა თავისუფალი მედიის საშუალებით, ღია და თავისუფალი საჯარო დებატებით სამოქალაქო მონაწილეობისა და დემოკრატიული ანგარიშვალდებულების უმთავრესი პრინციპია. [28] თუმცა, საჯარო დებატები ყოველთვის

არ ემთხვევა თავისუფალი მედიის მიერ გამართულ დებატებს, მაშინაც კი, თუ ნამდვილად თავისუფალი მედია არსებობს. ალტშელის თანახმად, „პრესის შინაარსი პირდაპირ კავშირშია პრესის დამფინანსებელთა ინტერესებთან“. [29,254] [30,181] ამგვარად, გარკვეული თემებისა და საკითხების ამორჩევით, სხვების უგულებელყოფითა და გაშუქების გარკვეულ ჩარჩოებში მოქცევით მედია ამა თუ იმ დატვირთვას ანიჭებს მოვლენებს, რომლებიც ხშირად მათი მფლობელების პოლიტიკურ რწმენებსა და ინტერესებს ასახავს. მეორე მხრივ, საჯარო დებატები მოიცავს მოქალაქეთა მიერ ინიცირებულ საპროტესტო დემონსტრაციებსა და პიკეტებს, სოციალურ მოძრაობებს, ინტერესთა ჯგუფებსა და მმართველი პარტიის ოპონენტ პოლიტიკურ პარტიათა რიტორიკას. საზოგადოებრივი აზრის ამგვარი გამოვლინებებით მოქალაქეები ცდილობენ მედიის, სხვა მოქალაქეებისა და პოლიტიკური გადაწყვეტილებების მიმღებთა ინტერესის გამოწვევას მოცემული საკითხის ირგვლივ და, ამგვარად, პოლიტიკური გავლენის მიღწევას. სოციალური მოძრაობები ავითარებენ საკუთარ საკომუნიკაციო სტრატეგიებსა და პოლიტიკას, რათა გამოიწვიონ მედიის ინტერესი და მოიპოვონ ის მნიშვნელობა, რომელიც აუცილებელია მათი მიზნების მისაღწევად.

საქართველოში, ქვეყანაში, სადაც დეკლარირებულია დემოკრატიული პრინციპებისა და სიტყვის თავისუფლებისადმი ერთგულება, მედიის პირდაპირი და ირიბი კონტროლის საკითხი შესასწავლია, რადგან ერთი შეხედვითაც კი სატელევიზიო კომპანიების დომინანტურ დისკურსებს, როგორც წესი, ეჭვი არ შეაქვთ ქვეყნის პოლიტიკურ ელიტაში, ხშირად კი საერთოდ გვერდს უვლიან ზოგიერთ ისეთ საკითხს, რომელსაც შეუძლია მთავრობა ნაკლებად სასურველი მხრიდან წარმოაჩინოს. Freedom House-ის 2008 წლის ანგარიშის თანახმად, საქართველო არის ნაწილობრივ თავისუფალი ქვეყანა, რომლის მოქალაქეობრივი თავისუფლებების რეიტინგი 2007 წლის

შედეგებთან შედარებით სამიდან ოთხამდე დაეცა „ნოემბრის პროტესტების შედეგად მედიისა და გამოხატვის თავისუფლების გამო“. [31] Freedom Houses-ის თავისუფლების რუკის მიხედვით, საქართველო ნაწილობრივ თავისუფალი ქვეყანაა. [32] ამავდროულად, მისი რეიტინგი უფრო მაღალია, ვიდრე მისი მეზობლების - სომხეთის, აზერბაიჯანისა და რუსეთის, რომლებიც კლასიფიცირებულია როგორც „არათავისუფალი“ ქვეყნები. სხვა „ნახევრად თავისუფალი“ ქვეყნებია თურქეთი, უკრაინა, რუმინეთი, ალბანეთი და აღმოსავლეთ ევროპის ბევრი ქვეყანა.

ამგვარად, პროფესიული სტანდარტების არარსებობის პირობებში მედია ძირითადად პოლიტიკური ელიტის მიერ შემოთავაზებული ჩარჩოებისა და გზავნილების გადმოცემისკენ იხრება და მოქალაქეთა ინტერესების სასარგებლოდ ნაკლებად მოქმედებს. მეტიც, ინდექსაციის თეორიის თანახმად, ინფორმაციის მოსაპოვებლად მედია პოლიტიკურ ელიტას მიმართავს. [33] ზალერი და ენტმანი იზიარებენ იმ აზრს, რომ ელიტური პოლიტიკური მოღვაწენი მთავრობაში თუ მის გარეთ განსაზღვრავენ დისკუსიისა და აზროვნების ძირითად პარამეტრებს და საკითხებს როგორც მედიისთვის, ისე მოქალაქეთათვის. თუ მედიაში ამ წყაროების შეხედულებები დომინირებს, საჯარო მსჯელობები შეიძლება მნიშვნელოვნად იყოს დამოკიდებული პოლიტიკური ელიტის დისკურსულ ქცევაზე. ამგვარად, ეს მკვლევრები ნარმოადგენენ შეხედულებას - „ზემოდან ქვემოთ“ - ელიტის დისკურსსა და საზოგადოებრივ აზრს შორის ურთიერთობის შესახებ. [34, 43]

ბენეტმა და ლორენსმა აღმოაჩინეს, რომ დრამატული, მშფოთვარე მოვლენები ჟურნალისტებისთვის სათხრობ მასალას იძლევა. ეს მათ უბიძგებს მოიძიონ წყაროები ამ მოვლენათა კონტექსტის გასაგებად. თუმცა, ინდექსაციის თეორიის თანახმად, რეპორტიორები პოლიტიკური ელიტის პროგრამის გასაძლიერებლად არაპოლიტიკურ წყაროებს იყენებენ. [35] ბენეტის მიერ ჩამოყალიბებული მეორე წესი გულისხმობს თანამდებობის

პირებს შორის არსებული უთანხმოებისგან ამბის აგებას, განსაკუთრებით კი იმათზე, რომელთაც მოვლენათა შედეგებზე ზეგავლენის მოხდენის ძალაუფლება გააჩნიათ. [36,40] ასეთი კონფლიქტი ჟურნალისტისთვის იმის ნიშანია, რომ მან მასალა გაათართო და მოიცვას ექსპერტების, სოციალური ჯგუფების შეხედულებები, საზოგადოებრივი აზრის გამოკითხვა და სხვა წყაროები, რომლებიც ასახავენ აღმოჩენილ განსხვავებას ძალაუფლების მქონე პოლიტიკოსებს შორის. 7 ნოემბრის შედეგებმა, 5 იანვრის ვადამდელი საპრეზიდენტო არჩევნებისა და 21 მაისის საპარლამენტო არჩევნებამდე პერიოდის ჩათვლით ჟურნალისტები სწორედ ასეთი მშფოთვარე და დრამატული ახალი ამბებით დახუნძლეს. იმ პერიოდში ქართულ მედიას შეეძლო ინფორმაცია მიეღო არა მხოლოდ ქვეყნის პოლიტიკური ელიტისგან, არამედ დამოუკიდებელი ექსპერტებისა და რიგითი მოქალაქეებისგანაც. [33]

„პოლიტიკური რიტორიკის კონტროლი საზოგადოებრივ აზრზე გავლენის მნიშვნელოვანი მექანიზმია“. [35] სხვა სიტყვებით, იგებს ის პარტია ან პოლიტიკოსი, რომელიც, მიუხედავად საკითხისა, გარკვეული ტერმინოლოგიის გამოყენებით გარკვეულ მიმართულებას აძლევს დისკუსიის მსვლელობას. [37, 184] ეს არის მიზეზი, რის გამოც დაინტერესებულ ჯგუფებს სურთ საკუთარი ენა და სიმბოლოები ჩასვან ამა თუ იმ საკითხის მედიით გაშუქებისას. ამით ისინი ცდილობენ საკითხი ფართო აუდიტორიისთვის იყოს გათვლილი და ახერხებენ პოლიტიკური ბალანსი მოცემული ჯგუფის სასარგებლოდ გაკეთდეს. [38, 8] ამიტომ პოლიტიკური პარტიები და პოლიტიკოსები ირჩევენ ამა თუ იმ გაზეთს ან სატელევიზიო კომპანიას ოთხი უმნიშვნელოვანესი კრიტერიუმის მიხედვით. ესენია: ადვილად ხელმისაწვდომობა, ფართო აუდიტორია, მაღალი ნდობა და საბოლოო პროდუქტზე კონტროლი. [39] ეს ნიშნავს, რომ პოლიტიკოსები ცდილობენ, გამოჩნდნენ ისეთ გაზეთში, სატელევიზიო და რადიო კომპანიებში, რომელთაც მაღალი რეიტინგი აქვს, მიიჩნევა

სანდოდ და ლოიალური არიან ამ პოლიტიკოსებისადმი. ლოიალური დამოკიდებულების გამო გაზეთი, სატელევიზიო არხი ან რადიოსადგური უფრო ხშირად იმონმებს ამ პოლიტიკოსთა შეხედულებებს, ვიდრე ნაკლებად კეთილგანწყობილი პოლიტიკოსებისა და ამგვარად აძლევს მათ ახალი ამბების შექმნის საშუალებას. ეს, თავის მხრივ, ნიშნავს, რომ პოლიტიკოსს ექნება საშუალება შემოიტანოს თავისი ენა - ტერმინები და სიმბოლოები ახალ ამბებში და ექნება შესაძლებლობა თავის გზავნილს სასურველი მიმართულება მისცეს. ამიტომ იყო, რომ ოპოზიცია სწყალობდა კავკასიას, რომელიც ახალ ამბებს ოპოზიციური კუთხით აშუქებდა, ხოლო მმართველი პარტია სწყალობდა რუსთავი 2-ს, სადაც მმართველი პარტიის საქმიანობა დადებითად შუქდებოდა. ამავე დროს მკვლევრები ამტკიცებენ, რომ მედიასაშუალებებს თვითონ აქვთ საკუთარი პროფესიული სტანდარტები და კომერციული და იდეოლოგიური ინტერესები და შეუძლიათ საბოლოოდ რეალობის „მედიის მიერ შექმნილი“ ვერსია გადმოსცენ. [40] ბლუმერი და გურევიჩი განასხვავებენ მედიის ორ მოდელს: მტრულსა და სიმბიოზურს. მათ მტრული მოდელი აღწერეს როგორც მოდელი, რომელიც ეფუძნება პოლიტიკოსებსა და მედიას შორის ინტერესთა კონფლიქტს. „საჭიროა თვალყური ადევნო პოლიტიკოსებს, როდესაც ისინი ბოროტად იყენებენ ძალაუფლებას, ამეტებენ საკუთარ უფლებამოსილებას, იჩენენ უხეშ დაუდევრობას. მათ ამის დამალვა და ისეთ პოზიციაში ყოფნა აძლევთ ხელს, როდესაც არავის წინაშე იქნებიან ანგარიშვალდებული“. მედიას აქვს სიმბიოზური ურთიერთობა პოლიტიკურ მოთამაშებთან, როდესაც ისინი კონკრეტული პირობებით იწყებენ მოლაპარაკებას. ჟურნალისტები პოლიტიკოსებს ინფორმაციის მიღების სანაცვლოდ მედიის საშუალებით საზოგადოების ყურადღების მიპყრობას სთავაზობენ. [41, 470]

ჟურნალისტები კონკრეტული მოვლენებისა და საკითხების გაშუქებისას ხშირად საკუთარი კულტურისა და

სოციალური გარემოს გავლენის ქვეშ იმყოფებიან. [42] „თავისუფალი, სამართლიანი და დაბალანსებული სარჩევნო გაშუქების სტანდარტები, რომლებიც რეკომენდებულია ევროპის საბჭოს მიერ და გამოიყენება ყველა სერიოზული, ხარისხიანი მედიის მიერ დასავლეთ ევროპაში, არის ან ამ ქვეყნების რედაქტორებისა და რეპორტიორების ოცნება ან მიამიტური აღქმა, რომელსაც ძალიან მცირე ან საერთოდ არ აქვს შანსი იმისა, რომ კომერციული და პოლიტიზებული ადგილობრივი მედია, რომელთა მიზანია არ არის პლურალიზმის მხარდაჭერა, მას დანერგავს“.[43, 5]

1.5. პიარი, როგორც პოლიტიკური პროცესების განუყოფელი ნაწილი

პოლიტიკა წმინდა ადამიანური ფენომენია და ის ადამიანთა თანაცხოვრების პრაქტიკის საკითხია. პოლიტიკა არის საშუალება საზოგადოებრივი საკითხების გადასაჭრელად. პოლიტიკური საკითხი წარმოდგება სოციალური პრობლემისგან. პოლიტიკა არის ძალაუფლებრივ ურთიერთობათა წესრიგი, რომელიც გარკვეულ კანონებს ემორჩილება. პოლიტიკა არის ამ ქვეყნად იმის კეთება, რაც ყველასათვის სიკეთეა – ეს არის მარადიული სიკეთის ანარეკლი. დღევანდელი რეალობის მიხედვით თუ ვიმსჯელებთ, თანამედროვე პოლიტიკის მიზანია არა საზოგადოების გარდაქმნა, სრულყოფაა საზოგადო სიკეთის იდეების მიხედვით, არამედ მმართველობა. როდესაც ვსაუბრობთ პოლიტიკის მმართველობით ფუნქციაზე, უნდა აღვნიშნოთ, რომ პოლიტიკა, როგორც მართვა, მიზნად ისახავს საზოგადოებაში კონსენსუსის ან კომპრომისის მიღწევას არსებულ პოლიტიკურ ძალებს შორის, რომლებიც განსხვავებულ ეკონომიკურ და პოლიტიკურ პლატფორმაზე დგანან. საუკუნეების მანძილზე პოლიტიკის მიზანი იცვლებოდა. სხვადასხვა დროსა და სხვა-

დასხვა გარემოებებში პოლიტიკის მიზანი იყო: სიკეთის სამსახური, საზოგადოების გარდაქმნა, საზოგადოების მართვა, საზოგადოებაში კომპრომისისა და კონსენსუსის მიღწევა.

დღევანდელი მსოფლიო სულ უფრო და უფრო მტკივნეული პრობლემების წინაშე დგას, განსაკუთრებულ აქტუალობას იძენს ისეთი ლიდერის არსებობის საკითხი, რომლის მმართველობასაც საზოგადოება თავის უსაფრთხოებასა და სტაბილური განვითარების პერსპექტივას დაუკავშირებს; თუმცა ისიც უნდა ითქვას, რომ ხშირად ფართოდ აღიარებული წარმომადგენლობითი დემოკრატიის პირობებშიც კი საზოგადოებაში ხშირია მისთვის სასურველი ლიდერის დეფიციტი, რაც, რბილად რომ ვთქვათ, საზოგადოებებში სერიოზული მღელვარების საფუძველი ხდება. მეცნიერთა აზრით, ერთმანეთისგან უნდა განსხვავდეს არა მხოლოდ პოლიტიკოსი და მოხელე, არამედ „მოწოდებით“ პოლიტიკოსი და „ხელობით“ პოლიტიკოსი.

1995 წლიდან საქართველოში დემოკრატიული რეფორმების პროცესი დაიწყო იმუამინდელი პრეზიდენტის ე. შევარდნაძის მეთურობით. მისი პოლიტიკა, რაც ახალგაზრდა რეფორმატორ-პოლიტიკოსებთან ერთად (ზ. ჟვანია, მ. სააკაშვილი, ნ. ბურჯანაძე), ქვეყნის ახლებური, დემოკრატიული მმართველობის დაწყების სურვილს ემყარებოდა, პოლიტიკის ექსპერტთა და მასმედიის წარმომადგენელთა მხრიდან განიხილებოდა, როგორც პასუხისმგებლობის ეთიკის მქონე პოლიტიკოსის ქმედება, რადგან თავისი არსითა და შედეგებით ეს რეფორმები უნდა მომსახურებოდა ხალხს და მისი კეთილდღეობის გაუმჯობესებას. პირველი რეფორმა, რომელიც ლიდერის პოლიტიკური ნებისა და მისი მხარდამჭერი ახალგაზრდა რეფორმატორების ერთობლივი ძალისხმევით განხორციელდა, სასამართლო რეფორმა იყო, რომლის შედეგად საბჭოური სასამართლო სისტემა სრულიად შეიცვალა და ახალი სასამართლო კორპუსი, დემოკრატი-

ული პრინციპებით მოქმედი სასამართლო სისტემა ამოქმედდა. ხოლო მოგვიანებით სამართლებრივი რეფორმის მსვლელობისას, რომელიც ვერ დასრულდა ლიდერისა და ახალგაზრდა რეფორმატორთა პოლიტიკური ხედვების შეუთავსებლობის გამო, არ განხორციელდა ადვოკატურის, პროკურატურის, ძალოვანი და უშიშროებების სტრუქტურების რეფორმა, რომელიც ასევე წარმატებით უნდა დაესრულებინა ახალგაზრდა რეფორმატორთა გუნდს. [44, 58-61]

დღეს ამ პროცესს სწავლობენ როგორც პოლიტიკის თეორეტიკოსები, ისე პრაქტიკოსი მკვლევრები, რადგან ერთიან პოლიტიკურ გუნდში შეტანილი განხეთქილების შედეგად რადიკალურად განსხვავებული პოლიტიკური პროცესი დაიწყო, რომელიც განსხვავებულად წარიმართებოდა ერთიანი პოლიტიკური ნებისა და პოლიტიკური გუნდის ერთიანობის შემთხვევაში. აქ საქმე ეხება მრწამსის იდეის მქონე ეთიკოს-პოლიტიკოსთა ქმედების ასპექტს და ამიტომაც არის საინტერესო ახალგაზრდა რეფორმატორთა პოლიტიკის ანალიზი, როდესაც მრწამსს, ამ შემთხვევაში დემოკრატიულ გარდაქმნებს, დემოკრატიულ რევოლუციას „ვარდების რევოლუციის“ სახით ახალგაზრდა რეფორმატორთა მხრიდან უპირატესობა ენიჭება და მხედველობის მიღმა რჩება პასუხისმგებლობის ეთიკა, რომლის საფუძველზეც მიღებული გადაწყვეტილება ორიენტირებულია არა მრწამსის იდეაზე, არამედ შედეგის პასუხისმგებლობაზე, რომელიც, უპირველეს ყოვლისა, საზოგადოების ინტერესებს უკავშირდება. „ვარდების რევოლუციის“ განხორციელებით ახალგაზრდა პოლიტიკოსთა ფრთის ქცევა მთლიანად შეიცვალა რევოლუციური მრწამსის ქმედებისკენ, რადგან შემდეგი რეფორმების განხორციელებისა და დასრულების ნაცვლად ახალგაზრდა პოლიტიკოსებმა ბრძოლა ხელისუფლების შეცვლისა და ძალაუფლების ხელში აღებისთვის დაიწყეს. არადა, სწორედ ამ რეფორმების დასრულებას სჭირდებოდა პასუხისმგებლობის ეთიკის მქონე პოლიტი-

კოსთა ძალისხმევა, რათა ისინი ბოლომდე წარმატებით დასრულებულიყო და ხელისუფლება არაძალადობრივი, ხავერდოვანი გზით გადაცემოდა ახალგაზრდა პოლიტიკოსებს. თუმცა ეს ასე არ მოხდა. შედეგად მივიღეთ დროში აჩქარებული პროცესი, დარღვეული კანონზომიერება და დარღვეულ ძალთა ბალანსი, რამაც ბუნებრივი განვითარების რიტმიდან ამოგდო ქვეყანა. შესაბამისად, მივიღეთ მრწამსის ეთიკოსთა რეალობა, ანუ რევოლუციონერთა ეთიკა, რომელიც არ იღებს პასუხისმგებლობას საკუთარ ქმედებებსა და მის შედეგებზე. პოლიტიკა უნდა იყოს მორალურად გამართლებული და უნდა ეფუძნებოდეს ერის, საზოგადოების სულიერ და კულტურულ ტრადიციებს. ეს ზრდის ადამიანის მოტივაციას მხარი დაუჭიროს განხორციელებულ პოლიტიკას. ხელისუფლების მორალური ავტორიტეტის განმტკიცება არის საზოგადოების მდგრადი განვითარების გარანტია და მათ შორის ზნეობრივი წინააღმდეგობის გადალახვისა. ხელისუფლების სიმტკიცე განპირობებულია საზოგადოების მზაობით, აღიაროს ხელისუფლების მორალური და სამართლებრივი სიმართლე. სწორედ ეს განაპირობებს ხელისუფლების მიერ თავისი პოლიტიკური ფუნქციის წარმატებით განხორციელებას.

1995 წლის 24 აგვისტოს საქართველოს ხელისუფლებამ უმთავრესი სახელმწიფოებრივი კანონი, კონსტიტუცია მიიღო და იმავე წლის 5 ნოემბერს აირჩია მრავალპარტიული დემოკრატიული პარლამენტი. ქვეყანამ მხარი დაუჭირა ახალ სახელმწიფოებრივ ფორმაციას - დემოკრატიული სახელმწიფოს ჩამოყალიბებას და დაიწყო მისი აღმშენებლობის პროცესი. დემოკრატიზაციამ ახალი დემოკრატიული ინსტიტუტების მშენებლობის აუცილებლობის საკითხი დააყენა დღის წესრიგში. სწორედ ამ პერიოდიდან იწყება საქართველოში და, კერძოდ, სახელმწიფო სტრუქტურებში საზოგადოებასთან ურთიერთობის სამსახურების ფორმირების პროცესი. ამ პერიოდში სწორედ საქართველოს ახლადარჩეული პარლამენტი გახდა

დემოკრატიის უმთავრესი ფლაგმანი, რომელსაც ქვეყანაში ახალი სამოქალაქო ურთიერთობები უნდა ჩამოყალიბებინა როგორც საკანონმდებლო დონეზე, ისე მისი პრაქტიკული განხორციელებით. კანონშემოქმედებით საქმიანობასთან ერთად დაიწყო პარლამენტის აპარატის სტრუქტურის ჩამოყალიბებაც, სადაც თავდაპირველად საზოგადოებასთან ურთიერთობის დეპარტამენტის როლს პრესსამსახური ასრულებდა. მოგვიანებით კი შეიქმნა საზოგადოებასთან ურთიერთობის დეპარტამენტი თითქმის ყველა მიმართულებით. პრესსამსახური ის პირველი რგოლია, რომელიც უზრუნველყოფს ინფორმაციის მოძრაობას სახელმწიფო ორგანიზაციას, მასმედიასა და საზოგადოებას შორის, განაპირობებს სტრუქტურის გამჭვირვალობას, ღიაობას, რაც ხორციელდება, უპირველეს ყოვლისა, მასმედიის ინტერესისა და მოთხოვნების დაკმაყოფილებით. პრესსამსახური ამ პრინციპის დაცვით, რა თქმა უნდა, დემოკრატიზაციის პროცესის განმტკიცებას უწყობს ხელს. საქართველოში ახალი ენერგიითა და ფართო მასშტაბით გაიშალა დემოკრატიული აღმშენებლობისა და სამოქალაქო საზოგადოების ჩამოყალიბების პროცესი. ტერიტორიული მთლიანობის დაკარგვითა და უმძიმესი სოციალურ-ეკონომიკური პრობლემებით დისკრედიტებულ მთავრობას სწორედაც წყალივით სჭირდებოდა საზოგადოებასთან ურთიერთობის სამსახურის ამოქმედება, რომელიც დაიწყებდა ზრუნვას, ფიქრსა და მუშაობას დემოკრატიული რეფორმებისა და აღმშენებლობისკენ მიმავალი ქვეყნის იმიჯის ჩამოყალიბებისათვის, ქვეყანაში ახალი დემოკრატიული იდეებისა და ფასეულობების დამკვიდრებისათვის, ნდობადაკარგული ხელისუფლების საზოგადოებასთან მჭიდრო ურთიერთობის დამყარების აუცილებლობასა და მასთან დაახლოებისთვის იზრუნებდა.[44, 62-65]

1.6. მედია, როგორც პიარის განხორციელების მთავარი აქტორი

ჯერ კიდევ ილია ჭავჭავაძე ამბობდა: დღეს სხვა ომია, ომი წიგნისა და ცოდნის, ცოდო არ არის ცეცხლსა და მახვილში გამოტარებული ქართული დროშა ჩრჩილ-მა და მატლმა შეჭამოსო? [45,232-233] ეს სიტყვები დღესაც აქტუალურია, ოღონდ თანამედროვე პირობებში ვითარება კიდევ უფრო რთულდება იმიტომ, რომ კაცობრიობამ მოიგონა ბრძოლის ახალი ფორმა – საინფორმაციო ომი. ქვეყნებსა და პოლიტიკურ ძალთა დაპირისპირება დღეს ძირითადად ამ საშუალებებით ხორციელდება, მომავალში კი მას, ალბათ, გადამწყვეტი მნიშვნელობა ექნება. დღევანდელ რეალობაში მასმედია საინფორმაციო ომების წარმოების მთავარ დამრტყმელ ძალად გვევლინება. დიდი ილია ცხადად ჭვრეტდა იმ პრობლემების სიმძიმეს, რომელთაც უნდა დაპირისპირებოდა, მისივე სიტყვებით რომ ვთქვათ, „ჟურნალ-გაზეთობა“ (მედია) ჯერ კიდევ მე-19 საუკუნის ბოლოს სწორედ იმ გზავნილებითა და შეტყობინებებით, რომლებიც განამტკიცებდა და გადაარჩენდა ქართული საზოგადოების განვითარების თვითმყოფადობასა და საუკუნეებგამოვლილ სულს. „ჟურნალ-გაზეთობას ორ-გვარი დანიშნულება აქვს. ერთის მხრით იგი არის შუამავალი ცხოვრებისა და მეცნიერების შორის, გამავრცელებელი კაცობრიობის ჭკუით მოპოებულის, გამოძიებულის და აღიარებულის სიმართლისა, ჭეშმარიტებისა; მეორეს მხრით, იგი არის სარკე საზოგადოების რთულის ცხოვრებისა, მისი გონებითის, ზნეობითის მოძრაობისა. მასში სჩანს და ისახება ყოველდღიურის აზრის მიდენ-მოდენა“. „არის დრო და საზოგადოება, საცა ჟურნალ-გაზეთობა წინ მიუძღვის ცხოვრებასა და გზას უნათებს, და ცხოვრება კიდევ მწიგნობრობის მოედანსა თავისის უკეთესის ყვავილითა ჰფენს. არის კიდევ დრო და საზოგადოება, მეტყვი მკითხველო, საცა ჟურნალ-გაზეთობა ერთმანეთის ლანძღვა და თრევაა.

ეგეც არის, ჩვენდა საუბედუროდ, მაგრამ რა გუყოთ, საცა წვრილია, იქა წყდება ხოლმე. ეს ვეება ტანი ადამიანის ცხოვრებისა ისე როგორ გადარჩება, რომ დროთა ბრუნვამ სადმე მუწუკი და იარა არ აუჩინოს". [45,232-233] ილია ჭავჭავაძე გარკვევით და ზუსტად გადმოსცემს მედიის მდგომარეობის სურათსა და დანიშნულებას სხვადასხვა საზოგადოებრივ-პოლიტიკური ვითარებებისა და სიტუაციების დროს და ნათლად წარმოაჩენს იმ გავლენებს, რომლებითაც ხასიათდება ამ პროცესების ზემოქმედება საზოგადოების სხვადასხვა ფენებსა და საკუთრივ მედიაზე. „ეს სხვადასხვა ფერობა ჟურნალ-გაზეთობისა დამოკიდებულია სხვადასხვა გარემოებაზედ. იმ ქვეყანაში, საცა საზოგადოების თვითმოქმედობის ძალა მიღებულია, საცა გონებითი და ზნეობითი ნიჭი დაძინებულია, იქ, რასაკვირველია, მნიგნობრობა ერთობ, და ჟურნალ-გაზეთობა საკუთრივ, ძნელად თუ იქნება საზოგადოების აზრისა და გუნების გამომთქმელი. აქ უპირველესი მოვალეობა ჟურნალ-გაზეთობისა სწავლისა და ცოდნის გავრცელება უნდა იყოს, ფეხი უნდა აუდგას თვითმოქმედობის ძალას, მან უნდა აღადგინოს გონებითი და ზნეობითი ნიჭი“. [45,232-233]

ამ სიტყვების აქტუალობა ძალზე ნათელია დღევანდელი გადასახედიდან, როდესაც მედიაში ჩართულ უამრავ სუბიექტს, როგორც მფლობელებს, ისე შემოქმედებს, გაცნობიერებულებს არა აქვთ ამ სფეროს დანიშნულება, მნიშვნელობა და გავლენების საშიშროება საზოგადოებრივ პროცესებზე, ან ნებისთ ხდებიან ამ საშიშ გავლენათა გადმოტანი საზოგადოებრივ-პოლიტიკურ პროცესებზე, რადგან თანამედროვე პიარტექნოლოგიების განხორციელების უმძლავრეს იარაღს სწორედ მედია წარმოადგენს თავისი ფუნქციითა და დანიშნულებით. ილია ჭავჭავაძის აზრით: „სამეცნიერო ცნობათა გადმოტანა და გავრცელება საზოგადოებაში, ჩვენი და უცხო ხალხთა ცხოვრების დაკვირვება და განმარტება, - აი რაში მდგომარეობს ჩვენი გაზეთის პროგრამა“. [45, 229-233] აღსა-

ნიშნავია, რომ დიდი მოაზროვნის ამ სიტყვათა მნიშვნელობა დღეს თანაბრად აქტუალურია როგორც ქართული ბეჭდური, ისე ელექტრონული და ახალი მედიისათვის (ინტერნეტ-ტელევიზია, ინტერნეტ-გაზეთი) სტრატეგიული და შინაარსობრივი თვალსაზრისით.

უფლება ინფორმაციაზე საერთაშორისო სამართლებრივი აქტებით გათვალისწინებულ ერთ-ერთ ძირითად პრინციპს წარმოადგენს. ადამიანის უფლებათა დეკლარაცია, რომელიც გაეროს გენერალური ასამბლეის მიერ არის დამტკიცებული 1948 წლის 10 დეკემბერს (საქართველო შეუერთდა 1991 წლის 19 სექტემბერს), აღიარებს აზრის, რწმენისა და მრწამსის თავისუფლებას. ეს უფლება მოიცავს ინფორმაციისა და იდეების თავისუფლად მოძიების, მიღებისა და გავრცელების უფლებას ყველა საშუალებით სახელმწიფო საზღვრებისაგან დამოუკიდებლად (მუხლი 19). მოგვიანებით ეს დებულება აისახა სხვა საერთაშორისო დოკუმენტებშიც. ადამიანის უფლებებისა და ფუნდამენტური თავისუფლებების დაცვის ევროპის კონვენციის (მიღებულია ევროსაბჭოს მიერ 1950 წლის 4 ნოემბერს) მე-10 მუხლი დამატებით ადგენს, რომ ინფორმაციის მიღებისა და გავრცელების თავისუფლება რეალიზდება სახელმწიფო ორგანოთა მხრიდან რაიმე ჩარევის გარეშე. სამოქალაქო და პოლიტიკურ უფლებათა საერთაშორისო პაქტის მე-19 მუხლი აზუსტებს, რომ ეს თავისუფლება ეხება ყველა სახის ინფორმაციას, იდეასა და მათი გავრცელების ხერხს. აღნიშნული უფლებები და თავისუფლებები განმტკიცებულია საქართველოს კონსტიტუციითაც.

ინფორმაციის მასობრივი მოხმარებისა და გავრცელების პროცესში წარმოქმნილი საზოგადოებრივი ურთიერთობების სამართლებრივი რეგლამენტაცია ორ ძირითად პრინციპზეა აგებული: 1) ინფორმაციის მიღებისა და გავრცელების თავისუფლება და 2) სხვათა უფლებების დაცვა ინფორმაციის ცირკულაციის პროცესში. საქართველოს კონსტიტუციის 24-ე მუხლი ამ პრინციპებზე

აგებული სამართლის სისტემის საფუძველია: „ყოველ ადამიანს აქვს უფლება თავისუფლად მიიღოს და გაავრცელოს ინფორმაცია, გამოთქვას, გაავრცელოს თავისი აზრი ზეპირად, წერილობით ან სხვაგვარი საშუალებით. მასობრივი ინფორმაციის საშუალებები თავისუფალია, ცენზურა დაუშვებელია. სახელმწიფოს ან ცალკეულ პირებს არა აქვთ მასობრივი ინფორმაციის ან მისი გავრცელების საშუალებათა მონოპოლიზაციის უფლება. ამ მუხლის პირველ და მეორე პუნქტებში ჩამოთვლილ უფლებათა განხორციელება შეიძლება შეიზღუდოს ისეთი პირობებით, რომლებიც აუცილებელია დემოკრატიულ საზოგადოებაში სახელმწიფო უშიშროების, ტერიტორიული მთლიანობის ან საზოგადოებრივი უსაფრთხოების უზრუნველსაყოფად, დანაშაულის თავიდან ასაცილებლად, კონფიდენციალურად აღიარებული ინფორმაციის გამჟღავნების თავიდან ასაცილებლად ან სასამართლოს დამოუკიდებლობის და მიუკერძოებლობის უზრუნველსაყოფად“. [46, 93]

თუ პრესისა და მასობრივი ინფორმაციის შესახებ მსოფლიო კონსტიტუციურ დებულებებს შევადარებთ, დავინახავთ, რომ კონტინენტური ევროპის ქვეყნები მათ ადამიანის უფლებათა და თავისუფლებათა რანგში განიხილავენ, ხოლო აშშ-ში კი სახელმწიფოს ვალდებულების რანგში. აშშ-ს კონსტიტუციის პირველი შესწორების მიხედვით კონგრესს არა აქვს უფლება მიიღოს სიტყვის თავისუფლების ან პრესის შემზღუდავი კანონები. ხოლო მე-14 შესწორება ავალდებულებს შტატების მთავრობასა და ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოებს პატივი სცენ სიტყვის თავისუფლებასა და პრესას. ეს შესწორება ფორმულირებულია, როგორც მთავრობის ქმედების აკრძალვა. გერმანიის კონსტიტუცია სიტყვის თავისუფლების აღიარებასთან ერთად პრესის თავისუფლების გარანტიად (მე-5 მუხლის პირველი პარაგრაფი) ხელისუფლების ვალდებულებას ასახელებს – ხელი შეუწყოს მასობრივი ინფორმაციის გავრცელების საშუალებათა

განვითარებას „გარე პლურალიზმის“ (ჟურნალისტების კონკურენცია) და „შიდა პლურალიზმის“ (ფართო საზოგადოებრივი წარმომადგენლობა სახელმწიფო რადიო-ტელევიზიის მმართველობით სტრუქტურაში) საშუალებით. პოსტკომუნისტური ქვეყნების კონსტიტუციები კონტინენტური ქვეყნების დოქტრინის მიხედვით ავითარებენ მასობრივი ინფორმაციის თავისუფლებას.

ინფორმაციის ხელმისაწვდომობა, გამჭვირვალობა და ობიექტურობა დემოკრატიული სახელმწიფოს ფუნდამენტური საყრდენი და განმსაზღვრელი კატეგორიაა. გადაჭარბებული არ იქნება თუ ვიტყვით, რომ სწორედ საზოგადოების ინფორმირებულობის ხარისხი ადგენს იმ ზღვარს, რომელიც ტირანიას ცივილიზებული სამყაროსაგან ჰყოფს. საზოგადოება, რომელიც ინფორმაციის თავისუფლებას ცხოვრების აუცილებელ პირობად მიიჩნევს, ხოლო ხელისუფლება ამ პირობას თავისი საქმიანობის სავალდებულო ნაწილად განიხილავს, დაცულია ისეთი პოლიტიკური თუ სოციალური კატაკლიზმებისაგან, როგორებიცაა: ძალაუფლების უზურპაცია, დიქტატურა, სოციალური ქაოსი. ინფორმაციის თავისუფლება ადამიანის უფლებებისა და თავისუფლებების საფუძველი, შესაბამისად, ყოველი მოქალაქის ღირსეული ცხოვრების აუცილებელი პირობაა. [44, 72]

ხელისუფლება ვალდებულია მუდმივი დიალოგი ჰქონდეს თავის მოქალაქეებთან, ანუ ძალაუფლების განხორციელება კომუნიკაციურ პრინციპზე დააფუძნოს, ეს პროცესი ბუნებრივად წარმოშობს ამ კომუნიკაციაზე პასუხისმგებელ სტრუქტურათა შექმნის აუცილებლობას. ამ სტრუქტურებს შორის განსაკუთრებული ადგილი უნყებრივ პრესსამსახურებს ან მედიასთან ურთიერთობაზე პასუხისმგებელ მოხელეებს ეკისრებათ. მიუხედავად იმისა, თუ როგორ სტრუქტურულ პრინციპს აირჩევს ესა თუ ის უწყება საზოგადოებასთან ურთიერთობის დასამყარებლად, მედიასთან ურთიერთობა ამ სფეროში ერთ-ერთ ცენტრალურ საკვანძო ფაქტორად დარჩება. მიუხედავად

იმისა, რომ ინფორმაციის ხელმისაწვდომობასთან დაკავშირებით საქართველოს კანონმდებლობა არ ცნობს არავის პრიორიტეტულ უფლებას, შეუფერხებლად მიიღოს მისთვის საინტერესო ინფორმაცია და ყველა სუბიექტს თანაბარ პირობებში აყენებს, ინფორმაციული ნაკადის ძირითადი მასა, რა თქმა უნდა, ჟურნალისტიკა მოდის და პრაქტიკულად ჟურნალისტიკისა და პრესმოხელის ურთიერთობის დინამიკას განსაზღვრავს. პრესმოხელეს, რომელსაც ყოველდღიურად უწევს მედიასთან ურთიერთობა და, როგორც წესი, მისი ნებისმიერი განცხადება ოფიციალურ განცხადებად ან თუნდაც ხელისუფლების პოზიციად აღიქმება, უნდა ახსოვდეს, რომ არ არსებობს არავითარი უწყებრივი ან თუნდაც სახელმწიფო ინტერესით გამართლებული არგუმენტი, რომელიც მას რაიმე სახით საჯარო ინფორმაციის დამალვას და, მით უმეტეს, დამახინჯებას დაავალდებულებს. მეტიც, მას კარგად უნდა ესმოდეს, რომ ის, ვინც მისგან ასეთ ქმედებას მოითხოვს, არღვევს კანონს და მასაც ამისკენ უბიძგებს. [47, 9]

თუ ვიმსჯელებთ საზოგადოების ინტერესებზე, რაზე ზრუნვაც პიარ-დეპარტამენტების ხელმძღვანელთა სამსახურებრივი მოვალეობაა, ისიც არ უნდა დაგვაგინყდეს, რომ ამ ურთიერთობათა სწორი განვითარებისთვის მნიშვნელოვანი როლი სწორედ პიარ-მენეჯერებისა და ჟურნალისტების მიუკერძოებლობას ენიჭება. სამწუხაროდ, გარდავაშალი დემოკრატიის ქვეყნებში, რომელთა რიცხვს თავისი სუსტი სამოქალაქო ინსტიტუტების გამო საქართველოც ეკუთვნის, ხშირია მედიის წარმომადგენელთა და პრესმოხელეთა პროფესიული არაკეთილსინდისიერების ფაქტები, რაც გულისხმობს სხვადასხვა უწყებების ხელმძღვანელთა მხრიდან (ამ ურთიერთობებში საზოგადოებასთან ურთიერთობის მენეჯერებიც მონაწილეობენ) ჟურნალისტების დაინტერესებას, ხშირად მოსყიდვას „კარგი პრესის“, „კარგი გაშუქების სანაცვლოდ“. [44, 75]

იმისათვის, რომ პიარ-მენეჯერმა, თავისი კომპანი-

ის ინტერესებიდან გამომდინარე, შეძლოს სასურველი ინფორმაციის მიწოდება საზოგადოებისათვის, რა თქმა უნდა, ამ საკომუნიკაციო პროცესში იგულისხმება ჟურნალისტებიც, მან უნდა შეძლოს ადვილად, სწორად, კორექტულად, საზოგადოებისთვის გასაგებ ენაზე გადასცეს ეს ინფორმაცია, რათა შედეგად საზოგადოებამ არა მხოლოდ მიიღოს ინფორმაცია, არამედ გაითავისოს და ჩაერთოს მასში. ეს მხოლოდ იმ შემთხვევაშია შესაძლებელი, როდესაც საზოგადოება გრძნობს და ხედავს ამ ინფორმაციის ურთიერთსარგებლიანობას და როდესაც პიარ-მენეჯერი არის კარგი მოსაუბრე და კომუნიკატორი. ჩვენი დროის ერთ-ერთი უდიდესი პროფესიონალი, ჟურნალისტი, „საუბრის ჯადოქარი“, როგორც მას ხშირად უწოდებენ, ლარი კინგი, რომელიც 25 წლის განმავლობაში უძღვება ამერიკული სატელევიზიო კომპანია სიენენის ყველაზე პოპულარულ თოქ-შოუს „ლარი კინგი პირდაპირ ეთერში“, შემდეგნაირად აყალიბებს კარგ მოსაუბრეთა ყველა საერთო მახასიათებელს:

- ისინი უყურებენ საგნებს ახალი თვალთახედვით და არასტანდარტული აზრი გააჩნიათ ნაცნობ საგნებზე. მათ გამოარჩევს ფართო თვალსაწიერი. ისინი ფიქრობენ და საუბრობენ ისეთ საკითხებსა და მოვლენებზე, რომლებიც საკმაოდ სცდება ყოველდღიური ინტერესების საზღვრებს;
- მათთვის დამახასიათებელია ენთუზიაზმი; ყველაფრის მიმართ, რასაც ისინი აკეთებენ ცხოვრებაში, ამჟღავნებენ ჟინს და ინტერესდებიან იმით, რაზეც თქვენ ესაუბრებით მოცემულ მომენტში;
- ისინი არიან ცნობისმოყვარენი. არ თაკილობენ იკითხოვ: „რატომ?“, მათ სურთ უფრო ბევრი იცოდნენ იმის შესახებ, რასაც თქვენ უყვებით;
- მათ იციან თანაგრძნობა. ისინი ცდილობენ დააყენონ თავიანთი თავი თქვენს ადგილას, რათა გამოხატონ დამოკიდებულება იმის მიმართ, რის შესახებაც თქვენ ესაუბრებით.

- მათ აქვთ იუმორის გრძნობა და არ ერიდებათ თვითონაც გამოიყენონ იუმორი, უფრო მეტიც, საინტერესო მოსაუბრენი ხშირად ყვებიან სასაცილო ისტორიებს საკუთარ თავზე. [48, 68]

ძალიან მნიშვნელოვანია, რომ პიარ-მენეჯერმა ან პრეს-მდივანმა ყველაზე კარგად იცოდნენ თავისი ხელმძღვანელის სუსტი და ძლიერი მხარეები, რის მიხედვითაც უნდა განისაზღვროს მედიასთან მისი ურთიერთობა. პიარ-მენეჯერის ან მედიასთან ურთიერთობის მოხელის მნიშვნელობაზე საუბრისას ცნობილი მკვლევრები და ავტორები წიგნისა - „ყველაფერი პიარის შესახებ“ - დაგნიუსომი, ჯუდი ვანსლაიკ ტურკი და დინ კრეუკებერგი მიანიშნებენ მეტად საინტერესი ასპექტზე, რაც პიარ-მენეჯერის სამსახურებრივ გამოცდილებასა და პრაქტიკას უკავშირდება. „მათი ფასი (პიარმენების) განისაზღვრება გამოცდილებით“, ნაცნობობისა და იმ ადამიანთა წრით, რომლებიც შეუძლიათ მოიხმონ დასახმარებლად, განისაზღვრება მათი ოსტატობით მკვლევართა და ანალიტიკოსთა რანგში, მათი ურთიერთობის ცოდნითა და დარწმუნების შესაძლებლობით“. [49, 18]

მთავრობის პრესსამსახურების წარმომადგენლებს ორმაგი ფუნქცია აკისრიათ: მედიასთან ურთიერთობისას დაიცვან მთავრობის პოზიცია და აუხსნან მედიას მთავრობის საქმიანობის დადებითი მხარეები. შეასწორონ მცდარი ინფორმაცია და შეძლონ არსებული ინფორმაციის სწორი ინტერპრეტაცია, ამასთანავე ისინი მედიის ადვოკატები არიან ხელისუფლებაში, პასუხობენ ჟურნალისტების სურვილებს, როგორიცაა, მაგალითად, რეპორტაჟის მომზადება ისეთ თემაზე, რომელზე სასაუბროდაც ხელისუფლების წარმომადგენელი შესაძლოა მზად არც კი იყოს. პრესმდივნები ხშირად ჟურნალისტის როლს ასრულებენ: აგროვებენ ინფორმაციას და ამუშავებენ მთავრობის წარმომადგენელთა მესიჯს. [50, 7]

საქართველოში სრულიად არაორდინარული „პიარ-რეალობაა“: პრაქტიკულად, არ მუშაობს პოლიტიკური

„პიარის“ ტრადიციული, აპრობირებული ხერხები, სამაგიეროდ, პროცესებზე გადამწყვეტ გავლენას ახდენს უახლესი წარსული და დღევანდელი, ანუ ამჟამინდელი ფაქტები, რომლებიც შესაბამისი წარსულითაა გამყარებული. ამის გათვალისწინებით, საინტერესოა, რამდენად სწორად ან არასწორად იაზრებენ შექმნილ ვითარებას პოლიტიკური სცენის სხვადასხვა პერსონაჟები. „ნაციონალებისთვის“ პიარი ყოველთვის პოლიტიკური ქცევის უდიდესი ნაწილი იყო. შეიძლება ითქვას, რომ მათი პოლიტიკა „პიარია“ და პირიქით. სწორედ ამიტომ მნიშვნელოვანია იმის გააზრება, იყო თუ არა მათი „პიარი“ (ანუ პოლიტიკის კეთების სტილისტიკა) დროის მოთხოვნების შესაბამისი. შეიძლება ითქვას, რომ „ნაცმოძრაობის“ ლიდერები სრულიად ვერ გრძნობდნენ დროის მოთხოვნებს, რაც მათი პოლიტიკური მომავლისთვის დამღუპველი აღმოჩნდა. [51] „ნაცმოძრაობის“ მიერ წარმოებული „პიარი“ მრავალმიმართულებიანია, მაგრამ ზოგიერთი თემა განსაკუთრებით გამოკვეთილია. „ნაცმოძრაობის“ ლიდერები გაუთავებლად ცდილობენ მოსახლეობას შთააგონონ, რომ ახალი ხელისუფლება (ქართული ოცნება) სუსტია. „ხელისუფლება უუნაროა...“ - გაუთავებლად ისმის ერთი და იგივე ფრაზა მათგან. ახალი ხელისუფლების წარმომადგენელთა საქმიანობა ასეთ შთაბეჭდილებას სულაც არ ტოვებს, მაგრამ დავუშვათ, რომ „ნაცმოძრაობის“ ლიდერები მართლები არიან და ახალი ხელისუფლება მართლაც სუსტია. ამით იცვლება ის წარსული, წლები, როდესაც „ნაციონალურ კოშმარში“ ცხოვრობდა ყველა, სისტემის ნაწილად ქცეულთა გარდა?!.. ცხადია, არა! იმ შემთხვევაშიც კი, თუ ახალი ხელისუფლების წარმომადგენლებს სისუსტე დაბრალებათ, „ნაციონალებს“ ეს ამომრჩეველს ვერ გაუმრავლებს – მეტისმეტად ცოტა დროა გასული წინა ხელისუფლების მმართველობის პერიოდთან და მეტისმეტად ღიაა, მოუშუშებელია მათ მიერ მოყენებული ქრილობები. სწორედ ამიტომ, მოსახლეობა ახალი ხელისუფლებით რომც განიხიბლოს, ის თა-

ვისი პოლიტიკური სიმპათიების ძიებას ხელისუფლების მიღმა დაიწყებს და ამით სულ სხვა პოლიტიკური ძალები იხეირებენ, ისინი, ვისაც არ ამძიმებთ „ნაცმოძრაობის“ მმართველობის დროინდელი, ე.წ. „სისტემური ოპოზიციის“ ტვირთი.

„კრიმინალები გვებრძვიან“ – „ნაცმოძრაობის“ „პიარ-ში“ არც ეს თემაა ახალი. მათი ლობისტების დახმარებით ამ სულისკვეთებით აღსავსე სტატიები დასავლურ მედიაში ჯერ კიდევ 2009 წლის აპრილში დაწყებული დიდი საპროტესტო მოძრაობის დროს იბეჭდებოდა. ამის შესახებ საუბრობდნენ მაშინდელი ხელისუფლების წარმომადგენლები დასავლური თუ რუსული მედიისათვის მიცემულ ინტერვიუებში. „კრიმინალები გვებრძვიან“, როგორც „ნაციონალური პიარის“ ერთ-ერთი საყრდენი ლერძი, ყოფილი სახელისუფლებო პარტიის პოლიტიკის „კეთების“ სტილისტიკაში ახლაც იკვეთება. მაგალითად, სწორედ ამ თემას შეეწირა ბადაშვილის წინამორბედის, ოთარ ფარცხალაძის თანამდებობა. საპრეზიდენტო არჩევნების შემდეგ „ნაცმოძრაობის“ ზოგიერთი ლიდერი ხშირად და აღტაცებით ამბობდა, რომ ეს ის ძალაა, რომელსაც ხმა მისცა ყოველმა მეოთხე ამომრჩეველმა. თუ ამ განცხადებას მეორე მხრიდან შევხედავთ, გამოვა, რომ „ნაცმოძრაობა“ ის ძალაა, რომლის მონინაალმდეგეცაა საარჩევნო ხმის უფლების მქონე ყოველი სამი მოქალაქე. აქვე, ისიც უნდა გავიხსენოთ, თუ როგორ ცდილობენ „ნაციონალები“ დღესაც (ძალაუფლების დაკარგვის შემდეგაც კი), რომ მათ წინააღმდეგ განწყობილ ადამიანებს ამა თუ იმ სახის სამართლებრივი პრობლემები შეუქმნან და ასე აქციონ რეალობად მათ მიერვე მოგონილი თემა – „კრიმინალები გვებრძვიან“. თუ ამ ყველაფერს მთლიანობაში გავი-აზრებთ, გამოდის, რომ საქართველოში საარჩევნო ხმის უფლების მქონე ყოველი სამი მოქალაქე კრიმინალია. ცხადია, კრიმინალი ციხეში უნდა იჯდეს. თუ ამას ვერ ახერხებს დღევანდელი, „ნაციონალების“ აზრით, „უუნარო“ ხელისუფლება, ამას ისინი თავად უზრუნველყოფენ, თუ

ისევ ჩაიგდებენ ხელში მმართველობის სადავეებს. თუ უფრო მარტივად ვიტყვით, თემით „კრიმინალები გვებრძვიან“, ხელისუფლებაში დაბრუნების შემთხვევაში, „ნაციონალები“ დაპატიმრებით ემუქრებიან ამომრჩევლის სამ მეოთხედს, ანუ ყოველ სამ მოქალაქეს, რადგან ისინი მათი მოწინააღმდეგენი, ე.ი. კრიმინალები არიან. ამიტომაც აღვნიშნეთ, რომ „ნაციონალების“ „პიარში“ თემა „კრიმინალები გვებრძვიან“ ყველაზე ცუდი, მათთვის დამღუპველად არასწორია, განსაკუთრებით კი წინასაარჩევნოდ. რეალურად, „ნაციონალები“ სხვანაირად უნდა მოქცეულიყვნენ. უპირველეს ყოვლისა, წინა ხელისუფლებას ხალხისათვის მიყენებული ზიანის გამოსწორება უნდა დაეწყოს. შედეგად კი საერთოდ უნდა გამქრალიყო „პიართემა“ – „კრიმინალები გვებრძვიან“ როგორც რიტორიკიდან, ასევე ქმედებებიდან - ამის გამო, ადამიანებისთვის, უკვე ახალი ხელისუფლების პირობებში, პრობლემები აღარ უნდა შეექმნათ. სწორედ ისე, როგორც ხელისუფლებაში ყოფნის პერიოდში, შეჭრილიყვნენ ყოველ კონკრეტულ ოჯახში, მათგან დაზარალებული ყოველი კონკრეტული ადამიანის პრობლემების მოგვარება უნდა დაეწყოს იმ შემთხვევაშიც კი, თუ ისინი „ნაციონალებს“ არ ენდობიან. [51]

1.7. ქართული მედიის კვლევა

უკვე დიდი ხანია ქართული მედიასივრცე მწვავე დებატებისა და პოლიტიკური დაპირისპირების ადგილია. ამ სფეროში ჯერ კიდევ ბევრი მნიშვნელოვანი პრობლემაა გადასაჭრელი. პრეზიდენტმა მიხეილ სააკაშვილმა თავად აღნიშნა, რომ ქართულ მედიაში არსებული მდგომარეობა „გამოწვევად რჩება“. [52] დასავლელი პოლიტიკოსები, რომლებიც საქართველოში სტუმრად ჩამოდიან, რეგულარულად გვიჩვენებენ მედიის დამოუკიდებლობის გაძლიერებას. [53]

ხშირად მედია საშუალებები აღიქმება როგორც ამა თუ იმ პოლიტიკური ჯგუფის ინტერესების გამტარებელი მიკერძოებული წყაროები და არა როგორც ინფორმაციის მიუკერძოებელი მიმწოდებლები. ამას დიდი ხნის ისტორია აქვს საქართველოში, სადაც სატელევიზიო არხი რუსთავი 2 აღიქმება, როგორც 2003 წლის ვარდების რევოლუციის წარმატების ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ფაქტორი. 2007 წლის პოლიტიკური კრიზისის დროს მოვლენების ეპიცენტრში იყო სატელევიზიო არხი იმედი, მიუხედავად იმისა, რომ ის დაარბია და დახურა მაშინდელმა ხელისუფლებამ. ყოველივე ზემოთქმულის გათვალისწინებით არც არის გასაკვირი, რომ დებატები ქართული მედიის შესახებ საკმაოდ მწვავე ხასიათს იღებს.

დღემდე სათანადოდ არ იყო შესწავლილი მედიაში და მის ირგვლივ არსებული მდგომარეობა: როგორ აღიქმება ის საზოგადოებისა და პროფესიონალების მიერ, რა მოლოდინი აქვს საზოგადოებას ამ სექტორისაგან და რაში მდგომარეობს მედიის ძლიერი და სუსტი მხარეები. ამ პოლიტიზებული საკითხის შესწავლის მიზნით ჩავატარეთ სოციოლოგიური გამოკვლევა. როგორი მდგომარეობაა მედიაში და მის ირგვლივ? რა როლი ეკისრება მედიას პოლიტიკური კრიზისებისას? რას ელის ჟურნალისტებისგან სამოქალაქო საზოგადოება პოლიტიკურად მძიმე ვითარებაში? რაში მდგომარეობს ქართული მედიის ძლიერი და სუსტი მხარეები? როგორ აშუქებდა მედია პოლიტიკურ კრიზისებს 2003-2012 წლებში და, ზოგადად, რას მიიჩნევს ქართველი ხალხი პოლიტიკურად კრიზისულ ვითარებას - ამ საკითხების შესწავლის მიზნით ქართული მედიის კვლევა ჩავატარეთ, რაც მოიცავდა მედიის მიმართ თბილისის მოსახლეობის დამოკიდებულების შესწავლას.

კვლევის ტიპი: თვისებრივი და რაოდენობრივი სოციოლოგიური კვლევა. კვლევის მეთოდი: ინტერვიუ. გამოკითხვის ობიექტი ექსპერტთა რამდენიმე ჯგუფი იყო:

ტელემედიის სფეროს წარმომადგენლები: გიორგი

ახვლედნიანი, მერაბ მეტრეველი, გიორგი ბერიძე (ასევე საინფორმაციო სააგენტოს - info-9-ისა და საინფორმაციო ანალიტიკური პორტალის - kvira.ge-ს ჟურნალისტები);

სამოქალაქო სექტორი, რომლის საქმიანობაც არ ეხება მედიას (ვახტანგ გურული და სხვ.);

ჟურნალისტიკის ფაკულტეტის სტუდენტები (კავკასიის უნივერსიტეტი).

კვლევის საგანს წარმოადგენდა ექსპერტების თვალსაზრისის დადგენა „ვარდების რევოლუციიდან“ დღემდე ტელემედიის თავისუფლების ხარისხისა და ზოგადად მედიის განვითარების ტენდენციების შესახებ. კერძოდ, გამოკითხვა შეეხო შემდეგ საკითხებს:

- მედიაში სიტყვის თავისუფლების ხარისხი;
- ტელემედიის დამოუკიდებლობა და მასზე კონტროლის მექანიზმები;
- დემოკრატიული მედიის მოთხოვნები და დღევანდელი მედიის შესაბამისობა ამ მოთხოვნებთან;
- პლურალიზმი სატელევიზიო სივრცეში;
- მედიის საკანონმდებლო გარემო;
- სამოქალაქო სექტორისა და საზოგადოების პასუხისმგებლობა დამოუკიდებელი მედიის განვითარებაში;
- მედიის მხრიდან განხორციელებული პოზიტიური და ნეგატიური ქმედებები;
- ტელევიზიის სუსტი და ძლიერი მხარეები;
- სარედაქციო დამოუკიდებლობა და მასზე კონტროლის კატეგორიები;
- ჟურნალისტების პროფესიონალიზმი;
- კონკურენცია სატელევიზიო სივრცეში.

კვლევისთვის გამოსაკითხი ექსპერტები შეირჩა მიზნობრივად. შერჩევის ძირითად პრინციპად გამოვიყენე ექსპერტების შეფასება ტელემედიის დამოუკიდებლობისა და სიტყვის თავისუფლების შესახებ. რელევანტობის მთავარ ინდიკატორად ავიღე რესპონდენტთა პროფესია და საქმიანობის სფერო. არც ერთი სხვა სოციალურ-დემოგრაფიული ინდიკატორი (სქესი, ასაკი,) არ გამოყენე-

ბულა რესპონდენტთა შერჩევისას. შესაბამისად, შეირჩა სპეციფიკური მახასიათებლებისა და გამოცდილების მქონე ადამიანთა მცირე რიცხვი. ინტერვიუ შედგა 90 ადამიანთან.

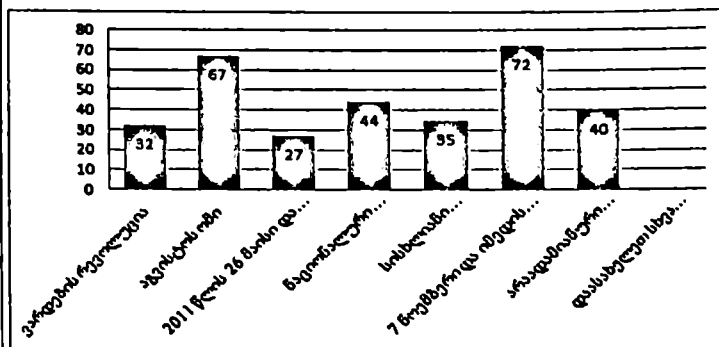
კვლევის ინსტრუმენტს წარმოადგენდა კითხვარ-გზამკვლევი. გზამკვლევის საკითხების სანახავედ იხილეთ ცხრილი:

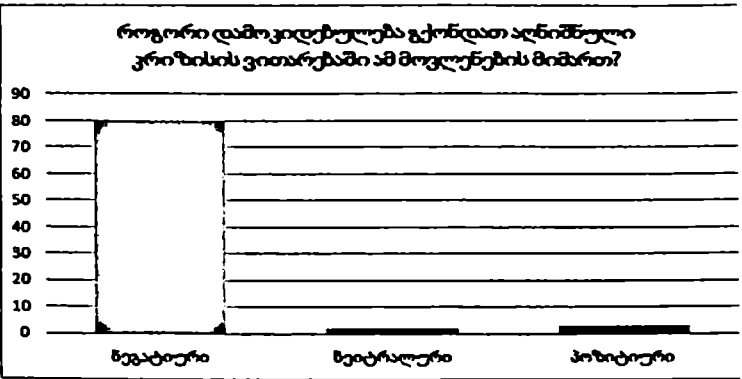
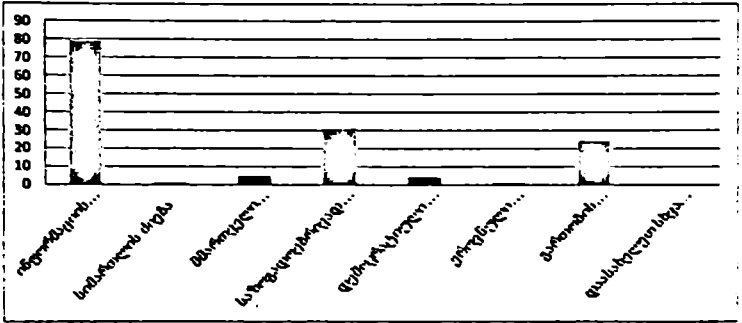
ცხრილი #1

ვარდების რევოლუციიდან 2012 წლის არჩევნებამდე პერიოდის საქართველოში რომელი მოვლენები მიგაჩნიათ პოლიტიკურ კრიზისად?

1. ვარდების რევოლუცია
2. აგვისტოს ომი
3. 2011 წლის 26 მაისი და აქცია ბელაჩაოს ფონზე
4. ნაციონალური რეჟიმის გახმაურებული მკვლევლობები (ბუტა რობაქიძე, ზურა ვაზაგაშვილი, სანდრო გირგვლიანი, როინ შავაძე, გია კრიალაშვილი)
5. სისხლიანი სპეცოპერაციები, როგორც სახელმწიფო პოლიტიკის ნაწილი (სპეცოპერაციები ლაფანყურსა და სვანეთში, „ენვერი“, ფოტოგრაფების საქმე)
6. 7 ნოემბერი და იმედის საქმე
7. არაადამიანური მოპყრობის ფაქტები ციხეში
8. დასახელებთ სხვა ფაქტებიც, თუ გახსენდებათ

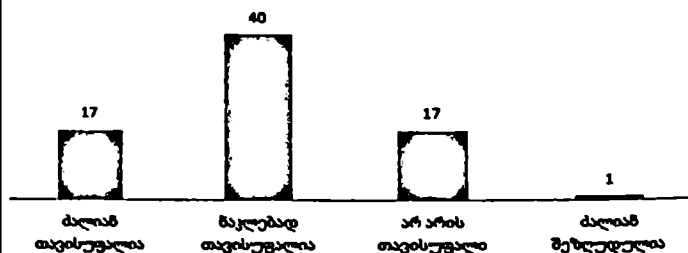
1.

2	როგორი დამოკიდებულება გქონდათ აღნიშნული კრიზისის ვითარებაში ამ მოვლენების მიმართ? <table border="1"> <thead> <tr> <th>Attitude</th> <th>Percentage</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>ნეგატიური</td> <td>78</td> </tr> <tr> <td>ნეიტრალური</td> <td>2</td> </tr> <tr> <td>პოზიტიური</td> <td>20</td> </tr> </tbody> </table>	Attitude	Percentage	ნეგატიური	78	ნეიტრალური	2	პოზიტიური	20										
Attitude	Percentage																		
ნეგატიური	78																		
ნეიტრალური	2																		
პოზიტიური	20																		
3	გთხოვთ, განმარტოთ, რატომ მიგაჩნიათ თქვენ მიერ აღნიშნული მოვლენები პოლიტიკურ კრიზისად.																		
4	რა ბირითად ფუნქციებს ასრულებს მედია საქართველოში პოლიტიკური კრიზისისას? - ინფორმაციის გავრცელება - სიმართლის ძიება - მმართველი ელიტის/ხელისუფლების გაკონტროლება - საზოგადოებრივად მნიშვნელოვანი საკითხების განხილვისა და საჯარო დებატების უზრუნველყოფა - დემოკრატიული ღირებულებების დამკვიდრების ხელშეწყობა - ეროვნული ღირებულებებისა და ტრადიციების დაცვა - გართობის უზრუნველყოფა - დაასახელეთ სხვა ფუნქციებიც, თუ გახსენდებათ <table border="1"> <thead> <tr> <th>Function</th> <th>Percentage</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>ინფორმაციის გავრცელება</td> <td>78</td> </tr> <tr> <td>სიმართლის ძიება</td> <td>2</td> </tr> <tr> <td>მმართველი...</td> <td>28</td> </tr> <tr> <td>საზოგადოებრივად მნიშვნელოვანი საკითხების განხილვისა და საჯარო დებატების უზრუნველყოფა</td> <td>5</td> </tr> <tr> <td>დემოკრატიული ღირებულებების დამკვიდრების ხელშეწყობა</td> <td>18</td> </tr> <tr> <td>ეროვნული ღირებულებებისა და ტრადიციების დაცვა</td> <td>20</td> </tr> <tr> <td>გართობის უზრუნველყოფა</td> <td>2</td> </tr> <tr> <td>დაასახელეთ სხვა ფუნქციებიც, თუ გახსენდებათ</td> <td>18</td> </tr> </tbody> </table>	Function	Percentage	ინფორმაციის გავრცელება	78	სიმართლის ძიება	2	მმართველი...	28	საზოგადოებრივად მნიშვნელოვანი საკითხების განხილვისა და საჯარო დებატების უზრუნველყოფა	5	დემოკრატიული ღირებულებების დამკვიდრების ხელშეწყობა	18	ეროვნული ღირებულებებისა და ტრადიციების დაცვა	20	გართობის უზრუნველყოფა	2	დაასახელეთ სხვა ფუნქციებიც, თუ გახსენდებათ	18
Function	Percentage																		
ინფორმაციის გავრცელება	78																		
სიმართლის ძიება	2																		
მმართველი...	28																		
საზოგადოებრივად მნიშვნელოვანი საკითხების განხილვისა და საჯარო დებატების უზრუნველყოფა	5																		
დემოკრატიული ღირებულებების დამკვიდრების ხელშეწყობა	18																		
ეროვნული ღირებულებებისა და ტრადიციების დაცვა	20																		
გართობის უზრუნველყოფა	2																		
დაასახელეთ სხვა ფუნქციებიც, თუ გახსენდებათ	18																		

თქვენი აზრით, რომელი მედიაა უფრო თავისუფალი დღეს?

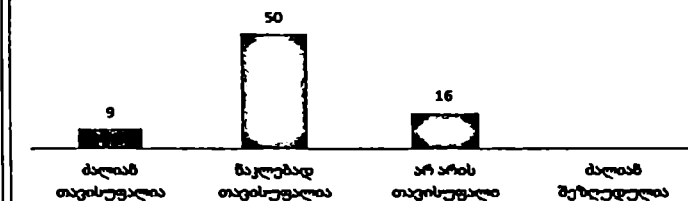
პრესა

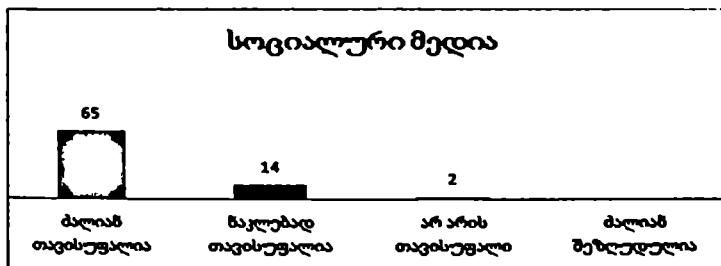
ტელევიზია

რადიო

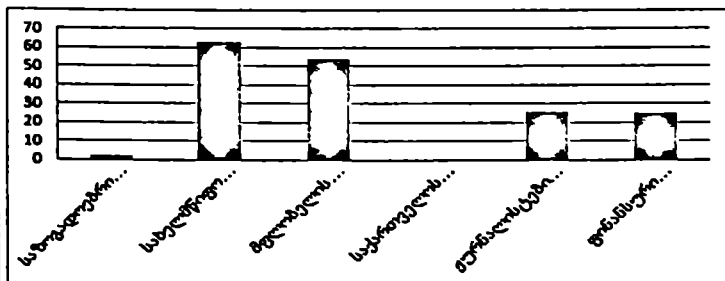
5

როგორ ფიქრობთ, რამ შეიძლება შეზღუდოს ან უკვე ზღუდავს ყველაზე მეტად ქართული მედიის თავისუფლებას?

1. საზოგადოებრივი დაკვეთა
2. სახელმწიფო ზეწოლა
3. მფლობელის ზეწოლა
4. საქართველოს კანონმდებლობა
5. ჟურნალისტთა დაბალი პროფესიული დონე
6. ფინანსური დამოუკიდებლობის არქონა
7. სხვა

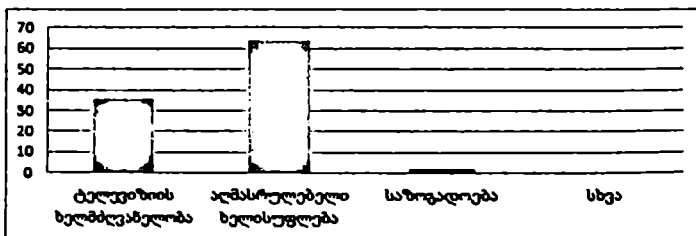
6

თქვენი აზრით, ვინ აკონტროლებდა ქართული მედიის სარედაქციო საქმიანობას ვარდების რევოლუციიდან 2012 წლის არჩევნებამდე პერიოდში?

1. ტელევიზიის ხელმძღვანელობა
2. აღმასრულებელი ხელისუფლება
3. საზოგადოება
4. სხვა

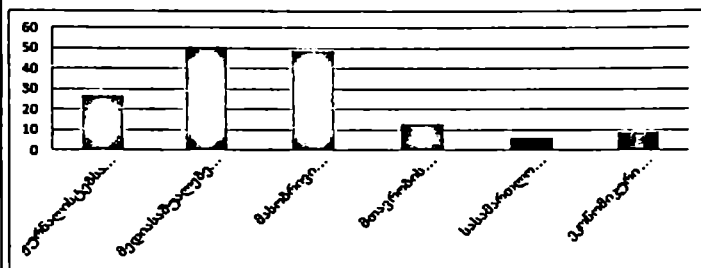
7

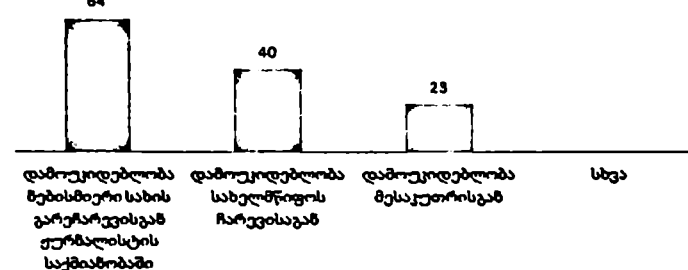

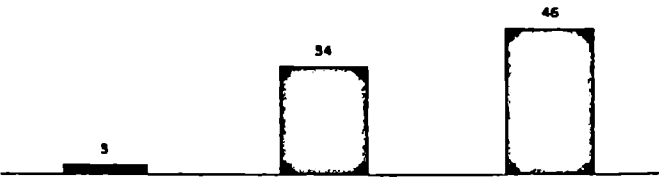
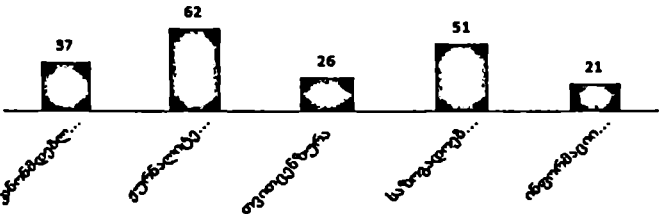
რა მეთოდებით დაამყარა ხელისუფლებამ მედიაზე კონტროლი ვარდების რევოლუციიდან 2012 წლის არჩევნებამდე პერიოდში?

1. ჟურნალისტებსა და რედაქტორებზე ფსიქოლოგიური ზეწოლით
2. მედიასაშუალებების მეპატრონეების ძლიერი გავლენის ქვეშ მოქცევით
3. მასობრივი ძალადობის გზით
4. მთავრობის ინტერესებზე მორგებული კანონმდებლობით
5. სასამართლო ხელისუფლების მხრიდან მედიის სარედაქციო პოლიტიკის შეფასებასა და შინაარსში პირდაპირ ჩარევით
6. ეკონომიკური საფუძვლების შერყევის გზით
7. სხვა

8

9	იყო თუ არა ქართული საზოგადოება სიტყვის თავისუფლების ხარისხის შემცირების თანამონაწილე ვარდების რევოლუციიდან 2012 წლის არჩევნებამდე პერიოდში? <table border="1"> <thead> <tr> <th>პასუხი</th> <th>პროცენტი</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>დიახ</td> <td>56</td> </tr> <tr> <td>არა</td> <td>26</td> </tr> </tbody> </table>	პასუხი	პროცენტი	დიახ	56	არა	26				
პასუხი	პროცენტი										
დიახ	56										
არა	26										
10	დადებითი პასუხის შემთხვევაში გთხოვთ, დააკონკრეტოთ, რაში გამოიხატებოდა საზოგადოების თანამონაწილეობა სიტყვის თავისუფლების ხარისხის შემცირებაში.										
11	ბლიკრი სამოქალაქო სექტორის არსებობის შემთხვევაში შესაძლებელია თუ არა მედიასაშუალებების სარედაქციო დამოუკიდებლობის შენარჩუნება? <table border="1"> <thead> <tr> <th>პასუხი</th> <th>პროცენტი</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>დიახ</td> <td>60</td> </tr> <tr> <td>არა</td> <td>15</td> </tr> </tbody> </table>	პასუხი	პროცენტი	დიახ	60	არა	15				
პასუხი	პროცენტი										
დიახ	60										
არა	15										
12	დადებითი პასუხის შემთხვევაში, გთხოვთ, განმარტოთ რა ფორმით მონაწილეობს სამოქალაქო სექტორი მედიასაშუალებების სარედაქციო დამოუკიდებლობის შენარჩუნების საკითხში.										
13	რას ნიშნავს თქვენთვის სარედაქციო დამოუკიდებლობა? <table border="1"> <thead> <tr> <th>პასუხი</th> <th>პროცენტი</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>დამოუკიდებლობა მედიის მფლობელობისა და მართვის გარეგნული ფაქტორების საკმადადობაში</td> <td>64</td> </tr> <tr> <td>დამოუკიდებლობა სახელმწიფოს ჩარევისაგან</td> <td>40</td> </tr> <tr> <td>დამოუკიდებლობა მესაკუთრისგან</td> <td>23</td> </tr> <tr> <td>სხვა</td> <td></td> </tr> </tbody> </table>	პასუხი	პროცენტი	დამოუკიდებლობა მედიის მფლობელობისა და მართვის გარეგნული ფაქტორების საკმადადობაში	64	დამოუკიდებლობა სახელმწიფოს ჩარევისაგან	40	დამოუკიდებლობა მესაკუთრისგან	23	სხვა	
პასუხი	პროცენტი										
დამოუკიდებლობა მედიის მფლობელობისა და მართვის გარეგნული ფაქტორების საკმადადობაში	64										
დამოუკიდებლობა სახელმწიფოს ჩარევისაგან	40										
დამოუკიდებლობა მესაკუთრისგან	23										
სხვა											

14	რამდენად მნიშვნელოვანი ფაქტორია სიტყვისა და გამოსახატვის თავისუფლება დღევანდელ მედიაში? <table border="1"> <thead> <tr> <th>კატეგორია</th> <th>მნიშვნელობა</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>არ არის მნიშვნელოვანი</td> <td>3</td> </tr> <tr> <td>მნიშვნელოვანია, თუმცა არა გადაწყვეტი</td> <td>34</td> </tr> <tr> <td>ძალიან მნიშვნელოვანია</td> <td>46</td> </tr> </tbody> </table>	კატეგორია	მნიშვნელობა	არ არის მნიშვნელოვანი	3	მნიშვნელოვანია, თუმცა არა გადაწყვეტი	34	ძალიან მნიშვნელოვანია	46				
კატეგორია	მნიშვნელობა												
არ არის მნიშვნელოვანი	3												
მნიშვნელოვანია, თუმცა არა გადაწყვეტი	34												
ძალიან მნიშვნელოვანია	46												
15	როგორ ფიქრობთ, რა არის მედიის რეგულირების/თვითრეგულირების საუკეთესო ფორმა? 1. კანონმდებლობის დახვეწა 2. ჟურნალიტების პროფესიონალიზმი 3. თვითცენზურა 4. საზოგადოებრივი ინტერესის მიმართ ერთგულება 5. ინფორმაციის მიღების პროცესის გაკონტროლება ინფორმაციის მიმწოდებელთა მხრიდან 6. სხვა <table border="1"> <thead> <tr> <th>ფორმა</th> <th>მნიშვნელობა</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>კანონმდებლ...</td> <td>37</td> </tr> <tr> <td>ჟურნალისტ...</td> <td>62</td> </tr> <tr> <td>თვითცენზურა</td> <td>26</td> </tr> <tr> <td>საზოგადოებ...</td> <td>51</td> </tr> <tr> <td>ინფორმაცი...</td> <td>21</td> </tr> </tbody> </table>	ფორმა	მნიშვნელობა	კანონმდებლ...	37	ჟურნალისტ...	62	თვითცენზურა	26	საზოგადოებ...	51	ინფორმაცი...	21
ფორმა	მნიშვნელობა												
კანონმდებლ...	37												
ჟურნალისტ...	62												
თვითცენზურა	26												
საზოგადოებ...	51												
ინფორმაცი...	21												

16

ვარდების რევოლუციიდან 2012 წლის არჩევნებამდე
პერიოდში, ხშირი იყო თუ არა ნაციონალური ხელისუფლების
მხრიდან ჟურნალისტთა უფლებების დარღვევა პოლიტიკური
კრიზისისას?

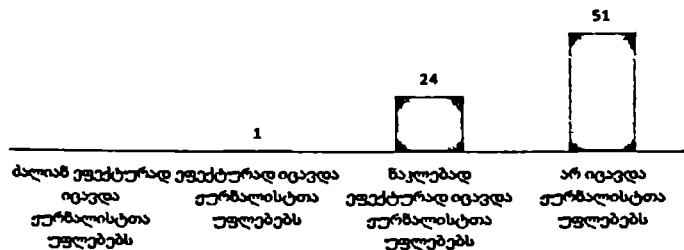

17

გთხოვთ გაიხსენოთ, ვარდების რევოლუციიდან 2012 წლის
არჩევნებამდე პერიოდში, პოლიტიკური კრიზისისას ჟურნა-
ლისტთა უფლებების დარღვევის ფაქტები.

18

რეალურად რამდენად ეფექტურად იცავდა
ნაციონალური ხელისუფლება ჟურნალისტთა
უფლებებს?

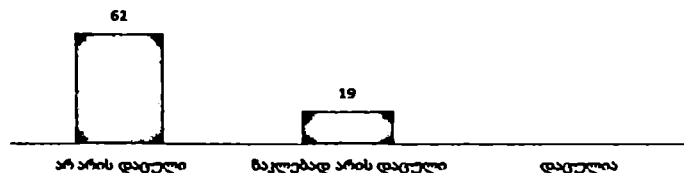

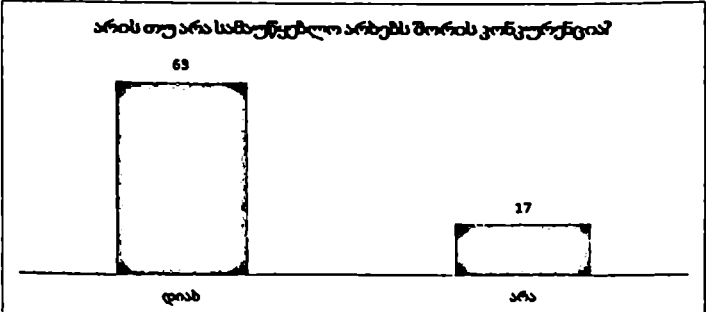
19

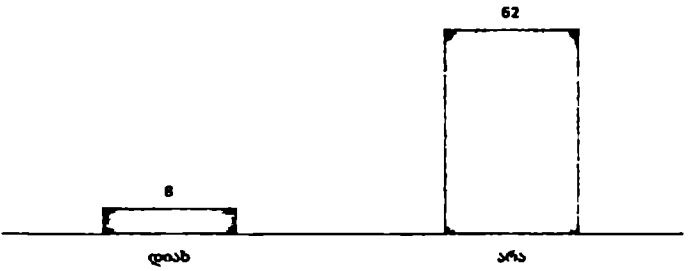
გთხოვთ, გაიხსენოთ ნაციონალური ხელისუფლების მხრი-
დან ჟურნალისტთა უფლებების დაცვის ფაქტები.

20

რამდენად დადგლია ქართველი მომხმარებელი მედიით
არასწორი ინფორმაციის მიღებისგან პოლიტიკური
კრიზისისას

21	რამდენად ეფექტური იყო პოლიტიკოსებსა და მოსახლეობას შორის ურთიერთობა მედიის გზით ვარდების რევოლუციიდან 2012 წლის არჩევნებამდე პერიოდში?						
22	ვარდების რევოლუციიდან 2012 წლის არჩევნებამდე პერიოდში რამდენად ეფექტური საშუალება იყო მედია პოლიტიკური გავლენის თავს მოსახვევად საქართველოში?						
23	რამდენად ორიენტირებულია მედია საქართველოში პოლიტიკური ინფორმირებულობის გაზრდაზე?						
24	გთხოვთ განმარტოთ, თქვენ მიერ მონიშნული მედიასაშუალება როგორ ახერხებს ამას.						
25	ვარდების რევოლუციიდან 2012 წლის არჩევნებამდე პერიოდში რა არის ხელისუფლების მხრიდან მედიასთან დაკავშირებული წარმატებული ქმედება?						
26	ვარდების რევოლუციიდან 2012 წლის არჩევნებამდე პერიოდში რა არის ხელისუფლების მხრიდან მედიასთან დაკავშირებული წარუმატებელი ქმედება?						
27	რით განსხვავდება ქართული მედია დასავლური მედიასივრცისგან?						
28	არის თუ არა სამუშაო პროექტები შორის კონკურენცია? <table border="1"> <thead> <tr> <th>კატეგორია</th> <th>რაოდენობა</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>შორის კონკურენცია</td> <td>63</td> </tr> <tr> <td>მედიასა და საზოგადოებას შორის</td> <td>17</td> </tr> </tbody> </table>	კატეგორია	რაოდენობა	შორის კონკურენცია	63	მედიასა და საზოგადოებას შორის	17
კატეგორია	რაოდენობა						
შორის კონკურენცია	63						
მედიასა და საზოგადოებას შორის	17						
29	დადებითი პასუხის შემთხვევაში რაში გამოიხატება ეს კონკურენცია?						
30	რა მსგავსებაა ქართულ მედიასაშუალებებს შორის?						

31	საზოგადოებრივი მაუწყებელი ადევნებდად ასახავს თუ არა ქვეყანაში მიმდინარე მოვლენებს? დიახ 26 არა 50
32	უარყოფითი პასუხის შემთხვევაში განმარტეთ, რატომ არ/ვერ ასახავს მოვლენებს საზოგადოებრივი მაუწყებელი ადევნებდად?
33	გამოხატავს თუ არა საზოგადოებრივი მაუწყებელი მთელი ქართული საზოგადოების ინტერესებს? დიახ 8 არა 62
34	უარყოფითი პასუხის შემთხვევაში განმარტეთ, რატომ ვერ გამოხატავს საზოგადოებრივი მაუწყებელი საზოგადოებრივ ინტერესს?
35	მედიაში თუ არსებობს პრობლემა, რომელიც ინტერვიუს მიღმა დარჩა?

კვლევის მიზანია გააანალიზოს მედიის როლი პოლიტიკური კრიზისებისას. ასევე, როგორ მუშაობდა ქართული მედია 2003-2012 წლებში პოლიტიკური კრიზისისას და, ზოგადად, რა მოვლენები ჩაითვალა პოლიტიკური კრიზისად ამ პერიოდის საქართველოში. კვლევაში გამოკვეთილია ის საფრთხეები, რომლებიც ემუქრება სიტყვის თავისუფლებას და მედიის მუშაკებს მიუთითებს ამის შესახებ; ამ თვალსაზრისით იგი გარკვეულ წვლილს შეიტანს საქართველოში დამოუკიდებელი და პროფესიული მედიის განვითარებაში. აქ გააანალიზებულია ქართული მედიის ყველა ის პრობლემა, რომლებიც 2003-2012 წლებში არსებობდა და რაც ნაწილობრივ დღესაც არსებობს. კვლევაში ასევე აღნიშნულია, თუ რა უნდა გააკეთოს ქართულმა მედიამ, რომ არსებული პრობლემები აღმოფხვრას.

წინამდებარე კვლევის ყველა კომპონენტის შედეგების ანალიზი დაგვიხატავს ქართული მედიის დღევანდელი მდგომარეობის სრულ სურათს. იმედი გვაქვს, ჩვენი კვლევა თავის ადგილს დაიკავებს მიმდინარე დისკუსიებში, რომლებიც ხშირად პოლიტიკური ინტერესების გაგლეწის ქვეშაა და მისი დახმარებით შესაძლებელი გახდება კონსტრუქციული დიალოგის დაწყება ყველა დაინტერესებულ მხარეს შორის ქართულ მედიაში არსებული მდგომარეობის გაუმჯობესების მიზნით. ანგარიშში წარმოდგენილი კვლევის კომპონენტების შედეგების ანალიზი საშუალებას მოგვცემს ვნახოთ, თუ როგორ აფასებს ქართულ მედიასა და პოლიტიკურ კრიზისებს სამოქალაქო სექტორი.

საქართველოში ტელევიზიამ საინფორმაციო ბაზარი ისე დაიპყრო, რომ ძალზე მცირე სივრცე დაუტოვა მოსახლეობის უმეტესობას სხვა ტიპის მედიაწყაროებიდან ინფორმაციის მისაღებად. მიუხედავად იმისა, რომ ტელევიზია ინფორმაციის მიღების ყველაზე მნიშვნელოვანი წყაროა, საქართველოში ყოველდღიურად მატულობს ინტერნეტმომხმარებელთა რაოდენობა. სოციალური მე-

დია თანდათან ბევრად სერიოზულად აღიქმება, ვიდრე ელექტრონული ან/და ბეჭდური. ინფორმაციის გაშუქების მხრივ, ფაქტების გადმოცემის ფორმით და თუნდაც სანდოობითა და პროფესიული თვალსაზრისით სოციალური მედია ქართველი მომხმარებელთა მნიშვნელოვანი ნაწილისთვის უფრო მისაღებია, ვიდრე სხვა დანარჩენი საშუალება. თუმცა კვლევის პროცესში გამოითქვა აზრი, რომ სოციალური მედია დღეს უფროა მიდრეკილი ტენდენციურობისკენ, ვინაიდან აქ ავტორს უფრო მეტი თავისუფლება აქვს და ყველაფერს „საკუთარ სტანდარტს“ არგებს. საქართველოს მოსახლეობა მედიის სხვა ტრადიციული საშუალებებით, კერძოდ, პრესითა და რადიოთი, გაცილებით ნაკლებად სარგებლობს, ვიდრე ტელევიზიით. მიუხედავად ამისა, რადიო, როგორც ინფორმაციის წყარო, მეტ-ნაკლებად პოპულარობას მაინც ინარჩუნებს. ბეჭდვითი მედია და, კერძოდ, ადგილობრივი გაზეთები ნაკლებად პოპულარულია.

ქართველი მაყურებელი ინფორმაციის მიღების წყაროდ ელექტრონულ მედიას ასახელებს. ამის მიზეზი კი ისაა, რომ ტელევიზიის საშუალებით, მათი აზრით, ყველაზე სწრაფადაა შესაძლებელი ამომწურავი ინფორმაციის მიღება ამა თუ იმ მოვლენასთან დაკავშირებით.

მაყურებელი ასევე მიიჩნევს, რომ ხელმისაწვდომობისა და აღქმის თვალსაზრისით ყველაზე კომფორტულია ტელევიზია. ელექტრონული მედია ხელმისაწვდომია აბსოლუტურად ყველასთვის, სოციალური მდგომარეობისა თუ სხვა ფაქტორების მიუხედავად. ინფორმაციის მიღების საუკეთესო საშუალებად ტელევიზიას ასახელებენ იმიტომ, რომ ინფორმაციის ხელსაყრელ დროსა და ადგილზე მიღების შესაძლებლობა აქვთ. მიუხედავად იმისა, რომ „რუსთავი 2“ მკვეთრად გამოხატული ტენდენციურობით გამოირჩევა, ის მაინც რჩება საქართველოში ყველაზე მაღალრეიტინგულ ტელევიზიად, რაც განპირობებულია ამ ტელევიზიის ფინანსური შესაძლებლობებით. ეს კი აღნიშნული ტელევიზიის გადაცემების ხარისხსა და მრავალფეროვნებაზე აისახება. ასევე გამოკითხულთა უმეტესობა მიიჩნევს, რომ „რუსთავი 2“ ყველაზე ოპერატიულად მუშაობს თითქმის ყველა მიმართულებით და ხელმისაწვდომია მსოფლიოს ნებისმიერ წერტილში. მოსახლეობის დამოკიდებულება ამ არხისადმი მაინც არაერთგვაროვანია - რუსთავი 2-ისადმი დიდი ინტერესის მიუხედავად, გამოკითხულთა უმეტესობა თვლის, რომ ეს არხი მხოლოდ ნაციონალური რეჟიმის ინტერესებს გამოხატავს. კვლევამ აჩვენა, რომ მაყურებელი შეიძლება სკეპტიკურად იყოს განწყობილი რუსთავი 2-ის ახალი ამბების მიმართ, მაგრამ მაინც უყურებს ამ არხს გაშუქების მაღალი ხარისხისა და ოპერატიულობის გამო. კვლევის მონაწილეები ასევე ხშირად აღნიშნავდნენ, რომ ისინი სხვადასხვა არხებზე უყურებენ ახალ ამბებს და შემდეგ წყვეტენ, რომელ ინფორმაციას ენდონ.

რესპოდენტების აზრით, ქართველი ჟურნალისტების პროფესიული დონე, ერთეული შემთხვევების გარდა, ძალიან დაბალია. მათი ინტერესი ძირითადად სენსაციის, თუნდაც აბსოლუტურად მცდარის, გავლებისკენაა მიმართული, რათა გახდნენ ცნობილები და გაიუმჯობესონ მატერიალური მდგომარეობა. საქართველოში დღეს ჟურნალისტიკის დონე საკმაოდ დაბალია, რადგან ქარ-

თულ რეალობაში ცნობილი ის ჟურნალისტები ხდებიან, რომლებიც ძირითადად ხმამაღალი, სენსაციური განცხადებებით გამოირჩევიან და არა ფაქტების, მოვლენების ანალიზით. ქართველი მაყურებელი აცნობიერებს, რომ სატელევიზიო ახალი ამბები მიკერძოებულია. მათი აზრით, გამოსავალს სხვადასხვა არხის ყურება წარმოადგენს, თუმცა დედაქალაქის ფარგლებს გარეთ საკმაოდ რთულია იმ არხების ყურება, რომელთაც რუსთავი 2-ისგან საგრძნობლად განსხვავებული სარედაქციო პოლიტიკა აქვთ. გაშუქების მაღალი ხარისხი და ის ფაქტი, რომ რუსთავი 2 მთელ საქართველოში მაუწყებლობს, ხშირად დასახელდა ამ არხის პოპულარობის ძირითად მიზეზად. ფაქტია, რომ ქართველ მაყურებელს პროფესიულად გაშუქებული ახალი ამბები მოსწონს.

სხვადასხვა საინფორმაციო ტელეარხებზე ხელმისაწვდომობა საქართველოს მაშტაბით განსხვავდება. საქართველოს მოსახლეობის უმრავლესობას მხოლოდ რუსთავი 2-ის, იმედისა და სახელმწიფოს მიერ დაფინანსებული საზოგადოებრივი მაუწყებლის ყურება შეუძლია. ეს არხები რესპოდენტთა მიერ მთავრობის ინტერესების გამოხატველად მიიჩნევა. თბილისში კიდევ ორი არხი მაუწყებლობს - მაესტრო და კავკასია. მიუხედავად იმისა, რომ თბილისის მოსახლეობას საშუალება აქვს გაეცნოს შეხედულებათა უფრო ფართო სპექტრს, გამოკითხულთა მნიშვნელოვანი ნაწილი არც ერთ სატელევიზიო არხს არ მიიჩნევს ობიექტურად. მათი აზრით, კავკასიაცა და მაესტროც „მიკერძოებულად“, „ცალმხრივად“ აშუქებს მიმდინარე მოვლენებს. ვარდების რევოლუციიდან 2012 წლის არჩევნებამდე პერიოდში ქართული მედია ორ პოლუსად იყო გაყოფილი და აშუქებდა იმ მხარეს, რომელ პოლუსსაც წარმოადგენდა პოლიტიკურ ჭრილში მედია, ანუ სახელისუფლებოს ან ოპოზიციურს.

კითხვაზე - რა ძირითად ფუნქციებს ასრულებს მედია საქართველოში პოლიტიკური კრიზისისას - კვლევის მონაწილეები აღნიშნავენ, რომ ერთმანეთისგან უნდა გან-

ვასხვავოთ - „ასრულებს“ და „უნდა ასრულებდეს“. მედია პოლიტიკური კრიზისის დროს უნდა ასრულებდეს „სარკის“ ფუნქციას. კრიზისის ყველა მონაწილე მედიის მეშვეობით საკუთარ სახეს უნდა ხედავდეს. იმავდროულად მედია უნდა იყოს მიუკერძოებელი და ობიექტური. თუმცა იმისათვის, რომ მედია რეალურად დამოუკიდებელი იყოს, იგი პირველ რიგში მედია თავად უნდა ახერხებდეს საკუთარი თავის შენახვას. მხოლოდ ამის შემდეგ შეძლებს ის იყოს თავისუფალი. ქართული სარეკლამო ბაზრის სიმწირის გათვალისწინებით დღეს ამგვარი დამოუკიდებლობის ხარისხი მხოლოდ ოცნების სფეროდ მიაჩნია საზოგადოებას.

მედიის შეზღუდვის ძირითად მიზეზად ფინანსური დამოუკიდებლობის არქონას ასახელებს და აღნიშნავენ, რომ ხელისუფლება ზენოლას ახერხებს ისეთ ტელევიზიებზე, რომლებსაც მეფლობელები სრულად უზრუნველყოფენ ფინანსურად. როცა ხელისუფლებამ ზენოლა ვერ მოახერხა კონკრეტული ტელევიზიის მეფლობელებზე, მან გააკეთა ის, რაც მოხდა 2007 წლის 7 ნოემბერს ტელეიმედში, უფრო ადრე კი ტელეკომპანია იბერმედიაში. „ტელეიმედი“ იყო ერთადერთი ნაციონალურ დონეზე მაუწყებელი ტელევიზია, რომლის სარედაქციო პოლიტიკაში ვერ ერეოდა ხელისუფლება. ყველა სხვა ნაციონალური მაუწყებელი მთლიანად იმართებოდა ხელისუფლების მიერ დანიშნული ხელმძღვანელებით, რომელთა მეშვეობით ნაციონალური მოძრაობა მუდმივად ერეოდა და საზღვრავდა მათ სარედაქციო პოლიტიკას.

ახალი ამბების მიკერძოებული გაშუქება მიუღებელია გამოკითხულთა უმრავლესობისთვის, მიუხედავად ამისა, მათი აზრით, სატელევიზიო ახალი ამბების მიუკერძოებლობა საფრთხის ქვეშაა და თვლიან, რომ სარედაქციო პოლიტიკაზე ტელეარხების მეფლობელები გავლენას ახდენენ. რუსთავი 2-ისა და იმედის მეფლობელების ვინაობასთან დაკავშირებით აზრთა სხვადასხვაობაა. ფოკუს-ჯგუფის მონაწილეთა უმრავლესობას მიაჩნია, რომ ამ

არხების მფლობელები მთავრობის გავლენის ქვეშ არიან. რესპოდენტებს მიაჩნიათ, რომ ჟურნალისტები გარკვეულწილად მთავრობის ინტერესებს ემსახურებიან და, აქედან გამომდინარე, მედიის თავისუფლების საკითხი საქართველოში მართლაც შემაშფოთებელი ხდება. ქართველი მაყურებელი სახელმწიფოს მხრიდან ყოველგვარ ცენზურას ეწინააღმდეგება. კვლევის მონაწილეები იზიარებენ მოსაზრებას, რომ მთავრობა არ უნდა აკონტროლებდეს მედიას. ბევრმა რესპოდენტმა აღნიშნა, რომ საქართველოში ამჟამად სიტყვის თავისუფლების ნაკლებობაა. შესაბამისად, ქართველთა უმრავლესობისათვის კარგადაა ცნობილი მედიის სექტორში არსებული პრობლემები. ნათელია ისიც, რომ საზოგადოებაში არსებობს უფრო პროფესიული, მიუკერძოებელი და დამოუკიდებელი მედიასივრცის არსებობის სურვილი. ბევრმა რესპოდენტმა კარგად იცის, თუ რა თემების გაშუქება სურთ უფრო დეტალურად ცენტრალური ტელეარხების მიერ. ძირითადად უპირატესობა ენიჭება იმ თემებს, რომლებიც მნიშვნელოვან როლს თამაშობს მათ ცხოვრებაში.

ჟურნალისტების დახასიათებისას ფოკუს-ჯგუფის მონაწილენი აფასებენ მათ პროფესიონალიზმს, გამბედაობას, კითხვის სწორად დასმისა და ფაქტების გასაგებად გადმოცემის უნარს. როდესაც ჟურნალისტი საზოგადოებრივი ცხოვრების მაჭისცემის ამსახველია, ის არის საინფორმაციო ხიდი ადამიანსა და დანარჩენ სამყაროს შორის. კვლევის მონაწილეები თვლიან, რომ პროფესიონალი ჟურნალისტის ძირითადი ფუნქციები შემდეგია: სწორი ინფორმაციის, რეალური ამბის გავრცელება, სიმართლის ძიება, მმართველი ელიტის/ხელისუფლების გაკონტროლება; საზოგადოებრივად მნიშვნელოვანი საკითხების განხილვა და საჯარო დებატების მოწყობა.

რესპოდენტებს ასევე ვკითხეთ, თუ რას მიიჩნევენ მედიის განვითარების საუკეთესო გზად. ამ საკითხთან დაკავშირებით კი მათი აზრი ასეთია: ჟურნალიტების პროფესიონალიზმი, დამოუკიდებლობა, პრინციპულო-

ბა და პროფესიის უზომო სიყვარული, კანონმდებლობის დახვეწა, საზოგადოებრივი ინტერესის მიმართ ერთგულება, ინფორმაციის მიღების პროცესის გაკონტროლება ინფორმაციის მიმწოდებელთა მხრიდან. შედეგები გვიჩვენებს ქართული საზოგადოების არაერთგვაროვან დამოკიდებულებას მედიის მიმართ. ნათელია, რომ ქართველები ხედავენ ახალი ამბების გადმომცემი ყველაზე პოპულარული წყაროების ნაკლოვანებებს, მაგრამ მათი აბსოლუტური უმრავლესობა მაინც მათი მომხმარებელია. მოსახლეობის უმრავლესობა ჟურნალისტებისაგან მიუკერძოებელ, დამოუკიდებელ რეპორტაჟებს მოითხოვს, მას აგრეთვე სურს პროფესიულად წარმოდგენილი მაღალხარისხიანი მასალის მიწოდება. მიუხედავად იმისა, რომ ახალი ამბები დღეს ყველაზე პოპულარულია, ქართველთა დიდი ნაწილი ინფორმაციის სხვა წყაროებ-

საც მიმართავს პერიოდულად და უმრავლესობას სურს, რომ მნიშვნელოვანი საკითხები ჟურნალისტებმა მთავრობის ან მედიის მფლობელთა ჩარევისა და გავლენის გარეშე გამოიძიონ.

სანდოობის ხარისხის მიხედვით მეტ-ნაკლებად ბეჭდური მედია გამოირჩევა, რადგან ის ყველაზე მეტად ახერხებს იყოს დამოუკიდებელი, თუმცა ხშირია შემთხვევები, როცა სკანდალური სტატიის გამოქვეყნების გადაჭარბებული სურვილი რეალურ ვითარებას ამახინჯებს. ტელევიზიები, რომლებიც ობიექტურობისა და სანდოობის მხრივ კრიტიკას იმსახურებენ, ოპერატიულობის თვალსაზრისით სათანადო სიმალლეზე დგანან. სოციალური მედია, რომელიც ახლა იდგამს ფეხს, მთავარ ამოცანად ინფორმაციის ოპერატიულად გავრცელებას ისახავს მიზნად, მისი შემოსავალი დამოკიდებულია ძირითა-

დად ელექტრონულ და ბეჭდურ მედია საშუალებებზე, მათ კი სანდო ინფორმაცია სჭირდებათ მომხდარ ფაქტთან დაკავშირებით. შესაბამისად, სანდოობის ხარისხი შედარებით მაღალია.

მრავალფეროვანი, დაბალანსებული, პროფესიული და პლურალური მედია, რომელიც პროფესიული ჟურნალისტიკის ეთიკურ სტანდარტებს ეფუძნება და მაკონტროლებელი ინსტიტუტის როლს ასრულებს, ნებისმიერი ქვეყნის დემოკრატიული განვითარების აუცილებელი კომპონენტია. და პირიქით, ასეთი მედიის არსებობა მხოლოდ დემოკრატიულ ქვეყანაშია შესაძლებელი. პოსტ-საბჭოთა ქვეყნებისთვის, მათ შორის საქართველოსთვის, ფაქტებზე დამყარებული, პოლიტიკური გავლენისგან თავისუფალი ჟურნალისტიკა უცხო რამ იყო ათწლეულების განმავლობაში.

1991 წელს, დამოუკიდებლობის მოპოვების შემდეგ, საქართველო დემოკრატიის მშენებლობას შეუდგა და ქართული მედია ამ პროცესში საკუთარი ადგილის პოვნას ცდილობდა და დღესაც ცდილობს. დემოკრატიული ღირებულებების ჩამოყალიბებასა და დამკვიდრებაში უდიდესი როლი მიუძღვის სიტყვისა და აზრის გამოხატვის თავისუფლებას, ვინაიდან იგი, ერთი მხრივ, საფუძველია საზოგადოების წევრთა ინდივიდუალური განვითარების უფლების უზრუნველყოფისა, ხოლო, მეორე მხრივ, იგი განაპირობებს პლურალიზმის, როგორც აზრთა მრავალფეროვნების იდეისადმი ერთგულებისა და პოლიტიკურ ძალაუფლებათა თანაბარი გადანაწილების პრინციპის დამკვიდრებას, რაც, თავის მხრივ, სამართლებრივი სახელმწიფოს უმნიშვნელოვანესი პრინციპია.

სიტყვისა და გამოხატვის თავისუფლება დემოკრატიის საფუძველია, რომლის გარეშე სამართლებრივი სახელმწიფოსა და საზოგადოების ჩამოყალიბება შეუძლებელი იქნება. სიტყვისა და გამოხატვის თავისუფლება უზრუნველყოფს ადამიანის პიროვნულ განვითარებას. სიტყვისა და გამოხატვის თავისუფლება სამართლებრი-

ვად დასაშვები მოვლენაა, რომელიც ყველა ადამიანზე ვრცელდება და გამოიხატება როგორც სუბიექტური, ასევე ობიექტური ფორმითაც. გამოკითხულთა თვალსაზრისით, აზრის თავისუფლად გამოხატვის ფორმებმა არ უნდა დააზარალოს ესა თუ ის პიროვნება და არ უნდა სცდებოდეს სამართლებრივ ნორმებს, არავითარ შემთხვევაში არ უნდა შეილახოს ადამიანის უფლებები. სიტყვისა და გამოხატვის თავისუფლება ნიშნავს, რომ ადამიანს შეუძლია გამოხატოს თავისი მოსაზრება ყველასა და ყველაფრის მიმართ და ამის გამო არ უნდა იდევნებოდეს. ასევე ეს თავისუფლება შესაძლებელია გამოიყენო ხალხის მასებზე შთაბეჭდილების მოსახდენად.

გამოკითხულთა დიდი ნაწილი აგრეთვე მიიჩნევს, რომ სიტყვისა და გამოხატვის თავისუფლება ეს არის უმთავრესი უფლება სიცოცხლის უფლების შემდეგ, მაგრამ არავითარ შემთხვევაში არ უნდა იყოს აგრესიულ ხასიათისა, ადამიანის მიერ გამოთქმული თავისუფალი აზრი არ უნდა იყოს სხვა ადამიანის ან ჯგუფის დისკრიმინაციის საფუძველი. სუბიექტის მიერ გამოთქმულმა აზრმა არ უნდა დააზარალოს ეროვნული ინტერესი.

გამოკითხული მოქალაქეები ერთხმად აღნიშნავენ, რომ მომავალმა ჟურნალისტებმა, რომელთაც არ უცხოვრიათ საბჭოთა პერიოდში და არც მასთან ასოცირებული შიში იციან, დიდი წვლილი უნდა შეიტანონ დემოკრატიული საქართველოს ჩამოყალიბებაში. ისინი კრიტიკულად და ობიექტურად უნდა აფასებდნენ ქვეყანაში მიმდინარე მოვლენებს, საზოგადოებას დროულ, ზუსტ და უტყუარ ინფორმაციას უნდა აწვდიდნენ. სასურველია, საზოგადოების წევრებმა და არასამთავრობო ორგანიზაციებმაც შექმნან ისეთი მექანიზმები, რომლის მეშვეობითაც გააკონტროლებენ ხელისუფლებასა და მათ ქმედებებს.

რა მიაჩნია მოსახლეობას 2003-2012 წლების პოლიტიკურ კრიზისად და როგორ აშუქებდა მედია ამ მოვლენებს? როგორი განწყობა ჰქონდათ მათ ამ პროცესების მიმართ? კვლევის მონაწილეთა შეფასებით, ვარდების

რევოლუცია იყო პოლიტიკური კრიზისის შედეგი. მართალია, კრიზისული მოვლენები, მაგალითად, ვადამდელი არჩევნები, ვარდების რევოლუციასაც მოჰყვა, თუმცა ეს პროცესები კრიზისის განმუხტვას უფრო ემსახურებოდა. საზოგადოება კლასიკურ კრიზისად 2007 წლის 7 ნოემბერს და „იმედში“ განვითარებულ მოვლენებს მიიჩნევს. ასევე კრიზისული იყო 2011 წლის 26 მაისის მოვლენები. ეს მოვლენები მწვავე კრიზისის ფაზაში ხელისუფლებამ გადაიყვანა, რაც ძალის გადამეტებით მშვიდობიან მომიტინგეებში მსხვერპლით დასრულდა. 2007 წლის ნოემბრის მოვლენებს წინ ხელისუფლების ბევრი ისეთი ქმედება უძლოდა, რომლებმაც მოსახლეობაში მწვავე საპროტესტო მუხტი გააჩინა. შედეგად ოპოზიციურმა ძალებმა მრავალათასიანი, პერმანენტული მიტინგებით ქვეყანაში არსებული პოლიტიკური კრიზისი დააფიქსირეს და გაამწვავეს კიდევ. ხელისუფლებამ კი ცეცხლზე

ნავთი დაასხა და კრიზისი ფიზიკურ დაპირისპირებაში გადაზარდა. კრიზისის კულმინაცია კი მედიასაშუალებების დარბევა გახდა. პირდაპირ ეთერში ტელევიზია „იმედზე“ თავდასხმამ და სპეცრაზმის შეყვანამ ადგილობრივი მასშტაბის პოლიტიკური კრიზისი მსოფლიოს ყურადღების ცენტრში მოაქცია.

მედიაზე, როგორც მეოთხე ხელისუფლებაზე, დამოკიდებულია საზოგადოებრივი აზრის ფორმირება, ის მასაში განწყობას ქმნის, ამიტომ მისი როლი ძალიან დიდია როგორც პოლიტიკური კრიზისებისას, ისე ნებისმიერ ვითარებაში, თუმცა ჟურნალისტთა დიდ ნაწილს არ ესმის, ან არ იცის რამდენად დიდი მნიშვნელობა და ძალა გააჩნია მედიას. პოლიტიკურ პროცესებზე მედიას მნიშვნელოვანი გავლენა აქვს, მაგრამ რადიკალურ ცვლილებებს მაინც ვერ იწვევს, რამდენადაც ხელისუფლება (კერძოდ, სამართალდამცავი სტრუქტურები) მხოლოდ საკუთარი შეხედულებებისა და ინტერესების დაცვით მოქმედებს. მედია ყველაფერს უნდა აკეთებდეს იმისათვის, რომ ეს კრიზისები ხალხის მასებს დაანახოს ისე, როგორც არის, და არა ისე, როგორც ეს ხელს აძლევს ვინმეს.

კითხვას - რა მეთოდებით დაამყარა ხელისუფლებამ მედიაზე კონტროლი ვარდების რევოლუციიდან 2012 წლის არჩევნებამდე პერიოდში? - გამოკითხულთა აზრით, ყველაზე კარგად პასუხობს გრაფა - მასობრივი ძალადობის გზით. დამოუკიდებელი ტელევიზიების დარბევა და მათი ხელში ჩაგდება ხელისუფლების მხრიდან სწორედ მასობრივ ძალადობას ნიშნავს. თუმცა ამა თუ იმ მედიასაშუალების ხელში ჩასაგდებად ნაციონალური მოძრაობა ხშირად იყენებდა ისეთ საშუალებას, როგორიცაა ფსიგოლოგიური ზეწოლა. ქართული საზოგადოება ნაკლებად იყო სიტყვის თავისუფლების ხარისხის შემცირების თანამონაწილე ვარდების რევოლუციიდან 2012 წლის არჩევნებამდე პერიოდში. ვარდების რევოლუციის შემდეგ, პირველ ეტაპზე საზოგადოებრივი კონტროლის მექანიზმები ხელისუფლების მიმართ აშკარად

შესუსტებული იყო, რითაც ხელისუფლებამ არაერთხელ ისარგებლა. ამის მაგალითად ტელეკომპანია „იბერიის“ განადგურებაც კმარა, შემდეგ კი:

- ტელეკომპანია „იბერიის“ დახურვა;
- ტელევიზია „იმედის“ ჟურნალისტებზე 2006 წლიდან პერმანენტული ზეწოლა, შანტაჟი და მუქარა იმისთვის, რომ მათ დაეტოვებინათ ტელევიზია;
- 2007 წლის 7 ნოემბერს, დღისით რუსთაველის გამზირსა და რიყზე ჟურნალისტებზე განხორციელებული მიზანმიმართული შეტევა;
- „იმედში“ სპეცდანიშნულების რაზმის შევარდნა და ჟურნალისტებზე ფიზიკური ზემოქმედება;
- 2011 წლის 26 მაისს მიტინგის დარბევისას, ჟურნალისტების მიმართ გამოვლენილი განსაკუთრებული სისასტიკე
- და ბოლოს, გახმაურებული „ფოტოგრაფების საქმე“.

ეს ვარდების რევოლუციიდან 2012 წლის არჩევნებამდე პერიოდში, პოლიტიკური კრიზისისას ჟურნალისტების უფლებების დარღვევის ფაქტებია, რასაც კვლევისას გამოვლინდა. გამოკითხული საზოგადოება აღნიშნავს, რომ ნაციონალური მოძრაობა ჟურნალისტთა „უფლებებს“ საკმაოდ ორიგინალურად იცავდა. ამის მაგალითად გამოდგება 2009 წლის საკნების აქციის დროს მომხდარი ფაქტი. მაშინ, როცა საზოგადოებრივი მაუწყებლის შესასვლელთან ე.წ. სირცხვილის კორიდორი მოეწყო, აქციის მონაწილეებსა და ჟურნალისტ ნიკა ავალიანს შორის ფიზიკური შეხლა-შემოხლა მოხდა, რის შედეგადაც ჟურნალისტი დაზარალდა. ამ ინციდენტის შემდეგ დაზარალებული ჟურნალისტი ნიკა ავალიანი დიასპორასთან ურთიერთობის საკითხებში სახელმწიფო მინისტრის - პაპუნა დავითაიას მოადგილედ დაინიშნა.

მედია ნაციონალური მოძრაობის ხელში საზოგადოებაზე ზემოქმედების ყველაზე ეფექტური საშუალება იყო. ავტორიტარული მმართველობის პირობებში ხელისუფლების სრულ კონტროლს დაქვემდებარებული ელექტრონული მედიასაშუალებები გაჭრილი ვაშლებივით

დაემსგავსნენ ერთმანეთს. ყველა ძირითადი ტელევიზია, რადიოსაშუალება თუ სააგენტო ერთი ხელით იმართებოდა და ეს ეკრანზე ნათლად ჩანდა. შედარებითი თავისუფლებით სარგებლობდა ბეჭდვითი მედია, თუმცა იმ გაზეტებს, რომლებსაც ხელისუფლება არ აკონტროლებდა, არცერთი სახელმწიფო დაწესებულება არ იწერდა, იზღუდებოდა მათი გავრცელების საშუალებებიც. პოლიტიკური ძალებისთვის მოსახლეობასთან ურთიერთობის საშუალებას 2007 წლის 7 ნოემბრამდე ტელევიმედი წარმოადგენდა. დარბევისა და ხელისუფლების მიერ ტელევიმედის ხელში ჩაგდების შემდეგ მოსახლეობასთან კომუნიკაცია უკიდურესად გართულდა, რადგან ნაციონალურ დონეზე მაუწყებელი ყველა ტელევიზია ხელისუფლების კონტროლს ექვემდებარებოდა.

- ინფორმაციის გავრცელება
- სიმართლის ძიება
- მმართველი ელიტის/ხელისუფლების გაკონტროლება
- საზოგადოებრივად მნიშვნელოვანი საკითხების განხილვისა და საჯარო დებატების უზრუნველყოფა
- დემოკრატიული ღირებულებების დამკვიდრების ხელშეწყობა
- ეროვნული ღირებულებებისა და ტრადიციების დაცვა
- გართობის უზრუნველყოფა

მედია, წესით, ყველა ამ ფუნქციას უნდა ასრულებდეს, მაგრამ 2007 წლის 7 ნოემბერს საგანგებო მდგომარეობის დროს და შემდეგ ხელისუფლების ცვლილებამდე მხოლოდ პროპაგანდის როლს ასრულებდა. 2007 წლის 7 ნოემბერი - ამ მოვლენამ დაასამარა ლეგენდები მთავრობის დემოკრატიულობის შესახებ. ორი ძირითადი მედია - იმედი და რუსთავი 2 დიამეტრულად განსხვავებულ ინფორმაციას გადმოსცემდა. იმედი ამძაფრებდა დარბევის ისედაც მძაფრ სურათს, ხოლო რუსთავი 2 გამუდმებით საუბრობდა რუსულ კვალზე. აქედან გამომდინარე, აღნიშნული მედიასაშუალებები ტენდენციურად აშუქებდნენ ამ მოვლენას.

საზოგადოებრივი დაკვეთა, ზენოლა სახელმწიფოსა და მფლობელის მხრიდან და ფინანსური დამოუკიდებლობის არქონა - ეს ის კომპონენტებია, რომლებიც ყველაზე მეტად ზღუდავს ქართული მედიის თავისუფლებას და, ზოგადად, ვარდების რევოლუციიდან 2012 წლის არჩევნებამდე პერიოდში ქართული მედიის სარედაქციო საქმიანობას აღმასრულებელი ხელისუფლება აკონტროლებდა. მაშინდელმა ხელისუფლებამ მედიაზე კონტროლის დამყარება მედიასაშუალებების მეპატრონეთა ძლიერი გავლენის ქვეშ მოქცევით შეძლო.

ვარდების რევოლუციიდან 2012 წლის არჩევნებამდე პერიოდში ყველა ცენტრალური არხი ხელისუფლების კონტროლქვეშ მოექცა. იქ მომუშავე ჟურნალისტებს არ ჰქონდათ პროფესიული საქმიანობისა და მაყურებლისთვის ინფორმაციის მიწოდების საშუალება. ისინი ხოლოდ პროპაგანდას ეწეოდნენ. პოლიტიკოსებსა და მოსახლეობას შორის ურთიერთობა მედიის გზით 2007 წლამდე მეტ-ნაკლებად ეფექტური იყო, შემდეგ კი მხოლოდ ცალმხრივი - ლაპარაკობდა მხოლოდ ხელისუფლება. ვარდების რევოლუციიდან 2012 წლის არჩევნებამდე პერიოდში საქართველოში მედია პოლიტიკური გავლენის თავს მოსახვევად ყველაზე ეფექტური გზა იყო. ამასთანავე „მასტ ქერის“ და „მასტ ოფერის“ კანონის შემოღება ხელისუფლების მხრიდან მედიისთვის წარმატებული აღმოჩნდა.

მედიაორგანიზაციების იდეოლოგიასა და ძალას პოლიტიკური და ეკონომიკური ფაქტორები განსაზღვრავს. ტელევიზიები გამოხატავენ მფლობელთა ინტერესებს, რომლებიც, როგორც წესი, მმართველი პარტიის წარმომადგენლები ან ოლიგარქები არიან. ამასთანავე, მჭიდრო კავშირია მედიაელიტებსა და დანარჩენ პოლიტიკურ, ეკონომიკურ და კულტურულ ელიტებს შორის, ასევე იმ პროცესებს შორის, რომლებითაც მმართველი კლასი მონაწილეობს პოლიტიკის შექმნასა და რეგულირებაში. ტელევიზია მთავრობასთან ერთად ავითარებს მმართველი

პარტიის შენარჩუნების უნარს. როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, მედიის შინაარსი პირდაპირ კორელაციაშია მედიის დამფინანსებელთა ინტერესებთან. ამგვარად, გარკვეული თემებისა და საკითხების ამორჩევით, სხვების უგულვებელყოფით და გაშუქების გარკვეულ ჩარჩოებში მოქცევით ტელემედია ამა თუ იმ დატვირთვას ანიჭებს მოვლენებს, რომლებიც ხშირად მათი მფლობელის პოლიტიკურ რწმენას და ინტერესებს ასახავს. ელიტური მედია კონტაქტს ამყარებს და უკავშირდება ძალაუფლების მქონე სხვა ელიტებს, მათ შორის მთავრობას. მართალია, ზოგიერთი ტელეჟურნალისტი აცხადებს, რომ გარე ზეწოლისგან დამოუკიდებელია, მაგრამ ხშირად ეს ასე არ არის.

ფული და ძალაუფლება ხელს უწყობს მმართველს და გაბატონებულ კომერციულ ინტერესებს აუდიტორიას მათთვის სასურველი ინფორმაცია მიიწოდონ. კორპორაციების მფლობელებმა მასმედიის საშუალებების შესყიდვით დიდ საინფორმაციო ჯგუფებზე ტოტალური კონტროლი დაამყარეს. არის შემთხვევები, როცა ერთი გაერთიანების ქვეშ თავმოყრილია მასობრივი კომუნიკაციის სხვადასხვა საშუალება (ტელევიზია, რადიო, გაზეთი) და ყველა მათგანი ერთი იდეის პროპაგანდისკენაა მიმართული.

საქართველოში ჯერ კიდევ ახალგაზრდა დემოკრატიაა; ტელემფლობელებს მიაჩნიათ, რომ მათი უმთავრესი მიზანია არა საზოგადოების ინფორმირება, არამედ რომელიმე პოლიტიკური ან კომერციული „მესიჯის“ მიწოდება. ეს შეიძლება მთავრობისა და სამთავრობო სექტორის მხარის დაჭერა იყოს. მნიშვნელოვანია საზოგადოებრივი თუ კერძო კომპანიების მფლობელებმა გააცნობიერონ სოციალური პასუხისმგებლობა საზოგადოების წინაშე, გაითავისონ, რომ მათი მედიასაკუთრება არის სანდო, ობიექტური ინფორმაციის მიწოდების საშუალება და არა საკუთარი მოკლევადიანი ინტერესების „პრომოუშენი“.

მედია ყოველთვის იცვლის ფორმას და იღებს იმ სო-

ციალური და პოლიტიკური სტრუქტურების ელფერს, რომლებშიც მას უწევს ფუნქციონირება. ამა თუ იმ სისტემაში მედიის თავისუფლების ხარისხი განისაზღვრება იმის მიხედვით, თუ როგორ არის ძალაუფლება განაწილებული საზოგადოებაში, განსაკუთრებით მაშინ, როდესაც ეს ეხება პოლიტიკურ და ეკონომიკურ გადანაწილებას. დასავლეთის ქვეყნებში კომერციული მასმედია უფრო მეტად პლურალურია, რადგან კაპიტალისტური საზოგადოება ძალაუფლების დეცენტრალიზაციას გულისხმობს, მაგრამ მესამე ტიპის ქვეყნებში მასობრივი ინფორმაციის საშუალებების „საბაზრო“ მოდელი უმტკივნეულოდ თანაარსებობს დიქტატურასთან. აღმოსავლეთ ევროპისა და აზიის ქვეყნების მედიის ტრადიციის მიხედვით, მმართველი პოლიტიკური ძალა ინარჩუნებს მასობრივი ინფორმაციის სუბსიდირების მნიშვნელოვან როლს. ამის ერთ-ერთი მიზეზი ისიც არის, რომ ცალკეული ტელევიზიები ვერ აღწევენ ფინანსურ მოგებას. ინტეგრირებული პოლიტიკურ-ეკონომიკური „ელიტა“ ტელეკომპანიებს უყენებს პოლიტიკურ ამოაცანას, სამაგიეროდ მის ეკონომიკურ საქმიანობას გარანტირებულს ხდის. შესაბამისად, მედიამფლობელები, მაღალი რანგის მენეჯერები ნაკლებად ზრუნავენ ფინანსური დამოუკიდებლობის მიღწევისთვის და მიზანმიმართულად ემსახურებიან დამფინანსებელებს. ოლიგარქების საკუთრებაში არსებული ტელევიზიები ნაწილობრივ ფინანსდება სახელმწიფო სტრუქტურების მიერ. ასეთი ფარული დაფინანსება კი პოლიტიკურად პირდაპირი ან ირიბი ლოიალობის საფასურია. ამის შედეგად ტელევიზიებში სარედაქციო პოლიტიკა შორსაა დამოუკიდებლობისგან და ვერ ასრულებს ობიექტური მედიის როლს. მედიის მიერ გავცელებული „ახალი ამბები“ ხშირად ექცევა იმ იდეოლოგიურ ჩარჩოებში, რომლებიც ემსახურება, ერთი მხრივ, მმართველი პოლიტიკური ელიტის, ხოლო, მეორე მხრივ, ოპოზიციური პარტიების ინტერესებსა და მოთხოვნებს. კერძო ტელევიზიების შინაარსობრივ ხასიათზე უშუალო ზეგავლენას ახდენს მე-

დამფლობელის ინტერესები, რადგან პრესის შინაარსი ასახავს პრესის დამფინანსებელთა ინტერესებს.

მედიის საქმიანობის კლასიკური ტრადიციული გაგება - თავისუფალი მედია დაფუძნებული ლიბერალიზმზე, რომელიც სახელმწიფოსა და ნებისმიერი პოლიტიკური ძალისგან დამოუკიდებლობას გულისხმობს, თანამედროვე პირობებში არ არსებობს. ტელევიზია საქართველოში ჭერჭეროვით ვერ ასრულებს დემოკრატიულ კულტურაში მედიისთვის განსაზღვრულ მთავარ ფუნქციას - არ წარმოადგენს დისკუსიის, განსხვავებული მოსაზრებების შეჯერების, პოლიტიკოსების გავლენისგან თავისუფალი ანალიზისა და პროცესების გამოძიების ასპარეზს.

ჟურნალისტური თავისუფლების შეზღუდვის და, შესაბამისად, სარედაქციო პოლიტიკის შემუშავების ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ბერკეტი ხარვეზიანი შრომითი კანონმდებლობაც არის. ჟურნალისტური საქმიანობის დამოუკიდებლობა (სარედაქციო დამოუკიდებლობა) - ქართული ტელემედიის მტკივნეული თემაა. პოლიტიკის წარმოების ლოგიკა, რომელიც ინტერესებისა და ძალის კატეგორიზება აკებული, პოლიტიკოსს ყოველთვის აცდუნებს, რათა სათავისოდ გამოიყენოს მედიასაშუალებები. ასევე მედიასაქმიანობის ეკონომიკური პრინციპებიდან გამომდინარე, ნებისმიერი მედიამფლობელი ცდილობს საკუთარი ბიზნესინტერესების მიხედვით მართოს მედიასუბიექტების საქმიანობა ან, სულ მცირე, მის გამო არ დაუპირისპირდეს გავლენიან პოლიტიკურ ძალებს. ჟურნალისტურ საქმიანობაზე კონტროლით ჩვენი ქვეყანა გამონაკლისი არაა. იგი დამახასიათებელია კონსოლიდირებული დემოკრატიის ქვეყნებისთვისაც. ყველაზე რადიკალურ შემთხვევაში მედია ძლიერი პოლიტიკური და ეკონომიკური ცენტრების იდოლოგიის იარაღად იქცევა ხოლმე.

ზემოთ ჩამოთვლილი ფაქტორების გათვალისწინებით შეიძლება ითქვას, რომ მედიას საზოგადოების წინაშე ანგარიშვალდებულება გაცნობიერებული არა აქვს. როგორც წესი, ნებისმიერი პროფესია ანგარიშვალდე-

ბულია საკუთარი მომხმარებლის წინაშე. ჩვენს შემთხვევაში მედია გრძნობს პასუხისმგებლობას იმათ წინაშე, ვინც მის სუბსიდირებას ახდენს. ვითარებას ოლიგარქი მესაკუთრეების ხელისუფლებასთან „მჭიდრო“ ურთიერთობებიც ამწვავებს. სწორედ ამ ფაქტორითაა განპირობებული, რომ საბოლოო ჯამში მედია ყველაზე ნაკლებად მომხმარებელზეა ორიენტირებული და გვიხსნის იმას, თუ რატომ არის საზოგადოებრივი ნდობა მედიისთვის ყველაზე ნაკლებფასეული დივიდენდი. თუმცა, ფინანსური არამდგრადობაც არაა ერთადერთი მიზეზი და ხშირ შემთხვევაში საქმე ღირებულებების სისტემის დეფიციტთან გვაქვს.

დღეს საქართველოში რეალურ, მყარ და სანდო ინფორმაციაზე საბაზრო მოთხოვნაა. ამის განსახორციელებლად ორი ფაქტორია მნიშვნელოვანი: 1. ჟურნალისტური ეთიკის ძლიერი შეგრძნება. 2. მედიამფლობელების სოციალური პასუხისმგებლობა საზოგადოების წინაშე. ამის მისაღწევად კარგი დასაწყისი იქნება მედიამდგომარეობის საზოგადოებრივი განხილვები, რათა საზოგადოებამ დაინახოს ჟურნალისტთა სამუშაო სტანდარტების პრობლემები და ტენდენციები, რომლებსაც ტელემფლობელები ამჟღავნებენ სხვადასხვა მიზნის მისაღწევად, მიზნებისა, რომლებიც არ ემთხვევა მათ უმთავრეს მიზანს – რეალური ინფორმაცია მიაწოდონ საზოგადოებას. საზოგადოება სულ უფრო მეტად გააცნობიერებს ამ პრობლემებს პროფესიულ დონეზე. ეს შექმნის ჯანსაღი ზეწოლის პრეცედენტს ქართულ მედიაზე, რაც საბოლოოდ გააუმჯობესებს მედიის მუშაობის ხარისხს და გააძლიერებს მის დამოუკიდებლობას. ნებისმიერ მაყურებელს აქვს უნარი, დაინახოს მედიაში არსებული რეალობა, თუმცა დროა პროფესიულ დონეზე დაიწყოს სახალხო დისკუსიები, რომ ხალხმა ზუსტად იცოდეს, რა მიზეზებით იქმნება პრობლემები. რა თქმა უნდა, მედია ბიზნესია, რომელიც დამოკიდებულია როგორც პოლიტიკურ კონიუნქტურაზე, ბიზნესგარემოზე, ასევე საზოგა-

დოებრივ აზრზე. ტელემფლობელები დაინტერესებულნი არიან მიიღონ ამონაგები თავიანთი ინვესტიციებიდან და ეს ბუნებრივია. რა ახდენს საუკეთესო უკუგებას გრძელვადიან პერსპექტივაში? საზოგადოებას ურჩევნია ჰქონდეს სწორი და ობიექტური ინფორმაცია, ვიდრე ყალბი ახალი ამბავი. გრძელვადიან პერსპექტივაში ხარისხი კომერციულადაც მომგებიანია. აქედან გამომდინარე, სწორი გზაა გაზარდო მომხმარებლის რაოდენობა კარგი და ხარისხიანი მედიაპროდუქციის შეთავაზებით, ვიდრე ავრცელო გარკვეულ პირთა ინტერესების შემცველი ინფორმაცია, რომელიც მოკლე პერიოდზეა გათვლილი, რადგან საზოგადოება ცნობს ფალსიფიკაციას. მედიის თავისუფლება განვითარებული დემოკრატიის მთავარი ფუნდამენტი.

მედია შეგვიძლია მივიჩნიოთ პოლიტიკური მოვლენების სცენად, რომელსაც უამრავი მაყურებელი ჰყავს და მას აშკარად დიდი გავლენა აქვს მაყურებელზე, მსმენელზე. მედია პირდაპირ გავლენას ახდენს ადამიანის აზროვნების, ხედვის, აღქმის ჩამოყალიბებაზე. ის საზოგადოების მნიშვნელოვანი ნაწილია. მედიას შეუძლია პოლიტიკური პროცესების აბსოლუტური მმართველი იყოს, თუკი ის იქნება დამოუკიდებელი და სიმართლის გამავრცელებელი. მედიას მიაქვს ინფორმაცია საზოგადოებამდე, შესაბამისად, მასზე ძალიან ბევრია დამოკიდებული: როგორ მიიღებს საზოგადოება აღნიშნულ პროცესებს, გამოიწვევს პანიკას თუ ხელს შეუწყობს მეტ-ნაკლებ სიმშვიდეს.

თავი II

პარდების რევოლუცია

ქვეყანაში შექმნილმა მძიმე ეკონომიკურმა და სოციალურმა პირობებმა, რომელიც XX საუკუნის 90-იანი წლებიდან ჩამოყალიბდა, სახელმწიფო სტრუქტურების სუსტმა მმართველობამ, დემოკრატიული ფასეულობების დამახინჯებამ, ზედმეტმა ლიბერალიზმმა, კორუფციული კლანების მომძლავრებამ, უმუშევრობამ, ძალოვანი და უშიშროების სტრუქტურების გაუმართაობამ და შიდა-ორგანიზაციულმა სისუსტემ, ეროვნული უსაფრთხოების კონცეფციის არარსებობამ ქვეყანა პოლიტიკურ კრიზისამდე მიიყვანა, დაირღვა ბალანსი, არასამთავრობო ორგანიზაციები, რომლებიც საერთაშორისო დონორი ორგანიზაციების დაფინანსებით წლების განმავლობაში იყვნენ ჩართული ქვეყანაში დემოკრატიული სამოქალაქო საზოგადოების მშენებლობის პროცესში, უფრო გრანტების მოპოვების აზარტმა გაიტაცა, ვიდრე საციალურ საკითხებზე მობილიზებამ და ბრძოლამ საზოგადოებრივი ინტერესების სასარგებლოდ. პოზიტიური ხედვის დაკნინებამ, საზოგადოების დეპრესიულმა განწყობებმა, ახალი იდეების შეზღუდულობამ და დეფიციტმა საზოგადოებაში, აგრესიული მუხტის მატებამ, რის ჩამოყალიბებასაც ხელი შეუწყო უპასუხისმგებლო მედიის ქმედებებმა და მოვლენების არაობიექტურად გაშუქებამ, შესაძლებელი გახდა მასობრივი უკმაყოფილების გამოწვევა საზოგადოებაში. ამას დაემატა ის პროცესიც, რომ პოსტსაბჭოთა სივრცე იქცა ახალი პოლიტიკური ტექნოლოგიების პოლიგონად და პოლიტიკური ექსპერიმენტების ასპარეზად. დღეს პიარსპეციალისტები და მედიის ექსპერტები, პოლიტოლოგები ღიად საუბრობენ და კვლევებს უძღვნიან იმ მოქმედებათა სისტემებს, რომლებსაც „ფერადი რევოლუციები“ ეწოდებათ და რომლებიც განხორციელდა დემოკრატიული რევოლუციების ნიღბით. ამ ტექნოლო-

გიების გაანალიზება არც იდეურად და არც ინტელექტუალურად არ შეეძლო მძიმე სოციალურ და ეკონომიკურ ყოფაში მყოფ საზოგადოებას, რომლის აყოლა სასურველი მიმართულებით შესაძლებელი გახდა საქართველოში ხელისუფლებაში მოსვლის მძაფრი სურვილით მოქმედი დაინტერესებული პოლიტიკური ჯგუფისა (მ. სააკაშვილი, ზ. ჟვანია, ნ. ბურჯანაძე) და უპასუხისმგებლო მედიის მეშვეობით. სხვადასხვა არასამთავრობო ორგანიზაციებმა („თავისუფლების ინსტიტუტი“, „ყოფილი პოლიტპატიმრები ადამიანის უფლებებისათვის“, „ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაცია“ და სხვები) მოქმედ ხელისუფლებასთან მკვეთრი დაპირისპირების გზა აირჩია და რადიკალურ ოპოზიციაში გადავიდა, საზოგადოება ოპოზიციის ლიდერების - ნაციონალური მოძრაობისა და გაერთიანებული დემოკრატების გავლენის ქვეშ მოექცა და დაიწყო მრავალრიცხოვანი გამოსვლები პოლიტიკური ლოზუნგებით, ქვეყანაში ვადამდელი საპარლამენტო და საპრეზიდენტო არჩევნების მოთხოვნით. ამ პროცესებში აქტიურად ჩაერთო სამაუწყებლო კომპანია რუსთავი 2, გაზეთი „24 საათი“, რომლებიც ასრულებდნენ ოპოზიციური პოლიტიკური ძალების პირდაპირ დაკვეთას და მათ ფართო პიარკამპანიას უწევდნენ, ჟურნალისტური პრინციპებისა და პროფესიული ეთიკის სრული უგულებელყოფით ღიად მოუწოდებდნენ საზოგადოებას ხელისუფლების შეცვლისა და გადადგომისაკენ. სახელმწიფო სტრუქტურები კი ხელოვნურად გაჭიანურებული თუ უმოქმედო მდგომარეობაში მყოფი რეფორმების მოლოდინში მმართველობით სრულ სისუსტესა და არსებული სიტუაციის დარეგულირების სრულ უუნარობას იჩენდნენ. შეიძლება თამამად ითქვას, რომ ოპოზიციის პიარმენეჯერად ქცეული სამაუწყებლო კომპანია რუსთავი 2 უცხოელი პიარტექნოლოგებისა და მედიასპეციალისტების ხელმძღვანელობით პროპაგანდის რეჟიმში განაგრძობდა საზოგადოებრივი ცნობიერების მანიპულირებას თანამედროვე, უახლესი ფსიქოლოგიური თუ ვიზუალური პიარტექნოლოგიებით,

მედიის მუშაობის ეთიკის დარღვევით, ახდენდა სიტუაციის ნეგატივიზაციას და აჩქარებდა დესტრუქციული ამოცანების ხორცშესხმას. რაოდენ საკვირველიც უნდა იყოს, ამ პროცესში ჩაერთო სახელმწიფო ტელევიზია და რადიომაუწყებლობაც. ნაცვლად იმისა, რომ სახელმწიფო ტელევიზიას განემტკიცებინა სახელმწიფო ინტერესები და დაებალანსებინა რუსთავი 2-ის საპირისპიროდ ოპოზიციური განწყობილებების ტრანსლირება, განაგრძობდა სახელმწიფო ინტერესების უგულებელყოფას და ჟურნალისტურ ჟონგლიორობას საზოგადოებრივი აზრის ფორმირებისათვის.

მიზანმიმართულად მიმდინარეობდა სახელმწიფოსა და მისი მმართველი სტრუქტურების დისკრედიტაცია საზოგადოების თვალში, ხალხის უკმაყოფილების ხელოვნურად გამოწვევა, რასაც აქტიურად უწყობდა ხელს მედია. პროცესებს ხელი შეუწყო საარჩევნო ბიულეტენების გაყალბებამ, რაც მოგვიანებით აღიარა უზენაესმა სასამართლომაც, თუმცა საზოგადოებისთვის ბუნდოვანი დარჩა, თუ როგორ გაყალბდა ისინი, რა სახით მონაწილეობდა ამერიკელი ფინანსისტი ჯორჯ სოროსი „ეგზიტ-პოლების“ დაფინანსებაში, შესაბამისად, მათ გაყალბებაში ოპოზიციური პოლიტიკური ჯგუფის სასარგებლოდ. უნდა აღინიშნოს, რომ რევოლუციის პირველ თვეებში შეინიშნებოდა მოსახლეობის განწყობილების აღმავლობა, იმედი და ენთუზიაზმი, თუმცა ხელისუფლების მიერ რეპრესიული პოლიტიკის გატარებამ მართლაც დათესა შიშის სინდრომი მოსახლეობაში. რეალური საფრთხე შეექმნა დემოკრატიულ ფასეულობებს: სიტყვის თავისუფლებას, გამოხატვის თავისუფლებას. მეტად სამწუხაროა, რომ სახელისუფლო კამპანიას პირდაპირ აუბა მხარი სამაუწყებლო კომპანია რუსთავი 2-მა და გაზეთმა 24 საათმა. [44, 108-111] „გამარჯვებული ხალხის“ ტელევიზია და „გამარჯვებული ხალხის“ გაზეთი, როგორც მათ საკუთარ თავს უწოდეს, ვიზუალურად უკეთ შეიფუთა.

„ვარდების რევოლუციის“ ორი წლისთავზე, ჟურნა-

ლისტთა შეფასებით, საზოგადოებამ მიიღო „პიარ რე-
ვოლუცია“ [54] და კარგად ორგანიზებული პიარაქციები -
შადრევნების გახსნა, ძირითადი გზების აღდგენა, უფასო
სასადილოები მიუსათარი მოხუცებისთვის, საპატრულო
პოლიცია, მყვირალა ფერებით შეღებილი შენობები, 5
ლარით გაზრდილი პენსია, თუმცა თუკი დავეყრდნობით
პიარის სპეციალისტთა განმარტებას, რომ საუკეთესო პი-
არი საზოგადოებრივი მოვალეობის გაცნობიერებაა, შე-
ფასებისას ცხადი გახდება, რომ რევოლუციის გადაჭარ-
ბებულმა მოლოდინმა ვერ გაამართლა. ხელისუფლებამ
ვერ გაიცნობიერა საზოგადოების პრობლემები, გადაუჭ-
რელი და მოუგვარებელი დარჩა ქვეყანაში არსებული ძი-
რეული სოციალური პრობლემები: უმუშევრობა, სიღარი-
ბე, ეკონომიკის სრული მოშლა, თუმცა პიარაქციებით იყო
მცდელობები წარმატებულად წარმოეჩინა თავისი საქმი-
ანობა. კრიტიკის ობიექტი ხდება პიარმრჩეველთა მეშვე-
ობით ხელოვნურად დაგეგმილი მოვლენები, რომლებიც
ემსახურება მაღალჩინოსანთა იმიჯის გაკეთილშობილე-
ბას და პოზიტიურ აღქმას, რაც დაუშვებელია საერთაშო-
რისო პიარასოციაციის კოდექსებით და მიზნად ისახავს
საზოგადოების შეცდომაში შეყვანას. მაგალითისთვის
საკმარისია ერთი რომელიმე, სოციალურად მწვავე თე-
მის ხელოვნურად დადგმა, როცა პრეზიდენტი ხვდება,
ვთქვათ, კახეთის რომელიმე სოფელში სოციალურად
დაუცველ მოხუცს და მასთან ოჯახში შეხვედრით, გული-
თადი საუბრით, თვალზე ცრემლით ეხმიანება პრობლე-
მის მასშტაბურობას მთელ საქართველოში, იძლევა და-
პირებებს, რომ ყველაფერი კარგად იქნება, რომ ხელი-
სუფლება ზრუნავს ადამიანებზე, და ა.შ. სინამდვილეში კი
ხალხი პრეზიდენტის მხრიდან ისევ უყურადღებოდ რჩება
და პრობლემებიც ძველებურად მოუგვარებელია. სახე-
ლისუფლო მედიასაშუალებებით ამგვარი სიუჟეტებით
გადაიცა პრეზიდენტის შეხვედრები არა ხალხთან ღიად
და საჭაროდ, დარბაზებში, არამედ კონკრეტულ პიროვნე-
ბებთან, რაც აკნინებს საჭაროობის პრინციპს და პრობ-

ლემით დაინტერესების ხელოვნური ხასიათი აქვს. ასეთ მაგალითებად შეიძლება დავასახელოთ 2004 წლის ცხინვალისა და 2008 წლის აგვისტოში რუსეთ-საქართველოს სამხედრო კონფლიქტის დროს დაღუპული ზოგიერთი ჯარისკაცის მშობელთან შეხვედრა, ოჯახებში სტუმრობა.

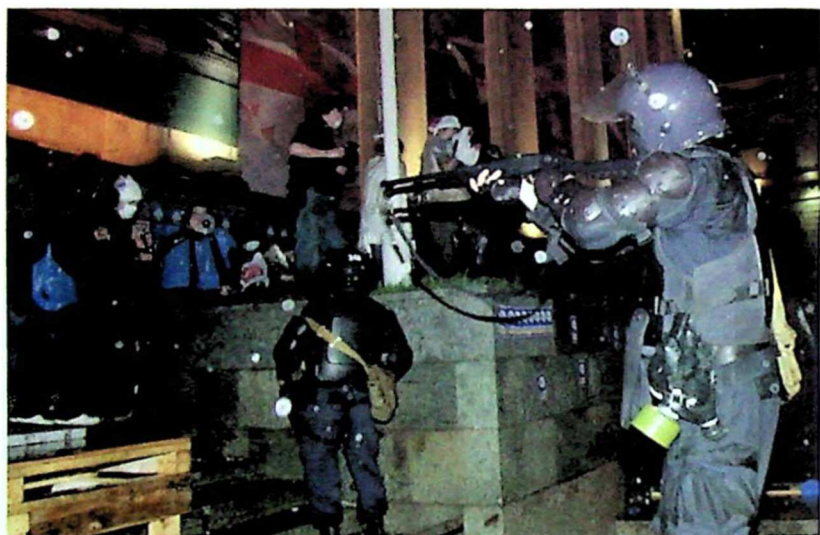
„ვარდების რევოლუციის“ განხორციელებისათვის ყველა პიარტექნოლოგიური მეთოდი გამოიყენეს. ტელეკომპანია რუსთავი 2-ის ხელმძღვანელი პირადად მონაწილეობდა ოპოზიციური პოლიტიკური ძალის გადაწყვეტილებების ფორმირების პროცესში არსებული ხელისუფლების წინააღმდეგ. დღესაც იმ პერიოდში მოღვაწე ჟურნალისტები, რომლებიც ტელეკომპანიის პროდუქციას ქმნიდნენ, იქმნებოდა ეს სინფორმაციო გადაცემები „კურიერი“ თუ საგამოძიებო ჟურნალისტური გადაცემა „60 წუთი“, ანალიტიკური თოქშოუები, საინფორმაციო შეშეცნებითი „P.S.“ თუ სხვა, ხშირად აღნიშნავენ თავიანთ სატელევიზიო გამოსვლებში, რომ აბსოლუტურად თანაუგრძნობდნენ რევოლუციას. [44, 116-123]

რევოლუციურმა სტილმა მთავრობის მუშაობაში თავიდანვე მყარად მოიკიდა ფეხი, რაც საზოგადოების ნაწილის შეშფოთების, ხოლო ნაწილის გაღიზიანების საგანი გახდა. დემოკრატიის ტრიუმფით გატაცებისას მთავრობის კრიტიკოსთა ხმები მარგინალური გახდა. მმართველობის თავიდანვე აშკარად აგრესიული სტილი მართლდებოდა იმით, რომ ქვეყნის მრავალმხრივი კრიზისიდან გამოსაყვანად რადიკალური რეფორმების გატარება იყო საჭირო. კრიზისების თანდათანობით დაძლევისათან ერთად მმართველობის ეს სტილი დამკვიდრდა და საბოლოოდ საზოგადოებაში უკმაყოფილება და კონფრონტაცია გამოიწვია. მმართველობისადმი ასეთმა მიდგომამ უარყოფითად იმოქმედა კონფლიქტების მოგვარების საქმეზეც და, ერთი მხრივ, თბილისისა და, მეორე მხრივ, სოხუმისა და ცხინვალის პოზიციები ერთმანეთს კიდევ უფრო დაშორდა. ეს მდგომარეობა მოხერხებულად გამოიყენა რუსეთმა საკუთარი ინტერესების

სასარგებლოდ, რამაც საბოლოოდ 2008 წლის აგვისტოს კონფლიქტამდე მიგვიყვანა.

გორდონ სმიტი სახელმწიფოს შენების ხუთ მახასიათებელზე საუბრობს გარდამავალი სისტემებისთვის - გადამწყვეტილების მიღება, ინტეგრაცია, ამოღება, გამართლება და შეკავება. [55] მიხეილ სააკაშვილმა გააუმჯობესა ხუთივე მახასიათებლის მოქმედება, მაგრამ საქართველო ჯერ კიდევ ღარიბ, დანაწევრებულ ქვეყნად რჩებოდა დაკარგული ტერიტორიებით. მიხეილ სააკაშვილის ხელისუფლება ფინანსურად და პოლიტიკურად უძლური სისტემის წინაშე აღმოჩნდა და ხელახლა უნდა განესაზღვრა და შეეკრა ცენტრალური სახელმწიფო ავტორიტეტი. ამგვარად, ის რისკავდა მინიმუმამდე შეეზღუდა ისეთი მნიშვნელოვანი ინსტიტუტების კონტროლი სახელმწიფო ძალაუფლებაზე, როგორებიცაა პარლამენტი და დამოუკიდებელი სასამართლოები. პარლამენტის სპიკერი ნინო ბურჯანაძე ლაპარაკობდა პარლამენტის მაკონტროლებელი როლის შესუსტებაზე. პარლამენტმა, მხოლოდ ზედაპირული განხილვის შედეგად, ერთპიროვნულად მიიღო თითქმის 90 კანონი პირველი საპარლამენტო სესიის ფარგლებში 2004 წელს. [56] მეორე დილემა კი ის იყო, რომ „სახელმწიფოს მშენებელი“ მიხეილ სააკაშვილი იყენებდა საკუთარ ძალაუფლებას კონსენსუსამდე მისვლისა და მოლაპარაკებების გამართვის იძულების თავიდან ასაცილებლად. რადიკალური ფორმა, რომლითაც მიხეილ სააკაშვილი ხელისუფლებაში მოვიდა, საპრეზიდენტო ინსტიტუტი, ოპოზიციის ვაკუუმი და პირადი ძალაუფლების ქართული პოლიტიკური ტრადიცია - ყველაფერი ეს კიდევ უფრო ამძაფრებდა ამ ტენდენციას. მიხეილ სააკაშვილისთვის ერთ-ერთი იდეალური ათათურქი იყო, სახელმწიფოს მშენებელი, რომელსაც დემოკრატიკულ ვერ ვუნოდებთ. სახელმწიფოს ინსტიტუციური უნარის საკითხთან ერთად განიხილებოდა საქართველოს ეროვნული ინტეგრაციის მტკივნეული საკითხიც. სახელმწიფოს შენებასა და დემოკრატიასთან ერთად იყო მუდმივი და-

ძაბულობა და ზეწოლა სახელმწიფოს შენებასა და სხვადასხვა ეთნიკური ჯგუფის ინტეგრაციასთან დაკავშირებით. სტაბილურ ლიბერალურ საზოგადოებაშიც კი უმრავლესობის კულტურა, როგორც წესი, დომინანტურია და დისკრიმინაციული. განვითარებად მრავალეთნიკურ სახელმწიფოებში, რესურსების მკაცრი კონკურენციისა და ეროვნული იდენტობების კონფლიქტის პირობებში, სიტუაცია გაცილებით უფრო რთულდება და უმრავლესობის კულტურა სახელმწიფო კულტურად მიიჩნევა. ეროვნული ენა სახელმწიფო ენა ხდება, მაგალითად, ემსახურება ორივე მიზანს - სახელმწიფოსა და ეროვნების შენებას. სახელმწიფოს შენება იშვიათად არის მრავალეთნიკური პროექტი. მრავალეთნიკური ტოლერანტობა შემდეგ მოდის, სტაბილური და კონსოლიდირებული დემოკრატიის პირობებში.

როცა ედუარდ შევარდნაძე მოვიდა ხელისუფლებაში, უთანხმოებას საფუძვლად მძლავრი რეგიონული მოძრაობა და სამოქალაქო ომი ედო, ხოლო დავები ეროვნულ სიმბოლოებთან და ისტორიასთან, ტერიტორიულ სტრუქტურებთან და უმრავლესობა-უმცირესობის ურთიერთობასთან დაკავშირებით გვიჩვენებდა, რომ ეროვნებისა და სახელმწიფოს მშენებლობის პროცესი სა-

ქართველოში დაუსრულებელი იყო. ქართველები ისევე ებრძოდნენ ერთმანეთს „ნაციონალური პროექტისთვის“, როგორც ებრძოდნენ არაქართველებს. ამ კონტექსტში ედუარდ შევარდნაძე ნაციონალიზმის ტრანსფორმაციას შეეცადა ჰარმონიის მისაღწევად, შეკრული, ძლიერი და დამოუკიდებელი სახელმწიფოს აგების მიზნით, მრავალეროვნული ტოლერანტობისა და მოქალაქეობის იმ იჯის აღსადგენად. 90-იანი წლებში „დასუსტებულ“ ნაციონალიზმს, როგორც ბრუბაკერის მიხედვით, თან ახლდა „დაღმავალი მობილიზაცია“. [57, 272–306] ამასთანავე, მრავალეროვნული სახელმწიფოს შენების შევარდნაძისეული მცდელობა წარუმატებელი აღმოჩნდა. სახელმწიფომ ვერ შეძლო ძალაუფლების გავრცელება ქვეყნის იმ ტერიტორიებზე, რომლებიც დე-ფაქტო იყო დამოუკიდებელი ეან კლანური ქსელებისა და ადგილობრივი ეთნოკრატიების მიერ იმართებოდა. აფხაზეთისა და ცხინვალის რეგიონები რუსეთის ძალისხმევით წარმატებით გამოეყო ქვეყანას, აჭარას ადგილობრივი ხელისუფალი ასლან აბაშიძე მართავდა და რეგიონი სახელმწიფოს ინსტიტუციური სტრუქტურების მიღმა რჩებოდა და ცენტრალურ კანონებს უგულვებელყოფდა, სამხრეთით ჯავახეთი უფრო მჭიდროდ ინტეგრირდა სომხეთთან, ვიდრე საქართველოსთან.

მიხეილ სააკაშვილის პატრიოტულმა პოპულიზმმა გააუმჯობესა და გაამძაფრა სიტუაცია. დემოკრატიულმა არჩევნებმა და ასლან აბაშიძის გაქცევამ მოსკოვში 2004 წლის მაისში აჭარის რეინტეგრაცია გამოიწვია. ამასთანავე, 2003 წლის აგვისტოში საქართველოს იურისდიქციის გავრცელების მცდელობა ცხინვალის რეგიონში უშედეგოდ დასრულდა, რამაც კიდევ უფრო მეტი სისხლისღვრა და მკაცრი წინააღმდეგობა გამოიწვია. გრძელდებოდა დაუსრულებელი მოლაპარაკებები აფხაზეთის სტატუსთან დაკავშირებით. ახალი ხელისუფლება მხარს უჭერდა კონსტრუქციულ წინადადებებს ცხინვალის რეგიონთან დაკავშირებით. ეს რეგიონულ საკანონმდებლო

ორგანოს გადაწყვეტილების დამოუკიდებლად მიღების უფლებამოსილებას ანიჭებდა ადგილობრივი ხელისუფლების დონეზე სოციალურ საკითხებთან და საშუალო განათლებასთან მიმართებით. ავტონომიურ რესპუბლიკაში თავისუფალი სავაჭრო ზონის გამოყოფით ცხინვალის რეგიონს ეკონომიკური საკითხების კონტროლის შესაძლებლობა მიეცა. საქართველომ შეინარჩუნა კონტროლი თავდაცვაზე, საზღვრებსა და ვალუტაზე. ავტონომიის სტატუსი საქართველოს პრეზიდენტს ანიჭებდა უფლებამოსილებას დაეთხოვა აჭარის უმაღლესი საბჭო და აჭარის მინისტრთა კაბინეტი იმ შემთხვევაში, თუ უმაღლესი საბჭო განმეორებით უარს იტყოდა აჭარის პრემიერ-მინისტრის კანდიდატურის დამტკიცებაზე.

2004 წლის იანვარში პრეზიდენტ მიხეილ სააკაშვილის არჩევის შემდეგ დაწყებული კონსოლიდაციის რეფორმების შედეგად დიდი ძალაუფლება კონცენტრირდა პრეზიდენტის ხელში, რომელიც ნიშნავს პრემიერ-მინისტრსა და მინისტრთა კაბინეტს, ასევე რამდენიმე მერს და დაბალი რანგის მრავალ წარმომადგენელს, ისეთ თანამდებობასაც კი, როგორიცაა უნივერსიტეტის რექტორი. მას შეუძლია დაითხოვოს პარლამენტი, თუ ის არ დაამტკიცებს მის ბიუჯეტს ორჯერ, იგი ახორციელებს იმ აღმასრულებელი ხელისუფლების კონტროლს, რომელიც დომინირებს სუსტ საკანონმდებლო ორგანოში. პროცესი, რომლითაც ახალი კონსტიტუცია მიიღეს, ასევე შემაფოთებელია. პარლამენტმა კონსტიტუცია მიიღო მიხეილ სააკაშვილის არჩევიდან და თანამდებობის დაკავებამდე, ორი კვირის განმავლობაში. კონსტიტუციის საჯარო განხილვის არანაირი შესაძლებლობა არ არსებობდა. როგორც ცნობილია, პარლამენტის წევრებს იძულებით უნდა დაეჭირათ მხარი ცვლილებებისთვის, რაც მედიასა თუ საზოგადოებაში რეალური დებატების შესაძლებლობას ართულებს.

23 ნოემბერს „ვარდების რევოლუციით“ დასრულებული პროცესი პრესაში მრავალმხრივია გაანალიზებული

და ხშირად ურთიერთგამომრიცხავი შეფასებებია მოცემული; მედიაში შექმნილი სურათით იკვეთება მთავარი მიზეზი, რომელიც რევოლუციის ქვაკუთხედი გახდა - ედუარდ შევარდნაძის მიმართ ლამის პათოლოგიური სიძულვილი, რწმენა და იმედი, რომ თუნდაც სახელისუფლო სივრციდან მისი მოშორების ფაქტი უკვე სასიკეთო მოვლენა იქნებოდა ქვეყნისთვის. ამ მიზეზმა ერთ ფოკუსში მოუყარა თავი ყველა ფაქტორს - სოციალურს, პოლიტიკურსა თუ პიროვნულს. რევოლუციის მეორე დღესვე პრესაში, ერთი მხრივ, გამოიკვეთა, რომ გამარჯვებულებს არ ასამართლებენ, მეორე მხრივ, იმ დღესვე დაიწყო მსჯელობა ხელისუფლების შეცვლის პროცესის სამართლებრივ ასპექტებზე. მაინც რა შეიძლება ეწოდოს 23 ნოემბრის მოვლენებს? ეს იყო ხავერდოვანი, უსისხლო რევოლუცია: „ვარდების რევოლუცია“, „ვარდებიანი, უსისხლო და უეკლო რევოლუცია“, „ხავერდოვანი რევოლუცია“, „მშვიდობიანი რევოლუცია“, „რევოლუცია უსისხლოდ“, „ვარდების რევოლუცია უეკლოდ“, „კულტურული რევოლუცია“. საყურადღებოა ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაციის მაშინდელი პრეზიდენტის - თინა ხიდაშელის ფორმულირება: „იმას, რაც დღეს მოხდა, იურიდიულ და ყველა ენაზე ჰქვია უსისხლო რევოლუცია“.[58]

პრესაში არანაკლები ინტენსივობით იწერებოდა, რომ ამ პროცესებს განსაზღვრება „ხავერდოვანი“ არ მიესადაგება; ეს უფრო გადატრიალება, ანუ ხელისუფლების ძალით შეცვლა იყო. გაზეთი „ჭორჭიან თაიმსი“ ამ პროცესს სახელმწიფო გადატრიალებას უწოდებს და აქცენტს აკეთებს აშშ-ის სახელმწიფო დეპარტამენტის სომხური ლობის დაფინანსებაზე, რომლის მიზანია კავკასიაში სომხეთის მესამე ხარისხოვანი სახელმწიფოდან პირველხარისხოვან სახელმწიფოდ ქცევა. მომდევნო დღეებში ამავე გაზეთში ჩნდება ფორმულირება - სამხედრო გადატრიალება, რომელშიც აქტიურად მონაწილეობდა უშიშროების იატაკქვეშა რაზმი. გაზეთის ამავე ნომერში პიარტექნოლოგი დიმიტრი მონიავა აცხადებს, რომ ახ-

ალი ხელისუფლება ჯერჯერობით უფრო ვირტუალურია, ვიდრე „რეალური“, ან „ფაქტობრივი“. [59] სახელმწიფო გადართიალება, რომელსაც უამრავი იურიდიული დარღვევის გასამართლებლად „რევოლუცია“ ეწოდა - ასეთ მოსაზრებას ვხვდებით გაზეთ „ახალ თაობაში“. [60] პარალელურად პრესაში დომინირებს აზრი, რომ რევოლუციის მთავარი გმირი ხალხი იყო, რომ მთავარი შედეგი იყო საზოგადოების გაერთიანება, მისი გახლეჩის საფრთხის თავიდან აცილება. პირველ რიგში, ამ ფაქტორს ხაზგასმით აღნიშნავს თავად „მთავარი რევოლუციონერი“ - მიხეილ სააკაშვილი: „...მთავარი გმირი არც სააკაშვილია, არც შევარდნაძე. მთავარი გმირი ხალხია, რომელმაც გუშინ საკუთარი ხელით შექმნა ისტორია“. [61] პოლიტოლოგ კახა კაციტაძის შეფასებით, „ქართველი ერი შედგა... პროცესების მთავარი შემოქმედი თავად ქართველი ერი იყო“. [62] ისტორიკოსების შეფასებით (პროფესორები: მერაბ ვაჩნაძე და ვახტანგ გურული), ხალხი გააერთიანა არა რომელიმე პოლიტიკური ფიგურის სიყვარულმა, არამედ უკიდურესმა გაჭირვებამ. ეს იყო შევარდნაძის კრახი და არა ის, რომ ყველა ერთად სააკაშვილს, უგანისა ან ბურჯანაძეს გაჰყვა. მნიშვნელოვანია, რომ ყველაფერი უსისხლოდ დამთავრდა. ერთი ადამიანის სისხლიც რომ დაღვრილიყო, ამას ჯაჭვური რეაქცია მოჰყვებოდა და სამოქალაქო ომში გადავიხეხებოდით; მნიშვნელოვანია, რომ საზოგადოება ერთიანი დარჩა, რადგან ფაქტობრივად დაპირისპირება იყო არა საზოგადოებაში, არამედ ხალხსა და ხელისუფლებას შორის. [63] იმავე ხალხის ფაქტორის გათვალისწინებით, პოლიტოლოგი სოსო ცინცაძე ყურადღებას ამახვილებს ხალხის ტოტალური ნდობის ტრანსფორმაციის საფრთხეზე, რომელიც, შესაძლოა, დაემუქროს ახალ ხელისუფლებას, თუ მან უახლოეს ხანებში ვერ მოახერხა მათთვის დანაპირების შესრულება. [64]

საგულისხმოა, რომ გავლენიან უცხოურ მედიაში განვითარებულ მოსაზრებათა მრავალფეროვნების მიუხედა-

ავად (რომელსაც ქართული პრესა გვაცნობს), საქართველოში მომხდარი პროცესები დადებითად შეაფასეს და ახალ ხელისუფლებას მხარდაჭერა გამოუცხადეს ევროკავშირმა და ევროპარლამენტმა, აშშ-ის სახელმწიფო დეპარტამენტმა. თუმცა, დიპლომატიურ კომენტარებსა და თავშეკავებულ შეფასებებში კვლავ დომინირებს აქცენტი, რომ საქართველოს მომავალი არჩევნების სამართლიანად ჩატარებით ისევ (უკვე მეორედ) ეძლევა შანსი დემოკრატიულ ქვეყნად ჩამოყალიბებისათვის. სამომავლოდ შეპირებული უცხოური დახმარებებიც ამ ფაქტორზე იქნება დამოკიდებული. ისევე როგორც ქართული მედია, უცხოურიც მაღალ შეფასებას აძლევს რევოლუციური პროცესების დროს საზოგადოების აქტიურობისა და ერთსულოვნების ფაქტორს.

ორი ნოემბრის არჩევნებამდე საქართველოში ჩამოსული მათიას იორში აცხადებდა, რომ თუ საქართველო არ ჩაატარებს სამართლიან და დემოკრატიულ არჩევნებს, შესაძლოა, შეუსრულებელი ვალდებულებების გამო საქართველო ევროსაბჭოდან გარიცხონ. 18 დეკემბერს საქართველოში ევროსაბჭოს საპარლამენტო დელეგა-

ციის ხელმძღვანელის რანგში მყოფმა მათიას იორშმა პრესკონფერენციაზე განაცხადა, რომ ახალი ხელისუფლებისათვის ევროსაბჭოს წინაშე აღებული ვალდებულებების შესრულების მოთხოვნა 2004 წლის თებერვალში უსამართლობა იქნება და ახალ ხელისუფლებას ევროსაბჭო ნაკისრი ვალდებულებების შესრულებას ახალ ვადებში მოსთხოვს. ამასთანავე, საყურადღებოა მათიას იორშის განცხადება მომავალი საპრეზიდენტო არჩევნების თაობაზე, რომელიც, როგორც ჩანს, ევროსაბჭოს პოზიციასაც გამოხატავს: „საქართველოში დაგეგმილი არჩევნები არ იქნება სრულყოფილი. იქნება ბევრი შეცდომა და ხარვეზი, მაგრამ ერთმანეთისაგან უნდა განვსხვავოთ ხარვეზი და გაყალბება. მთავარია, რომ საქართველოს ხელისუფლების წარმომადგენლების განზრახვა არის მტკიცე - ჩატარდეს სამართლიანი არჩევნები და ყველა დამრღვევი და გამყალბებელი გამოვლინდეს და დაისაჯოს“, [65] ანუ ევროსაბჭომ, ფაქტობრივად, მხარი დაუჭირა „ვარდების რევოლუციის“ შედეგად მოსულ ხელისუფლებას და თითქმის უპირობოდ მისცა შანსი და ერთგვარი შეღავათიც რევოლუციური პროცესის ლეგიტიმაციისა.

მიუხედავად იმისა, რომ „ვარდების რევოლუციის“ შედეგად ხელისუფლებაში მოსულ „ტრიუმვირატს“ (სააკაშვილი, ჟვანია, ბურჯანაძე) ისევ სახელისუფლებო პარტიის - „მოქალაქეთა კავშირის“ წიაღიდან პოლიტიკურ სცენაზე კარგა ხნის დამკვიდრებული პერსონები წარმოადგენდნენ, რევოლუციურმა ეიფორიამ მათ სხვა ძალა შესძინა, თვისობრივად განსხვავებული, ვიდრე ხელისუფლებაში ჩვეულებრივი „საარჩევნო როტაციის“ გზით მოსვლისას ექნებოდათ. ამიტომ ახალი ხელისუფლების მიმართ პრესა შემწყნარებლური გახდა. შესაძლოა იმით, რომ ამ პერიოდისთვის მან ამოწურა „ნეგატიური რესურსი“, რომელიც ძველი ხელისუფლების წინააღმდეგ იყო მიმართული და წარმატებით შეასრულა თავისი მისია რევოლუციური პროცესებისათვის ხელსაყრელი ფონის

შესაქმნელად; შესაძლოა იმიტომაც, რომ ფორმირების პროცესში ახალი ხელისუფლება თავისთავად იმსახურებდა ტაიმაუტს; და ალბათ იმიტომაც, რომ საინფორმაციო სივრცის ჩამოყალიბება და მართვა საქართველოში დიდწილად დაკავშირებული იმ პოლიტიკურ ძალასთან, რომელიც „ვარდების რევოლუციის“ შემდეგ ხელისუფლებაში მოვიდა.

აღსანიშნავია, რომ პოსტრევოლუციურ ეიფორიაში არ აღმოჩნდა პრესა, პოლიტიკური სპექტრისაგან განსხვავებით, და დროულად აულო ალლო პოლიტიკურ კონიუნქტურას. რევოლუციის შემდეგ თითქმის არ შეცვლილა ქართული რეალობისა და, შესაბამისად, მედიისთვის დამახასიათებელი პოლიტიზებისა და პერსონიფიცირების ტენდენცია. განსხვავება ისაა, რომ პრესის მთავარი თემა - ხელისუფლებიდან ედუარდ შევარდნაძის წასვლა შეცვალა ხელისუფლებაში მიხეილ სააკაშვილის მოსვლის თემამ. ფაქტობრივად, 2003 წლის დეკემბერსა და 2004 წლის იანვარში იშვიათია გაზეთი პერსონალურად მიხეილ სააკაშვილისა და, საერთოდ, ახალი ხელისუფლების შესახებ მოსაზრებების გარეშე. პრესაში დომინირებს საკითხები, რომლებიც ახალ ხელისუფლებასთან დაკავშირებულ ცვლილებებს ეხება. იმდროინდელი დაიტესტი ნათელ წარმოდგენას გვიქმნის პოსტრევოლუციური ხელისუფლების შესახებ პრესაში შექმნილ საინფორმაციო ფონზე: „რეფორმატორები, როგორებიც არიან მიხეილ სააკაშვილი, ნინო ბურჯანაძე და ზურაბ ჟვანია, მომავალი საქართველოს იმედი და ამერიკის შეერთებული შტატებისთვის კარგი სიახლეა. დღეს რეფორმისტულად განწყობილ ლიდერებს აქვთ შანსი, რომ დასავლეთის დახმარება გაცილებით უფრო ეფექტურად გამოიყენონ“. [66]

„არ ვფიქრობ, რომ მიხეილ სააკაშვილი ევროპული დონის პოლიტიკოსია. ორი თვის განმავლობაში შევისწავლე ყველა ინტერვიუ, რომელიც მან მისცა დასავლურ, რუსულ თუ ქართულ მედიას. ჭერჭერობით მისთვის გაუნონასწორებლობა საუკეთესო დახასიათებაა. მექმნება

წარმოდგენა, რომ ეს ის პიროვნებაა, რომელიც განცხადებებს საკუთარი განწყობილებებიდან გამომდინარე აკეთებს. ის, რომ მან მოახერხა ასეთი სახის რევოლუციის მოხდენა, მეტყველებს, რომ უდაოდ ნიჭიერი პიროვნებაა ძალზე სპეციფიურ სფეროში". [67] „სააკაშვილმა ჯერ კიდევ ინაუგურაციამდე დაიწყო საკუთარი კლანის ჩამოყალიბება, რომელიც უფრო შეკრულია და უფრო ვრცელი. შევარდნაძის კლანი სულ სამიოდე ათეულ ადამიანს თუ აერთიანებდა, საქართველომ მართლაც იმპერატორი აირჩია". [68]

როგორც ვხედავთ, რევოლუციური ეიფორიის მიუხედავად, პრესაში საკმაოდ კრიტიკული დამოკიდებულებაც იგრძნობა მიხეილ სააკაშვილის მიმართ. პარალელები ძველ ხელისუფლებასთან და აქცენტი მიხეილ სააკაშვილის ერთპიროვნული მმართველობის საფრთხეზე, გაზეთ „ალიას" პუბლიკაციაში („ედუარდის ნაკვალევზე") უკვე „დიქტატურაა" ნახსენები: „გუშინ ტელეკომპანია „იმედის" ეთერით სააკაშვილმა პირველად აღიარა, რომ ის არავისთან აპირებს უფლებების გაყოფას. როგორც ჩანს, ჩვენი ახალი პრეზიდენტიც არ აპირებს დემოკრატიულად ცხოვრებას. ასეთი ფრაზა თავის დროზე გამსახურდიაშაც თქვა, მაშინ მისი რეჟიმი „პროვინციულ ფაშიზმად" მონათლეს; შევარდნაძეც ხალხის სახელით ლაპარაკობდა, მაგრამ მისი მართვის სტილი მოინათლა დიქტატურად და ჩამოაგდეს". [69]

ახალ ხელისუფლებაზე უფრო კონკრეტული და საგნობრივი მსჯელობის საინფორმაციო საბაზად პრესისათვის საკადრო პოლიტიკა იქცა. ამასთან დაკავშირებით ბექდურ მედიაში ჩნდება ბოლშევიზმის ასოციაციები და თვალსაზრისი, რომ ახალი ხელისუფლება ამ მიმართულებით ძველი პოლიტიკის მემკვიდრეა. კადრებზე მსჯელობისას ბევრგან ფიგურირებს აზრი, რომ ეს საკითხი „ნაციონალებისა" და „დემოკრატების" დაპირისპირების საბაზია; [70] გვხვდება მოსაზრებებიც, რომ კადრების დანიშვნა ნაჩქარევად ხდება, არ იყო აუცილებელი მნიშ-

ვნელოვანი საკადრო ცვლილებების განხორციელება პრეზიდენტის ინაუგურაციამდე; იქმნება შთაბეჭდილება, რომ გამარჯვებული ძალები ერთმანეთის დასწრებას და საკუთარი პოზიციების გამყარებას ცდილობენ; კადრების შერჩევა ხდება არა პროფესიონალიზმისა და გამოცდილების, არამედ რევოლუციური დამსახურების მიხედვით და ა.შ. „მთავარი გაზეთი“ წერს, რომ „ზურაბ ჟვანიამ და მიხეილ სააკაშვილმა სახელმწიფო თანამდებობები თანაბრად გადაინაწილეს. გადანაწილება მოხდა ისე, რომ როგორც ჟვანიას, ასევე სააკაშვილს აქვთ ურთიერთკონტროლის საშუალება“. [71]

„დილის გაზეთი“ მკვეთრად აკრიტიკებს „ნაციონალების“ კადრებს, რომლებიც შემდგომში ხელისუფლების „ძაღოვან“ საყრდენად იქცნენ: „პროკურატურას ნაციონალებში ყველაზე „უშიშარი“ ირაკლი ოქრუაშვილი დაეპატრონება. მართალია, მორალზე ლაპარაკი ახლა მოდური არ არის, მაგრამ საკითხავია, რამდენად აქვს მას გენერალური პროკურორის პოსტის დაკავების უფლება მაშინ, როცა მის მიმართ ორჯერ იყო საქმე აღძრული. ირაკლი ოქრუაშვილის მოსალოდნელ ზეობაზე „მთავარი გაზეთიც“ ამახვილებს ყურადღებას: „ოქრუაშვილი პროკურატურაში სააკაშვილისეულ რეფორმებს განახორციელებს, რომლის მიხედვითაც პროკურატურას ფუნქციები გაეზრდება და ის ყველა ძაღოვანზე „ზეორგანოს“ ფუნქციას შეასრულებს“; [72] რაც შეეხება მეორე უფრო „საშიშ კადრს“ - ვანო მერაბიშვილს, ჯერ ერთი, იგი იურისტი არ არის, მეორეც, მას არა აქვს შესაბამისი გამოცდილება. ჩნდება კითხვა - რის მიხედვით არჩევენ ახალი ხელისუფლება კადრებს? რა თქმა უნდა, რევოლუციის ორგანიზებაში შეტანილი წვლილის მიხედვით. ვანო მერაბიშვილის დანიინაურება ამ ჩარჩოებშიც არ თავსდება, რადგან რევოლუციის დღეებში იგი ტრიბუნაზე არც გამოჩენილა. ასე რომ, საკადრო ქაოსი გრძელდება“. [73] ვანო მერაბიშვილის შესაძლო მაღალჩინოსნობა „ახალი თაობის“ გაკვირვებასაც იწვევს. [74] „ახალი თობა“ აქცენტს აკეთებს

კადრების გამოუცდელობასა და უმნიფრობაზე: „ეკონომიკის მინისტრმა ეკონომიკა არ იცის“. 28 წლის ირაკლი რეხვიაშვილს, რომელსაც 14 წელია საქართველოში არ უცხოვრია, იმის გამო, რომ სოროსთან მუშაობდა, თბილისის აეროპორტში ჩამოსვლისთანავე მინისტრის პორტფელი გადასცეს“; „იუსტიციის სამინისტრო საუკეთესო მაგალითია იმისა, თუ როგორი შეიძლება აღმოჩნდეს არაპროფესიონალთა საბავშვო გუნდი. ერთ-ერთ საკვანძო თანამდებობაზე იუსტიციის მინისტრმა ზურაბ ადეიშვილმა 21 წლის ბიჭი დანიშნა. ეს ბიჭი, ასევე, ნაციონალური მოძრაობის აქტივისტია. მესამე პრეზიდენტმა კიდევ უფრო დანია ასაკობრივი ცენზი და ლამის უფროსკლასელებს ჩააბაროს ხელისუფლება“. [75] „რჩება შთაბეჭდილება, რომ ახალი ხელისუფლება საკუთარი თავისათვის მაღალი ხარისხის გარანტიებს ითხოვს, ხალხისთვის კი დაბალი ხარისხის გარანტიებსაც სჭერდება. „ვარდების

რევოლუციას" ასეთი გაგრძელება ნამდვილად არ ეკადრება", - ასკვნის გაზეთი „ახალი ვერსია“ საკადრო პოლიტიკაზე მსჯელობისას. [76]

მნიშვნელოვან სახელისუფლო პოსტებზე ჟვანია-საკაშვილის კადრების დანიშვნაზე მსჯელობისას პრესაში, ერთი მხრივ, გვხვდება მოსაზრება, რომ ზურაბ ჟვანიას უფრო დიდი საკადრო რესურსი აქვს; მეორე მხრივ, არის შემდეგი თვალსაზრისი - რევოლუციის მთელი სიმძიმე „ნაციონალებმა“ აიღეს საკუთარ თავზე, დაბალი რეიტინგის მქონე ზურაბ ჟვანია კი ქვეყნის მეორე პირი ხდება და თავისი კადრებით აკომპლექტებს ხელისუფლებას. როგორც აღვნიშნეთ, ზურაბ ჟვანია „ჯორჯიან თაიმსის“ საგანგებო ყურადღების ობიექტია, ოლონდ სკანდალურ კონტექსტში; ზურაბ ჟვანია ფიგურირებს, როგორც „ზვიად გამსახურდიას ხელისუფლების დამხობის აქტიური მო-

ნაწილზე, რომლის მიერ უმძიმესი დანაშაულის ჩადენის ფაქტს მონშეები ადასტურებენ“; როგორც ბაქო-ჯეიჰანის პროექტის ფარული და აქტიური მოწინააღმდეგე, მეზობელი ქვეყნის ინტერესების სასარგებლოდ. [77] სახალხო ფრონტის თავმჯდომარე - ნოდარ ნათაძე ზურაბ ჟვანისას კორუფციული ქმედებების თანაორგანიზატორად მიიჩნევს და დარწმუნებულია, რომ ამის გამო დაიხურება კორუფციასთან დაკავშირებული ყველა რეალური საქმე, რაც პროკურატურაში შევა. [78]

2003 წლის ვარდების რევოლუცია დასავლეთში დაგეგმილ რევოლუციათაგან ერთ-ერთია. ამ გეგმის „მიზანია ევრაზიაში რუსეთისა და ჩინეთის ზეგავლენათა შესუსტება, ნატოს პოზიციის გასაძლიერებლად“. მსგავს რევოლუციათა საერთო სახელია „ფერადი რევოლუციები“. [79] საინტერესოა, არსებობდა თუ არა მოვლენათა განვითარების ალტერნატიული ვარიანტი? ცხადია, უშუალოდ „ვარდების რევოლუციის“ შემდეგ საქართველოში სანიმუშო დემოკრატიული სახელმწიფო უცებ ვერ ჩამოყალიბდებოდა, მაგრამ რამდენად იყო შესაძლებელი, რომ ხელისუფლებაში კეთილი ნების ადამიანები (ვინ?!) მოსულიყვნენ, რომლებიც ზედმეტი ექსცესების გარეშე ქვეყანას დემოკრატიზაციისა და მოდერნიზაციის გზაზე დააყენებდნენ. საგულისხმო იყო დავით უსუფაშვილის ერთი განცხადება: „ახალი პოლიტიკური ძალა არჩევნებში გამარჯვების შემთხვევაში 2003 წლის „ვარდების რევოლუციის“ დეკლარირებულ კურსს დაუბრუნდება“. ტაქტიკური თვალსაზრისით ეს ფრაზა შეიძლება ნამგებიანად ჩაითვალოს. ოპოზიციურად განწყობილი საზოგადოების დიდ ნაწილზე სიტყვები - „ვარდების რევოლუცია“ ისე მოქმედებს, როგორც წითელი ფერი გამძვინვარებულ ხარზე, რადგან სააკაშვილის რეჟიმთან ასოცირდება. აქვე, ალბათ, ისიც უნდა გავითვალისწინოთ, რომ მსგავსი განცხადებები ამერიკელი პარტნიორებისთვის გასაგები და მისაღებია. იდეაში ხსენებული კურსი ხომ არა მხოლოდ საქართველოში დემოკრატიის დამკვიდ-

რებას, არამედ ვაშინგტონის მიმართ განსაკუთრებული ტიპის ლოიალურობასაც გულისხმობს. დამარცხებულებს არ ურტყამენ, მაგრამ ერთ უწყინარ აღმოჩენაზე მაინც უნდა ვთქვათ ორიოდ სიტყვა: ვარდის სახელწოდებით მონათლული ხავერდოვანი რევოლუცია სხვებმა მოახდინეს. 23 ნოემბერს ბევრი რამ მოხდა და მედიებმა ყველაფერი გააშუქეს. დაახლოებით მაინც შესაძლებელია იმის დათვლა, რამდენი ადამიანი გამოვიდა ქუჩაში, მაგრამ, ალბათ, ვერავინ დაითვლის იმას, რამდენ კითხვაზე მოუწიათ პასუხის გაცემამ უკვე ხელისუფლებაში მოსული სააკაშვილის გუნდის ლიდერებს. სხდომაზე არც სრულიად საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქი, უნმინდესი და უნეტარესი - ილია მეორე მიბრძანდა და არც საქართველოში აკრედიტებული დიპლომატიური სამსახურების ხელმძღვანელები.

ვარდების რევოლუცია, უპირველეს ყოვლისა, ამერიკული პროექტი იყო. ამერიკელების პოლიტიკურ, საინფორმაციო და ფინანსურ მხარდაჭერას „ახალგაზრდა რეფორმატორებისთვის“ ხელისუფლებაში მოსვლისა და მისი შენარჩუნების პროცესში განმსაზღვრელი მნიშვნელობა ჰქონდა. ამიტომ, როდესაც ალტერნატიული სცენარის შესაძლებლობაზე ვსაუბრობთ, ალბათ, უნდა დავადგინოთ, თუ რამდენად თავსდება ის ვაშინგტონის გეგმებში. ვაშინგტონის თანხმობის გარეშე, სავარაუდოდ, არაფერი გამოვიდოდა, რადგან ბოლო წლებში ამერიკელების კონტროლი საქართველოში მიმდინარე პროცესებზე თითქმის აბსოლუტური იყო. გარკვეული პერიოდის განმავლობაში თეთრ სახლს სწორედ მიხეილ სააკაშვილი სჭირდებოდა და მას მხარს ყველაზე კრიტიკულ მომენტებში უჭერდა. რატომ სააკაშვილი და არა ჟვანია, ან ბურჯანაძე, ან ვინმე სხვა? ამერიკელ პარტნიორებს სააკაშვილის ამოგდება პროცესებიდან ვარდების რევოლუციამდე გაცილებით ადრე შეეძლოთ, ისევე როგორც მისი გაკოჭვა ხელისუფლებაში მოსვლის შემდეგ. ამის შესაძლებლობა ნამდვილად ჰქონდათ. მაგრამ, მიუხედავად

იმისა, რომ სააკაშვილისგან მომავალი საფრთხე გაცილებით ადრე იგრძნობოდა, ვიდრე ის ხელისუფლებაში მოვიდა, ამერიკელები მაინც იცავდნენ მას. საინტერესოა რატომ? როგორც ჩანს, ყველაზე კარგად იდეალური მარიონეტის როლს, მისი ყველა მინუსის მიუხედავად, მაინც მიხეილ სააკაშვილი მოერგო. ალბათ, ნაკლებად სერიოზულია საუბარი იმაზე, რომ ამერიკელმა პარტნიორებმა თავიდანვე ვერ გააცნობიერეს, თუ რამდენად პრობლემურია სააკაშვილი და თუ ეს მართლაც ასე იყო, 2007 წლის მიწურულს მისი ხელისუფლებიდან ჩამოშორების შესანიშნავი შესაძლებლობა მიეცათ. მაგრამ მათ სააკაშვილი კბილებით დაიცვეს. ამაზე ირიბად იმ დროს პრეზიდენტის მოვალეობის შემსრულებლის, ნინო ბურჯანაძის ცნობილი კომენტარიც მიანიშნებს: „ყველამ ვიცოდით, რომ მეორე ტური იყო, მაგრამ ამაზე ყველამ თვალი დავხუჭეთ. მე მშვენივრად მახსოვს, ჩვენი დასავლელი მეგობრების ასეთი დაჟინებული რჩევები, განსაკუთრებით ჩემი მისამართით, რომ არავითარ შემთხვევაში არ გამოგვეცხადებინა მეორე ტური“. არჩევნების გაყალბების შემდეგ ძალიან მალე მოულოდნელად გარდაიცვალა ბადრი პატარკაციშვილი, რომელსაც ოპოზიციის ხელახალი მობილიზება და სააკაშვილისთვის ძალიან სერიოზული ბრძოლის გამართვა შეეძლო. იმავე წლის აგვისტოში სააკაშვილმა საქართველო რუსეთთან ომში ჩააბა.

იყო კიდევ ერთი, ადრინდელი, თითქმის დავიწყებული ეპიზოდი, რომელზეც საუბარი მხოლოდ ვარაუდების დონეზე შეგვიძლია. 2004-05 წლების მიჯნაზე საზოგადოებაში პრაქტიკულად ღია საუბრები დაიწყო იმაზე, რომ ჟვანია და სააკაშვილი ერთმანეთს სერიოზულად დაუპირისპირდნენ და პრემიერ-მინისტრი ოპოზიციური ძალების ფარულ მობილიზებას (და, შესაბამისად, კოორდინირებას) გეგმავდა, რათა თავგასული პოლიტიკური პარტნიორი როგორმე შეეებოჭა. ზურაბ ჟვანია 2005 წლის 5 თებერვალს გარდაიცვალა. თუ მსგავსი გეგმები მას მართლაც ჰქონდა, შეგვიძლია ვივარაუდოთ, რომ მი-

ხეილ სააკაშვილის შეცვლის ან მისი საიმედოდ შეკავების რეალური შესაძლებლობა ჯერ კიდევ 2007-08 წლების მოვლენებამდე გაჩნდებოდა. მოვლენათა განვითარების ალტერნატიულ, შედარებით უმტკივნეულო სცენარზე გადასვლის შანსი საქართველოს რამდენჯერმე მიეცა, თუმცა რაღაც „უხილავი ხელი“ მას ისევ უფსკრულისკენ მიმავალ რელსებზე აბრუნებდა.

როგორც შემდგომმა პროცესებმა აჩვენა, „ვარდების რევოლუცია“ იყო კარგად დამუშავებული ტექნოლოგიური სქემის მიხედვით განვითარებული პროცესი, როცა ერთდროულად რამდენიმე არსებითი ფაქტორის ფოკუსირება მოხდა - პოსტსაბჭოთა მმართველობის შეცვლა, პერსონალურად შევარდნაძის მიმართ დაგროვებული ნეგატიური ენერგიის განმუხტვა, დასავლურ ინტერესზე ორიენტირებული არა მხოლოდ ხელისუფლების, არამედ საზოგადოების ჩამოყალიბების მცდელობა და, რაც მთავარია, პოსტსაბჭოთა სივრცეში დემოკრატიული განვითარების კალაპოტში ქვეყნისა და საზოგადოების მშვიდობიანი გადასვლის მოდელის რეალობად ქცევა; რეგიონში საქართველოს სახით დასავლური ფორფოსტის დაფუძნება. მართალია, „ვარდების რევოლუცია“ ქართველი ხალხის არნახული მობილიზებით, შევარდნაძის ხელისუფლების შეცვლის გარდაუვალი სურვილითა და კორუფციის აღმოფხვრის ამაღლებული სულისკვეთებით წარიმართა, მაგრამ თანდათან იმავე პრესის მეშვეობით მკაფიოდ გამოიკვეთა, რომ ეს იყო თანამედროვე მსოფლიოს გლობალური პროცესების კანონზომიერი განვითარების შესაბამისად დასახული მოდელი, რის განსახორციელებლად საქართველოს შერჩევა შემთხვევითი არ ყოფილა.

„21-ე საუკუნეს თავისი მოთხოვნები აქვს და თავისი ტემპი. მას დემოკრატიის პროცესმა - დემოკრატიის მასობრივი ვარიანტის ექსპორტის და მისი გლობალური დამკვიდრების პროცესმა - მთელი პლანეტა უნდა მოიაროს, რათა ჰარმონიზდეს თავისუფალი და არათ-

ავისუფალი სამყარო და საყოველთაო უსაფრთხოება დასადგურდეს", - წერს აპოლონ სილაგაძე გაზეთ „24 საათში“ გამოქვეყნებულ პუბლიკაციაში, [80] სადაც საინტერესოდაა ჩამოყალიბებული არა მხოლოდ ამ პროცესისა და „სამოდელო ქვეყნად“ საქართველოს არჩევის კანონზომიერება, არამედ ის კრიტერიუმები, რომლებითაც „სასტარტო ქვეყანა“ განისაზღვრა; გაანალიზებულია მოგებისა და წაგების ბალანსი, რევოლუციის შემდგომ ეტაპზე წარმოქმნილი წინააღმდეგობა ქვეყნის საგარეო და საშინაო პრიორიტეტებს, გლობალურ და ლოკალურ ამოცანებს შორის; რევოლუციის გადარჩენის, რევოლუციის წარმატებისა და მისი შემდგომი პერიოდის აღმშენებლობის (და არა ნგრევის) უნისონის აუცილებლობა: „ჩვენ აღმოვჩნდით პროცესების ავანგარდში. რევოლუცია რომ არ ყოფილიყო, ჩვენ არა უბრალოდ პასიური, არამედ უბრალოდ მონაწილე ვიქნებოდით განვითარების გლობალური პროცესებისა. ჩვენ არ გვექნებოდა ის საერთაშორისო ავტორიტეტი, რომელიც ბევრად აღემატება იმ შესაძლებლობებს, რასაც ჩვენი ფართობი და მოსახლეობის რაოდენობა განსაზღვრავს“. სწორედ ამ როლმა განაპირობა „არშემდგარიდან“ „სანიმუშომდე“ საქართველოს სახელმწიფოს იმიჯის ტრანსფორმაცია და ამით პოზირება ქვეყნის გარეთ (წარმატებულად) და საკუთრივ საქართველოში (ნაკლები წარმატებით).

„ვარდების რევოლუციასთან“ დაკავშირებით არა მხოლოდ იმდროინდელ მედიაში, არამედ მოგვიანებით გამოქვეყნებულ პუბლიკაციებსა თუ ნაშრომებში იკვეთება საერთო თვალსაზრისი, რომ ყველა შესაძლო მიზეზშედეგის მიუხედავად, მთავარი ფაქტორი ცვლილებების რწმენა და მოლოდინი იყო. ამ თვალსაზრისით საინტერესოა ფილოსოფოს ზაზა ფირალიშვილის მიერ 2003 წლის შემოდგომაზე განვითარებული პროცესების გააზრება „ქართული პოლიტიკის თეატრალურ დიალექტიკაში“: „წმინდა კულტუროლოგიური აზრით, მნიშვნელობა არა აქვს, თუ ვინ და რა მიზნით დადგა მარადი განახლების

პოლიტიკური სპექტაკლი, ან საერთოდ, დადგა თუ არა. ზუსტად ასევე მნიშვნელობა არა აქვს, ამ რევოლუციურ კარნავალს რეალური შედეგი მოჰყვა თუ არა. მთავარი ის არის, რომ განვლილი ათწლეულების განმავლობაში გადატანილი ტრაგედიების მიუხედავად, იმედგაცრუებებისა, ტერიტორიების დაკარგვისა, მიუხედავად პოლიტიკოსების სრულიად უკეთური მცდელობებისა, თავისი მიზნებისათვის გამოეყენებინათ მათი გულუბრყვილო და მით უფრო ძლიერი რწმენა, რომ ამქვეყნად რაიმე მაინც შეიძლება სასიკეთოდ შეიცვალოს, ადამიანებს არ დაუკარგავთ ის ინფანტილური იდეალიზმი, რომლის გარეშეც შეუძლებელია ამქვეყნად არსებობა“. [81] მედიისა და, საერთოდ, მასობრივი კომუნიკაციის მკვლევარი - ელდარ იბერი ნაშრომში „ტელევიზია და ხელისუფლება („ვარდების რევოლუციის“ გაკვეთილები)“, „ვარდების რევოლუციის“ „მედია-რეჟისურის“ თეორიული ასპექტების ფონზე, რეტროსპექტულად აღადგენს ამ პროცესის განვითარებას „ვირტუალურ რეალობაში“. შესაბამისად, მისი დასკვნები საყურადღებოა არა მხოლოდ ტელევიზიის როლის კვლევის თვალსაზრისით. მისი შეფასებით, „თავისი გეოპოლიტიკური მდგომარეობის გამო ქვეყანა მსოფლიოს ზესახელმწიფოების ფარული დაპირიპირების (თუ მორიგების) ობიექტად იქცა, რაც უდიდეს გავლენას ახდენს ყველა მიმდინარე სოციალურ-პოლიტიკურ თუ ეკონომიკურ მოვლენაზე. პოლიტიკური პროცესები ძირითადად ფინანსდება და იმართება გარედან. გარედან შემოდის მასობრივი ცნობიერებით მანიპულირების უახლესი პოლიტიკური ტექნოლოგიები და წარმატებით ხორციელდება ქართულ რეალობაში“. [82, 38] ე. იბერი პოლიტიკური პროცესების „გარედან მართვაზე“ აკეთებს აქცენტს. ამ თვალსაზრისით საყურადღებოა ჯაბა დევდარიანის ნარკვევი - „საერთაშორისო დახმარების გავლენა საქართველოზე,“ სადაც განვითარებისა და დახმარების თანამედროვე კრიტიკა ორ ძირითად არგუმენტს ეყრდნობა. პირველი არგუმენტის მიხედვით, განვითარებისთვის

დახმარება კოლონიური აზროვნების გაგრძელებაა; მისი მიზანი - „დასავლური დემოკრატიის“ მაგალითის „განუვითარებელ“ სამყაროში გადატანა - კათოლიკურ-პროტესტანტული ღირებულებებისა და პროცესების ბრმად გადმოღებას ემყარება. ზოგიერთი მკვლევრის აზრით, რადგან განვითარების ხელშეწყობა კოლონიური აზროვნების გადმონაშთია, ის ემსახურება ნაციონალური ელიტის დათრგუნვას დასავლელი დომინიონების მიერ. ეს არგუმენტი, რომელიც ძალიან ნააგავს დამოკიდებულების თეორიას, დღეისათვის ანტიგლობალიზტური ლოგიკის მნიშვნელოვანი ნაწილია. დახმარების ზედმეტი „პროდასავლურობის“ შესახებ საქართველოს რადიკალურ პოლიტიკურ და საზოგადოებრივ წრეებშიც ხშირად საუბრობენ“. დახმარების კრიტიკის მეორე ფორმა, - აღნიშნავს ჯ. დევდარიანი, - სწორედ დახმარების პროგრამების განხორციელების გამოცდილების მქონე პროფესიონალებისაგან მოდის. მათი აზრით, „დონორებს უყვართ ამა თუ იმ ქვეყანაში არსებული რეალობის ხელოვნურად მოქცევა მათთვის მისაღებ ჩარჩოებში და არ ძალუძთ ან არ სურთ ქვეყანასა და პოლიტიკაზე თავიანთი პროგრამების გავლენის კრიტიკული შეფასება“. [83] მართალია, პროექტი „დემოკრატიის განვითარება საქართველოში“ მოიცავს 2003 წლამდე პერიოდს, მაგრამ, როგორც აღვნიშნეთ, „ვარდების რევოლუცია“ არ ყოფილა სპონტანური აქტი და განვითარებისა და დემოკრატიის დახმარების ხარისხმა საქართველოში არსებითად განსაზღვრა მისი შედეგები. ამასთანავე, ჯაბა დევდარიანის ნარკვევში მოცემული შეფასებები და დასკვნები ერთგვარი გასაღებია იმ ურთიერთგამომრიცხავი თვალსაზრისებისა (და რეალური შედეგებისაც), რომლებიც „ვარდების რევოლუციის“ გარშემო ვითარდებოდა და დღემდე ვითარდება.

დასავლელი დომინიონების მიერ ნაციონალური ელიტის დათრგუნვა, ანუ „კოლონიური აზროვნების გადმონაშთი“, რაზეც ჯ. დევდარიანი ამახვილებს ყურადღებას, შესაძლოა, იყოს გამოძახილი ცნობილი ამერიკელი პო-

ლიტოლოგის - სემუელ ჰანთინგტონის თვალთახედვისა. სემუელ ჰანთინგტონი მიიჩნევს, რომ დასავლეთი უნიკალურია და არა უნივერსალური; უნივერსალიზმის ლოგიკური შედეგია იმპერიალიზმი; დადგა დრო, დასავლეთი გათავისუფლდეს უნივერსალიზმის ილუზიისაგან; რწმენა დასავლური უნიკალურობის შესახებ არა მხოლოდ ამორალურია, არამედ საშიშიც; მოდერნიზაცია და განვითარება არც მოითხოვს და არც უნდა განაპირობებდეს ვესტერნიზაციას (პირიქით, იგი უნდა იწვევდეს ადგილობრივ კულტურათა აღორძინებას); დასავლეთის ლიდერების უმთავრესი პასუხისმგებლობა არა სხვა ცივილიზაციათა დასავლურად გარდაქმნა, არამედ დასავლური ცივილიზაციის უნიკალური ნიშნების დაცვა და განახლებაა. ეს პასუხისმგებლობა, პირველ რიგში, ეკისრება ყველაზე ძლიერ დასავლურ ქვეყანას - აშშ-ს; სახელმწიფო მოღვაწეებს მხოლოდ მაშინ შეუძლიათ ნაყოფიერად შეცვალონ რეალობა, როცა აღიარებენ მას და კარგად ესმით იგი; ამერიკული ელიტა უაღრესად ნელა აღიქვამს შექმნილ

რეალობებს; ბუშისა და კლინტონის ადმინისტრაციები მხარს უჭერდნენ მულტიცივილიზაციური ინტეგრაციის გეგმებს, რომლებიც ან უგუნურები იყო, ან გაუთვალისწინებელ ეკონომიკურ და პოლიტიკურ შედეგებს იწვევდა. [84, 22-49]

პოლიტიკოსთა შეფასებებიდან ყველაზე რადიკალურია შალვა ნათელაშვილი. „ლეიბორისტების“ ლიდერი „ვარდების რევოლუციას“ ხელისუფლების უზურპაციად აღიქვამს და ყურადღებას ამახვილებს სოროსის როლზე, გლობალისტურ ძალებზე, რუსეთის ტერიტორიულ ინტერესებზე, ბაქო-ჯეიჰანის ნავთობსადენზე. ასევე მკვეთრია „აღორძინების“ წარმომადგენელთა შეფასება; მაგალითად, ცოტნე ბაკურიას აზრით, ეს იყო კანცელარიაში დაგეგმილი „რევოლუცია“, ძველი შევარდნაძის შეცვლა „ახალგაზრდა შევარდნაძით“. [86] ქრისტიანულ-დემოკრატიული კავშირის ლიდერი, ვაჟა ლორთქიფანიძე მიანიშნებს ქვეყანაში დიქტატურის დამყარების საფრთხეზე. [87] „ვარდების რევოლუციასთან“ სოროსისა და „გლო-

ბალისტური ძალების" კავშირის შესახებ კიდევ დიდხანს იწერებოდა პრესაში. სანიმუშოდ მოვიხმოთ ციტატას ყველაზე რადიკალური მოსაზრებით: „მსოფლიო პოლიტიკის ისტორიაში პირველად მოხდა, რომ სახელმწიფო იქცა არა რომელიმე ძლიერი ქვეყნის, არამედ კერძო პირის საკუთრებად; სოროსის მიზანია არა მხოლოდ „ახალი ევროპის“ გეგმის განხორციელება, არამედ საქართველოს, როგორც სატრანსპორტო დერეფნის ყიდვა“.

[88] „ჯორჯ სოროსი მზად არის, ქართველ ჩინოვნიკებს ხელფასები გადაუხადოს. რატომ არ სურს ახალ ხელისუფლებას აღიაროს, რომ სოროსის ფულის გარეშე ვერ ამუშავებდნენ მართვად არასამთავრობო ორგანიზაციებს - „თავისუფლების ინსტიტუტს“, „ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაციას“ და „კმარას“; რომ სოროსის გარეშე ვერ მოიპოვებდნენ სერიოზულ გავლენას საინფორმაციო საშუალებებზე და ვერც რევოლუციას მოაწყობდნენ“. [89]

თავი III

აგვისტოს ნანბრეშებში იმიტირებული აბრეშია

2008 წლის აგვისტოში სამხრეთ კავკასიაში მიძინებულია, ან როგორც ხშირად ამბობენ, „გაყინულმა კონფლიქტმა“ ცივი ომის განახლების და მრავალი სხვა, დიდი ხნის მივიწყებული და წარსულში დარჩენილი პრობლემის დაბრუნების, ახალი გამოწვევებისა და საფრთხეების განცდა გაუჩინა ბევრ პოლიტიკოსს, ჟურნალისტსა და მკვლევარს. აგვისტოს ხუთდღიანი ომის დროს და შემდეგ პერიოდში მსოფლიო მედიაში გაჩნდა სტატიები, სადაც ძირითადად საერთაშორისო საფრთხეზე იყო საუბარი.

ავსტრიული მემარცხენე-ლიბერალური გაზეთი „Der Standard“ 9 აგვისტოს წერდა: „საფრთხეები სამხრეთ ოსეთში იმაზე ნაკლები არ არის, რაც პოსტსაბჭოთა იმპერიალიზმის გამოვლინების ნებისმიერ სხვა შემთხვევაში“; ხოლო 16 აგვისტოს განგაშის ზარი შემოჰკრა: „შემდეგი ბალტიის ქვეყნები და უკრაინა იქნება“. შვეიცარიული კონსერვატიული გაზეთი „Neue Zürcher Zeitung“ 11 აგვისტოს ნომერში ცხინვალის რეგიონში რუსეთის ქმედებების შესახებ პირდაპირ მიუთითებს: „ჩვენთვის ეს ჩენჩეთიდანაა ცნობილი“. [90, 3]

2008 წლის 25 აგვისტოს ჟურნალი „TIME“ ზბიგნევ ბუჟბინსკის მთავარი სტატიით სწორედ რუსულ-ქართულ ომს ეხმიანება და მის ყდაზე ჩნდება შემაშფოთებელი სათაური „როგორ შევაჩეროთ ახალი ცივი ომი? რუსეთის საქართველოში შეჭრა - რას ასწავლის დღევანდელ მსოფლიოს?“ [91] 12 აგვისტოს „TIME“ რამდენიმე სტატიას აქვეყნებს: „ცივი ომის გაგრძელება“, „რუსეთი ბრძოლას იწყებს“, 27 აგვისტოს - „ახალი (ძველი) რუსული იმპერიალიზმი“, ხოლო 22 აგვისტოს შეშფოთებული კითხულობს: „რუსები მოდიან თუ მიდიან?“ რუსულ იმპე-

რიალიზმზე მოგვითხრობს 16 აგვისტოს ჟურნალი „The Economist“: „ერთ დროს საქართველო მისი იმპერიის მარგალიტი იყო და რუსეთმა ფსიქოლოგიურად ვერასოდეს მიიღო ის, როგორც სუვერენული სახელმწიფო. საბჭოთა იმპერიის ნოსტალგია რუსული იდეოლოგიის ლაიტმოტივი“.

„Washington Post“ დასავლეთის რუსულ პოლიტიკას აკრიტიკებდა და 11 აგვისტოს წერდა: „იქნებ დასავლეთმა ახლა მაინც დაინახოს, ვინ არის ვლადიმირ პუტინი“, 15 აგვისტოს რუსეთის ოპოზიციის ერთ-ერთი ლიდერის - გარი კასპაროვის ანალოგიური შინაარსის სტატია გამოაქვეყნა „Wall Street Journal“-მა: „როგორ წაახალისა დასავლეთმა პუტინი დაუსჯელობით“. [92] იგივე გაზეთი 29 აგვისტოს სტატიაში „რუსეთი და ახალი „ბოროტების ღერძი“ წერდა: „ახლა, როდესაც რუსული ტანკები საქართველოს ანაწევრებენ, აქვს კი ბუშის წარმავალ, გაკოტრებულ და ერაყის გამო კრიტიკის ქარცეცხლში გახვეულ ადმინისტრაციას ძალა რუსეთს ღირსეული პასუხი გასცეს - რუსეთს, რომელიც მთელ თავისუფალ სამყაროს დაუპირისპირდა?“ 14 აგვისტოს „Time“ წერდა: „დიდ სახელმწიფოებს არ უყვართ სხვა დიდი სახელმწიფოების გაძლიერება. მახე დაგებული იყო საქართველოში“, ავტორის აზრით, ეს მახე საქართველოში რუსეთმა ამერიკას დაუგო. [93]

ამერიკული „New York Times“ 11 აგვისტოს იუწყებოდა: „იმ შესაძლებლობების ჩამონათვალი, რომელიც გაბოროტებულმა რუსეთმა შეიძლება გამოიყენოს ამერიკის შეერთებული შტატებისათვის პრობლემების შესაქმნელად, სირიიდან და კავკასიის მთებიდან გაცილებით შორს მიდის“. [94] 22 აგვისტოს იგივე გაზეთი კვლავაც გვამცნობდა: რუსეთი „შეეცადა საათი უკან დაებრუნებინა, იმ ნიშნულზე, როდესაც მოსკოვს გავლენაში არ ეჭიბრებოდნენ, ე.წ. „ახლო სამეზობლოში“, რამაც განგაშის ზარი ჩამოჰკრა დასავლეთის ლიდერებისათვის“. [95]

რუსეთის საქართველოში შემოჭრის შემდეგ ბევრმა ანალიტიკოსმა პირდაპირ იკითხა, ხომ არ იდგა მსოფ-

ლიო ახალი ცივი ომის ზღურბლზე. [96, 1] დასავლეთის მედიასაშუალებებმა უმაღლეს დანიშნეს აგვისტოს ომის შედარება ბრეჟნევისეულ „პრადის გაზაფხულთან“ და ჰიტლერის მიერ 1938 წელს განხორციელებულ ოპერაციებთან. ჟურნალი „The Economist“ 16 აგვისტოს წერდა, რომ „სასტიკი და ეფექტური მოქმედება ვლადიმერ პუტინის გამარჯვება იყო არა მხოლოდ საქართველოზე, არამედ დასავლეთზე“. ბუნებრივია, დასავლეთის ნუხილი კიდევ უფრო გამყარდა პრეზიდენტ მედვედევის 26 აგვისტოს განცხადებით „ჩვენ არაფრის გვეშინია, მათ შორის არც ახალი ცივი ომის შესაძლებლობისა“. [97]

ეს არის იმ მასალის ნაწილის მიმოხილვა, რომელიც 2008 წლის აგვისტოში და შემდეგ მთელი შემოდგომის მანძილზე ჩნდებოდა დასავლურ მედიაში. ავტორების აბსოლუტური უმრავლესობა აცენენტს აკეთებდა იმ საფრთხეებზე, რომლებიც ხუთდღიანმა ომმა შეუქმნა დანარჩენ მსოფლიოს, რუსეთ-ამერიკის ურთიერთობებს და დიდ გეოპოლიტიკურ ინტერესებს. სამართლიანობა მოითხოვს აღინიშნოს, რომ იყო განსხვავებული ხასიათის სტატიებიც და პოლიტიკური განცხადებებიც, რომლებიც „ცივი ომისა“ და აღმოსავლეთ ევროპაში საბჭოთა ჯარების აგრესიის ანალოგიებს გადამეტებულად მიიჩნევდა, [98] მაგრამ ამგვარ მასალას აშკარად ჯაბნიდა მკვეთრად გამოხატული ანტირუსული ტენდენციების მქონე მიმოხილვები და ანალიტიკური სტატიები. თუკი აგვისტო-სექტემბერში ქართული მხარის მიმართ კრიტიკა და კითხვები კანტიკუნტად ისმოდა, მოგვიანებით, ოქტომბერ-ნოემბერში, როდესაც სამხედრო დაპირისპირება შეჩერდა და ჟურნალისტებსა თუ ანალიტიკოსებს უფრო მეტი ანალიზის შესაძლებლობა მიეცათ, ასეთი ტენდენციები გახშირდა.

მიუხედავად იმისა, თუ როგორი იყო ისტორიული ანალოგიებისა და ცივი ომის განახლების საფრთხეების ანალიზი, მიუხედავად დისკუსიის სიმძაფრისა და საფრთხეების მრავალმხრივი აღწერისა, საკითხი, რომელ-

ზეც პრაქტიკულად ყველა შეთანხმდა, გახლდათ ის, რომ ხუთდღიანმა ომმა „რუსეთ-ამერიკის ურთიერთობები ცივი ომის ყველაზე მძიმე დღეების შემდეგ ყველაზე უფრო დაბალ ნიშნულზე დაიყვანა“. [99] რეალური, ხანგრძლივი დისკუსიაც სწორედ რუსულ-ამერიკული ურთიერთობების თაობაზე მიმდინარეობდა. გეოპოლიტიკური გართულებები და კავკასიის მთებში დაწყებული კონფლიქტის შესაძლო გავრცობა მსოფლიოს წუხილისა და შეშფოთების საგანი გახდა, რამაც ევროპელი ლიდერები ერთმანეთის მიყოლებით თბილისში ჩამოიყვანა, ხოლო თავად კონფლიქტი, ადამიანების ტრაგედია, განადგურებული სოფლები მეორე ხარისხოვან პრობლემებად ან ომის აუცილებელ დევიზად იქცა. 2008 წლის 14 აგვისტოს „Times“ წერდა: „იმ დღიდან, რაც რუსეთის სატანკო ნაწილები გვირაბის გავლით სამხრეთ ოსეთში შეიჭრნენ, რუსეთს არც ერთი არასწორი ნაბიჯი არ გადაუდგამს... შეტევა იყო სწრაფი, მკვეთრი და სასიკვდილო - საკმარისი იმისათვის, რომ შერცხვენოილ ქართველებში პანიკა გამოეწვიათ და გაქცეულიყვნენ. მათი არაორგანიზებული გაქცევა გადაიღეს საერთაშორისო ტელევიზიებმა. ნგრევა საკმარისი იყო იმისათვის, რომ ტკივილი მიეყენებინათ, მაგრამ ის არ იყო იმდენად დიდი, რომ მსოფლიო აღშფოთებისაგან ფეხზე დამდგარიყო“. [93] ასეთი დამოკიდებულება ერთგვარად საგულისხმო იყო.

დღეს უკვე თამამად შეიძლება ითქვას, რომ შეშფოთების გამომხატველი განცხადებები სხვადასხვა ტრიბუნიდან საკმარისი არ აღმოჩნდა რუსეთის შესაჩერებლად. ამგვარი განცხადებების პარალელურად საერთაშორისო თანამეგობრობა მრავალჯერ შეეცადა დიალოგისთვის მაგიდასთან დაესვა მხარეები, თუმცა ეს მცდელობებიც უშედეგო აღმოჩნდა.

ასეთ პირობებში საქართველოს ხელისუფლებამ სავსებით ლეგიტიმურად მიმართა ძალას! ნებისმიერი დემოკრატიული სახელმწიფო შიდა თუ გარე შეიარაღებულ აგრესიას ძალის საშუალებით აღკვეთს. როგორც კი ეს,

შექმნილ ვითარებაში გარდაუვალი, ნაბიჯი ქართულ-მა მხარემ გადადგა, რუსეთმა მთელი თავისი სამხედრო მანქანა აამოქმედა არა თუ კონფლიქტური ზონების შესანარჩუნებლად, არამედ საქართველოს ლეგიტიმური ხელისუფლების დასამხობად. ყველაზე ბარბაროსული კი ის იყო, რომ რუსულმა არმიამ, რომელსაც აშკარად გაუჭირდა საკუთარი სამშობლოს უსაფრთხოების სადარაჯოზე მდგარი ახალგაზრდა ქართული არმიის დამარცხება, მთელი ქვეყნის ინფრასტრუქტურის ნგრევასა და მშვიდობიანი მოსახლეობის ტერორის გზას მიმართა. ჩვენი მთავრობის მიერ ორგანიზებული სამხედრო ოპერაცია, რომელიც მშვიდობიანი მოსახლეობის დაცვის საფუძვლიანი გარანტიების შექმნას ისახავდა მიზნად, ისე ხორციელდებოდა, რომ ცხინვალში მინიმუმამდე შემცირებულიყო მსხვერპლი. მოსახლეობის გამოსასვლელად დერეფნები იქმნებოდა. რუსული არმია კი ცეცხლის გახსნას არ აყოვნებდა. მიზანი ერთი იყო - მოსახლეობაში ქვეყნის ხელისუფლების მიმართ უკმაყოფილების გაღვივება, პანიკის დათესვა, თბილისამდე ჩამოსვლა და საქართველოს დამოუკიდებლობის დასამარება.

აშშ-სა და ევროპის ქვეყნების თანადგომა რომ არა, არავინ იცის, როგორ განვითარდებოდა მოვლენები. რამ შეაჩერა რუსები, ჯორჯ ბუშის განცხადებიდანაც ჩანს: „ჩვენ შევიმუშავეთ გეგმა, რომელიც საქართველოსადმი ჩვენი სოლიდარობის გამომხატველია და დაგვებმარება ამ კონფლიქტიდან მშვიდობიანი გამოსავლის პოვნაში. დაუყოვნებლივ ვგზავნი სახელმწიფო მდივან კონდოლიზა რაისს თბილისში ჩვენს მეგობრებთან, რათა პირადად გამოხატოს ჩვენი მხარდაჭერა საქართველოს დემოკრატიული მთავრობისადმი. ასევე ვიწყებთ ჰუმანიტარულ მისიას ქართველი ხალხის დასახმარებლად“.[100]

2008 წლის აგვისტოს მოვლენები წლების შემდეგაც კი მნიშვნელოვანი პოლიტიკური ანალიზის და დებატების თემაა ამერიკის შეერთებულ შტატებში. „ამერიკის ხმასთან“ აგვისტოს მოვლენები გაიხსენა და არსებული

რეალობა განიხილა კოლუმბიის უნივერსიტეტის პროფესორმა ალექსანდრ ქულმა. „ცივი ომის დასრულების შემდეგ რუსეთ-საქართველოს აგვისტოს ომი მნიშვნელოვანი სიგნალი იყო დანარჩენი მსოფლიოსთვის“, - აცხადებს კოლუმბიის უნივერსიტეტის, ბერნარდის კოლეჯის პოლიტიკური მეცნიერების პროფესორი ალექსანდრ ქული. რამ გამოიწვია აგვისტოს მოვლენები, საქართველოს სწრაფვა ევრო-ატლანტიკური ორგანიზაციებისკენ, შეიცვალა თუ არა საქართველოს პოლიტიკური კურსი პირველი ოქტომბრის არჩევნების შემდეგ, ამ კითხვებზე პასუხი ალექსანდრ ქულიმ ამერიკის ხმის ნიუ იორკის კორესპონდენტს თეა თუაშვილს გასცა. ომი სამ ფრონტზე - ასე აფასებს აგვისტოს მოვლენებს ხუთი წლის შემდეგ პროფესორი ალექსანდრ ქული, [101] რომელიც 2008 წლის ივლისში საქართველოში იმყოფებოდა და რუსეთის პროვოკაციულ ქმედებებს საქართველოს ხელისუფლების უმაღლეს ნარმომადგენლებთან ერთად განიხილავდა. პოლიტიკური ექსპერტი, რომელსაც საქართველო-რუსეთის ურთიერთობის თემაზე არაერთი სტატია და ანალიზი აქვს მომზადებული, აცხადებს, რომ პირველი - ეს იყო ომი ორ სახელმწიფოს, საქართველოსა და რუსეთს შორის, რომელიც მეორე ომისგან, ეთნოკონფლიქტისგან გამომდინარეობდა. ნაღმი, რომელიც ჯერ კიდევ საბჭოთა კავშირის დროს ჩაიდო, რაც დღეს მაინც უშლის ხელს ავტონომიის პოლიტიკური სტატუსის სამართლებრივ განსაზღვრას. მესამე და ყველაზე მთავარი ომი, ქულის შეფასებით არის საქართველოს სწრაფვა ევრო-ატლანტიკურ სივრცეში ადგილისდასამკვიდრებლად.“ [101]

„საქართველოს ხელისუფლებამ ორი მნიშვნელოვანი მარცხი განიცადა. მთავარი იყო ის, რომ დიდი ყურადღება დაუთმო იმ გარემოებას, თუ ვინ დაიწყო სროლა, რამაც რეალური მიზეზი გადაფარა. მეორე შეცდომა ტერიტორიების ოკუპაციას უკავშირდება. სრულიად გასაგები იყო საქართველოს ხელისუფლების აღშფოთება რუსეთის მხრიდან ცხინვალის რეგიონისა და აფხაზეთის

დამოუკიდებლობის აღიარების გამო. მიუხედავად იმისა, რომ რუსეთს დიდი მცდელობა ჰქონდა სხვა ქვეყნებსაც ელიარებიანთ ამ სეპარატისტული რეგიონების დამოუკიდებლობა, მას ამ საკითხში თავისმა მეგობარმა ქვეყნებმაც კი არ დაუჭირეს მხარი - ჩინეთმა ავტომატურად უარი განაცხადა, წინააღმდეგობა გაუწიეს ცენტრალური აზიის სხვა ქვეყნებმაც, ასევე ბელორუსმაც. ყველა ქვეყანამ გაანალიზა, რომ პოსტსაბჭოთა სივრცეში საზღვრების შეცვლა კარგი გადაწყვეტილება არ იქნებოდა". [101]

1991 წელს პოსტმოდერნიზმის ერთ-ერთმა ყველაზე ცნობილმა თეორეტიკოსმა - ჟან ბოდრიარმა ერთ-ერთი ყველაზე პროვოკაციული ფრაზა წარმოთქვა: „სპარსეთის ყურის ომი არ მომხდარა (იგულისხმება 1991 წელს აშშ-ის ინტერვენცია ერაყსა და ერაყის მიერ ოკუპირებულ კუვეითში), ყველაფერი მედიის დადგმული სპექტაკლი იყო! ერთადერთი, რაც მსოფლიოს საზოგადოებამ ამ ომის შესახებ ნახა, ეს იყო საარტილერიო ცეცხლი ღამის წყვდიადში, რამდენიმე დანგრეული შენობა და საშხედრო ტექნიკის ნაშთები“. როდესაც კაიროს უნივერსიტეტში წაკითხულ საჯარო ლექციაზე მას ერთი ექიმი შეეპასუხა, მე თავად ვმონაწილეობდი ამ ომშიო, ბოდრიარმა უპასუხა, თქვენ, როგორც ჩანს, ბევრ დროს ატარებთ ტელევიზორთან და ყველაფერი დაგესიზმრათო. ბოდრიარის თანახმად, მედია შთანთქავს რეალობას და მას მოჩვენებებით, სიმულაციებით ცვლის. შესაბამისად, ჩვენ მუდამ მოჩვენებათა სამყაროში ვართ და ამ არარეალური სამყაროს მიერ მოწოდებული და განსაზღვრული შინაარსებითა და მნიშვნელობებით ვიმართებით. რეალობა, რომელსაც ვხედავთ და აღვიქვამთ, ინსცენირებულია, დადგმული რეალობაა. [102, 33]

ბოდრიარის ეს აზრი, განსაკუთრებით ერაყის პირველ ომთან დაკავშირებით, 2008 წლის აგვისტოს ომმა გამახსენა, უფრო სწორად, განცდა, რომელიც მაშინ თბილისში დამეუფლა, ყოველწლიურად, აგვისტოს ომის მორიგ წლისთავზე, ხელახლა მეუფლება და ეს განცდა

ერთი წინადადებით შემოძლია გადმოვცე: აგვისტოს ომი არ მომხდარა! ეს ომი ჩემთვისაც და საქართველოს მოსახლეობის დიდი ნაწილისთვისაც მედიაში გათამაშდა და ჩვენს მეხსიერებაშიც სხვადასხვა სახის მედიალური სურათებითა და ფორმებით არსებობს. ესაა ქართული ტელევიზიების რეპორტაჟები და რენი ჰარლინის ჰოლივუდურ ეფექტებზე აგებული მდარე ხარისხის ფილმი „აგვისტოს ხუთი დღე“.

ერთადერთი თუ არა, ძირითადი სამსჯელო თემა, მთავარი კითხვა, რომელიც ისმის, არის შემდეგი - ვინ დაინჟო ომი? - რუსეთმა თუ საქართველომ? რა იყო საქართველოს მხრიდან ცხინვალზე საარტილერიო ცეცხლის გახსნა - თავდაცვა თუ აგრესია? საკითხის ამგვარი დაყენებით თავად ომი, მისი მიზეზები და შედეგები, ომის მსვლელობის ისტორია, მსხვერპლი, ლტოლვილები, ნგრევა, ცალკეული ადამიანების ბედი მეორე პლანზე გადადის ან საერთოდ ქრება ჩვენი თვალთახედვიდან; ხოლო მის ადგილს იკავებს მედიის მიერ მოწოდებული კადრები, მასობრივი ინსცენირებები, მონუმენტები და პოლიტიკური მოწოდებები, რაც გარეგნულად თითქმის

არაფრით განსხვავდება ტელეკომპანია „იმედის“ „მოდელირებული ქრონიკისაგან“ და, საბოლოო ჯამში, მხოლოდ იმ განცდას აძლიერებს, რომ აგვისტოს ომი, რომელიც ჩვენთვის მედიიდანაა ცნობილი, სინამდვილეში არ მომხდარა.

ცხინვალის რეგიონში საომარი მოქმედებების დაწყებიდან მეორე დღეს საქართველოს პრეზიდენტმა საომარი მდგომარეობა გამოაცხადა. ამ ბრძანებულებით პრეზიდენტს შესაბამისი დეკრეტით მედიაზე გარკვეული შეზღუდვების დაწესება შეეძლო. თუმცა, ლეგიტიმური საფუძვლის მიუხედავად, პრეზიდენტს მედია ფორმალურად არ შეუზღუდავს. ეს ორგვარად შეიძლება აიხსნას. პირველი - მედიასაშუალებები თავად იცავდნენ საომარი მდგომარეობისთვის შესაფერის წესებს და მეორე - მედია იმდენად კონტროლდება ხელისუფლების მიერ, რომ საომარი მდგომარეობის პროპაგანდის წარმართვისთვის დამატებით რაიმე ფორმალური შეზღუდვა აღარ ესაჭიროებოდა. თუმცა, პირველი ვარიანტის გამორიცხვაც შეიძლება, რადგან საცეცხლე ობიექტების კოორდინატების სატელევიზიო კორექტივებით განმეორებით იბომბებოდა ქართული სამხედრო და სამოქალაქო ინფრასტრუქტურა: საავიაციო ქარხნის აეროდრომი, ვაზიანის სამხედრო ბაზა, ფოთის პორტი და ა.შ. ანუ, მას შემდეგ, რაც რუსეთის თვითმფრინავები საცეცხლე ობიექტებს დაუზიანებლად ტოვებდნენ, ტელევიზიები მაშინვე სიამაყით აცხადებდნენ, რომ ზიანი არ იყო და რუსეთის თავდასხმები მიზანს ვერ აღწევდა. ამით პროპაგანდის მანქანა მაყურებელს აჯერებდა, რომ რუსული არმია არც ისე ძლიერი იყო. მაგრამ ამის შემდეგ თვითმფრინავები უკან ბრუნდებოდნენ და ტელევიზიებისთვის საამაყო აღარაფერი რჩებოდა. ცხადია, ტელეკომპანიებისთვის „კოორდინატების დაზუსტება“ პირდაპირი განზრახვა არ იყო, ეს უბრალოდ პროპაგანდის ნაკლოვანი მხარე იყო. ვარდებით მოსულმა ხელისუფლებამ, რომელიც ვერ ხედავდა ან არ სურდა დაენახა ქართულ-აფხაზური და ქართულ-ოსური

პირდაპირი და რეგულარული ურთიერთობების მნიშვნელობა, დასახულ მიზანს მიაღწია - დღეს ქართულ-აფხაზური და ქართულ-ოსური კონფლიქტები ფორმალურად აღარ არსებობს. ისინი არსებითად ქართულ-რუსულმა კონფლიქტმა შთანთქმა. ბევრი ფიქრობს, რომ ეს წინგადადგმული ნაბიჯია, რადგან მსოფლიომ დაინახა რუსეთის, როგორც აგრესორის რეალური სახე და თითქოს ამით საქართველოს ტერიტორიაზე არსებული კონფლიქტების ინტერნაციონალიზაციის შეუქცევადი პროცესი დაიწყო. ეს შეიძლება მართლაც ასეა, მაგრამ მთავარი კითხვაა - რა მივიღეთ და მომავალში რას მივიღებთ ამ რეალობისგან? შედეგების მიხედვით თუ ვიმსჯელებთ, საქართველომ არათუ მოიგო, არამედ დამარცხდა.

ყოველკვირეული ბრიტანული „ეკონომისტის“ მიმომხილველმა - ედვარდ ლუკასმა, რომელიც ავტორია გახმაურებული წიგნისა - „ახალი ცივი ომი“, ზოგადად შეაფასა ვითარება, გეოპოლიტიკური თვალსაზრისით როგორი მდგომარეობაა საქართველოსა და რუსეთისთვის ომიდან ერთი წლის შემდეგ. „ვფიქრობ, რაღაც ყველამ მოიგო და ყველამ წააგო. ჩემი აზრით, რუსეთმა შეძლო იმის ჩვენება, რომ შეუძლია მწვავე კონფრონტაციაზე წავიდეს და თავი გაართვას მას და ამით დაირღვა გარკვეული ტაბუ, რომელიც მანამდე არსებობდა. ასევე გამოჩნდა, რომ ევროპის კავშირი ძალზე დაქსაქსულია საიმისოდ, რომ ამ კონფრონტაციისთვის მართლაც სერიოზული ფრონტით გაეცა პასუხი. მეორე მხრივ, ვფიქრობ, რუსეთმა გარკვეული ზიანი მიაყენა გარე სამყაროში თავის იმიჯს. შესაძლოა ერთგვარად შემცირდა რუსეთის ნდობის სურვილი. ვფიქრობ, თავიდან საქართველო ომის მხვერპლად მიიჩნიეს და ამით ცოტა მოიგო. მოგვიანებით, ჩემი აზრით, პროპაგანდული ომი წააგო. ამჟამად დასავლეთში ამ ომის აღქმა ძირითადად კონცენტრირებულია ბატონი სააკაშვილის გადანყვეტილობაზე - ჩრდილოეთისკენ გაეგზავნა ჯარი და შედარებით უყურადღებოდ დაეტოვებინა იმ ორი წლის განმავლობაში მიმდინარე პროვოკაციები,

რომლებიც წინ უსწრებდა ომის დაწყებას. ასევე ვფიქრობ, რომ საქართველოში პოლიტიკა საკმაოდ დამაბრკოლებელი ფაქტორია. გარე სამყარო საკმარისად არ არის დარწმუნებული, რომ საქართველოს ხელისუფლება კანონის უზენაესობისა და დემოკრატიის ერთგულია. და ეს გარკვეულწილად ასუსტებს გარე სამყაროს სურვილს, მხარი დაუჭიროს საქართველოს". [103]

ედვარდ ლუკასის ამ მოსაზრებას ეთანხმება კოლუმბიის უნივერსიტეტის პროფესორი ლინკოლნ მიჩელიც, რომელმაც დაწერა და გამოსცა წიგნი სახელწოდებით - „საქართველოს არამყარ დემოკრატია“. მიჩელის აზრით, „რუსეთმა აშკარად გადაამლაშა საკუთრივ საქართველოში - გორში, ზუგდიდში გადასვლით. მათ უფრო აგრესიულად წარმოაჩინეს თავი, ვიდრე ისურვებდნენ. ვერც აფხაზეთისა და სამხრეთ ოსეთის ერთპიროვნულ აღიარებას ვუწოდებ დიპლომატიურ ტრიუმფს. მეორე მხრივ, საქართველოც მძიმედ დამარცხდა. ნატოში გაწევრიანებასთან, ტერიტორიული მთლიანობის აღდგენასთან დაკავშირებული ოცნებების განხორციელება საქართველომ მრავალი წლით უნდა გადადოს. გახლეჩილი იყო არა მხოლოდ ევროპა, არამედ შეერთებული შტატებიც, რომელმაც ვერ შეძლო, დახმარებოდა რეგიონში თავის უახლოეს მოკავშირეს. ასე რომ, ამ კონფლიქტში დავმარცხდით ჩვენც, ამერიკელები. განცხადებები, როგორებიცაა: „დემოკრატიისადმი და კანონის უზენაესობისადმი საქართველოს ერთგულება ეჭვქვეშ დგას“, „საქართველოს მიმართ რუსეთის აგრესიული პოლიტიკა უნდა ვაღიაროთ“, „სამხრეთ ოსეთი და აფხაზეთი საქართველოსთვის დაკარგულია“, „საქართველოს ნატოსგან დიდი მანძილი აშორებს“ - ახლაც მეტად აქტუალურია. ამრიგად, ომმა კიდევ უფრო გააუარესა ისედაც რთული ვითარება“. [104]

ავვისტოს ომის ტრიუმფის კულმინაცია პირველი სექტემბრის „ცოცხალი ჯაჭვი“ იყო. ამ დღეს საქართველოს პრეზიდენტი მოგვევლინა მასობრივი ინსცენირების დი-

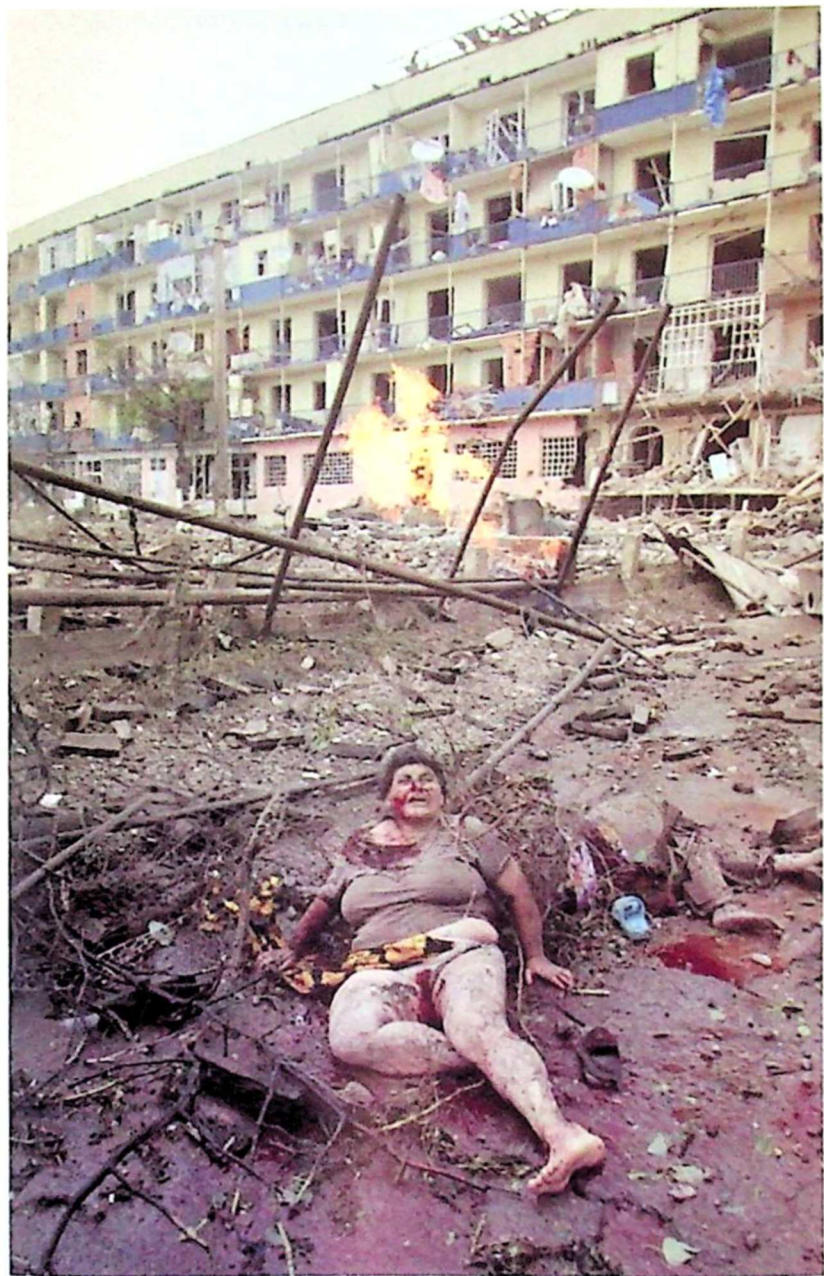
დოსტატად, რომელმაც საქართველოს ისტორიაში ყველაზე მრავალრიცხოვანი მანიფესტაცია დადგა. ამ აქციის ეპიცენტრში - თავისუფლების მოედანზე - მიხეილ სააკაშვილის სიტყვას წინ უძღოდა საქართველოს ჰიმნი და ბეთჰოვენის „სიხარულის ოდა“ მეცხრე სიმფონიიდან, რომელიც ევროკავშირის ჰიმნიცაა. ამ გრანდიოზული სანახაობის დაგვირგვინება პრეზიდენტის სიტყვა იყო, რომ საქართველოში „რუსული იმპერიალიზმი დასამარდება“ და „მთელი მსოფლიოს თავისუფლების ბედი აქ წყდება, თავისუფლების მოედანზე, წმინდა გიორგის წინამძღოლობით“, ხოლო ჩვენ ვართ „ოქროს სანმისის, არგონავტების ქვეყანა, უძველესი ცივილიზაციის ქვეყანა“, რომელსაც ვერავინ დაამარცხებს. სააკაშვილის ამ სიტყვებს მოჰყვა რამდენიმე ათეული ათასი ადამიანის ოვაციები და შეძახილები: „მიშა, მიშა!“.

ამ კუთხით თუ შევხედავთ, თავად ეს ომი შეიძლება ჩაითვალოს მიხეილ სააკაშვილის ნაციონალიზმის, მისი ძალის იდეოლოგიის გამარჯვებად, რომელიც პრეზიდენტის ტრიუმფით დამთავრდა. აგვისტოს ომი სააკაშვილის მმართველობის, ინსცენირების მისეული ხელოვნების ზენიტი იყო. ამან კიდევ ერთხელ იმდენად გაამყარა პატრიოტული ეიფორია, რომ მას შემდეგ შეჭიბრი პატრიოტულ შეძახილებსა და სამშობლოს უფრო მეტად სიყვარულის მტკიცებაში კვლავაც ძირითად პოლიტიკურ თემად რჩება ხელისუფლებისა და ოპოზიციის ორთაბრძოლაში. სამხრეთ ოსეთი და აფხაზეთი კი მხოლოდ დაკარგული ან ოკუპირებული ტერიტორიებია, მიწის ნაკვეთები, მასზე ომამდე და ომის შემდეგ მცხოვრები ადამიანების, მათი ბედ-იღბლის გარეშე. რუსეთმა თავისთვის ხელსაყრელი განცხადებები რომ გავრცელოს, ამისათვის აქტიურად იყენებს მედიას, განსაკუთრებით კი ტელევიზიას. ქართული მედიაც თავისებურად აშუქებს მოვლენებს და ომის წამოწყებას მთლიანად რუსეთს მიაწერს. საბოლოო ჯამში, ტელევიზიას ორივე ქვეყანაში საკმაოდ საპასუხისმგებლო როლი აკისრია. ობიექტური და კრიტიკული

პუბლიკაცია თითქმის არ იწერება. ინგლისურენოვანი რუსული ტელეკომპანია „Russia Today“ დროდადრო საექვო შინაარსის მქონე სიუჟეტებს გადასცემს ჩრდილოეთ ამერიკასა და ევროპაში კავკასიის ომის მოვლენების შესახებ. აქ კი პატარა საქართველო წინააღმდეგობას ვერ კი უწევს დიდ რუსეთს.

რუსეთ-საქართველოს ომიდან ორი წლის თავზე, 2010 წლის მარტში, ერთ-ერთმა წამყვანმა ტელეარხმა იმედმა ეთერში ყალბი რეპორტაჟი გადასცა, რომელიც იუწყებოდა, რომ ორ მეზობელ სახელმწიფოს შორის ომი კვლავ განახლდა - რუსული ტექნიკა ისევ უტევდა საქართველოს ქალაქებს. აღნიშნული, ე.წ. მოდელირებული ქრონიკის დაწყებამდე პროგრამის წამყვანმა განაცხადა, რომ რეპორტაჟი, რომელიც რამდენიმე წუთში დაიწყებოდა, უბრალოდ, მოვლენების სიმულაცია იყო, მაგრამ დაახლოებით 30 წუთის განმავლობაში მოდელირებული კადრები, ყოველგვარი მითითების გარეშე გადიოდა. რეპორტაჟის დასასრულს წამყვანმა კვლავ ხაზი გაუსვა კადრების მოდელირებას, თუმცა უკვე გვიანი იყო. [105]

2010 წლის 13 მარტს ტელეკომპანია იმედის ეთერით გადაცემა „სპეციალურ რეპორტაჟში“ „მოდელირებული ქრონიკის“ ჩვენებამ საზოგადოებაში პანიკა გამოიწვია. ხალხმა საცხოვრებელი სახლები დატოვა, მოსახლეობის ნაწილი ტყეში გაიხიზნა. რიგები იყო ბენზინგასამართ სადგურებთან და სასურსათო მაღაზიებში. გახშირებული გამოძახებების გამო, სასწრაფო სამედიცინო სამსახური მუშაობის საგანგებო რეჟიმზე გადავიდა. „სპეციალურ რეპორტაჟით“ იტყობინებოდნენ, რომ თითქოს სამხრეთ ოსეთის ლიდერის, ედუარდ კოკოითის წინააღმდეგ განხორციელდა ტერაქტი, რის შემდეგაც რუსეთის ჯარები საქართველოში შეიჭრნენ. რამდენიმე წუთის შემდეგ ტელეკომპანიამ პრეზიდენტ მიხეილ სააკაშვილის დაღუპვისა და ნინო ბურჯანაძის ხელმძღვანელობით ახალი ეროვნული მთავრობის შექმნის შესახებ გაავრცელა ცნობები. გადაცემის მსვლელობისას ტელეკომპანიამ მაყუ-

რებელი სათანადოდ არ გააფრთხილა იმის შესახებ, რომ გადაცემაში 2010 წლის 7 ივნისის მოვლენები ისე იქნებოდა წარმოდგენილი, თითქოს ოპოზიციამ არჩევნები წააგო, ატანყდა, ამით რუსეთმა ისარგებლა და საქართველოს სრული ანექსია განახორციელა.

ტელეკომპანია იმედის იმიტირებული გადაცემის ვერსიით, ოპოზიციის ნაწილი რუსეთს საქართველოს ანექსიაში დაეხმარა. მოსახლეობა ქაოსმა მოიცვა, სატელეფონო ხაზები გადაიტვირთა, ყველა ახლობლებთან დაკავშირებას ცდილობდა. ტელეკომპანიაზე პასუხისმგებელმა პირებმა იმიტირებული ომისთვის ბოდიში მოიხადეს, ქართულმა საინფორმაციო სააგენტოებმა კი პრეზიდენტის სატელევიზიო განცხადება გაავრცელეს, სადაც ის მოდელირებული ქრონიკის მთავარ მიზანზე საუბრობს, კერძოდ, მისი აზრით, მსგავსი რამ შესაძლოა რეალურად განხორციელდეს, საქართველოს მოსახლეობამ აღნიშნული უნდა გააცნობიეროს, შესაბამისად, იმიტაცია სინამდვილესთან მაქსიმალურად იყო მიახლოებული. მოდელირებულ ქრონიკას გამოხმაურება თითქმის მსოფლიო მასშტაბით მოჰყვა. უცხოური პრესის ფურცლებზე უამრავი სტატია დაუღალავად უყვებოდა მსოფლიოს 2010 წლის 13 მარტს საქართველოში მომხდარ ფაქტზე. ჟურნალმა „თაიმმა“ მსოფლიოს ყველაზე შოკისმომგვრელ სიცრუეთა ათეულიც კი გამოაქვეყნა, რომლის ინსპირატორიც სწორედ „იმედის“ მოდელირებული ქრონიკა იყო. უცხოურ პრესაში ასევე საუბრობდნენ ტელეკომპანიასთან შეკრებილი მოსახლეობის პროტესტსა და იმ ფსიქოლოგიურ სტრესზე, რომელიც ორი წლის მანძილზე ჯერ კიდევ მოუშუშებელი იყო. „ქართველებმა ცხოვრებაში ყველაზე დიდი სტრესი მიიღეს, როდესაც 13 მარტს „იმედმა“ გაავრცელა ინფორმაცია, რომ რუსული ტანკები ქვეყანას ხელახლა იპყრობდნენ, 2008 წლის ომიდან 18 თვის შემდეგ,“ - წერს გამოცემა „თაიმი“. როგორც სტატიის ავტორი - გლენ ლევი აღნიშნავს, შაბათს საღამოს ტელევიზიები მაყურებელს ჩვეულებისამებრ, სახა-

ლისო შოუებს, ფილმებსა და სპორტულ გადაცემებს სთავაზობენ. თუმცა, ქართველებმა შოკი მიიღეს, როცა „იმედზე“ პრაიმ-ტაიმის დროს შეიტყვეს, რომ რუსული ტანკები მათ ქვეყანას იპყრობენ“. ალბათ, წარმოგიდგენიათ პანიკა, რომელიც სავსებით გასაგებია - ხალხი ქუჩაში გაიქცა და სატელეფონო ხაზების ქსელი, ფაქტობრივად, მოიშალა. საბედნიეროდ, ომი არ იყო, მაგრამ ტელეარხმა ეთერში გაუშვა დეტალების ამსახველი კადრები, თუ როგორ განვითარდებოდა მოვლენები იმ შემთხვევაში, თუ ქვეყნის პრეზიდენტს მოკლავდნენ“, - წერია სტატიაში. ჟურნალისტი აღნიშნავს, რომ ტელეარხი მაყურებელს მოვლენების მოდელირებულ ვარიანტს სთავაზობდა, მაგრამ ეს გაფრთხილება ბევრი ადგილობრივისთვის შეუმჩნეველი დარჩა: ადამიანები გამოწვეული სტრესის გამო საავადმყოფოში გადაიყვანეს. გავრცელებული ინფორმაციით, ერთი ქალბატონი, რომლის ვაჟიც ჯარში მსახურობდა, გულის შეტევით გარდაიცვალა. სტატიაში წერია, რომ მოგვიანებით „იმედის“ თანამშრომლებმა საჯაროდ მოიხადეს ბოდიში. [106]

მიუხედავად იმისა, რომ პრეზიდენტმა მიხეილ სააკაშვილმა უარყო ყველა წინასწარი კავშირი მოდელირებულ ახალ ამბებთან დაკავშირებით, უცხოური პრესის მიხედვით, არხი ხელისუფლების თანხმობის გარეშე აღნიშნულს ვერ ჩაიდენდა, რუსულმა მედიამ კი ფაქტს საქართველოს პრეზიდენტის პროვოკაცია უწოდა. ცხადია, რომ პრეცედენტს საკმაოდ ჩახლართული და მწვავე პოლიტიკური ფონი გასდევს, თუმცა, ჟურნალისტური ეთიკის პრინციპებიდან გამომდინარე, მიუკერძოებლობა და ობიექტურობა, საზოგადოებისათვის ინფორმაციის სწორად მიწოდება აღნიშნული პროფესიის უმთავრეს ღირებულებებს წარმოადგენს, [107] რასაც ტელეკომპანია „იმედი“, საზოგადოებისათვის იმიტირებული ომის მიწოდების მანერიდან გამომდინარე, სრულიად არ ითვალისწინებს. აუცილებელია, გადაცემის მიზნის შესახებ წინასწარ და გარკვევით ეუნყოს აუდიტორიას, პროდი-

უსერებმა გარკვევით უნდა განასხვავონ სინამდვილე და გამონაგონი, რათა მსმენელი, მაყურებელი შეცდომაში არ შეიყვანონ. საზოგადოებას უნდა ეუწყოს სინამდვილისა და გამოგონილის კომბინაციის შესახებ ანონსის, რეკლამისა თუ სპეციალური ცნობის სახით. გამოგონილი და რეალობა წინასწარ უნდა იყოს ერთმანეთისგან დიფერენცირებული. ნათლად უნდა იყოს ნაჩვენები, გადაცემა მხატვრული ხასიათისაა თუ ისტორიული მოვლენის ინტერპრეტაცია. სამართლიანობა, გამჭვირვალობა, გულწრფელობა და კეთილსინდისიერება საზოგადოების მიმართ - ის უმთავრესი პოსტულატებია, რომლებითაც ნებისმიერი მედიასაშუალება უნდა ხელმძღვანელობდეს. თუ გადაცემის ავტორი არაა დარწმუნებული მის ხელთ არსებული მასალის გაშვების შედეგებში, მაშინ რჩევითვის უშუალო ხელმძღვანელს უნდა მიმართოს, რომელიც, თავის მხრივ, უნდა დაეკითხოს სარედაქციო პოლიტიკის განყოფილებას, წინააღმდეგ შემთხვევაში, შესაძლოა რომელიმე არარეალურმა კადრმა საზოგადოების, თუნდაც ნაწილისთვის სავალალო შედეგი მოიტანოს, რის ნათელ მაგალითსაც ზემოხსენებული, ე.წ. მოდელირებული ქრონიკა წარმოადგენს.

„თაიმსი“ აქვეყნებს სტატიას სათაურით - „ბრიტანელი დიპლომატი საქართველოს ინტერვენციის შესახებ მომზადებულ ცრუ რეპორტაჟში მის ჩართვას აპროტესტებს“. [108] სტატიის ავტორი - ტონი ჰალპინი წერს, რომ ყალბი რეპორტაჟი გუშინ ნამდვილ საერთაშორისო ინციდენტში გადაიზარდა, როდესაც „ბრიტანეთისა და საფრანგეთის ელჩებმა ამ ცრუ ახალ ამბებში მათი ჩართვის გამო უმკაცრესი განცხადებები გამოაქვეყნეს“. აქვე აღნიშნულია, რომ დიდი ბრიტანეთის ელჩმა საქართველოში - დენის კიფმა ტელეკომპანია „მისი, როგორც ელჩის მიმართ უპატივცემულობაში“ დაადანაშაულა და მოსთხოვა მას ეთერში სწრაფად განემარტა, რომ ეს კადრები ყალბი იყო და ის მისი თანხმობის გარეშე გადაიცა. მთელი ეს ეპიზოდი საქართველოში თავისუფალი მედიის რეპუტაციაზე

ცუდად აისახა“. ავტორს ასევე მოჰყავს საქართველოში საფრანგეთის ელჩის, ერიკ ფურნიეს წერილი, სადაც ის „იმედის“ მიერ მომზადებულ რეპორტაჟს „პროფესიული ჟურნალისტიკის სტანდარტებისგან ძალიან დაშორებულს“ უწოდებს და აცხადებს, რომ არხი აბსოლუტურად უპასუხისმგებლოდ მოქმედებდა, როდესაც ოპოზიციის ლიდერებს ფიქტიური ინტერვენციის მხარდაჭერაში ადანაშაულებდა. აქვე მოყვანილია ევროკავშირის მონიტორინგის მისიის განცხადება, სადაც ნათქვამია, რომ გადაცემას საქართველოსა და რუსეთის ჯარებს შორის კონფლიქტის პროვოცირება შეეძლო.

ჟურნალი „უოლ სთრიტ“ კი აქვეყნებს სტატიას სათაურით - „საქართველოს ტელევიზიას ცრუ ინტერვენციის გამო აკრიტიკებენ“, [109] სადაც ნათქვამია, რომ „პრეზიდენტ მიხეილ სააკაშვილსა და ქვეყანაში მედიის თავისუფლებაზე, რომელიც სერიოზული საერთაშორისო დაკვირვების ობიექტია, კრიტიკული შეფასებები გაჩნდა. საქართველოში საფრანგეთისა და დიდი ბრიტანეთის ელჩებმა მათი თანხმობის გარეშე სიუჟეტში მონაწილეობა მკაცრად გააკრიტიკეს. გადაცემაში ასევე გამოყენებული იყო პრეზიდენტ ბარაკ ობამას კადრები არქივიდან, სადაც კადრზე დადებული ქართული თარგმანის მიხედვით, ის თითქოს რუსეთს საქართველოს წინააღმდეგ სამხედრო კამპანიის შეწყვეტისკენ მოუწოდებდა. აშშ-ს ელჩმა ჯონ ბასმა გადაცემას „უკიდურესად შემაშფოთებელი“, უპასუხისმგებლო და არაკონსტრუქციული უწოდა იმ ფონზე, როცა საქართველოს უსაფრთხოების წინაშე რეალური გამოწვევებია“, - ნათქვამია სტატიაში. აქვე აღნიშნულია, რომ ოპონენტებმა მიხეილ სააკაშვილი დაადანაშაულეს და განაცხადეს, რომ რეპორტაჟის ეთერში გაშვება მასთან იყო შეთანხმებული. „საქართველოში მედიის თავისუფლება სერიოზული კრიტიკის საგანია მას შემდეგ, რაც 2007 წელს, იმ დროს სააკაშვილისადმი კრიტიკულად განწყობილი ტელეკომპანია იმედი ხელისუფლებამ დახურა და შემდეგ გახსნა უკვე შეცვლილი პრო-სახელი-

სუფლებო ტონით. საერთაშორისო უფლებადამცველი ორგანიზაციის „ჟურნალისტთა დაცვის კომიტეტის“ ანგარიშში ნათქვამია, რომ „ხელისუფლება მუდმივად ეწევა სახელმწიფოს მხრიდან „ახალი ამბებით“ მანიპულირებას, განსაკუთრებით სატელევიზიო მაუწყებლობით“, - წერია სტატიაში.

„ლე მონდე“ აქვეყნებს სტატიას სათაურით - „ყალბი რუსული ინტერვენცია და გულის ნამდვილი შეტევები“. [110] [111] [112] „გადაცემამ, რომელიც იმ სატელევიზიო არხზე გავიდა, რომელსაც პრეზიდენტის ახლობელი ხელმძღვანელობს, საქართველოსა და მის ფარგლებს გარეთ აღშფოთება გამოიწვია. ასეთი რეაქციების გამომწვევის შემდეგ ტელეკომპანია „იმედმა“ მაყურებელს ბოდიში მოუხადა. საქართველოს ხელისუფლების წარმომადგენლები ირწმუნებიან, რომ ამ რეპორტაჟის შესახებ მათ წინასწარ არაფერი იცოდნენ, მაგრამ პრეზიდენტმა სააკაშვილმა კვირას ამ გადაცემასთან დაკავშირებით განაცხადა, რომ ფილმი „უსიამოვნო“ იყო, თუმცა „ეს არის ის, რაც ჩვენს მტრებს (რუსებს) აქვთ ჩაფიქრებული“, - ნათქვამია სტატიაში.

რამდენად ადეკვატური გადაწყვეტილება მიიღო კომუნიკაციების ეროვნულმა კომისიამ, როდესაც მან ტელეკომპანია იმედს მოდელირებული ქრონიკის ეთერში გაშვების გამო მხოლოდ დეკლარაციის გამოქვეყნება, ანუ ბოდიშის მოხდა დაავალა, ამის შესახებ კითხვები კომისიის დასკვნის გამოქვეყნების ნუთიდან, ანუ 15 მარტიდან ისმის. ბოდიშის მოსახდელი ვადა 20 მარტს ამოიწურა. ტელეკომპანია იმედი ოფიციალურ ვებ-გვერდზე მაყურებლისადმი მიმართვას ავრცელებს. საზოგადოების ნაწილი კომისიის გადაწყვეტილების გამო გაოცებას ვერ მალავს, ნაწილი კი კომისიის გადაწყვეტილებაში მოულოდნელს ვერაფერს ხედავს. საერთაშორისო საზოგადოება ისევ და ისევ ავრცელებს ოფიციალურ განცხადებებს იმიტირებული ქრონიკის გამოწვეული შესაძლო რეალური საფრთხეების შესახებ. დეკლარაციაში მაუწყებელმა

უნდა აღიაროს კანონმდებლობის დარღვევის ფაქტი და ბოდიში მოუხადოს საზოგადოებას იმ ინსცენირებისთვის, რომელმაც საზოგადოების მღელვარება გამოიწვია. იმედს ასევე დაევალა, თვითრეგულირების მექანიზმის ფარგლებში განიხილოს ყველა მოქალაქის საჩივარი, მიიღოს დასაბუთებული გადაწყვეტილება და საჩივრის შესახებ ინფორმაცია მიაწოდოს კომუნიკაციების კომისიას.

იმიტირებულ ქრონიკასთან დაკავშირებით არაერთ საერთაშორისო გამოხმაურებას ეუთოსა და აშშ-ს ოფიციალური განცხადებაც დაემატა, სადაც ნათქვამია, რომ, იმიტირებული ქრონიკის შედეგად, საქართველო რეალური საფრთხის წინაშე შეიძლება აღმოჩენილიყო: „ჩვენ გვნამს, რომ დამოუკიდებელი მედია და პროფესიული ჟურნალისტიკა დემოკრატიის შემადგენელი ნაწილია და ვიმედოვნებთ, რომ მსგავსი ფაქტები აღარ განმეორდება“. [113] [114]

მოდელირებული ქრონიკა აბსოლუტურად გაუმართლებელი და მიუღებელია ეთიკის კუთხით იმიტომ, რომ ტელევიზია არის ადამიანებისთვის. ამ შემთხვევაში ტელევიზია არ ფიქრობდა ადამიანებზე. საქართველოს მოსახლეობაში ამ გადაცემამ უმძიმესი სტრესი გამოიწვია და შოკისმომგვრელი ზემოქმედება მოახდინა. აღნიშნული გადაცემის მომზადებასა და მის შედეგებზე სრული პასუხისმგებლობა ეკისრება საქართველოს ნაციონალურ ხელისუფლებას, რომელმაც პრაქტიკულად მთელი სატელევიზიო სივრცის მონოპოლიზაცია მოახერხა და ამ გზით საკუთარ მოსახლეობას ინფორმაციული ტერორი მოუწყო. ეს მანიაკური იმიტაცია ხალხის დაშინებასა და დაშანტაჟებას ისახავდა მიზნად. ხელისუფლების ყოვლად უპასუხისმგებლო ქმედებამ 2008 წლის აგვისტოს ომისგან ისედაც ტრავმირებულ ადამიანებში მასობრივი პანიკა და მძიმე ფსიქოლოგიური სტრესი გამოიწვია. გარდა იმისა, რომ იმედმა საქართველო და მისი ხელისუფლება მგლისა და ბიჭის შესახებ ეზოპეს ცნობილი იგ-

ავის მდგომარეობაში ჩააგდო, გადაცემით გამოწვეულმა პანიკამ და მისმა კრიტიკამ სრულად გადატარა რუსეთიდან მომდინარე საფრთხის საკითხი. იმიტირებულმა ქრონიკამ ამ ერთ საკითხში მინიმუმ ერთი საღამოს განმავლობაში გააერთიანა საქართველოს მოსახლეობის დიდი ნაწილი და პოლიტიკოსები, რომლებიც ღიად აცხადებდნენ, რომ რუსეთთან ომის განახლების შემთხვევაში მათი მთავარი საზრუნავი საქართველოს არსებული ხელისუფლებისაგან გათავისუფლება იქნებოდა.

შეიძლება ბევრი ვისაუბროთ რუსული იმპერიალიზმის შესახებ, მაგრამ სწორედ სატელევიზიო ეთერით გამოცემული ამ აგრესიის საშუალებით ძნელი არ უნდა ყოფილიყო იმის განჭვრეტა, რომ ასეთი გადაცემა მაღალი ალბათობით მასობრივ პანიკას გამოიწვევდა. სწორედ ამიტომ ჟურნალისტური ეთიკის ნორმების დაცვას განსაკუთრებული მნიშვნელობა ენიჭება. მაუწყებელთა ქცევის კოდექსში [115, 9] ვკითხულობთ: „აუდიტორიის შეცდომაში შეყვანის თავიდან აცილების მიზნით მაუწყებელმა თავი უნდა შეიკავოს ახალ ამბებსა და საზოგადოებრივ-პოლიტიკურ გადაცემებში დადგმებისა და ინსცენირების გამოყენებისგან, ან ნათლად უნდა განმარტოს, რომ ეს არის დადგმა ან ინსცენირება“. კოდექსი არ ზღუდავს მაუწყებელს „ნათელი განმარტების“ საშუალებათა არჩევაში, თუკი მთავარს - „აუდიტორიის შეცდომაში შეყვანის აცილებას“ - უზრუნველყოფენ. იმედის ხელმძღვანელობა თავის გასამართლებლად გვახსენებს, რომ გადაცემის ანონსირებისას როგორც ქრონიკის დაწყების წინ, ასევე მანამდეც, დღის განმავლობაში, მიუთითებდა, რომ გადაცემა მოდელირებულია და მოვლენები მომავალში ვითარდება. ამას თან დაერთო ის გარემოებაც, რომ იმიტირებული ქრონიკა შემთხვევით თუ გამიზნულად, რადიო ეთერშიც მოხვდა. მაყურებელთა და მსმენელთა იმ ნაწილმა, რომელსაც გადაცემის ანონსი არ უნახავს, ინსცენირება რეალურ მოვლენად აღიქვა. გადაცემის ხასიათის შესახებ მაყურებლის ინფორმირების მიზნით იმედ-

ის მიერ მიღებული ზომები ტრაგიკულად არაადეკვატური აღმოჩნდა - სანამ იმედის წამყვანი ოკუპაციით გამოწვეულ პანიკასა და რიგებზე ლაპარაკობდა, ადამიანები მართლაც გარბოდნენ სახლებიდან სასიცოცხლოდ მნიშვნელოვანი პროდუქტების მოსამარაგებლად. სამი დღის შემდეგ კი გავრცელდა ცნობა, რომ იმიტირებული ქრონიკის ყურებისას 50 წლის ნაინფარქტალი მამაკაცი გულის შეტევით გარდაიცვალა. დღეს უკვე თითქმის ყველა თანხმდება, რომ მასობრივი პანიკის თავიდან ასაცილებლად აუცილებელი იყო სათანადო წარწერა გადაცემის მსვლელობის მთელი დროის განმავლობაში, ვინაიდან ბევრი მაყურებელი ამა თუ იმ სატელევიზიო არხს დროებით რთავს და არც საინფორმაციო გამოშვებებს უყურებენ თავიდან ბოლომდე.

საქართველო დღეს ომი ორ ფრონტზე აქვს. თუკი ფრონტის ერთი, ხილული ხაზი ოკუპირებული ტერიტორიების საზღვრებზე გადის, მეორე, უხილავი ფრონტის ხაზი ეკონომიკაზე გადის. ამ ორი ომის ბედი ერთმანეთზე მჭიდროდაა გადაჯაჭვული. ერთის წარუმატებლობა მყისიერად აისახება მეორეზე. ამის თვალსაჩინო ილუსტრაცია 2008 წელს ვიხილეთ: აგვისტოს ომი ღრმა ეკონომიკური კრიზისის მიზეზი გახდა. მეორე მხრივ, ეკონომიკური აღმავლობა სახელმწიფოებრივი ძლიერების მატერიალურ საფუძვლებს განამტკიცებს და დეოკუპაციისა და ტერიტორიული მთლიანობის აღდგენის წინაპირობას წარმოადგენს. რთული სათქმელია, რამდენ ინვესტიციად ან სამუშაო ადგილად დაუჭდა ჩვენს ქვეყანას იმედის იმიტაცია, მაგრამ ცხადია, რომ ამგვარი გადაცემები ბიზნესმენებს საქართველოში ფულის ჩადების სტიმულს, რბილად რომ ვთქვათ, არ უძლიერებს. ძნელი წარმოსადგენია ინვესტორებმა ენთუზიაზმით გაიხედონ ქვეყნისკენ, რომლის მმართველი ელიტაც სამ თვეში სამხედრო ინტერვენციის მოლოდინშია. ქართულ სახელმწიფოებრიობასა და ეკონომიკასთან ერთად დაზიანდა არსებული ხელისუფლების პარტიული ინტერესებიც.

პრეზიდენტ მიხეილ სააკაშვილის თავდაპირველი კომენტარი ორაზროვანი იყო. იმედის პროფესიული სტანდარტების კრიტიკასთან ერთად მან რატომღაც საჭიროდ ჩათვალა გადაცემაში დახატული სცენარის რეალურობაზეც ესაუბრა. ასეთი შეფასება დისონანსს ქმნის და არა მხოლოდ საზოგადოებრივ განწყობასთან, არამედ პრეზიდენტის გუნდისვე საჯაროდ გამოთქმულ პოზიციებთან. ამასობაში რუსულ ვებ-გვერდებზე დაიდო აუდიო ჩანაწერი, სადაც არველადის მსგავსი ხმით მსმენელმა მოისმინა, რომ გამაფრთხილებელი ნიშნების, მითითებების გარეშე გადაცემის გაშვება პირადად მიშას იდეა იყო. მოგვიანებით გავრცელებულ სატელეფონო ჩანაწერში კი მიხეილ სააკაშვილი იმითირებულ ქრონიკას აკრიტიკებს. ორივე ჩანაწერის ავთენტურობა სადავოა, მაგრამ თავის მართლების შესაძლებლობა მინიმუმამდეა დაყვანილი, ხოლო ნეგატიურმა გამოხმაურებებმა პიკს მიაღწია.

ქრონიკის ჟურნალისტთა უმეტესობას სწორედ ჟურნალისტური განათლება აქვს მიღებული, თანაც მაშინ, როცა ლამის კონცეფციის რანგში იყო აყვანილი პრინციპი, რომ ჟურნალისტიკის მთავარი ფუნქცია საზოგადოებრივი აზრის შექმნა და მოსახლეობის აღზრდაა; ამას კი ერთი ნაბიჯი აშორებს საზოგადოების განწყობაზე გავლენისაგან. სინამდვილის ადეკვატური ასახვა და სანდო ინფორმირება მეორეულია. მომავალ ჟურნალისტებს სტუდენტობიდანვე აცდუნებენ ძალაუფლებით, რომელიც მათ უპყრიათ, როგორც „მეოთხე ხელისუფლებას“.

თავი IV პარდებიდან ცოცხებამდე

„ქართული ოცნების“ ხელისუფლებაში მოსვლამდეც ცხადი იყო, რომ ნაციონალური ხელისუფლება ანტიხალხურ, დანაშაულებრივ რეჟიმს წარმოადგენდა. ეს განსაკუთრებით ციხის კადრების გამოქვეყნების შემდეგ გამოჩნდა, რამაც ასახა ქართულ პენიტენციურ სისტემაში მიმდინარე ყოველდღიური საქმიანობა. ციხის კადრების, როგორც ფაქტების, ანალიზი გვიჩვენებს, რომ საქართველოს პენიტენციურ სისტემაში იყენებდნენ ადამიანების დასჯის მიუღებელ და აკრძალულ მეთოდებს, რომელთა გამართლება შეუძლებელია. ვიდეომასალა საგანგებოდ იმ დროს გამოქვეყნდა, რომ ზიანი მაქსიმალური ყოფილიყო. თუმცა, ამით ისინი მნიშვნელობას არ კარგავს. მას შემდეგ, რაც ოპოზიციამ აღნიშნული მასალა გაავრცელა, მიხეილ სააკაშვილი მდგომარეობის გაუმჯობესებას შეეცადა - გადააყენა ორი მინისტრი, გაათავისუფლა ციხის მცველები და გამოძიების პირობა დადო, მაგრამ მისმა ქმედებებმა ქუჩის პროტესტი ვერ შეაჩერა - განსაკუთრებით თბილისში. [116]

„შავი ზღვის სანაპიროზე მდებარე პატარა ყოფილ საბჭოთა რესპუბლიკაში ერთ-ერთი ყველაზე ცნობილი კერძი შემწვარი წიწილაა. წიწილას აბრტყელებენ და მერე წვავენ. სამწუხაროდ, ეს გემრიელი კერძი ქართული სახელმწიფოს დემოკრატიის ზუსტ მეტაფორად იქცა, დემოკრატიისა, რომელიც იმდენად გააბრტყელეს, რომ ქვეყანაში ფართოდ არის გავრცელებული პოლიტიკური რეპრესია, პოლიტიკურ ცხოვრებაში შიშის ატმოსფერო სუფევს და მედიის თავისუფლება შეზღუდულია. ბოლო დღეებში გავრცელებული ვიდეოები, რომლებიც ციხეებში არსებულ საზარელ ძალადობას ასახავს, საქართველოს დღევანდელ ყოფას ასახავს. გამოდის, და არც არის გასაკვირი, რომ გაბრტყელება წიწილის შესაწვავად არის კარგი მეთოდი და არა დემოკრატიის განსავითარებლად. გადამწყვეტ საპარლამენტო არჩევნებამდე ორ კვირაზე ნაკლები რჩება და საქართველოს მთავრობა წიწილის თამაშს თამაშობს. თუმცა, წიწილის შეწვისგან განსხვავებით, ეს კულინარია არ არის, კარგად არ დასრულდება და თამაშში მაღალი ფსონები დევს. ეს საქართველოს მთავრობის მხრიდან დასავლეთის გამოწვევაა იმაზე, თუ ვინ ვის დაასწრებს. პირველი ოქტომბრის არჩევნებამდე, თვეების განმავლობაში უამრავი საერთაშორისო დამკვირვებელი, არჩევნების მონიტორი და უცხოელი დიპლომატი თუ ლიდერი გამოთქვამდა წუხილს და აცხადებდა, რომ არსებული გარემო სამართლიანი არჩევნებისათვის ხელსაყრელი არ არის. ციხის ძალადობასთან დაკავშირებულმა სკანდალმა, რომელიც ფართოდ გავრცელდა და განსაკუთრებით დამანგრეველია ისეთი ქვეყნისთვის, როგორიც საქართველოა, რომელსაც პატიმართა რაოდენობის მხრივ ერთ-ერთი ყველაზე მაღალი მაჩვენებელი აქვს მსოფლიოში, პოლიტიკური გარემო კიდევ უფრო გაამწვავა, რაც ასუსტებს მმართველი პარტიის „ერთიანი ნაციონალური მოძრაობის“ მხარდაჭერას და მისი გამარჯვებისთვის აუცილებელს ხდის ფართომასშტაბიან გაყალბებას“. [117]

ნაცვლად იმისა, რომ ისეთი პრობლემების გადაჭრაზე ეზრუნათ, როგორებიცაა მედიის ხელმისაწვდომობა, ოპოზიციის აქტივისტების დევნა, ან საკუთარი თავის დაცვა მაინც, საქართველოს მთავრობამ შეიმუშავა გეგმა, რომ მთავარი ოპოზიციური ძალები, დასავლეთზე ორიენტირებული დიპლომატები, საქართველოს პრეზიდენტ მიხეილ სააკაშვილის ყოფილი მოკავშირეები და სხვები, რომელთაც სათავეში უდგათ ბიზნესმენი და ქველმოქმედი ბიძინა ივანიშვილი, ემზადებიან, რომ არჩევნები გაყალბებულად გამოაცხადონ, გამოსვლები მოაწყონ და დასავლეთს ჩარევა მოსთხოვონ. პოზიცია შეაჯამა საქართველოს უშიშროების საბჭოს მდივანმა გიგა ბოკერიამ, რომელმაც ახლახან განაცხადა, რომ „შეიძლება ვივარაუდოთ, რომ [ივანიშვილი] ემზადება ისეთი სიტუაციისთვის, როდესაც ის, თუკი დამარცხდება და როდესაც დამარცხდება თავისუფალ და სამართლიან არჩევნებში, განაცხადებს, რომ ხმები მოპარულია და მოემზადება ქუჩის გამოსვლებისთვის“. ამით საქართველოს მთავრობა არ ცდილობს გახდეს უფრო დემოკრატიული, არამედ ძირს უთხრის ოპოზიციას და ურთულებს მათ იმის თემის შესაძლებლობას, რომ არჩევნები გაყალბდა. [117] მათი გეგმის მიხედვით, არჩევნების შემდეგ საქართველოს მთავრობა, რომელიც აუცილებლად აღმოჩნდება ოპოზიციის უკმაყოფილების პირისპირ არჩევნებში არსებული დარღვევების გამო, იოლად იტყვის, რომ ოპოზიცია მრავალი თვის განმავლობაში ჩიოდა და არჩევნების კანონიერად ცნობას არც არასდროს აპირებდა. ეს დამატებული არგუმენტი და თავისთავად ლოგიკურიც. ის ასევე უარყოფს ყველაზე საგულისხმო ფაქტს, კერძოდ, შესაძლო პოსტ-საარჩევნო დიალოგს. ოპოზიცია გააპროტესტებს არჩევნების გაყალბებას, რადგან თუ არა მკვეთრი და გადაუდებელი ცვლილებები, არჩევნები ჩატარდება უსამართლოდ და არადემოკრატიულად.

შესაბამისად, საქართველოს მთავრობამ წინდაუხედავად თავადვე ცხადყო, რომ თუ დასჭირდა და თუკი

ვინმე მათ შეჩერებას შეეცდება, არჩევნებს გააყალბებს. საქართველოს მთავრობა შეტაფორულად თავის ავტომობილს მეორე ავტომობილისკენ მიაქანებს და იმის დემონსტრირებას ახდენს, რომ არც გაჩერდება და არც გადაუხვევს. შეერთებული შტატები და ევროპა, რომლებიც, შეიძლება ითქვას, რომ მეორე ავტომობილის საჭესთან სხედან, მართალია, გარკვეული ორაზროვნებით, მაგრამ მაინც მიაწინებენ, რომ მათ საქართველოში სამართლიანი არჩევნები უნდათ და ახლოდან დააკვირდებიან პროცესს. ან საქართველოს მთავრობას მოუწევს საჭის მიბრუნება, რომ გზა გაუხსნას უკეთეს არჩევნებს ან დასავლეთს მოუწევს სხვა გზის ძიება, როდესაც არჩევნები გაყალბდება. სხვა გზის ძიებაში ერთ-ერთი შეიძლება იყოს საქართველოს მთავრობის სიურეალისტური პოზიციის მხარდაჭერა, რომ მთავარი პრობლემა საქართველოში არა თავისუფალი და სამართლიანი არჩევნების არარსებობაა, არამედ ის, რომ პოლიტიკური ოპოზიცია ძალიან ბევრს ჩივის. ერთი შეხედვით, ეს აბსურდია, თუმცა გამორიცხული არ არის, დასავლეთმა განაგრძოს ამ კურსის მხარდაჭერა. მეორე არჩევანი კი დასავლეთისთვის ისაა, რომ არ დაიხიოს უკან და არჩევნების შემდეგ მხარი დაუჭიროს ოპოზიციას, რომელიც გაყალბებულ არჩევნებს გააპროტესტებს, რითაც არჩევნების ლეგიტიმაციას ეჭვვეშ დააყენებს, რაც ერთმანეთისკენ მიმავალი ქართული და დასავლური მანქანების შეჯახებას გამოიწვევს. ამ ავარიის შედეგების პროგნოზირება შეუძლებელია, თუმცა, სავარაუდოდ, ის არ დასრულდება კარგად საქართველოს მთავრობისთვის და პოტენციურად ბევრ დასავლელ პოლიტიკოსს შეუქმნის პრობლემას. ცხადია, ეს დასავლეთს რთულ მდგომარეობაში აყენებს, რადგან მან ან არ უნდა შეიმჩნიოს არჩევნების აშკარა გაყალბება საქართველოში ან დაუპირისპირდეს მას; რადგან იცის, რომ საქართველოს მთავრობა გაჭიუტდება და ამ ბრალდებებს უარყოფს. პირველი არჩევანი შეერთებულ შტატებსა და ევროპას კარგად არ წარმოიჩენს და კიდევ

ერთხელ შელახავს მათ რეპუტაციას, როგორც არბიტრებისა და დემოკრატიის მხარდამჭერებისას, მაშინ როცა მეორე არჩევანმა შეიძლება საქართველოსა და მთლიანად რეგიონში არასტაბილურობა გამოიწვიოს. ფანჯარა სამართლიანი არჩევნების მოთხოვნისა და ჩარევისთვის საქართველოში მალე დაიხურება, ხოლო როდესაც ის დაიხურება, ქართულ წინილას თამაშში დასავლეთისათვის გამარჯვების სტრატეგია აღარ იარსებებს. [117]

როგორც მოსალოდნელი იყო, მთავრობას არაადეკვატური რეაქცია ჰქონდა. პასუხისმგებელი მინისტრი, რომლის პოლიტიკური წონაც მცირე იყო, განსხვავებით თავისი დიდი გარდერობისგან, იძულებული გახდა გადამდგარიყო. საქართველოში რეალური ძალაუფლების მქონე პირების დასჯის პრეცედენტი არ არსებობს. პრეზიდენტმა მიხეილ სააკაშვილმა განაცხადა, რომ ციხის პერსონალის შეცვლამდე საპატიმროებს პოლიცია დაიცავს. ეს მოსაწონია, მაგრამ სანამ პოლიცია ქრთამს არ იღებს, მას არ აქვს იმაზე მეტი ანგარიშვალდებულება, ვიდრე ჰქონდათ ციხის მცველებს. [118] სკანდალის გამო გადადგა სასჯელალსრულებისა და პრობაციის მინისტრი ხათუნა კალმახელიძე. ვიდეომასალის გამოქვეყნების შემდეგ ბაჩო ახალაია კაბინეტის მეორე მინისტრია, რომელმაც გადადგომის შესახებ განაცხადა. მისი თქმით, ის „გრძნობს მორალურ და პოლიტიკურ პასუხისმგებლობას იმის გამო, რომ ვერ შევძელით ამ საშინელი პრაქტიკის აღმოფხვრა“. ახალაიას გადადგომა უზარმაზარი გამარჯვებაა დემონსტრანტებისთვის და ყველა იმ ადამიანისთვის, რომელიც საქართველოში ადამიანის უფლებებზე ზრუნავს. თუკი ვინმეს სახელი ასოცირდება სიმამხინჯესთან, ავტორიტარიზმთან და საქართველოს მთავრობის ბნელ მხარესთან, ეს ბაჩო ახალაიაა, რომელიც ჯერ მხოლოდ 31 წლისაა და დიდწილად პასუხისმგებელია ნამების, დამცირებისა და სხვა მანკიერი პრაქტიკისთვის, რომლითაც გაჟღენთილია ქართული საპატიმროები. ის ქვეყნის ციხეებს 2005-2008 წლებში მართავდა და საკუ-

თარი მიზნების მისაღწევად ძალადობდა და აწამებდა პატიმრებს. მან გააკეთა ის, რაც დავალებული ჰქონდა: მოსპო „კანონიერი ქურდების“ მათია, რომელიც დიდწილად მართავდა საქართველოს დამოუკიდებლობის მოპოვების შემდეგ და რომელიც ციხეებს საკუთარი ძალაუფლებისთვის იყენებდა. თუმცა, ამ გამარჯვებას უფასოდ არ ჩაუვლია: 2006 წელს თბილისის ერთ-ერთ ყველაზე გადატვირთულ ციხეში ბუნტი დაიწყო.

მიუხედავად იმისა, რომ 2009 წელს ის თავდაცვის მინისტრად დანიშნეს, ხოლო 2012 წელს შინაგან საქმეთა მინისტრად, ეჭვი არავის უჩნდება, რომ სინამდვილეში პენიტენციურ სისტემას ის მართავდა. ადამიანი, რო-

მელმაც ძალადობის ამსახველი ეს ვიდეოები გამოაქვეყნა (ის ახლა ბელგიაში თავშესაფარს ითხოვს), მსგავსი მეთოდების დანერგვაში უშუალოდ ახალაია დაადანაშაულა. ახლა, როდესაც მისი გადადგომის ამბავი გავრცელდა, ხალხი მის დაპატიმრებას ითხოვს. ეს საეჭვოა, მაგრამ პრეზიდენტ სააკაშვილის პირობებში, რომელიც პირველი ოქტომბრის გადამწყვეტი საპარლამენტო არ-

ჩვენების წინ სასოწარკვეთილი ცდილობს ხანძრის ჩაქრობას, ყველაფერი შესაძლებელია. სხვა საკითხია, რა ელით ახალაის კლანის სხვა წევრებს, კერძოდ, მის ძმას - დათა ახალაიას, რომელიც თავდაცვის მინისტრის მოადგილეა და გარეულია ერთ-ერთ მკვლელობაში, რომელიც 2006 წელს მოხდა და დღემდე არ არის ბოლომდე გამოძიებული, მამამის - როლანდ ახალაიას, რომელიც დასავლეთ საქართველოს ერთ-ერთ რეგიონს ფეოდალიზით მართავს. [118]

ნამების ამსახველი ვიდეოების გავრცელების შემდეგ, სხვათა მსგავსად, ევროსაბჭომაც მოითხოვა რეაგირება. პასუხისმგებლები ყველა დონეზე უნდა იყვნენ იდენტიფიცირებული და დასჯილი, - ამბობს ევროსაბჭოს საპარლამენტო სხდომის თავმჯდომარე ჟან კლოდ მინიონი. „ის შოკირებული და თავზარდაცემული“ იყო, როდესაც ვიდეომასალა ნახა. მსგავსი „საშინელი“ ქმედებები ევროსაბჭოს წევრ ქვეყანაში დაუშვებელია. ევროკავშირის კომისარიც საერთაშორისო საკითხებში შეშფოთებულია. მისი აზრით, პასუხისმგებელი პირები სასამართლოს წინაშე უნდა წარდგნენ და ფაქტები საფუძვლიანად და გამჭვირვალედ უნდა იქნეს გამოძიებული. ყველა ქვეყანა ვალდებულია „დაიცვას ნამებისა და ტანჯვის ნებისმიერი ფორმის უპირობო აკრძალვა“. დამნაშავეები ისევე უნდა წარდგნენ სასამართლოს წინაშე, როგორც „ის მაღალჩინოსნები, რომლებმაც ეს დაუშვეს“, - თქვა ევროპაში უსაფრთხოებისა და თანამშრომლობის ორგანიზაციის საპარლამენტო სხდომის თავმჯდომარემ. საქმე მსხვერპლთათვის სამართლიანობის საკითხს ეხება და იმის დამტკიცებას, რომ საქართველოში არ არსებობს დაუსჯელობის სინდრომი. [119]

ფაქტების გამოაშკარავების შემდეგ მიხეილ სააკაშვილმა თავის შოკსა და სიბრაზეზე ისაუბრა და, ცხადია პირობა დადო, რომ პასუხისმგებელ პირებს იპოვიან და დასჯიან. მაგრამ ეს არ არის გულწრფელი. ვიდეოები მხილება არ არის, ეს მტკიცებულებაა. წლების განმავლობა-

ში მიხეილ სააკაშვილი სიმართლეს არად აგდებდა. ყოველ წელს ადამიანის უფლებათა ომბუდსმენი პარლამენტში წარადგენს ანგარიშს, რომელშიც ის დეტალურად აღწერს საშინელ უსამართლობას სასჯელალსრულების სისტემაში და ყოველ წელს ამ ანგარიშის წარდგენა ცარიელ სხდომათა დარბაზში ხდება. ქვეყანაში ყველას ჰქონდა გაგონილი ქორები პატიმართა ცემის, მათზე სექსუალური ძალადობისა და მათი გარდაცვალების შესახებ, მაგრამ ცალკეულ გამონაკლისებს თუ არ ჩავთვლით, ამის გამოძიებით თავს საერთაშორისო არასამთავრობო ორგანიზაციებიც კი არ ინუხებდნენ. პოლიტიკური ოპოზიციაც კი იგნორირებას უკეთებდა ამას პოპულიზმის გამო, ამჯობინებდა რა უბრალოდ მთავრობის კრიტიკას და არა იმის თქმას ჩვენთვის, თუ თავად რას გააკეთებდნენ განსხვავებულად.

„ათიათასობით ქართველი ძალადობის წინააღმდეგ გამოდის“ - აღნიშნული სათაურით ციხის სკანდალთან დაკავშირებით სტატიას აქვეყნებს გერმანული გამოცემა „შპიგელიც“. [120] ცხრა წლის წინანდელი მშვიდობიანი „ვარდების რევოლუციის“ შემდეგ, რომლის დროსაც სააკაშვილმა შევარდნაძე მმართველობას ჩამოაშორა, სულ უფრო მეტი ადამიანი საუბრობს „ცოცხების რევოლუციის“ შესახებ. წამების ამსახველ ვიდეომასალაში პატიმრებს ცოცხის ტარით აუპატიურებენ. უკვე რამდენიმე დღეა დიდწილად ახალგაზრდები პროტესტის გამოხატვისას ცოცხებს წვავენ. ივანიშვილმა ზუგდიდში განაცხადა, რომ ისეთი პასუხისმგებელი პირები, როგორიცაა შინაგან საქმეთა ყოფილი მინისტრი ბაჩო ახალაია, სასამართლოს წინაშე უნდა წარდგნენ, - აღნიშნულია სტატიაში.

ედუარდ შევარდნაძემ ციხის სკანდალს „მონობასთან დაბრუნება“ უწოდა. „ამ კადრების შემდეგ თუ რამე გამოაცხებდა, ნამდვილად არ მეგონა, მაგრამ რაც ვნახე, წარმოუდგენელია. როგორც უნდა შეფუთონ ეს ყველაფერი, ფაქტი ერთია – ეს პირდაპირი მკვლელობის დაკვეთა იყო შინაგან საქმეთა იმდროინდელი მინისტრის ვანო მე-

რაბიშვილის მიერ! გვამებს ითხოვს და თანაც ამისთვის ჯილდოს აწესებს ისე, როგორც კრიმინალური დაჯგუფების ხელმძღვანელი. რუსებს აქვთ ერთი ასეთი სიტყვა – *кровожадность*, რაც ზუსტად ახასიათებს სააკაშვილის ხელისუფლებას. ასეთი სისხლის მოყვარული რეჟიმი საქართველოს ისტორიას არ ახსოვს“, - აცხადებს ედუარდ შევარდნაძე გაზეთ „ასავალ-დასავალთან“ ინტერვიუში. [121]

„ციხის სკანდალი პრეზიდენტ სააკაშვილის მთავრობისთვის სერიოზულ დარტყმაა“, - ამბობს ამის შესახებ „ბლუმბერგთან“ სატელეფონო საუბარში აშშ-ის სახელმწიფო მდივნის ყოფილი თანაშემწე ევროპულ და ევრაზიის საკითხებში მეთიუ ბრაიზა. როგორც სტატიიაშია ნათქვამი, მეთიუ ბრაიზა ფიქრობს, რომ სააკაშვილს მოუწევს ამომრჩეველი დაარწმუნოს, რომ ციხეში არსებული პრობლემების მოგვარებას მართლა აპირებს. „ბლუმბერგმა“ ქართველი პატიმრების წამების საკითხზე სტატია გამოაქვეყნა სათაურით: „სახალხო აღშფოთებამ რუსეთთან დაკავშირებული მილიარდერის საარჩევნო შანსები გაზარდა“. სტატიის მიხედვით, საზოგადოების აღშფოთებამ, რომელიც ქართულ ციხეში პატიმართა წამების ამსახველ ვიდეოს მოჰყვა, ეჭვქვეშ დააყენა ამერიკის მოკავშირე პრეზიდენტ სააკაშვილის ცხრანლიანი მმართველობის მომავალი კარსმომდგარ არჩევნებში. „სამაგიეროდ ციხის სკანდალზე საზოგადოების ასეთი მკვეთრი რეაქცია მილიარდელ ივანიშვილის ნისქვილზე ასხამს წყალს“, - ნათქვამია სტატიაში.

ციხის სკანდალს ვრცელი სტატია მიუძღვნა გაცემამ - *World Affairs Journal*. ნაშრომში - „პოლიტიკურად მოტივირებული ციხის სკანდალი ქართული არჩევნების წინ“, - ავტორი წერს, რომ ბოლო დრომდე შეერთებული შტატების სახელმწიფო დეპარტამენტი არ იყო დარწმუნებული იმაში, რომ ბიძინა ივანიშვილს პოზიტიური პერსპექტივა გააჩნდა არჩევნებში გამარჯვების ან მოგვიანებით ქვეყნის მართვის თვალსაზრისით. [122] [123]

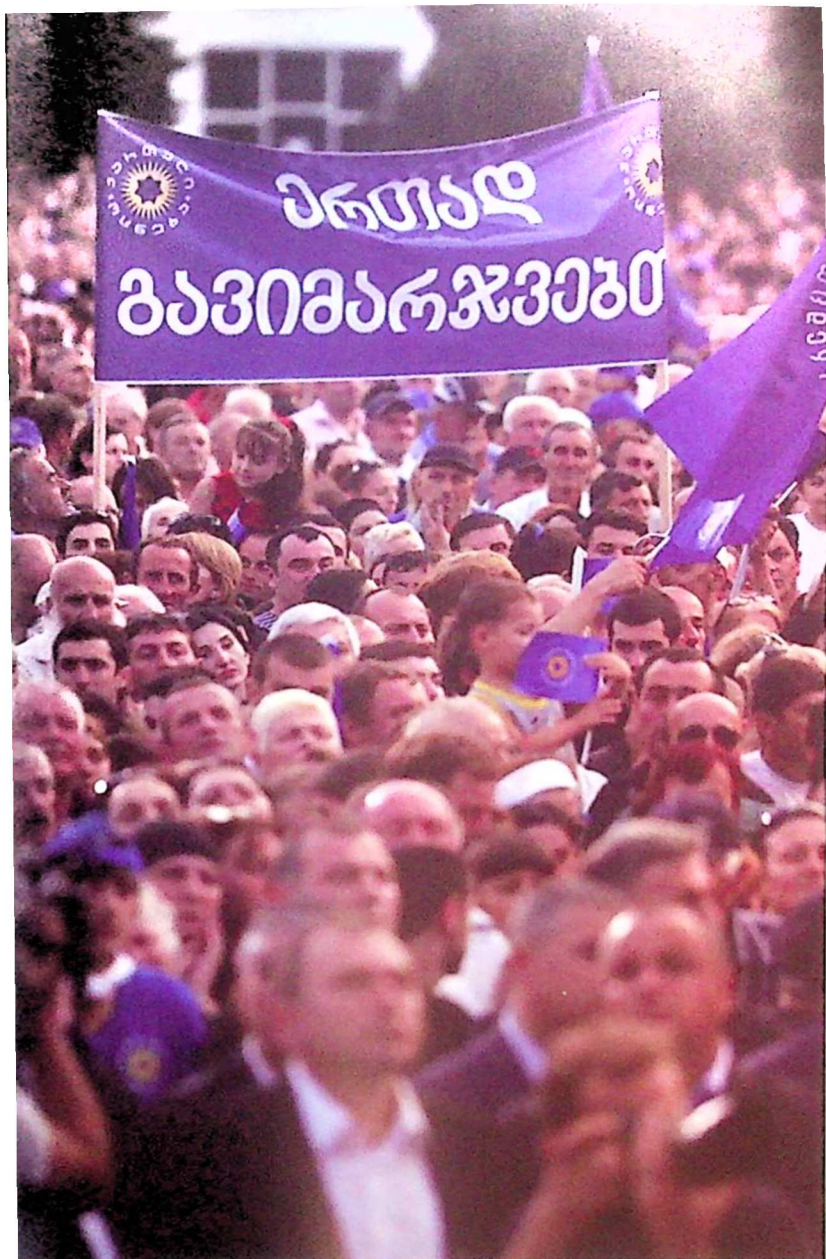
„რა შეიძლება ყოფილიყო ამ სისტემის მიზანი? ამის

წარმოდგენა რთული ნამდვილად არ არის: ის არაფრით განსხვავდება შეურაცხყოფისა და დაცინვის იმ რიტუალებისგან, რომელსაც დასავლეთშიც ვიცნობთ: მიზანადამიანების კონტროლი და იმის დემონსტრირებაა, რომ მათ არანაირი უფლებები და ძალა არ აქვთ და ისინი მთლიანად მათ ხელში არიან. ციხის ქართველი თანამშრომლები ამით პატიმრებს აშინებენ, ამცირებენ და ღირსებას უღახავენ (გაუპატიურება, რა თქმა უნდა, ძალადობის ერთ-ერთი ყველაზე საშინელი ფორმაა. კულტურაში, სადაც ჯერ კიდევ ღრმავ შიში ჰომოსექსუალიზმის მიმართ, ასეთი სექსუალური ძალადობის მსხვერპლნი კიდევ უფრო შეურაცხყოფილებად და ცხოვრებიდან გარიყულებად გრძნობენ თავს). ამგვარი ძალაუფლების ბოროტად გამოყენების ფონზე იოლი წარმოსადგენია, თუ რა მდგომარეობაში არიან ქართველი ბიზნესმენები: მათ უეცრად საგადასახადო პოლიცია, ან ჩვეულებრივი პოლიცია სტუმრობს, ეუბნება რომ მათ დაარღვიეს კანონი (ნამდვილი ან გამოგონილი), რისი გამოსყიდვაც შეიძლება დიდძალი თანხის ანონიმურად გადაცემით, ასევე ავტომობილების დათმობით, უსასყიდლო მუშაობით სამთავრობო პროექტებზე ან მათი კომპანიების აქციების დიდი ნაწილის გაჩუქებით“, - წერს ჰადსონის უნივერსიტეტის უფროსი მკვლევარი, ჩარლზ ფერბენქსი გამოცემა ატლანტიკის სტატიაში. [124] უნდა ყოფილიყო თუ არა ვარდების რევოლუციონერი სააკაშვილი პირველი, ვისაც უნდა ემხილა ჩინოვნიკების სამსახურებრივი დანაშაული, წამება და გამოესწორებინა სიტუაცია? რა მოუვიდა ახალგაზრდა მამაც მიშას, რომელიც არჩევნების გაყალბებას ვარდებით დაუპირისპირდა, ფეოდალური კორუფცია აღმოეხვრა, მაფია დაამარცხა, არშემდგარი სახელმწიფო ფეხზე დააყენა და რუსულ ტანკებს მტკიცედ აღუდგა წინ? დიახ, ეს ყველაფერი სააკაშვილმა და მისმა ამხანაგებმა გააკეთეს, რამაც თავბრუ დაახვია მათ და საკუთარ სიმართლეში, შესაძლებლობებსა და ძალაუფლებაში დაარწმუნა. მათ სწამდათ, რომ ბნელ სარდაფში,

რომელიც 70 წლის განმავლობაში დალუქული იყო, პარაზიტებს ანადგურებდნენ და ამით ასუფთავებდნენ მას.

დასაწყისშივე ვარდების რევოლუციას სადამსჯელო სულისკვეთება ჰქონდა, შესაბამისად, სააკაშვილის პროექტი წინააღმდეგობრივი იყო; სინათლის სახით მას ლიბერალური დემოკრატია უნდა მოეთანა, მაგრამ ისეთ ადგილას, როგორიც საქართველო იყო, სააკაშვილის აზრით, ეს ხისტ ზომებს მოითხოვდა. არშემდგარ სახელმწიფოსთან გამკლავებისთვის, რომელიც, მათი მტკიცებით, მემკვიდრეობით ერგოთ, რევოლუციონერები რესურსს ედუარდ შევარდნაძის კორუმპირებული ჩინოვნიკებისგან ფულის წართმევით აგროვებდნენ ისე, რომ მსგავს საქმეებზე სასამართლო პროცესებიც არ იმართებოდა. ამ და სხვა იმპროვიზაციების საშუალებით მათ სწრაფად ააშენეს ძლიერი სახელმწიფო. შემდეგ გააცნობიერეს, რომ ძლიერ სახელმწიფოს შეიძლება დაშინებით გზით ხმებიც მოეთანა. ეს მათ 2007 წელს გამოადგათ, როდესაც სააკაშვილი საკმაოდ არაპოპულარული გახდა. მას შეეძლო მაშინ თანამდებობის დატოვება, ისევე როგორც მიმდინარე სკანდალის დროს და ეს რომ გაეკეთებინა, შეიძლება ერთ მშვენიერ დღეს ტრიუმფით დაბრუნებულიყო. [124]

დასკვნა

საქართველოს უახლესი ისტორია, ვარდების რევოლუციით დაწყებული, ნათელი მაგალითია, თუ როგორ შეიძლება გამოიყენო მედიასივრცე პოლიტიკური ინტერესების დასაკმაყოფილებლად. ვარდების რევოლუციის წინა პერიოდში ნაციონალური მოძრაობა წარმოადგენდა ერთ-ერთ მნიშვნელოვან ძალას, რომელმაც საკუთარი ინტერესების გასათარებლად და საზოგადოებრივი აზრის მათი იდეების ირგვლივ ფორმირებისათვის მედიასაშუალებების გამოყენება დაიწყო, რამაც შემდგომში მათი წარმატებები განაპირობა. ვარდების რევოლუციის შემდეგ ნაციონალურმა მოძრაობამ ქართული მედიასივრცის კონტროლი დაიწყო, რაც პარტიას შემდგომი წლების განმავლობაში საშუალებას აძლევდა საზოგადოებრივი აზრი საკუთარი სურვილებისამებრ ემართა, რადგან საქართველო არ წარმოადგენდა სოციალურად ისეთ განვითარებულ ქვეყანას, სადაც მოსახლეობის უმრავლესობას ინფორმაციის მისაღებად ალტერნატიული მედიასაშუალებების შესაძლებლობა ექნებოდა, ამიტომ ის დამოკიდებული იყო იმ საინფორმაციო საშუალებებზე, რომლებიც სულ მცირე ტენდენციური იყო ხელისუფლების მიმართ. ეს საშუალებას აძლევდა ნაციონალურ მოძრაობას ქვეყანაში არსებულ სიტუაციასთან დაკავშირებით მისთვის ხელსაყრელი სურათი შეექმნა. ოპოზიციური პარტიების მხრიდან იყო მცდელობა, მოსახლეობისათვის მიეწოდებინათ შედარებით ობიექტური ინფორმაცია იმ მედიასაშუალებების გამოყენებით, რომელსაც ნაციონალური მოძრაობა არ აკონტროლებდა, მაგრამ ასეთ საინფორმაციო სივრცეს ხშირად ადგილობრივი მედია იყო, რომელსაც არ შეეძლო მნიშვნელოვანი ზეგავლენის მოხდენა საზოგადოებრივ აზრზე. იმ საინფორმაციო საშუალებებით, რომელთა მიერ მიწოდებულ ინფორმაციაზეც იყო დამოკიდებული მოსახლეობის უმრავლესობა, მხოლოდ ის ინფორმაცია შექდებოდა, რაც ნაციონ-

აღების იმიჯის ამაღლებას თუ არა, შენარჩუნებას მაინც უწყობდა ხელს. დღევანდელი ქართული მედიასისტემა ძალიან ჰგავს დღევანდელ პოლიტიკურ სისტემას, პოლარიზებულია და რეალურ სურათს თითქმის არ ასახავს.

მედია სხვა პროდუქტისგან იმით განსხვავდება, რომ, კომერციული ფუნქციის გარდა, საზოგადოების ინტერესების დაცვაც ეხება და პირველ რიგში საზოგადოების ინფორმირებულობა. დემოკრატიულ სახელმწიფოში მედიის ეს ფუნქციაა წამყვანი. ისეთი მემკვიდრეობის შემდეგ, რომელიც ჩვენ გვერგო, ალბათ, ძნელია მოკლე დროში თავისუფალი მედიის არსებობა. საბჭოთა ბაზრიდან თავისუფალ ბაზარში შევებიჯეთ და დღევანდელი მედია-სუბიექტების დიდი ნაწილი კორუმპირებულია. კორუფციისკენ მათ სახელმწიფო უბიძგებს, ოღონდ ეს სახელმწიფოს კონტროლით არ გამოიხატება. მედია-სუბიექტები, განსაკუთრებით კი ტელევიზიები, დამოუკიდებელი იურიდიული სუბიექტები არიან, რომელთა ბედსაც კერძო მესაკუთრე ან ბორდი წყვეტს, ბორდი კი უმრავლეს შემთხვევაში სახელმწიფოს მიერაა დაკომპლექტებული. ამიტომ, სანამ სახელმწიფოში არ იქნება თავისუფალი ბიზნესი, შეუძლებელია სახელმწიფოს ჩარევის (პირდაპირ ან ირიბად) გარეშე მედია-სტრუქტურების ფუნქციონირება. თუმცა, როდესაც ვსაუბრობთ მედიის დამოუკიდებლობასა და მის თავისუფლებაზე, არსებობს მეორე მოსაზრებაც, რომ მედია ზედმეტადაც კია თავისუფალი. ჩვენთან, სამწუხაროდ, შეიძლება მაქსიმალურად თავისუფალი იყოს ესა თუ ის ტელეარხი, მაგრამ ეს იმას არ ნიშნავს, რომ ის მაღალი ხარისხის პროდუქციას უშვებს. აღსანიშნავია, რომ ისეთ პატარა ბაზარზე, როგორიც საქართველოა, სავარაუდოდ, ძნელია კარგი ხარისხის პროდუქცია ადვილად შეიქმნას, რადგან ხარისხი დიდი კონკურენციისას იქმნება. მედია უნდა ცდილობდეს საზოგადოებრივი აზრის ფორმირებას, დაბალი ხარისხის მედია დაბალ საზოგადოებრივ ცნობიერებას აყალიბებს.

იმისათვის, რომ ჯერ შემცირდეს, ხოლო შემდეგ სა-

ბოლოოდ შეწყდეს ზენოლა მედიასაშუალებებზე, ორი მთავარი რამ არის საჭირო. პირველ რიგში, ძლიერი შეგრძნება ჟურნალისტური ეთიკისა. ეს მოითხოვს, რომ ჟურნალისტებმა თავიანთ პროფესიას შეხედონ, როგორც მნიშვნელოვან ფუნდამენტს დემოკრატიისას; მეორე, მედია მფლობელებმა უნდა გაიაზრონ სოციალური პასუხისმგებლობა საზოგადოების წინაშე. არ აქვს მნიშვნელობა, ისინი საზოგადოებრივი კომპანიების მფლობელები არიან თუ კერძო კომპანიებისა. მათ უნდა ესმოდეთ, რომ მედიასაკუთრება არის სანდო იარაღი რეალური ინფორმაციის მისაწოდებლად. ამის მისაღწევად კარგი დასაწყისი იქნება საზოგადოებრივი განხილვები მედიამდგომარეობის შესახებ საქართველოში, რათა საზოგადოებამ დაინახოს ჟურნალისტების სამუშაო სტანდარტების პრობლემები და ტენდენციები, რომლებსაც მედიამფლობელები ამჟღავნებენ სხვადასხვა მიზნების მისაღწევად, მიზნებისა, რომლებიც არ ემთხვევა მათ უმთავრეს მიზანს, რეალური ინფორმაცია მიაწოდონ საზოგადოებას. თუ საზოგადოება სულ უფრო მეტად გააცნობიერებს ამ პრობლემებს, ანუ დაინახავს მათ შიგნიდან, პროფესიულ დონეზე, ეს იქნება ჯანსაღი ზენოლა ქართულ მედიაზე, რაც, საბოლოო ჯამში, გააუმჯობესებს მედიის მუშაობის ხარისხს და გააძლიერებს მის დამოუკიდებლობას.

2003-2013 წლებში საქართველოში არსებული პოლიტიკური კრიზისების განხილვისას და კრიზისებისას მედიის როლის ანალიზის შედეგად გამოიკვეთა მთელი რიგი ფაქტორები, რომლებიც ქართულ პოლიტიკურ სისტემაში მასმედიის როლის თავისებურებების შესახებ დედუქციური თუ ინდუქციური დასკვნების და ასევე რეკომენდაციების შესაძლებლობას იძლევა.

მასმედიის როლს პოლიტიკურ სისტემებში განსაზღვრავს არა მხოლოდ საკუთრივ პოლიტიკური სისტემის ტიპი, არამედ მასზე დიდ ზეგავლენას ახდენს ქვეყნის ეკონომიკური, სოციალური თუ კულტურული სისტემებიც. სისტემებში განსაკუთრებული გავლენით სარგებლობს

ტელევიზია, რადგან აუდიტორიისათვის იგი უფასოა, გაზეთებს კი ნაკლები მომხმარებელი ჰყავს სიდუხჭირის გამო, რაც საზოგადოებრივი აზრის მონოპოლიზებას უფრო აადვილებს. ტელევიზიები ცოტაა, გაზეთები - ბევრი (რასაც უსახსრობის გამო ბევრი ვერ იძენს).

მასმედიის, როგორც უმნიშვნელოვანესი პოლიტიკური ინსტიტუტის ფუნქციონირების მექანიზმი (ფორმა და შინაარსი) პირდაპირ კავშირშია არა ზოგადად პოლიტიკურ სისტემაში მოქმედ ძირითად აქტორებს შორის პოლიტიკური ურთიერთქმედების პარადიგმასთან, არამედ აქ გადამწყვეტ როლს პოლიტიკური რეჟიმის ფაქტორი ასრულებს.

დასავლური პოლიტიკური სისტემებისაგან განსხვავებით, სადაც მედია ხელისუფლებისათვის უფრო საზოგადოებასთან ურთიერთობის აწყობის საშუალებაა, საქართველოს ტიპის ქვეყნებში ის აგიტაციის, პროპაგანდისა და საზოგადოებრივი აზრით მანიპულირების საშუალებაა. საქართველოში ხელისუფლება მედით უფრო არსებული რეჟიმის ლეგიტიმურობის შენარჩუნებას ისახავს მიზნად, ოპოზიცია კი - პირიქით, რაც პოლიტიკური რეკლამისა თუ სხვა ტექნოლოგიების მეშვეობით მიიღწევა.

საქართველოში მასმედია პოლიტიკური ბრძოლის იარაღია და, შესაბამისად, მისი მონოპოლიზების სურვილი გაცილებით დიდია, ვიდრე აღმოსავლეთ ევროპის ქვეყნებში. თითქმის ყველანაირი ტიპის რეჟიმებისა თუ პოლიტიკური სისტემის ხელისუფლება მედიის მარწმუნებში მოქცევას ცდილობს, მაგრამ არა ისე, როგორც ყოფილი სსრკ-ს რეჟიმები. საქართველოში აუდიტორია პოლიტიკას უფრო მეტად უყურებს, მაგრამ ნაკლებად ესმის იგი, რასაც, ერთი მხრივ, ჟურნალისტების დაბალი პროფესიონალიზმი, მეორე მხრივ, მათ მიერ პოლიტიკური მოვლენების ზედაპირული გაშუქება ან მიკერძოებული ანალიზი განაპირობებს.

დასავლეთში პოლიტიკოსები ფიქრობენ - რა ილაპარაკონ, ჟურნალისტები ლაპარაკობენ იმას, რასაც ფიქ-

რობენ. საქართველოში ჟურნალისტებიც ფიქრობენ - რა ილაპარაკონ და ანგარიშს უწევენ პოლიტიკურ კონიუნქტურას, ელიტებს, ლიდერებს და ა.შ., მაგრამ არა საზოგადოებას. ისინი საზოგადოების ინტერესს ნაკლებად ითვალისწინებენ და უფრო მათ დაინტერესებას ცდილობენ.

საქართველოში მედია-დღის წესრიგს აწესებს არა საზოგადოება, არამედ პოლიტიკაში აქტიურად ჩართული აგენტები. არადა, ნებისმიერ განვითარებად სახელმწიფოში დემოკრატიისთვის კონსოლიდაციის ერთ-ერთი მთავარი წინაპირობა საზოგადოების მიერ მედიის დღის წესრიგის კონტროლია. დიქტატურის პირობებში მასმედია ერთპარტიული სისტემის რუპორი იყო, რის ნათელ მაგალითსაც კომუნისტური რეჟიმი წარმოადგენდა. დემოკრატიულ ქვეყნებში სიტყვის თავისუფლება ცივილიზებული, დემოკრატიული სახელმწიფოს გარანტიაა, სახელმწიფო კი - მისი დაცვის გარანტი. ეს ურთიერთდამოკიდებულება კი მედიასა და სახელმწიფოს შორის ურთიერთპასუხისმგებლობასაც განსაზღვრავს, რაც საბოლოო ჯამში საზოგადოების მიმართ პასუხისმგებლობაში უნდა აისახოს. ყველაზე დემოკრატიულ სახელმწიფოშიც კი თავისუფალი სიტყვა საზოგადოების არცერთ ფენას არ ათავისუფლებს მორალური და ზნეობრივი პასუხისმგებლობისგან, არც მედიასაშუალებებს, რომელთა სრულყოფილი ფუნქციონირება დამოკიდებულია თავისუფლების ხარისხზე და არც თავად ხელისუფლებას, რომელიც მისი უპირველესი დამცველი უნდა იყოს. მოსახლეობის მიერ საქართველოს მედიის შეფასება არ არის პოზიტიური. საქართველოს მოსახლეობის მნიშვნელოვან სეგმენტს მიაჩნია, რომ ქვეყანაში სიტყვის თავისუფლება შეზღუდულია და ისინი არ ენდობიან მედიას, განსაკუთრებით ახალ ამბებს პოლიტიკის და მიმდინარე მოვლენების შესახებ. უმეტესობას, ასევე, მიაჩნია, რომ მედია მიკერძოებულია და ხელისუფლების ან ოპოზიციის ინტერესებს განმოხატავს. მიუხედავად ასეთი შეფასებებისა, მოსახლეობის უდიდესი ნაწილი სარგებლობს ქართული

მედიით, განსაკუთრებით ტელევიზიით. შეზღუდული პლურალიზმისა და მრავალფეროვნების პირობებში მოსახლეობა არჩევანის გარეშეა დარჩენილი და უყურებს იმას, რაც ხელმისაწვდომია. ვისაც არჩევანის საშუალება აქვს, ინტერენტისკენ ინაცვლებს. ინტერნეტი შეიძლება გახდეს ნიშა საგამოძიებო და მაკონტროლებელი ჟურნალისტიკისთვის და დააკმაყოფილოს მოთხოვნა დაბალანსებულ და მიუკერძოებელ მედიაზე, განსაკუთრებით თუ გავითვალისწინებთ იმ გარემოებას, რომ საქართველოში ინტერნეტის მოხმარება დღითიდღე იზრდება და ინტერნეტმოსახურების ფასები მცირდება. დღეს ინტერნეტმომხმარებლები კვლავ საქართველოს მოსახლეობის მცირე ნაწილს შეადგენენ, მაგრამ არსებობს იმის შესაძლებლობა, რომ შეიქმნას ძლიერი ონლაინ მედიაპლატფორმა, რომელიც მოიზიდავს ინტერნეტმომხმარებლების მზარდ ჯგუფს. ახალი ინტერნეტთაობა ის თაობაა, რომლისთვისაც ბეჭდვითი გამოცემების კითხვა ყოველდღიური ცხოვრების ნაწილს არ შეადგენს. ისინი ინფორმაციას უფრო ელექტრონული საშუალებებიდან იღებენ. შესაბამისად, ბეჭდური მედია საქართველოში, ისევე როგორც მთელ მსოფლიოში, დღეს უფრო რთულ ვითარებაშია. ინტერნეტის, განსაკუთრებით კი სოციალური მედიის ინსტრუმენტების უფრო აქტიურად გამოყენება შეიძლება არსებული პრობლემების შემცირებისა და თავის გადარჩენის საშუალება გახდეს. საქართველოს მოსახლეობის ადქმით, ქართული მედია გაყოფილია სახელისუფლო და ოპოზიციურ მედიად. ერთი მხრივ, ეს შეიძლება თავად ქართული საზოგადოების პოლარიზების ამსახველი იყოს. მეორე მხრივ, უფროსი თაობა, რომელიც საბჭოთა ჟურნალისტიკის ტრადიციებსა და „ცივი ომის“ რიტორიკაზე გაიზარდა, მიჩვეულია მოსაზრებებზე დაფუძნებული ჟურნალისტიკისა და არა ფაქტებზე დამყარებული ჟურნალისტიკის მოხმარებას. ეს ჯგუფი შესაძლოა უფრო კომფორტულად გრძნობდეს თავს ისეთი მედიის კითხვისა თუ ყურების დროს, რომელიც გარკვეულწილად ამ

ტრადიციებს არ ღალატობს. თუმცა, საქართველოს მედიაორგანიზაციების მწირი ფინანსური შესაძლებლობების გამო, აუდიტორიისა და ბაზრის კვლევა ძალზე იშვიათად ან საერთოდ არ ტარდება, რაც ხელს უშლის მედიაორგანიზაციებს, განსაზღვრონ საკუთარი აუდიტორიის საჭიროებები.

დღეს ქართული მედია რთული ამოცანის წინაშე დგას - მან ცვალებად რეალობაში საკუთარი ადგილი უნდა იპოვოს. თუ არ მოხდა ცვლილებებთან ადაპტაცია და ისეთი პრობლემების გადაჭრა, როგორებიც პოლარიზება და საზოგადოებრივი ინტერესების დაცვის მისიის შეუსრულებლობაა, არსებობს საფრთხე, რომ საქართველოს მედიამ ხელიდან გაუშვას შესაძლებლობა, იქცეს სოციალური პასუხისმგებლობის მქონე მედიად, რომელიც მზად არის გამოხატოს საქართველოს საზოგადოების ინტერესები. შეიძლება ითქვას, რომ „ვარდების რევოლუციის“ წინა პერიოდში (2002-2003 წლები) ქართულმა მედიამ საკმაოდ კარგად გაართვა თავი საზოგადოების სამოქალაქო აქტივობის ზრდის ფუნქციას, დასავლური ორიენტაციისაკენ სწრაფვას; შესაძლოა, ზედმეტი ილუზიაც შეუქმნა თავისთავსა და საზოგადოებასაც, რომ ისინი ქვეყნის პოლიტიკური ცხოვრების „საქმის კურსში“ არიან (დეტალებისა და კულუარული ქორების ჩათვლით), მაშინ, როცა ჩვენი ქვეყნის საზოგადოებრივ-პოლიტიკური ცხოვრების განმსაზღვრელი პროცესები, არცთუ იშვიათად, წყალქვეშა მდინარებით მიედინებოდა. მედიამ მოვლენებისთვის წინ გასწრებაც აიძულა საზოგადოებას და დიდი წვლილი შეიტანა „ვარდების რევოლუციაში“. „ვარდების რევოლუციის“ შემდგომ პერიოდში ერთგვარად დამუხრუჭდა ქართული მედიის განვითარების პროცესი. ცენზურისა და თვითცენზურის გარდა, მხედველობაში გვაქვს პროფესიული დონის დანევა; ეს, ჟურნალისტთა პროფესიული კადრების სხვა სფეროებში გადანაცვლების გარდა, ჩვენი აზრით, იმანაც განაპირობა, რომ ამ ეტაპზე მედია აღარ განიხილება ისეთ მნიშვნელოვან აქტორად, როგო-

რადაც „ვარდების რევოლუციის“ წინა პერიოდში განიხილებოდა. ჭერჭერობით ჩვენთან სამოქალაქო საზოგადოება არ მისულა იმ კონდიციამდე, რომ მასმედიას საზოგადოების ინტერესების გამოხატვა „აიძულოს“. ამდენად, უსამართლობა იქნება, რომ მედიას დავაკისროთ მთელი პასუხისმგებლობა პოლიტიზების მაღალი ხარისხის, საზოგადოების „ფხიზელი გუშაგის“ ფუნქციის ვერშესრულების, საზოგადოებრივი ცხოვრების ასპექტებისათვის გვერდის ავლის გამო. არ უნდა ვეცადოთ ილუზიის შექმნას, თითქოს ჟურნალისტს შეეძლოს თავისი დამქირავებლის, რედაქციას კი მეპატრონის ინტერესის იგნორირება. დემოკრატია, უპირველესად, არჩევანის თავისუფლების უზრუნველყოფაა. ქართული პრესაც, ჩვენი აზრით, მაშინ გადავა განვითარების უფრო მაღალ ეტაპზე, როცა შეიქმნება ჯანსაღი კონკურენციისა და პლურალიზმის გარემო და ფართო არჩევანის საშუალება მიეცემა არა მხოლოდ მედიამომხმარებელს, არამედ თავად მედიასა და ჟურნალისტებს.

MEDIA AND POLITICAL CRISES – GEORGIA 2003-2013 SUMMARY

Enough time has passed since the Georgian people overthrew myth of invincibility of the "National Movement", through the efforts and support of the international community. This should have been enough time for the country's yesterday remain as nightmarish memories and by the same event, the Saakashvili regime is that it is called, is only theoretical interest to serve; We need to analyze our nine years of bad experience, just because as a nation worthy of freedom, to be uplifted awareness levels. First of all, we must remember that in the last 9 years with all participated in the tragicomic performance, that Saakashvili and his team have created, titled - "mock democracy." Own "revolutionary" experience of the national movement began to build a system under which the public protest would not have a living space. As well as, the success of "Rose Revolution", significantly, conditioned free media of Shevardnadze period, the revolutionary government's first step was full control of that free mediaspace. Under the control of UNM Turned out to be not only the public, but the high frequency private television. So the majority of the population was informed in the version of events that was acceptable for National Movement. Party in power controlled media have not only the means of mass indoctrination, but also has become a psychological war of citizens by the "Simulated Chronicle", that was broadcasted on March 13, 2010 on TV "Imedi". This exemplary manifestation of paranoid of Saakashvili's government, when the russian military intervention in Georgia and Saakashvili's government overthrow through the political opposition was shown by the daily news bulletin format, may be useful for analysis of system that was created by the United National Movement.

The media, as an important tool of the political process, is

especially important when it is combined with the political sphere. Perception and Cognition of the developments in Georgia, basically is carried out through the mass media. Media creates space for political monitoring, confrontation of political positions and public relations. Naturally, that is a part of the Georgian state development, especially after the "Rose Revolution". Such grandiose revolution called deconstruction, of course, the National Movement can not cope alone, so Almost all state and partly private organizations directly involved in "democratic development", including governmental televisions with biased information, politically engaged shows and entertainers-stunning endless soap operas.

The paper deals with the role of media in Georgia's political crisis situation. The study covers the period from the Rose Revolution till the election of 2012. The paper will attempt to discuss methods, how can the media be used in political crisis or conflicts at different stages: Until the political crisis takes place; In the process of the conflict, which arose during the crisis; Also, after the political crisis. The work is on the relevant issues, such as: How is guaranteed the freedom of speech in Georgia? How much free is the georgian media from state or private interests? Or how does media perform its basic functions in political crisis situation? How professional is media in georgia and how can it withstand the impact. How does the media understand their own responsibility in the political crisis situation? Questions are often asked, but the answers to them are mostly speculative, or even politically engaged; Existent problems are often accused to the low professional level of journalists, or the omnipotence of policy, control and subordinating of everyone and everything.

To date there has been no systematic study of the Georgian media. Our universities have been studying the western textbooks analyzed cases, but no one Original Georgian cases stays beyond the serious analysis. Therefore, the staff giving way to conspiracy theories and political adventurers and create a fertile ground for stereotypes. This collection is an attempt at ad-

addressing this problem. Since it is the first such effort, can not be perfect. Perhaps, we can not escape firmly rooted stereotypes.

However, aware of the dangers of this approach, we have chosen for the present study, the approaches to pluralism. The relationship between media and politics, a wide range of social science: media studies, political science, sociology, etc. At the same time, diversity does not mean chaos. In order to concentrate our energy and worth looking purposeful use of broad field of media and politics, established several limitations: The present work is devoted to the relationship between the media and politics in the situation of political crisis in Georgia. The study covers the period from the Rose Revolution until the period of prison scandal in Georgia. We believe that the role of media in political processes, as well as political institutions interest in media Institute, especially conspicuous happens in times of crisis, when the country is faced with significant changes.

The present work is the theme of my qualification, in which according to the rules of dissertation, unfortunately, all crisis of that grave and tragic period, could not be entered. As for a lot of material the scientific work outside, I offer the Georgian public a separate book. Obviously, there are no traces of ambition can be read. I have only one goal: Georgian society must see by only one publicist seen all the horror of what the Georgian media tolerated for the past 9 years collected in one book.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. Луман, Никлас, РЕАЛЬНОСТЬ МАССМЕДИА;
2. ნაცვლიშვილი, პაატა, "ქართული ჟურნალისტიკის გენეზისისათვის", 2009.
3. Маклюен, Маршалл, „Понимание Медиа“, Москва-Жуковский, 2003.
4. მაკლუენი, მარშალ, "საშუალება არის შეტყობინება", ტელე-რადიოჟურნალისტიკის საკითხები, VI, თბილისის უნივერსიტეტის გამომცემლობა, 2003.
5. ბალზაკი, ონორე დე, "შაგრენის ტყავი", რჩეული თხზულებანი, გამომცემლობა "საბჭოთა საქართველო", 1973.
6. Коливер, Сандра, Сравнительный анализ законодательства о прессе в европейских и других демократических государствах, Законы и практика СМИ в Европе, Америке и Австралии (сравнительный анализ). Артикуль 19. (пер. с англ.) М.: Права человека, 1997;
7. რეპკოვა ტატიანა, "ახალი დროება: პროფესიული გაზეთის შექმნა განვითარებადი დემოკრატიის პირობებში", 2006.
8. ბერტრანი, კლოდ-ჟან, "მედია ეთიკა და ანგარიშვალდებულების სისტემები", 2004.
9. ჯანდა, ქენეთ; ბერი, ჯეფრი მ.; გოლდმენი, ჯერი, "ამერიკული დემოკრატია: აშშ ხელისუფლება და პოლიტიკური პროცესი", გამოცემლობა "ჯისიი", თბილისი, 1995
10. "აღმასრულებელი ხელისუფლების ურთიერთობა საზოგადოებასთან", საქართველოს გაეროს ასოციაცია, თბილისი, 2001
11. "საპარლამენტო კონტროლი უსაფრთხოების სექტორზე: პრინციპები, მექანიზმები და პრაქტიკა", პარლამენტთაშორისი კავშირისა (IPU) და შეიარაღებულ ძალებზე დემოკრატიული კონტროლის შენევის ცენტრის

(DCAF) მიერ გამოცემული სახელმძღვანელო (რედაქტორი და წამყვანი ავტორი ჰანს ბორნი), უენეცია/თბილისი, 2003

12. БОДРИЙЯР, Жан, "СИСТЕМА ВЕЩЕЙ"; <http://yanko.lib.ru/books/philosoph/ baudrillard-le-systeme-des-objets.htm> უკანასკნელად გადამოწმდა: 24.03.2016.
13. Чалдини, Роберт, „Психология влияния“, 4-е международное издание, Питер, Санкт-Петербург, 2001
14. კუტუბიძე, ლაურა, "2000-2005 წლების ქართული პრესის ძირითადი საზოგადოებრივ-პოლიტიკური ასპექტები." თბილისი, 2009.
15. "ჯორჯიან თაიმსი", "ხვალინდელი დღე", 26.02.2004"; დილის გაზეთი", 18.02.2004
16. კაჭკაჭიშვილი, იაგო, "თავისუფლების დღიურები", 31.10.2007
17. "სვობოდნაია გრუზია", 06.12.2003
18. "მთავარი გაზეთი", 19.12.2003
19. კავთუაშვილი, ელენე, „სასამართლო და სოციალური მედია“, https://www.google.ge/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&cad=rja&uact=8&ved=0ahUKEwj8z97vzITWAhXCFJoKHdN6AvAQFggkMAA&url=http%3A%2F%2Fmyadvokat.ge%2Fupload%2F2015%2F01%2F%25E1%2583%25A1%25E1%2583%2590%25E1%2583%25A1%25E1%2583%2590%25E1%2583%259B%25E1%2583%2590%25E1%2583%25A0%25E1%2583%2597%25E1%2583%259A%25E1%2583%259D%25E1%2583%2593%25E1%2583%2590%25E1%2583%25A1%25E1%2583%259D%25E1%2583%25AA%25E1%2583%2598%25E1%2583%2590%25E1%2583%259A%25E1%2583%25A3%25E1%2583%25A0%25E1%2583%2598%25E1%2583%259B%25E1%2583%2594%25E1%2583%2593%25E1%2583%2598%25E1%2583%2590.docx&usg=AFQjCNHmB6FmaLE_YaGJa-vTugZDZMZC2Q უკანასკნელად გადამოწმდა: 5.04.2016. 11:57.

20. ჭაჭია, ნინი, "თანამედროვე სამყაროს ახალი გამოწვევები: მოქმედება არის გზავნილი (Action is the message)", ბლოგი. <http://wom.ge/?p=8999>; უკანასკნელად გადამოწმდა: 5.04.2016 13:54
21. იაგო კაჭკაჭიშვილი, „ფეისბუქის სისასტიკე“. <http://www.radiotavisupleba.ge/content/iago-kachkachishvili-blog-post-cruelty-of-facebook/27249299.html> უკანასკნელად გადამოწმდა: 2.04.2016
22. McLuhan, Marshall, "From Understanding Media: The Extensions of Man". ©1964
23. საქართველოს კანონი სიტყვისა და გამოხატვის თავისუფლების შესახებ. <https://matsne.gov.ge/ka/document/view/33208> უკანასკნელად გადამოწმდა: 7.04.2016 16:53
24. საქართველოს კანონი „მაუწყებლობის შესახებ“, <http://www.economy.ge/uploads/kanonmdebloba/kavshirgab-muloba/mauckebloba.pdf> უკანასკნელად გადამოწმდა: 11.05.2016.
25. „მაუწყებელთა ქცევის კოდექსი“. http://www.gncc.ge/files/7060_7177_303673_Code%20of%20Conduct.pdf უკანასკნელად გადამოწმდა: 7.04.2016 16:58
26. საქართველოს ორგანული კანონი „საერთო სასამართლოების შესახებ“ საქართველოს ორგანულ კანონში ცვლილებებისა და დამატების შეტანის თაობაზე. <https://matsne.gov.ge/ka/document/view/26356> უკანასკნელად გადამოწმდა: 5.04.2016 11:51
27. ჭავჭავაძე, ლევან, "ჩუმად! მიმდინარეობს მედიატერორი". <http://www.geworld.ge/View.php?ArtId=3527&Title=Cumad!+%E2%80%93+mimdinareobs+mediaterori&lang=ge> უკანასკნელად გადამოწმდა: 28.03.2016
28. საქართველოს ორგანული კანონი „საერთო სასამართლოების შესახებ“ საქართველოს ორგანულ კანონში ცვლილებებისა და დამატების შეტანის თაობაზე. <https://matsne.gov.ge/ka/document/view/26356> უკანასკნელად გადამოწმდა: 5.04.2016.

29. Altschull, J. H. (1984). *Agents of Power: The Role of the News Media in Human Affairs*. New York: Longman
30. Shoemaker, P. J., & Reese, S. D. (1991). *Mediating the Message*. White Plains: Longman.
31. <http://www.freedomhouse.org/template.cfm?page=22&country=7398&year=2008> უკანასკნელად გადამოწმდა: 5.04.2016 11:54
32. <http://www.freedomhouse.org/template.cfm?page=251&year=2007> უკანასკნელად გადამოწმდა: 5.04.2016. 11:57
33. დანელია, ნინო, "2008 წლის 21 მაისის საქართველოს პარლამენტის არჩევნების გაშუქება პროფესიული და ეთიკური სტანდარტების კუთხით".
34. Zaller, J. R. (1992). *The Nature and origins of mass opinion*. New York: Cambridge University Press; Entman, R. (1993). „Framing: toward clarification of a fractured paradigm. *Journal of Communication*".
35. Bennett, W. L. (1996). *The governing crisis: media, money and marketing in American elections*. New York: St. Martin's Press. Lawrence, R. G. (2000). *The politics of force*. Berkley: University of California Press.
36. Bennett, W. L. (1990). „Toward a Theory of press state relations in the United States". *Journal of Communication*.
37. Callaghan, K., & Schnell, F. (2001). „Assessing the democratic debate: how the news media frame elite policy discourse". *Political Communication*.
38. Kinder, D., & Sanders, L. (1990). „Mimicking political debate with survey questions: the case of White opinion on affirmative action for Blacks". *Social Cognition*.
39. Kollman, K. (1998). *Outside lobbying: public opinion and interest group strategies*. Princeton, N.J: Princeton University Press; Baumgartner F. R., & Jones, B. D. 1993, *Agendas and instability in American Politics*. Chicago: University of Chicago Press
40. Cook, T.E.(1989), *Making laws and making news*.

Washington: The Brookings Institution.

41. Blumler, J. & Gurevitch, M. (1974). „Politicians and the press. Political communication settings“. In Gurevitch, M., Bennett, T., Curran, J., & Woolacott, J (1981). Culture, society and the media. Methuen: London and New York.
42. Hall, S. (1997). Representation: Cultural Representations and Signifying practices.
43. Hansen, H. (2008). Fair and Balanced Elections Reporting. Strasburg: Councils of Europe.
44. ხათუნა ჩარკვიანი. „PR-ის როლი პოსტ-საბჭოთა საქართველოს დემოკრატიული ინსტიტუტების ჩამოყალიბებაში (1995-2005წწ.) დისერტაცია. თბილისი, 2011
45. ჭავჭავაძე, ილია, წერილები ლიტერატურასა და ხელოვნებაზე, ტომი III, გამომცემლობა „საბჭოთა საქართველო“, თბილისი, 1986.
46. ცაცანაშვილი მ. ინფორმაციული სამართალი. თბილისი, 2004.
47. პრესმედიატორი, მედიასთან ურთიერთობის პრაქტიკა. გამოცემულია საზოგადოების სამართლებრივი განათლების ასოციაციის მიერ, თბ., 2002.
48. Кинг, Ларри. Как разговаривать, с кем угодно, когда угодно, где угодно. Москва:..Альпина Бизнес Букс“, 2006.
49. Ньюсом, Даг., Ванслаик-Терк, Джуди., Крукеберг, Дин. Все о PR. консалтинговая группа „Имидж контакт“, Москва: издательский дом „Инфра-М“, 2001.
50. სალივანი, მმარგარეტ. „მაღალპროფესიული პრეს-სამსახური“. თბ., 2002.
51. აბაშიძე, მანანა, „ნაციონალური პიარი“, ანუ უცნაური „პიარ-რეალობა“ საქართველოში. http://sazogadoeba.ge/index.php?post_id=1471 უკანასკნელად გადამოწმდა: 1.04.2016.
52. Civil.ge, სააკაშვილი დემოკრატიული რეფორმების ახალი ტალღის შესახებ საუბრობს. <http://www.civil.ge/eng/article.php?id=19526> უკანასკნელად გადამოწმდა:

25.04.2016.

53. Civil.ge, ბაიდენი პარლამენტს მიმართავს. <http://www.civil.ge/eng/article.php?id=21283&search=biden%20parliamenta> უკანასკნელად გადამოწმდა: 25.04.2016.
54. ჟურნალი „სახე(ლე)ბი“ 2003 წ.
55. Smith, Gordon B. (Ed.) (1999) State Building in Russia: The Yeltsin Legacy and the Challenge of the Future (Armonk, NY, ME Sharpe).
56. Civil Georgia, "Burjanadze Seeks to Increase Parliament's Watchdog Functions." <http://www.civil.ge/eng/article.php?id=8924> უკანასკნელად გადამოწმდა: 5.05.2016.
57. Brubaker, Rogers (1998) 'Myths and misconceptions in the study of nationalism', in: John Hall (Ed.), The State of the Nation: Ernest Gellner and the Theory of Nationalism (Cambridge, England, Cambridge University Press).
58. "რეზონანსი", "ახალი ვერსია", "კვირის პალიტრა", "მთავარი გაზეთი", 24.11.2003; "ჭორჭიან თაიმსი" 27.11.2003
59. "ჭორჭიან თაიმსი", 04.12.2003
60. "ახალი თაობა", 06.12.2003
61. "24 საათი", 24.11.2003
62. "მთავარი გაზეთი", 24.11.2003
63. "მთავარი გაზეთი", 25.11.2003
64. "რეზონანსი", 06.12.2003
65. "მთავარი გაზეთი", 19.12.2003
66. მილერი, ერიკ, ანალიტიკოსი, აშშ; "24 საათი", 03.01.2004; დიმიტრი შველიძე, ისტორიკოსი, "მთავარი გაზეთი", 05.01.2004; "ახალი თაობა", 08.01.2004, 13.01.2004
67. ბაბიციკი, ანდრეი, რუსი ჟურნალისტი, "მთავარი გაზეთი", 15.01.2004; ლინ პასკო, აშშ-ის სახელმწიფო მდივნის მოადგილე, "24 საათი", 15.01.2004; ივლიანე ხაინდრავა, პოლიტოლოგი, "24 საათი", 16.01.2004
68. "ახალი თაობა", "ახალი ვერსია", 19.01.2004; "რეზონანსი", 20.01.2004; "დილის გაზეთი", "ხვალინდელი დღე", 21.01.2004

69. "აღია", 10.01.2004
70. "ახალი თაობა", 03.01.2004
71. "მთავარი გაზეთი", 16.01.2004
72. "მთავარი გაზეთი", 16.01.2004; 17.01.2004
73. "დილის გაზეთი", 13.01.2004
74. "ახალი თაობა", 14.01.2004
75. "ახალი თაობა", 18.01.2004; 19.01.2004
76. "ახალი ვერსია", 26.01.2004
77. "ჯორჯიან თაიმსი", 08,15,22.2004
78. "ახალი თაობა", 20.01.2004
79. მანონ ლუაზო. "ფერადი რევოლუცია." http://www.aliceswonderland.eu/Alice-colour_revolution-fr.html უკანასკნელად გადამოწმდა: 24.03.2016; ნიკო გუნიას თარგმანი. <http://niko-gunia.ge/402-manon-loizeau.pdf>; უკანასკნელად გადამოწმდა: 24.03.2016; ფილმი: США - Завоевание и подчинение востока (2007) Франция реж. Манон Лязо, Марк Бердыго. <http://my.mail.ru/mail/songch/video/6543/6571.html> უკანასკნელად გადამოწმდა: 24.03.2016
80. სილაგაძე, აპოლონ., ყოველთვის უსაზღვრებო ქვეყანა ვიყავით: ინტერვიუ / აპოლონ სილაგაძე; 24 საათი. თბილისი, 19.05. 2004 N117
81. ფირალიშვილი ზ, "ქართული პოლიტიკის თეატრალურ დიალექტიკა"; <https://burusi.wordpress.com/2010/03/22/zaza-piralishvili/> უკანასკნელად გადამოწმდა: 7.04.2016 17:27
82. იბერი, ე., "ტელევიზია და ხელისუფლება ("ვარდების რევოლუციის" გაკვეთილები)", "ტელე-რადიოჟურნალისტიკის საკითხები", VII, თბილისის უნივერსიტეტის გამომცემლობა, თბილისი, 2005
83. Devdariani J., "The Impact of International Assistance on Georgia."
84. Samuel P. Huntington, "The Clash of Civilizations?", Foreign Affairs Vol. 72, No. 3 (Summer, 1993). Published by: Council on Foreign Relations Stable URL: <http://www.jstor.org/>

- stable/20045621უკანასკნელად გადამოწმდა: 7.04.2016
85. Milton Friedman "Capitalism and Freedom."; "24 საათი", 24.11.2003
86. "ჭორჭიან თაიშისი", 04.12.2003
87. "ახალი თაობა", 26.11.2003
88. "ახალი თაობა", 31.03.2004
89. "ახალი თაობა", 23.01.2004
90. Prof. Hans-Georg Heinrich, Kirill Tanaev: „Georgia & Russia: Contradictory Media Coverage of the August War“, Caucasus Review of International Aff airs, 2009.
91. CNN. Zbigniew Brzezinski on Russia Georgia War. At: <http://www.dailymotion.com/video/x33aply> უკანასკნელად გადამოწმდა: 7.04.2016; "Brzezinski's Georgia Puppets Attack Russia - WWII In Sight". By Webster G. Tarpley <http://www.rense.com/general82/indt.htm> nanaxia 7.04.2016 უკანასკნელად გადამოწმდა: 7.04.2016.
92. Garry Kasparov, „How the West Fueled Putin's Sense of Impunity“, 15.08.2008, at <http://online.wsj.com/article/SB121876037443642795.html> უკანასკნელად გადამოწმდა: 7.04.2016.
93. „Vladimir Putin's mastery checkmates the West. Russia has been biding its time, but its victory in Georgia has been brutal - and brilliant" by Michael Binyon at Time, 14.08.2008 <http://slingerblog.blogspot.com/2008/08/russia-georgia-case-put-brilliantly-by.html> უკანასკნელად გადამოწმდა: 7.04.2016.
94. Cooper, Helene, „Russia Steps Up Its Push; West Faces Tough Choices“, 11.08.2008, <http://www.nytimes.com/2008/08/12/world/europe/12diplo.html> უკანასკნელად გადამოწმდა: 7.04.2016
95. Baker, Peter, „U.S. Sees Much to Fear in a Hostile Russia“, 21.08.2008, http://www.nytimes.com/2008/08/22/world/europe/22policy.html?_r=1 უკანასკნელად გადამოწმდა: 7.04.2016.
96. „The End of the Frozen Cold War?", by Vladimer Papava, at Caucasus Review of the International Aff airs, 2009.

97. Georgia: the war in words, Key quotes from the crisis, by IISS.
98. "Czech political scene split over Georgia" , by Daniela Lazarová, <http://www.radio.cz/en/article/107261> უკანასკნელად გადამოწმდა: 7.04.2016.
99. King, Charles, „The Five-Day War, managing Moscow after the Georgia Crisis“, Foreign Policy, November/December, 2008.
100. ჩვენი ეპოქა, ტომი მე-4, გამომცემლობა „პალიტრა L“ 2014.
101. "აგვისტოს ომის თემა ამერიკაში ისევ აქტუალურია". 02.08.2013. <http://www.amerikiskhma.com/a/georgia-russia-war-comentaries/1722346.html> უკანასკნელად გადამოწმდა: 21.03.2016.
102. Бодрийяр, Ж. „Войны в заливе не было“. Художественный журнал. 1994. № 3
103. Lucas, Edward, "The New Cold War. Putin's Threat to Russia and the West." 2nd Edition; ISBN: 9781408859285;
104. Lincoln A. Mitchell. "Uncertain Democracy: U.S. Foreign Policy and Georgia's Rose Revolution" (Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 2008).
105. იმედის მოდელირებული ქრონიკა. 13.03.2010 https://www.youtube.com/watch?v=MS_5wuuaXRw უკანასკნელად გადამოწმდა: 24.03.2016
106. Time. „Top 10 Shocking Hoaxes. Georgia On Everyone's Mind“, By Glen Levy.http://content.time.com/time/specials/packages/article/0,28804,1931133_1931132_1972067,00.html უკანასკნელად გადამოწმდა: 5.04.2016.
107. ჟურნალისტური ეთიკის ქარტია, <http://qartia.org.ge/wp-content/uploads/2013/04/e1839fe183a3e183a0e-1839ce18390e1839ae18398e183a1e183a2e183a3e-183a0e18398-e18394e18397e18398e18399e18398e183a1-e183a5e18390e183a0e183a2.pdf> უკანასკნელად გადამოწმდა: 24.03.2016.
108. The Times. "British diplomat protests at inclusion in TV's fake report of invasion of Georgia." By Tony Halpin, Mos-

- cow. <http://www.thetimes.co.uk/tto/news/world/europe/article2465516.ece> უკანასკნელად გადამოწმდა: 5.04.2016.
109. The Wall Street Journal. „Georgia TV Faulted for Faux Invasion. U.K. Ambassador Protests His Appearance in Fictionalized Newscast;“ By SAMANTHA SHIELDS. <http://www.wsj.com/articles/SB10001424052748704688604575125871759485624> უკანასკნელად გადამოწმდა: 5.04.2016.
 110. Le Monde. “Fausse invasion russe et vrais malaises cardiaques à Tbilissi.” Par Alexandre Billette (Moscou, correspondance). http://www.lemonde.fr/asie-pacifique/article/2010/03/15/fausse-invasion-russe-et-vrais-malaises-cardiaques-a-tbilissi_1319279_3216.html უკანასკნელად გადამოწმდა: 21.03.2016;
 111. The Guardian. “Russian invasion scare sweeps Georgia after TV hoax. Imedi TV broadcaster provokes panic with report claiming Russian attack in progress.” By Luke Harding in Moscow. <http://www.theguardian.com/world/2010/mar/14/russia-georgia-fake-invasion-report> უკანასკნელად გადამოწმდა: 21.03.2016;
 112. BBC. “Georgians question un-reality TV.” By Tom Esslemont, BBC News, Tbilisi. <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/8568762.stm> უკანასკნელად გადამოწმდა: 21.03.2016;
 113. Spanish Presidency of the European Union. OSCE Permanent Council No. 798Vienna, 18.03.2010. „EU statement on a recent Georgian television programme“ <http://www.osce.org/pc/67496?download=true> უკანასკნელად გადამოწმდა: 5.04.2016;
 114. Reuters. “EU urges Georgia not to aggravate Russia tensions.” 17.03.2010 <http://www.reuters.com/article/2010/03/17/useugeorgiahoaxidUSTRE62G3XB20100317> უკანასკნელად გადამოწმდა: 5.04.2016;
 115. მაუწყებელთა ქცევის კოდექსი, მე-3 თავი, მე-13 მუხლი, მე-5 პუნქტი, <http://infocenter.gov.ge/elections2016/Broadcasting-Code-of-Conduct.pdf>;

116. <http://foreignpress.ge/analitika/4035saakashvilisarchevani.html?lang=ka-GE> უკანასკნელად გადამოწმდა: 14.04.2016;
117. Mitchell, Lincoln, "A Game of Georgian Chicken".http://www.huffingtonpost.com/lincolnmitchell/agameofgeorgianchicke_b_1900099.html უკანასკნელად გადამოწმდა: 11.05.2016 15:24
118. The Independent. "Georgia's Abu Ghraib: The horrific stories of prisoner abuse". By William Dunbar. <http://www.independent.co.uk/voices/comment/georgiasabughraibthehorrorificstories-of-prisoner-abuse-8160286.html> უკანასკნელად გადამოწმდა: 11.05.2016.
119. ZEIT ONLINE, dpa, dapd, "Georgischer Innenminister tritt wegen Folter-Video zurück". <http://www.zeit.de/politik/ausland/2012-09/georgien-innenminister-folter> უკანასკნელად გადამოწმდა: 11.05.2016.
120. Samstag, "Vor der Parlamentswahl: Zehntausende Georgier demonstrieren gegen Gewalt".<http://www.spiegel.de/politik/ausland/zehntausendededemonstrierengegengengefaengnisgewalt-in-georgien-a-857411.html> უკანასკნელად გადამოწმდა: 11.05.2016.
121. საინფორმაციო პორტალი კვირა. „ვანო მერაბიშვილი ორ გვამს ვერ მოითხოვდა, თუ არ იქნებოდა სააკაშვილის სურვილი“, <http://kvira.ge>; უკანასკნელად გადამოწმდა: 11.05.2016.
122. Bloomberg. "Georgian Billionaire Premier Warns U.S. Ally Saakashvili of Jail." By Helena Bedwell, Henry Meyer and Hellmuth Tromm. Published: August 23, 2013 -12:00 AM GET <http://www.bloomberg.com/news/articles/2013-08-22/georgian-billionaire-premier-warns-u-s-ally-saakashvili-of-jail> უკანასკნელად გადამოწმდა: 6.04.2016;
123. Bloomberg. "Georgia Abuse Outcry Lifts Russia-Linked Billionaire in Vote." By Helena Bedwell and Henry Meyer. <http://www.bloomberg.com/news/articles/20120928/georgia->

abuse-outcry-lifts-russia-linked-billionaire-in-vote-1-

124. "Georgia's Prison Rape Scandal and What It Says About the Rose Revolution". BY CHARLES H. FAIRBANKS JR.; <http://www.theatlantic.com/international/archive/2012/09/georgiasprisonrapescandal-and-what-it-says-about-the-rose-revolution/262720/#bio>

გამოხმაურება

მკვლევარის სასახელოდ უნდა ითქვას, რომ მან პირველმა მოახერხა დასავლეთის წამყვან მედიაში გამოქვეყნებული სერიოზული ემპირიული მასალისთვის მოეყარა თავი, გაენალიზებინა ისინი და ისე წარმოეჩინა რეალური სურათი. ეს სურათი კი რადიკალურად განსხვავდება იმისაგან, რითაც სააკაშვილის რეჟიმის უპირობოდ მეხოტბე ნაციონალური ელფერის მედია კვებავდა ქართულ საზოგადოებას. იგივე მედია „კარის ქოფაკის“ ერთგულებით იცავდა თავის პატრონს „საზოგადოების, თუნდაც ბუნებრივი იმუნური რეაქციის“ შედეგად აგორებული საპროტესტო ტალღების ჩასახშობად. ყველაფერი ეს ძალიან კარგად აქვს ახალგაზრდა მკვლევარს წარმორჩენილი თავის წიგნში.

თამამად შეიძლება ითქვას, რომ ეს წიგნი აკადემიური მხილებაა იმ სისასტიკისა, რასაც მიხეილ სააკაშვილის ნაციონალური მთავრობა საკუთარი ხალხისა და საზოგადოების წინააღმდეგ სჩადიოდა. ამის დასტურად ავტორი იშველიებს სტრასბურგის ადამიანის უფლებათა სასამართლოს დასკვნას სანდრო გირგვლიანის საქმესთან დაკავშირებით: „ხელისუფლების ყველა შტო - აღმასრულებელი, სასამართლო და საკანონმდებლო, პრეზიდენტის ჩათვლით, მოქმედებდა შეთანხმებულად, რათა არ დადგენილიყო ამ საქმის რეალური გარემოებები და არ დამდგარიყო სამართლიანი განაჩენი!“

უდაოა, მარიამ ადამაშვილის წიგნი თითოეულ გონიერ და თვალმოუღიბრავ მკითხველს ბევრ საფიქრალ-საწუხარს გაუჩენს. ზოგს კი შესაძლოა ამ თემის უფრო ახლოს განჩხრეკა მოასურვილოს. ორივე შემთხვევაში საზოგადოება ფრიად იხეირებს. ფეხბედნიერი ყოფილიყო მარიამ ადამაშვილის შემობიჯება ქართული მედიასივრცის კვლევის დიდ საქმეში.

საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის პროფესორი

გიგლა გობეჩია

მრავალ პოლიტიკურ და სახელმწიფოებრივ დეტალზე მარიამ ადამაშვილს გაკეთებული აქვს უსაჩინოესი მეცნიერული ანალიზი, რომელიც „იძულებულს გვხდის“ ვიაბროვნოთ არა მხოლოდ სტერეოტიპული პრინციპებით, არამედ სრულიად ახლებურად განვიცადოთ მთელი ის ეპოქა, რომელიც ამ პერიოდშია მიმოხილული. შეიძლება ითქვას, რომ რეალობა ავტორის

მიერ აღქმულია ჭეშმარიტი გრძნობებითა და ყოვლისმომცელ დასკვნებთან შეზავებით. სამეცნიერო დასკვნები მოწოდებულია არა მხოლოდ პროცესების შინაარსზე ყურადღების გამახვილებით, არამედ ავტორის მიერ რეალიზმის მეთოდის გამოყენებით.

ნიგნში მკითხველისათვის მიწოდებულია ყველაზე სამართლიანი შეფასება, რომელიც კი შეიძლება ჩამოყალიბდეს აღნიშნულ საკითხთან მიმართებაში. ავტორისათვის ერთ-ერთი მთავარი საკვლევი საკითხია ამ პერიოდის სიტყვის თავისუფლება და ჟურნალისტური ეთიკა. შესწავლა ისეთი სეგმენტისა, როგორიცაა ქართული მასკომუნიკაციური წყაროები და საერთაშორისო მასმედიის სტანდარტები. მკვლევარი ნაშრომის მეცნიერული შინაარსით ცდილობს მოიპოვოს საყოველთაოდ დამარწმუნებელი ფაქტები და ამ უკანასკნელზე დაყრდნობით აშკარა გახადოს კომუნიკაციური დეტალები სახელმწიფო ხელისუფლებას, პოლიტიკრ პარტიებსა და მასმედიას შორის.

მიმჩნია, რომ ნაშრომი არის სერიოზული განაცხადი, რომელმაც ჩამოაყალიბა საკვლევი საკითხის უმთავრესი მიმართულებები და გახადა ისინი დაინტერესებული მკითხველთათვის უაღრესად ნათელი და მეცნიერულად დასაბუთებული.

საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის პროფესორი

გაუა პაპასკირი

ერთი მხრივ, კვლევის შედეგები, ავტორის მიგნებები და დასკვნები მნიშვნელოვან როლს ასრულებს განვითარების პროცესში მყოფ, ახალგაზრდა დემოკრატიის სახელმწიფოში მასმედიის ფუნქციონირების იდეალური სტანდარტების სტრუქტურირებული და კონკრეტიზებული ანალიზისათვის, ხოლო მეორე მხრივ, ნაშრომი ქმნის კარგ საფუძველს ქართულ სამეცნიერო სივრცეში ჯერ კიდევ სიღრმისეულად შეუსწავლელი მიმართულებით შემდგომი სამეცნიერო კვლევების განსახორციელებლად.

საქართველოს სახელმწიფო უსაფრთხოების სამსახურის

უფროსის მოადგილე,

პროფესორი ლევან იზორია

მე, როგორც დემოკრატიის განვითარებისთვის, მმართველობითი სისტემის ეფექტურად ჩამოყალიბებისთვის დაგეგმილი რეფორმის მონაწილე, მიმაჩნია, რომ ყველა ის საკითხი, რაზეც აღნიშნულ ნაშრომშია ყურადღება გამახვილებული, უნდა იქცეს ფართო საზოგადოებრივ წრეებში საჯარო განხილვის საგნად იმისათვის, რომ სახელმწიფოს მიერ დაგეგმილი, ზოგჯერ არაპოპულარული, მაგრამ სასიცოცხლოდ აუცილებელი ნაბიჯები, ზუსტად იქნეს გაგებული მედიის და შესაბამისად, საზოგადოების მიერ. დარწმუნებული ვარ, ვერცერთი რეფორმა წარმატებული ვერ იქნება, თუ ხელისუფლებას არ ექნება ზუსტი წარმოდგენა, თუ როგორია საზოგადოებრივი დაკვეთა, ხოლო საზოგადოებას არ ექნება მკაფიო ინფორმაცია იმაზე, თუ რა პოლიტიკურ, ეკონომიკურ თუ ფინანსურ საფუძველზე დაყრდნობით აპირებს ხელისუფლება მისი მოქალაქეებისთვის სასარგებლო გადაწყვეტილებების მიღებას. იმედი მაქვს, აღნიშნული სამეცნიერო ნაშრომის მთავარი მიზანი, მედიის დამოუკიდებლობა, საზოგადოების ცალკეული ჯგუფებისათვის მედიასივრცის ხელმისაწვდომობა, მედიის, როგორც საზოგადოების ინფორმირებული არჩევანის საშუალების არსებობა, მედიის პროფესიული და ეთიკური სტანდარტების დახვეწა, უახლოეს მომავალში რეალობად იქცევა, რაც ძლიერ საფუძველს შექმნის დემოკრატიულ ფასეულობებზე დაფუძნებული სახელმწიფოს განვითარებისთვის.

რეგიონული პოლიტიკისა და თვითმმართველობის კომიტეტის თავმჯდომარე - ერეკლე ტრიპოლსკი

თითოეული ასპექტის განხილვის შედეგად გაკეთებული შესაბამისი დასკვნები და დასახულია პრობლემის მოგვარების გზები. მაგალითად, საქართველოსა და დასავლეთის ქვეყნების რეალობიდან გამომდინარე, განხილულია თანამედროვე ჟურნალისტიკის ძირითადი პრობლემები, შესაბამისი ფაქტობრივი მონაცემები და სადისერტაციო პრობლემის გარშემო გაანალიზებულია ის ნაშრომები, რომლებიც ემპირიული თუ თეორიული მასალის სინთეზურ კვლევას წარმოადგენს. კვლევის თეორიული და ემპირიული მეთოდების გამოყენება ნათლად წარმოაჩენს ქართულ მედიაში არსებულ საერთო სურათს.

ვფიქრობ, წიგნში წარმოდგენილი მასალა, აუცილებლად

გამოყენებულ უნდა იქნეს XXI საუკუნის დასაწყისის თანამედროვე დასავლური და ქართული ჟურნალისტიკის საკითხების კვლევისას.

„დემოკრატიული მოძრაობის წევრი“, ჟურნალისტი გიორგი ახვლედიანი

მარიამ ადამაშვილი ზუსტად შენიშნავს და გადმოსცემს თავის წიგნში განსხვავებას საქართველოსა და დასავლურ პოლიტიკურ სისტემებს შორის, სადაც მედია ხელისუფლებისთვის უფრო საზოგადოებასთან ურთიერთობის ანყოიის საშუალებაა, საქართველოს ტიპის ქვეყნებში კი აგიტაციის, პროპაგანდისა და საზოგადოებრივი აზრით მანიპულირების საშუალება. შეუძლებელია არ დაეთანხმო წიგნის ავტორს იმ თვალსაზრისში: რომ დღეს ქართული მედია რთული ამოცანის წინაშე დგას, მან ცვალებად რეალობაში საკუთარი ადგილი უნდა იპოვოს. თუ არ მოხდა ცვლილებებთან ადაპტაცია და ისეთი პრობლემების გადაჭრა როგორიც არის პოლარიზება და საზოგადოებრივი ინტერესების დაცვის მისიის შეუსრულებლობა, არსებობს საფრთხე, რომ საქართველოს მედია ხელიდან გაუშვას შესაძლებლობა, იქცეს სოციალური პასუხისმგებლობის მქონე მედიად, რომელიც მზადაა გამოხატოს საქართველოს საზოგადოების ინტერესები.

ლონდონში მაღალი შეფასება მისცეს მარიამ ადამაშვილის წიგნს „მედიის როლი პოლიტიკური კრიზისების ვითარებაში“ და გამოითქვა აზრი, რომ როგორც მაღალპროფესიულად შესრულებული ნაშრომი, იგი ქართულ უნივერსიტეტებში სადაც მედიას ასწავლიან, დამკვიდრდეს როგორც სასწავლო ლიტერატურა და ასევე ითარგმნოს ინგლისურად და სხვა კლასიკურ ენებზე, რათა მისი გაცნობა ხელმისაწვდომი გახდეს დასავლური მედიის, პოლიტიკისა და სოციალურ მეცნიერებათა სპეციალისტებისთვის. ამ წიგნით ისინი გაეცნობიან საქართველოს განვლილი დეკადის პირუთვნელ სურათს, რომელსაც უცხო თვალი კი არ მოიხილავს, არამედ მედიის საკითხების ახალგაზრდა ქართველი მკვლევარი, რომლის პროფესიული სიღრმე და პასუხისმგებლობა ნამდვილად ღირებული და ანგარიშგასაწევია!

ჟურნალისტი - გიორგი ლალიაშვილი
ლონდონიდან

მე მინდა ქართულ ჟურნალისტიკას მოვულოცო ამ წიგნის გამოსვლა. რა თქმა უნდა, მარიამს და მის ოჯახს ვულოცავ, მაგრამ უპირველეს ყოვლისა, ვულოცავ ქართულ ჟურნალისტიკას. მე საკითხს ასე დავაყენებდი: უნდა გამოდიოდეს თუ არა ასეთი წიგნები საქართველოში? პასუხი ასეთია: კი, უნდა გამოდიოდეს და არა მხოლოდ. ეს წიგნი უნდა იყიდებოდეს და უნდა ხვდებოდეს ყველა მოქმედი თუ მომავალი ჟურნალისტის ხელში. როგორ იმოქმედა ჩემზე ამ წიგნმა? ამ ხნის ჟურნალისტს, ალბათ, არ მოგიწევიათ დამაბრალოთ, რომ არ მაქვს წაკითხული ჩემს სპეციალობაში წიგნები შესაბამისი რაოდენობით, მაგრამ ამ წიგნის წაკითხვა დამჭირდა. რატომ? იმიტომ, რომ მოვლენებში გამარკვია ბავშვმა. ისეთ მოვლენებში, რომლებიც უნდა მცოდნოდა და რომლებზეც ზერელე წარმოდგენა მქონდა შეიძლება. იმიტომ მე თუ ამას ვამბობ, ამდენი ხნის ნამუშევარი და ნაოხრალი კაცი ჟურნალისტიკაში, ახალგაზრდას მითუმეტეს უნდა მიქონდეს გულისყურთან ეს წიგნი აუცილებლად. ეს ფუნდამენტური ნამუშევარია, ეს არ არის ხუმრობა. ეს არის შესაბამისი მოვლენა ქართულ ჟურნალისტიკაში.

**ჟურნალისტი, პედაგოგიკის დოქტორი
ნუგზარ რუხაძე**

ძალიან მნიშვნელოვანია მარიამ ადამაშვილის წიგნი - „მედიის როლი პოლიტიკური კრიზისების ვითარებაში“. ზოგადად მედიის როლი ძალიან დიდია ჩვენი ქვეყნისა და პოლიტიკის განვითარებისთვის, და მე მივესალმები ყველა ასეთი სახის სახელმძღვანელოს გამოცემას. ერთია, რამდენად წარმატებულია მედია ჩვენს ქვეყანაში პოლიტიკური კრიზისებისას და მეორე, როგორი უნდა იყოს მედიის როლი პოლიტიკური კრიზისების ვითარებაში. მე ვურჩევ ყველა ჟურნალისტს, ვინც აპირებს მომავალში ჟურნალისტობას, ვინც არის დღეს მოქმედი ჟურნალისტი, რომ აუცილებლად გაეცნონ ამ წიგნს.

ჟურნალისტი, ინგა გრიგოლია

ზოგადად სახელმწიფოს განვითარებაში მედიას უდიდესი როლი ენიჭება, იმიტომ ყოველთვის მნიშვნელოვანია საზოგადოებამ იცოდეს განვითარების რა ეტაპზეა ესა თუ ის მედია. ქართულმა ჟურნალისტიკამ და ზოგადად, მედიამ საინტერესო

პერიოდები გაიარა. ამ მხრივ, განსაკუთრებით საინტერესოა, რა თქმა უნდა, პერიოდი 2003 წლიდან მოყოლებული. ძალიან საინტერესო პროცესები მიმდინარეობდა, განსაკუთრებით ხელისუფლებისა და მედიის ურთიერთობის თვალსაზრისით. რაცუფრო მეტი ნაშრომი დაინერება ამ ტემაზე, უფრო საინტერესო იქნება მომავალი თაობისთვის, რომელიც შეძლებს ამ ფაქტებიდან გამომდინარე დააკვირდეს რა შეცდომები იყო დაშვებული ამა თუ იმ ეტაპზე. სწორედ ასეთი ნაშრომია მარიამ ადამაშვილის „მედიის როლი პოლიტიკური კრიზისების ვითარებაში“, რომელიც მოიცავს საქართველოს პერიოდს 2003-დან 2013 წლამდე. გირჩევთ გაეცნოთ. წარმატებები მარიამს.

თეა სიჭინავა, ტელე-წამყვანი

როცა პირველად შევხვდი მარიამს, პირველი რაც მომეწონა ეს არის ქართველი ახალგაზრდისთვის უჩვეულო კომპეტენტური სიტამამე. სიტამამე არის ცალკე, კომპეტენტურობაც არის ცალკე, თუმცა ორივე ერთად ყველა ახალგაზრდას არ აქვს. სწორედ ამ სიტამამემ გადაამწყვეტინა გამომეთქვა ჩემი აზრი. შეფასებაში არ შევცდი იმიტომ, რომ როდესაც ვნახე ეს ნამუშევარი, ისეთ თემებსაა შეჭიდებული, რომ მე, რომელსაც ჟურნალისტი მერქვა თავის დროზე, შესაძლებელია ვერ გამეხდებოდა კიდევაც. და შეჭიდებულია კომპეტენტურად, რაც ყველაზე მთავარია. აქედან გამომდინარე, მე ვთვლი, რომ მართლაც ძალიან საინტერესო ნამუშევარია და მნიშვნელოვანია, რომ გამოყენებულ იქნეს სასწავლო პროგრამებშიც. მინდა შევაფასო ასევე არა მხოლოდ მარიამის წიგნი, არამედ მისი, როგორც პიროვნების მრავალმხრივობაც. ის არის ერთდროულად დოკუმენტალისტი, პუბლიცისტი, მედიის სპეციალისტი და ა.შ. ახალგაზრდა ადამიანისთვის ეს არის ბენვის ხიდი. მომწონს ასეთი ადამიანი, მომწონს ასეთი ახალგაზრდა, რომელიც ცდილობს, რომ ერთი სფერო იქნება თუ ორი, მაქსიმალურად მოიცვას. წიგნთან დაკავშირებით გეტყვით, რომ ეს არის სერიოზული ნამუშევარი, ახალგაზრდისთვის მოულოდნელი და საჭირო ნამუშევარი, რომელიც უნდა იქცეს სწავლების საგნად. თარგანზეც უკვე აღარაა საუბარი, რადგან ჩვენი უცხოელი კოლეგებისთვისაც საინტერესო იქნება პროცესების ისეთი ანალიზი, როგორიც მარიამს აქვს.

ჟურნალისტი, ექსპერტი კავკასიის საკითხებში,

ბოლიტოლოგი,

მამუკა არეშიძე

შთამბეჭდავია. ეს წიგნი არა მარტო ჟურნალისტებისთვის უნდა იყოს, არამედ იმ სფეროში, რომელშიც მე ვმუშავანობ. ჩვენი სტუდენტებისთვისაც ძალიან საინტერესოა, სადაც საუბარია კრიზისზე, კონფლიქტების მართვაზე, ალბათ, სწორედ, იქაც ეს შემთხვევები, რომელიც აღწერილია ამ წიგნში უნდა იყოს გადმოცემული. რითია მნიშვნელოვანი ეს წიგნი? ჯერ ერთი, არის ძალიან უშუალო ენით გადმოცემული. მიმანია, რომ სწორედ ასეთი სტილით უნდა იწერებოდეს წიგნები და არა მხოლოდ მეცნიერულად, და ძალიან კარგად არის აგებული, სადაც კვლევაც კი არის მოცემული, რომელიც საკმაოდ ფართედ შეიძლება იქნეს განხილული სხვადასხვა კურსებში, როგორც ჟურნალისტებთან, ისე კონფლიქტების სპეციალისტებთან. მნიშვნელოვანია, რომ მსგავსი წიგნები ბევრი იწერებოდეს საქართველოში, იწერებოდეს სხვადასხვა შეხედულებები, თეორიები დავარქვათ, თუ გნებავთ.

**თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის სოციალურ
და პოლიტიკურ მეცნიერებათა
ფაკულტეტის დეკანის მოადგილე, პროფესორი
რევაზ ჭორბენაძე**

წიგნი რამდენიმე მიზეზის გამო მომეწონა. პირველი ის, რომ ასეთი კვლევა 2003-2012 წლებში მედიის კუთხით ნაკლებად გაკეთებულა, მით უმეტეს, რომ მარიამს შემოაქვს გარკვეული სიახლე. ეს არის მედიის დანიშნულებისა და მედიის საინფორმაციო პოლიტიკის სხვადასხვა ფაქტორი. მათ შორის, ეს არის პოლიტიკური იდეოლოგიური და სხვა სახის ფაქტორები, რაც ძალიან საინტერესო იყო. მიმანია, რომ ეს წიგნი საინტერესო იქნება საზოგადოებრივი ურთიერთობების სპეციალისტებისათვის, პროგანდისტიკის სპეციალისტებისათვის, თავად ჟურნალისტებისათვის და იმ ადამიანებისათვის, ვინც მედიას აშუალებებს ხელმძღვანელობენ ან მართვით პროცესებში მონაწილეობენ. ძალიან ბევრი საინტერესო ავტორი ვიხილე, ის ფუძემდებელი პირებიც, რომლებიც ამა თუ იმ დარგს საზოგადოებრივ ურთიერთობებში ქმნიან კომუნიკაციების მართვის მიმართლებით. საინტერესოა, რომ მარიამი თანამედროვე ავტორებთან მიმართებაშიც დაინტერესებულია ქართული ექსპერტების და ანალიტიკოსების მოსაზრებებით. მინდა ვუსურვო წარმატებები მარიამს, მრავალი კვლევა და წიგნის სახით გამოცემა. მე ყველას ვურჩევ, რომ გაეცნოს მარიამის კვლევას.

**საზოგადოებრივი კომუნიკაციების მართვის სპეციალისტი,
ტელე-წამყვანი - არჩილ გამზარდია**

მიხარია, რომ მარიამ ადამაშვილმა გამოსცა წიგნი, რომელშიც ერთ-ერთ ქეისად შესულია ჟურნალისტებისთვის მეტად მტკივნეული თემა - ჯაშუში ფოტოგრაფების საქმე. ვიმედოვნებ, რომ ასეთი ფაქტები ქართველი ჟურნალისტების ისტორიებში აღარ განმეორდება, და მათი წარმატება იქნება მარიამის შემდგომი წიგნის შემავსებელი.

ფოტორეპორტიორი ნათია გადენიძე

მედიის როლი პოლიტიკური კრიზისების ვითარებაში - ასე ექვია მარიამ ადამაშვილის წიგნს, რომელიც, ვფიქრობ, საუკეთესო, სახელმძღვანელო იქნება მედიაში დაკავებული ადამიანებისათვის. დიახ, ჟურნალისტის როლი ძალიან მნიშვნელოვანია პოლიტიკური კრიზისებისას და არა მხოლოდ. ვფიქრობ, ის გამოცდილება, რაც მარიამ აქვს აღწერილი ამ წიგნში, ყველას გამოადგება და დაეხმარება იმის სახელმძღვანელოდ, თუ როგორ უნდა მოვიქცეთ მაშინ, როცა ქვეყანაში კრიზისია. წარმატებას ვუსურვებ მარიამს და ვულოცავ ამ წიგნის გამოცემას.

ფოტორეპორტიორი გოგა ჩანადირი

მარიამ ადამაშვილის წიგნი ძალიან მნიშვნელოვანია მომავალი ჟურნალისტებისათვის. სწორედ ამ წიგნშია აღწერილი ყველა ის პროცესი, რაც ვითარდებოდა წლების განმავლობაში საქართველოში. მე მიხარია, რომ ასეთმა პატარა გოგონამ შეძლო და წიგნის პრეზენტაცია ჯერ ლონდონში ჩაატარა და შემდეგ საქართველოში. მომავალ ჟურნალისტებო, გაეცანით აუცილებლად მარიამის წიგნს და მე მჯერა, რომ ეს მარიამის, როგორც მკვლევარის კარიერის საუკეთესო დასაწყისი იქნება.

ნანიკო ხაზარაძე, ტელე-წამყვანი

მე მინდა ძალიან დიდი სიხარული გამოვთქვა ამ ახალი არანვეულებრივი წიგნის - „მედიის როლი პოლიტიკური კრიზისების ვითარებაში“ - შესახებ. მიხარია, რომ ჩემმა მეგობარმა, მარიამ ადამაშვილმა ასეთი წარმატება მოიპოვა ლონდონში, სადაც იყო ამ წიგნის წარდგენა. ეს არის ერთ-ერთი პირველი სახელმძღვანელო, რომლის საშუალებითაც შეუძლიათ მომავალ ჟურნალისტებს ამ პერიოდის თბილისში მიმდინარე პრო-

ცესებზე სხვადასხვა მასალა ნახონ, ისწავლონ და რაც ყველაზე მნიშვნელოვანია, გაიგონ ის პროცესები, რაც ვითარდებოდა დედაქალაქში. მე მინდა მივულოცო მარიამს ეს ძალიან დიდი წარმატება და დარწმუნებული ვარ, რომ ეს იქნება მისი კიდევ ერთი წარმატების საწინდარი და ძალიან მაღე კიდევ ერთ ახალ არაჩვეულებრივ ნაშრომს შემოგვთავაზებს.

თეატრმცოდნე და ტელე-რადიო წამყვანი

ნიკა წულუკიძე

წიგნი - მედიის როლი პოლიტიკური კრიზისების ვითარებაში სულ მოუთქმელად ჩავიკითხე. წიგნში საქართველოში 2003-2013 წლებში საქართველოში მიმდინარე პროცესების დეტალური აღწერა და ანალიზია, რომელიც ფაქტებითაა გამყარებული. მარიამ ადამაშვილის წიგნი შესანიშნავი შენაძენია ქართული ჟურნალისტიკისათვის.

ჟურნალისტი მიშა ხაჩიძე

გენიდან

აი ამ წიგნში შესანიშნავად არის დასმული მრავალი საკითხი მედიის ფუნქციისა, საზოგადოებაზე ზრუნვისა, სახელმწიფოსთან მისი ურთიერთობისა. ძალიან კონკრეტულად არის ყველაფერი განხილული, გაანალიზებული და ძალიან კარგი პასუხები აქვს ამ საკითხებს. ეს წიგნი, ბუნებრივია, უნდა იყოს მედიამოცდნეობისათვის დამხმარე სახელმძღვანელო და იმ ადამიანებისათვის, ვისაც უნევს მედიასაშუალებებში მუშაობა, უნდა წაიკითხოს და აქ წამოჭრილი საკითხები კარგად გაიაზროს. რადგანაც მარიამი, სასულიერო პირის ოჯახში გაზრდილი ქალბატონია, მისი ეს პოზიცია, გასაკვირი არც უნდა იყოს, თუ როგორ კომპეტენტურად წამოჭრის და განიხილავს საკითხებს.

ღვთისმეტყველებისა და ისტორიის მეცნიერებათა დოქტორი,

დეკანოზი გიორგი გუგუშვილი

ავტორის შესახებ

შპს საქართველოს გაზის ტრანსპორტირების კომპანიის საზოგადოებასთან ურთიერთობის დეპარტამენტის უფროსის მოადგილე და საქართველოს ეროვნული უნივერსიტეტი - „სეუს“ მონვეული ლექტორია.

მანამდე, წლების განმავლობაში მუშაობდა სხვადასხვა ქართულ ტელეარხებზე. 2013-2017 წლებში საავტორო სატელევიზიო პროექტებს - „ეპოქა და ადამიანი“, ასევე „ზეციური მთიები“ - ახორციელებდა ტელეკომპანია „ტვ-3“-ს ბაზაზე. მოგვიანებით, აღნიშნული სატელევიზიო გადაცემათა ციკლი საქართველოს საპატრიარქოს ტელევიზიის („ერთსულოვნება“) ეთერით გადაიცემოდა.

აღნიშნული საავტორო სატელევიზიო პროექტების მიზანია ხელოვან ადამიანებზე ინფორმაციის გაცვლის გაუმჯობესება. სატელევიზიო პროექტის ფარგლებში მომზადდა დოკუმენტური ჩანახატები იმ ადამიანების შესახებ, რომლებმაც ხელოვნებისა და კულტურის სხვადასხვა სფეროში ეპოქა შექმნეს. პროექტის პრიორიტეტია მაყურებელს გააცნოს ის სულიერ-კულტურული მემკვიდრეობა, რაც წინაპართაგან მივიღეთ. გადაცემა ემსახურება კულტურული მემკვიდრეობის დაცვას.

აღნიშნული პროექტების ფარგლებში მომზადდა 40მდე დოკუმენტური ფილმი, რაც არაერთი ფესტივალის გამარჯვებული გახდა. მათ შორის, 2016 წელს მართლმადიდებლური ფილმების XI საერთაშორისო ფესტივალის - „წმინდა ანდრიას ჯვარი“ საპატიო მედალი და სიგელ-გიჯარი დაიმსახურა სატელევიზიო გადაცემამ - სქემარქიმანდრიტი ვიტალი სიდორენკო (ციკლიდან - „ეპოქა და ადამიანი“). მანამდე კი ქართული ქრისტიანობის გამოჩენილი დამცველის ცხოვრებისა და მოღვაწეობის ამსახველი ახალი წყაროების მოძიებისა და წარმოჩენისათვის, სატელევიზიო გადაცემისთვის - პატრიარქი ამბროსი (ციკლიდან - „ეპოქა და ადამიანი“) ამავე ფესტივალის მთავარი პრიზი, მედალი „წმინდა ანდრიას ჯვარი“ მიიღო.

Walham Grove, Fulham Browadway - ეს, ალბათ, უამრავი ახალგზარდისთვის საოცნებო მისამართია ლონდონში. აქ მდებარეობს მსოფლიოში ცნობილი უნივერსიტეტი ლონდონის კინოაკადემია, რომლის კარიც ყოველწლიურად კინემატოგრაფიითა და რეჟისურის საკითხებით დაინტერესებული უამრავი სტუდენტისთვის იღება.. უფრო სწორად, რჩეული სტუდენტებისთვის... მათთვის, ვინც მოახერხა ამ უნივერსიტეტის ყველა მოთხოვნის დაკმაყოფილება და ნამდვილად გაუმართლათ....

დოკუმენტური კინოს საფუძვლები - ეს კურსი გაიარა მარიამმა ამ საოცარ უნივერსიტეტში ამავე აკადემიის სრული დაფინანსებით.....

ლონდონის კინოაკადემიაში სწავლის დასრულების შემდეგ დაესწრო Perkon Productions-ისა და Synergy University-ს ერთობლივ სემინარებს დოკუმენტური კინოს თემაზე, რომელსაც ორი ყველაზე წარმატებული დოკუმენტალისტი - ემის ლაურეტი, ოქროს არწივის მფლობელი სერგეი მიროშნიჩენკო და BBC-ის დოკუმენტური მიმართულების აღმასრულებელი პროდიუსერი - სამა მიზოეფი უძღვებოდნენ.

2016 წელს წარმატებით დაასრულა საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის სადოქტორო პროგრამა - „მასობრივი კომუნიკაცია“ და სოციალურ მეცნიერებათა დოქტორის აკადემიური ხარისხი მიენიჭა. სწორედ „მედიის როლი პოლიტიკური კრიზისების ვითარებაში“ გახლდათ მისი სადისერტაციო ნაშრომი.

2012 წელს დაამთავრა შოთა რუსთაველის თეატრისა და კინოს უნივერსიტეტის მაგისტრატურა დოკუმენტური კინოს რეჟისორის სპეციალობით და აუდიო-ვიზუალური ხელოვნების მაგისტრის ხარისხი მიენიჭა. სამაგისტრო ნაშრომია 40 წუთიანი მხატვრულ-დოკუმენტურ ფილმი - „ცასწავალა“, რომელშიც მოთხრობილია ცნობილი ქართველი მწერლის, რეჟისორისა და სცენარისტის – გოდერძი ჩოხელის ცხოვრებისა და მოღვაწეობის შესახებ. კინოსურათი გოდერძის მეგობრების (მათ შორის, რეჟისორების - ლანა ლოლობერიძის და რეზო ჩხეიძის, მიტროპოლიტ დანიელის, მსახიობების – ზურა ყიფშიძისა და ლაურა რეხვიაშვილის) პედაგოგების და თანასოფლელების მოგონებებზე, გოდერძის ოჯახის პირადი არქივის ვიდეო და ფოტომასალებზე აიგო. ფილმში გამოყენებულია ავტორის ტექსტებიც და აუდიოჩანაწერები, სადაც გოდერძი ჩოხელი თავისი ცხოვრების დეტალებს იხსენებს. მუსიკა კომპოზიტორმა – ზურა მახნიაშვილმა სპეციალურად ამ ფილმისთვის შექმნა. გადაღებები თბილისსა და ჩოხში, გოდერძი ჩოხელის სოფელში მიმდინარეობდა. „ცასწავალა“, როგორც იცით, გოდერძის ერთ–ერთი მოთხრობის პერსონაჟს, პატარა ცისფერთვალება ჩიტს ქვია, რომელიც ზეცაში ამალლების სურვილს შეენიერება. თავად მწერალი ამ ჩიტში საკუთარ ცხოვრებას ხედავდა. აქედან გამომდინარე, სიმბოლურიცაა, რომ ფილმს მოთხრობის სახელი უწოდა ავტორმა.

ფილმის პრემიერა 2011 წლის ნოემბერში კინოთეატრ „რუსთაველში“ წარმატებით გაიმართა, ოდნავ მოგვიანებით უკვე დისკის წარდგინება და ფილმის ჩვენება მოხდა საქართველოს საპატრიარქოსთან არსებული ახალგაზრდობის სულიერი და

ინტელექტუალური განვითარების ცენტრში. ფილმი ნაჩვენებია საქართველოს საპატრიარქოს წმინდა ანდრია პირველწოდებულის ქართული უნივერსიტეტშიც. კინოსურათი მართლმადიდებლური ფილმების VII საერთაშორისო ფესტივალზე - „წმინდა ანდრიას ჯვარი“, საპატიო სიგელ-გაჯარითა და მედლით დაჯილდოვდა.

„ცასნავალას“ ჩვენება 2017 წლის ზაფხულში ლონდონში საქართველოს საელჩოსა და მაცხოვრის შობის საკათედრო ტაძარში გაიმართა. ღონისძიება დიდ ბრიტანეთში საქართველოს საელჩოს ორგანიზებით, ასევე დმანისისა და აგარაკ-ტაშირის, დიდი ბრიტანეთისა და ირლანდიის მთავარეპისკოპოს ზენონის (იარაჭული) ლოცვა-კურთხევით შედგა. აქვე ავტორი მადლობას უხდის ლონდონში საქართველოს ელჩს, ქალბატონ თამარ ბერუჩაშვილს, ვისი ინიციატივითაც დაიგეგმა საელჩოში აღნიშნული ღონისძიება.

საბაკალავრო პროგრამა ასევე შოთა რუსთაველის თეატრისა და კინოს უნივერსიტეტში დაასრულა ტელე-რადიო გადაცემის ნამყვანი-ჟურნალისტის სპეციალობით. სადიპლომო ნაშრომი იყო დოკუმენტური ფილმი - „სამთავროს დედათა მონასტერი“, რომელიც გადაღებულია სრულიად საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქ ილია მეორის ლოცვა-კურთხევით და უწმინდესის მოგონებებს მონასტერთან დაკავშირებით, ნაშრომში მნიშვნელოვანი ადგილი უკავია. ავტორი შეეცადა ფილმში გამოეჩინა დედების ღვანლი, მაყურებელამდე მიეტანა მათი ცხოვრების სირთულეები. წმინდა ნინო და სამთავრო საქართველოს ისტორიის განუყოფელი ნაწილებია და თითქმის უკვე 17 საუკუნის მანძილზე ეს მონასტერი ქვეყნის ერთ-ერთ უპირველეს სავანეს წარმოადგენს. ამიტომ გასაკვირიც არაა, რომ ამ ნაშრომში ასახულია სამთავროს დედათა მონასტრის ისტორია დაარსებიდან დღემდე. ავტორისთვის ყველაზე მნიშვნელოვანია, რომ გადააღებინეს მონაზვნად აღკვეცის რიტუალი, რაც ადამიანის გარდაცვალებისა და ხელახლა დაბადების გამომხატველია. ფაქტობრივად, ეს მარიამის ექსკლუზიური კადრებია. ამავე ფილმშია გამჟღავნებული უწმინდესის ერთგვარი ანდერძი თავისი საბოლოო განსასვენებელის შესახებ.

ფილმის პრემიერა 2010 წლის 15 ივნისს კინოს სახლში შედგა. იმავე წლის ოქტომბერში უკვე პირველი წარმატება მოიპოვა მართლმადიდებლური ფილმების V საერთაშორისო ფესტივალზე - „წმინდა ანდრიას ჯვარი,“ სადაც ფესტივალის საპატიო სიგელ გუჯარი დაიმსახურა. მოგვიანებით, 2011 წლის შემოდგომაზე მნიშვნელოვანი წარმატება იყო უკვე უკრაინის დედაქალაქში, სადაც მართლმადიდებლური ფილმების IX საერ-

თაშორისო ფესტივალის "პოკროვ-კინო" გამარჯვებული გახდა და ფესტივალის საპატიო დიპლომით დაჯილდოვდა "მონასტრული ცხოვრების სილამაზის გადმოცემისათვის". კონკურსის პირველ ეტაპზე 900 დოკუმენტური ფილმიდან 30 საუკეთესო ნამუშევარში მოხვდა და ფილმის წარდგენა ფესტივალის დახურვის ცერემონიაზე შედგა. ხშირად ხდება, რომ განსაკუთრებული მცდელობის მიუხედავად, ფინალის დღეს არ ხერხდება ხოლმე ფილმის ჩვენება, მით უფრო, თუ ღონისძიებას უამრავი თანამდებობის პირი, უკრაინის პირველი ლედი, კულტურის მინისტრი, პრემიერ მინისტრი, მათავრობისა და საკანონმდებლო ორგანოების წარმომადგენლები ესწრებიან, ასევე მაღალი იერარქიის სასულიერო პირები. შესაბამისად, კიევში ასეთ ღონისძიებაზე ფილმის ჩვენება თავისთავად უკვე დიდი მიღწევა იყო.

2017 წლის ზაფხულში დმანისისა და აგარაკ-ტაშირის, დიდი ბრიტანეთისა და ირლანდიის მთავარეპისკოპოს ზენონის ლოცვა-კურთხევით „სამთავროს დედათა მონასტერი“ ლონდონში, დიდი ბრიტანეთის მაცხოვრის შობის საკათედრო ტაძარში უჩვენეს. აქვე აღსანიშნავია, რომ ორჯერ გახდა პრემიადენტის სტიპენდიანტი - 2004 და 2005 წლებში.

ავტორის სამეცნიერო ინტერესთა სფეროა ქართული მედიასივრცის პრობლემები და მისი განვითარების ტენდენციები 2003 წლიდან, მედიის პროფესიული და ეთიკური სტანდარტები, მედიისა და პოლიტიკის ურთიერთმიმართების საკითხები, მედიის როლი პოლიტიკური კრიზისების ვითარებაში, ასევე რა ტიპის ურთიერთქმედება არსებობს მედიასა და სხვა პოლიტიკურ ინსტიტუტებს შორის; რა ზეგავლენას ახდენს მედია პოლიტიკურ პროცესებზე და როგორია მისი ზეგავლენის ხარისხი აუდიტორიაზე, ასევე, რამდენად ძლიერია მედიაში პოლიტიკური პროპაგანდა, საზოგადოებრივი აზრით მანიპულირება. აუდიტორიის რა სეგმენტზეა ორიენტირებული მედია, ანუ ის საზოგადოების ინტერესებისათვის მუშაობს თუ მის დასაინტერესებლად.